

O insulă poate spune povestea unui întreg secol.

Catherine Banner

Casa de la Marginea Nopții

roman

eBook HUMANITAS fiction

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Catherine
Banner

Casa
de la
Marginea
Nopții

Traducere din engleză și note de
IRINA NEGREA

ISBN: 978-606-779-350-5 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Pentru Daniele

Dar insulele pot exista doar
Dacă noi am iubit în ele.
Derek Walcott

I
Culegătorul de poveşti
1914–1921

Odinioară, întreaga insulă Castellamare era bântuită de blestemul plânsului. Nenorocirea se trăgea de la grotele de lângă mare şi, cum localnicii îşi construiseră casele din pietrele acelea care fuseseră însuşi focul lichid al vulcanului, nu după mult timp plânsetele se auzeau din toate zidurile clădirilor şi răsunau pe străzi, ba chiar şi intrarea boltită a oraşului se jelea noaptea ca o mireasă părăsită.

Chinuiţi de acest blestem, locuitorii insulei se certau şi se sfădeau între ei. Taţii nu se înţelegeau cu fiii, mamele se întorceau împotriva fiicelor, vecinii nu vorbeau unii cu alţii, pe scurt, nimeni nu avea o clipă de tihnă.

Lucrul acesta a continuat mulţi ani, până când, într-o toamnă, a venit un cutremur mare. Localnicii au fost treziţi din somn de o zguduitură în străfundurile insulei, o trepidaţie cumplită. Zdrăngăneau pietrele pe drum şi farfuriile în bufete din cauza cutremurului, iar clădirile au început să tremure ca nişte bucăţi de ricotta. *Până dimineaţa, seismul prăvălise la pământ toate casele de pe insulă.*

În timp ce pietrele năruite se tânguiau şi plângeau, locuitorii insulei s-au adunat laolaltă ca să decidă ce trebuia făcut.

Fiica unui ţăran, o fetişcană pe nume Agata, avusese o viziune cu Maica Domnului, iar după aceea a început să propovăduiască învăţătura ei despre blestemul plânsului. „Multă tristeţe şi-a făcut loc în pietrele de pe insulă“, spunea ea. „Va trebui să luăm ruinele şi să ridicăm din ele un nou oraş, iar când noi vom fi împlinit această caznă mare, blestemul plânsului se va fi stins şi el.“

Şi aşa, locuitorii insulei, piatră cu piatră, au reclădit oraşul.

După o veche legendă a insulei, în versiunea care mi-a fost povestită prima oară de Pina Vella, fiind consemnată la sărbătoarea de Sant'Agata în 1914.

1

Îl trezi din somn un râcâit în oblonul ferestrei. Prin urmare, adormise totuşi.

— Se naşte copilul! strigă cineva. *Signor il dottore*!

Buimac cum era, crezu că despre copilul nevestei lui era vorba şi, împleticindu-se în cearşafuri, se repezi la geam, până să-şi aducă aminte că aceasta dormea lângă el în pat. Chipul de la fereastră era al ţăranului Rizzu, plutind ca o lună în întuneric.

— Care copil? întrebă doctorul.

— Al lui *signor il conte*. Care altul?

Ca să nu-şi trezească soţia, se duse la uşă. În curte, lumina lunii conferea lucrurilor o claritate stranie. Până şi Rizzu arăta altfel. Îmbrăcat cu vesta şi cravata lui bună, ţăranul stătea băţos, de parcă îl ţintuise careva în hainele de pe el.

— E o greşeală, spuse doctorul. Nu am primit instrucţiuni să mă ocup de naşterea copilului contelui.

— Dar *signor il conte* personal mi-a poruncit să te aduc.

— Nu am primit instrucţiuni să o asist pe *contessa* în timpul travaliului. Moaşa s-a îngrijit de ea pe tot parcursul sarcinii. Probabil că D’Isantu a vrut să spună să o aduci pe *ea*.

— Nu, nu, moaşa e deja acolo. Contele te vrea şi pe dumneata. Urgent, aşa a zis, preciză Rizzu, umflându-se în pene din pricina importanţei mesajului. Nu vii? Numaidecât?

— Nevasta mea urmează să nască foarte curând. Nu vreau să mă îndepărtez de casă, dacă pot amâna asta.

Dar Rizzu nu abdica de la misiunea lui.

— *Contessa* naşte chiar acum, în momentul ăsta, spuse el. Treaba *asta* nu cred că *poate* fi amânată, *dottore*.

— Dar moaşa nu se descurcă şi singură?

— Nu, *dottore*. Este… o naştere grea. Au nevoie de dumneata fiindcă pruncul nu vrea să iasă fără instrumentul ăla argintiu al dumitale, ca un cleşte pentru

zahăr.

Rizzu ţuguie buzele, displăcându-i să vorbească făţiş despre asemenea chestiuni, el, care nu fusese de faţă la naşterea nici unuia dintre cei nouă copii ai săi, preferând să-şi închipuie că răsăriseră toţi din pământ, ca Adam şi Eva.

— Vii? insistă el din nou.

Doctorul trase o înjurătură în gând, fiindcă îi era limpede că nu avea încotro.

— Aşteaptă să-mi iau haina, să-mi iau pălăria, spuse el. Ne vedem în drum, peste cinci minute. Ai adus căruţa cu măgarul, sau va trebui să mergem pe jos?

— Nu, nu, *dottore*, am venit cu căruţa.

— Bun, pregăteşte-o!

Se îmbrăcă pe întuneric. Ceasul lui arăta ora două fără un sfert. Îşi împachetă instrumentele: forceps, foarfeca de oţel, seringi – pe toate le pregătise pentru a o asista la naştere pe soţia lui, cât de curând –, de asemenea morfină şi sulfat de magneziu, în caz de urgenţă. Terminând de făcut toate astea, o trezi pe soţia lui.

— Cât de des te trezesc durerile, *amore*? spuse el. Soţia contelui a intrat în travaliu mai înainte, fir-ar ea să fie, şi m-au chemat să o asist la naştere.

Soţia lui se încruntă, deranjată din somn.

— Mai e mult timp… Lasă-mă să dorm…

Cu voia lui Dumnezeu, spera să o poată ajuta pe *contessa* să nască şi, totodată, să ajungă înapoi la timp, pentru a o asista la naştere pe soţia lui. Înainte de a pleca, traversă în fugă *piazza* şi o trezi pe bătrâna Gesuina, care fusese moaşa de pe insulă, până când începuse s-o lase vederea.

— *Signora* Gesuina, *mi dispiace*[1], zise el. Vrei să stai dumneata cu soţia mea? M-au chemat să mă ocup de o altă pacientă, iar soţia mea a început deja să aibă dureri şi contracţii.

1. Îmi pare rău (în it., în orig.).

— Cine-i cealaltă pacientă? întrebă Gesuina. Lăudată fie Sant’Agata, doar n-o fi vreo amărâtă care trage să moară pe insula asta prăpădită, de te-ai găsit să o laşi singură pe nevastă-ta tocmai în asemenea momente?!

— Soţia contelui a intrat în travaliu mai devreme şi au apărut complicaţii… au nevoie de mine să mă duc cu forcepsul.

— Soţia contelui, ai? Şi te-au chemat pe dumneata să o asişti?

— Da, *signora*.

— Din câte am auzit eu, ai motivele dumitale pentru a prefera să aduci pe lume copilul acesta, fiind vorba de *signora la contessa*, spuse bătrâna căzând

apoi într-o muţenie plină de subînţelesuri.

— Şi ce-ai auzit dumneata, mă rog, *signora* Gesuina? întrebă doctorul, neputând să-şi reţină iritarea.

— Zvonuri, zise Gesuina.

— În fine, vrei să vii să stai cu ea?

Gesuina se adună.

— Da, pentru numele Sfintei Agata, bineînţeles că vin. Unde eşti, băiete? Lasă-mă să mă ţin de tine, ca să nu-mi fugă picioarele pe pietrele astea păcătoase.

Femeia era într-adevăr aproape oarbă. Gesuina îl urmă prin piaţă, ţinându-se de pulpana hainei lui, şi se instală pe un scaun în colţul dormitorului. Doctorul spera ca nevastă-sa să nu se alarmeze văzând silueta bătrânei acolo, dacă se trezea din somn.

Trecuse deja de ora două. Îşi sărută soţia pe frunte şi plecă.

Bodogănind în continuare, ieşi pe drum, să dea de Rizzu şi de căruţa lui trasă de măgar. Lua-l-ar naiba pe conte cu soţia lui cu tot! Femeia refuzase să apeleze la el în timpul sarcinii, preferând serviciile moaşei comunale. Şi-atunci, de ce atâta grabă acum, să-l cheme pe el la vilă, la ora două noaptea? Complicaţia asta a ei nu era, probabil, decât vreo circulară de cordon ombilical sau vreo durere mai violentă, fără să fie nevoie să se ajungă la forceps – însă, culmea, tot el trebuia acum să-şi lase nevasta de izbelişte în momente critice, ca să străbată tot oraşul, la cheremul lor!

Rizzu aştepta, cu pălăria în mână, ca la liturghie. S-au urcat în căruţa trasă de măgar, o ciudăţenie fantezistă, vopsită în verde şi galben. Pe loitrele din lemn erau pictate poveşti despre mari bătălii, naufragii şi miracole de pe insulă. Nu era un vehicul cu care să te deplasezi în pripă. În liniştea care se împletea cu vuietul mării albastre, străbăteau pe rând străzile adormite. Luna poleia frunzele palmierilor şi lumina spinarea cenuşie a măgarului.

— Doi prunci gata să se nască pe insula asta, mormăi doctorul. Al nevesti-mii şi-al contesei, şi amândoi să vină pe lume în acelaşi timp. Hmm, numai *medico condotto* să nu fii!

— Ah, făcu Rizzu, care nu prea avea chef să-şi exprime opinia despre tribulaţiile medicilor de ţară. E o dublă binecuvântare, *dottore*, nu crezi?! Doi copilaşi născuţi în aceeaşi noapte – nu s-a mai pomenit niciodată aşa ceva pe insulă!

— Mda, e un dublu inconvenient.

La ora două şi douăzeci erau la poarta contelui. Doctorul îşi luă haina, pălăria, geanta şi stetoscopul, pornind în pas alergător pe alee, dornic să termine treaba cât mai repede.

Contele stătea de strajă la uşa soţiei sale, în partea modernă a casei. În lumina stridentă a lămpii electrice, faţa lui năduşită căpătase un aer de reptilă.

— Ai întârziat, spuse el. A trecut aproape un ceas de când am trimis după dumneata.

— Nu am avut instrucţiuni să mă ocup în vreun fel de această naştere, ripostă doctorul, pe care starea de nervi îl făcea să spună lucrurilor pe nume. Soţia mea este în prima fază de travaliu, cu dureri intermitente de câteva zile. Nu-mi convine deloc să o las singură, ce naiba. Şi ştiam că *signora la contessa* voia să nască doar cu moaşa.

— Aşa voia ea, da. Eu am fost cel care te-a chemat. Carmela e înăuntru; mai bine să te lămureşti singur.

Contele păşi la o parte, ca să-l lase pe doctor să treacă pe lângă trupul lui mătăhălos şi să intre în odaia contesei. Iluminatul electric, instalat recent, aşternea o paloare peste toate lucrurile. Moaşa încerca să-i imprime contesei un ritm: „Respiră, împinge, respiră, împinge“. Dar Carmela nu respira, nici nu împingea, iar doctorul îşi dădu seama că nu era doar o chestiune de circulară de cordon ombilical sau vreo durere deosebit de violentă. Faptul că o pacientă în această fază nu împingea deloc nu era niciodată de bun augur. Doctorului nu i se întâmpla îndeobşte să îi fie teamă în exercitarea profesiei, însă acum simţea frica târându-se ca un curent rece peste omoplaţii lui.

— În sfârşit, ai venit şi dumneata! spuse moaşa cu dispreţ.

O slujnică măruntă tremura ca varga la picioarele patului – cum o chema? Pierangela. O tratase la un moment dat de monturi la picioare.

—Adu-mi ceva să mă spăl pe mâini, spuse el. De când e pacienta în starea asta?

— O, Dumnezeule – de ceasuri întregi, *signor il dottore* ! se smiorcăi Pierangela, aducând săpun şi apă fierbinte.

— Are convulsii cam de o oră, o corectă moaşa. Şi, apoi, aceste crize de vlăguire, când parcă nu mai vede nimic şi pe nimeni.

— Când au început contracţiile? întrebă doctorul.

— Ieri-dimineaţă devreme, când m-au chemat. La ora şapte.

Ora şapte. Asta însemna că de nouăsprezece ceasuri se tot chinuiseră aşa.

— Şi sarcina a fost uşoară?

— Deloc, răspunse moaşa, întinzând spre el un teanc de hârtii, ca şi cum ar mai fi folosit la ceva dacă doctorul citea acum foile ei de observaţie! *La contessa* este ţintuită la pat de o lună, cu mâinile umflate şi cu dureri de cap violente. Mă aşteptam să fi aflat şi dumneata, mormăi ea.

— Mâinile umflate! exclamă doctorul. Dureri de cap! De ce nu m-a chemat nimeni?

— *La contessa* s-a opus, spuse moaşa.

— Dar *dumneata – dumneata* puteai să mă fi chemat!

— *Signor il conte* l-a adus pe doctorul de pe continent, care a consultat-o săptămâna trecută. Concluzia a fost că nu avea nimic grav. Ce puteam eu să fac?

— Ar fi trebuit să nască la spitalul din Siracuza, nu aici! se răsti doctorul la moaşă şi la Pierangela, care părea îngrozită. Eu nu am instrumentele necesare pentru a face o operaţie cezariană! N-am nici măcar suficientă morfină!

— Contesa a refuzat prezenţa dumitale, spuse moaşa. Mie mi-a fost teamă să nu fie o stare de preeclampsie, *dottore*, dar nimeni nu vrea să asculte vreodată ce spun eu în asemenea situaţii.

Îl scoteau din sărite gesticulările ei teatrale.

— Trebuia să te fi zbătut să fie internată în spital! zise el. Trebuia să fi insistat vehement!

Pierangela începu subit să se jelească:

— Sfinte-*Gesù*-şi-Maică-Precistă, Sant'Agata-sfânta-nenorocirilor-şi-toţi-sfinţii…

Concentrându-se la ceea ce trebuia făcut, doctorul îşi recăpătă siguranţa mâinilor. Întotdeauna se întâmpla aşa, mai devreme sau mai târziu.

— Daţi-vă la o parte şi faceţi loc, spuse el. Am nevoie de apă clocotită, cearşafuri curate. Totul trebuie să fie curat.

Aduseră apa, apoi traseră cearşafurile de sub trupul inert al Carmelei. Doctorul steriliză o seringă, o umplu cu sulfat de magneziu, injectând soluţia în braţul pacientei. Munca îl conducea acum din etapă în etapă, ca într-un fel de ritual, precum rugăciunea *Ángelus* la amiază sau rozariul. Pregăti morfina, foarfeca de oţel, forcepsul.

— Caută un ac şi aţă, îi spuse el moaşei. Să ai pregătite tampoane, iod. Le găseşti pe toate în geanta mea.

Carmela, într-un moment de luciditate, şopti:

— Am vrut să fie doar moaşa. Tu nu, spuse ea.

Fără să i se adreseze direct, doctorul zise:

— Este inevitabil acum. Trebuie să scoatem copilul cât mai repede cu putinţă.

Pregătind morfina, îi făcu încă o injecţie în braţul firav. În timp ce Carmela se moleşea sub influenţa narcoticelor, doctorul ridică foarfeca şi plănui incizia, schiţând-o întâi în aer. O singură tăietură simplă de doi centimetri şi jumătate. Cearşafurile – unde erau cearşafurile?

— Aduceţi-le pe cele curate, ceru el. Imediat!

Pierangela se împleticea prin cameră, consternată.

— Totul trebuie să fie curat, răcni furios doctorul, care învăţase meserie în noroaiele îngheţate din tranşeele de la Trentino. Totul. Chiar dacă scapă cu viaţă din situaţia asta, o septicemie i-ar fi fatală!

Din nou lucidă, Carmela se uită în ochii lui, iar în privirea ei tăioasă se citea frica, la fel cum văzuse el la zeci de soldaţi anesteziaţi cu eter în timpul războiului, atunci când îşi recăpătau cunoştinţa. Puse dosul palmei pe umărul ei. Ceva se schimbă în ea la atingerea lui, aşa cum ştia că avea să se întâmple. Carmela săltă capul şi, cu toată forţa unei imprecaţii, rosti:

— Asta e opera ta.

— Mai dă-i nişte morfină, îi spuse el moaşei.

— Asta e opera ta, repetă Carmela. Copilul e al tău. Toată lumea bănuieşte, în afară de tine. De ce nu vrei să te uiţi la mine, Amedeo?

Îi făcu injecţia, fără să arunce măcar o privire spre chipul ei, însă simţi cum camera se strânge parcă în jurul lui, sub forţa învinuirii. Când Carmela se cufundă din nou în letargie, doctorul se aşeză în genunchi şi făcu o singură incizie, după care, vârând mâna ca să prindă fătul, îl răsuci cât o pătrime de cerc. Apoi, cu ajutorul forcepsului, îl trase dintr-o singură mişcare afară, în cameră.

Un băiat, respira. Doctorul tăie cordonul ombilical şi puse pruncul în braţele moaşei.

— Mama nu e încă în siguranţă, până când nu elimină placenta, spuse el.

Dar chiar atunci întreaga membrană cărnoasă ieşi afară, şi totul se încheie într-un haos de sânge şi lacrimi.

Carmela începu să-şi revină în următoarele minute, aşa cum ştiuse el prea bine că avea să se întâmple. Săltându-se în aşternutul jilav, ceru copilul. Uşurarea sufletească, dublată de povara de a-şi ascunde emoţiile, îl făceau să-i vină să vomite. Se duse la fereastră. Privi în lungul aleii care ducea de la uşa contelui la drumul de afară. Văzu cum felinarele dintre copaci formau sfere de culoare verde. Observă cum, dincolo de ele, priveliştea era deprimantă, doar costişa golaşă şi marea întunecată, nemărginită. Totul se schimbase de când privise el

ultima oară toate aceste lucruri. Camera era schimbată. Carmela era schimbată. Nici nu le-ar mai fi recunoscut.

După ce-şi veni în fire, se întoarse la pacienţii lui. Cu stetoscopul, ascultă cum bătea inima Carmelei, apoi inima bebeluşului. Cusu incizia pe care o făcuse şi tamponă totul cu iod. Supraveghe procesul de incinerare a placentei, a cearşafurilor pătate de sânge, a tampoanelor şi a bandajelor. Abia după aceea se încumetă să se uite mai bine la Carmela. Absorbită să-şi admire pruncul, nu era conştientă de asta. Ce straniu i se părea când se gândea că trupul acesta care suferise cumplit în chinurile facerii, trupul căruia el îi făcuse injecţii şi o incizie, maltratându-l până adineauri, fusese întreg şi tânăr când el se văzuse cu ea ultima oară. „Asta e opera ta“, spusese ea. „Copilul este al tău.“ Se încumetă să arunce o privire scurtă spre copil. Un băiat voinic cu un ciuf de păr negru – păi, un copil arătând aşa putea fi al oricui. Pe măsură ce îl studia, i se părea că dobândea trăsăturile contelui, gâtul gras şi ochii bulbucaţi ai acestuia.

Dar, oricum ar fi fost, ea îl acuzase, iar asta era ceea ce conta de fapt.

Acum, că îşi terminase treaba, îl copleşi o mare oboseală. Contele apăru la uşă, iar femeile din cameră se grăbiră să o tamponeze şi să o acopere pe Carmela. Îi revenea doctorului sarcina să anunţe naşterea pruncului, ceea ce şi făcu, cu mai multă bravadă decât simţea, jucându-şi rolul, rostind cuvintele aşteptate:

— Un copil minunat… Un băiat puternic… Caz de eclampsie… Speranţe de însănătoşire mulţumitoare.

Contele cercetă cu luare-aminte pruncul, apoi îşi privi cu atenţie nevasta, după care înclină din cap spre doctor, care înţelese că putea pleca.

Nedorit acum la faţa locului, îşi spălă instrumentele, le împachetă şi îşi văzu de drum prin coridoarele întunecoase ale vilei, până afară la lumină. Soarele răsărea, cu acea străluminare domoală specifică Mediteranei. Tocmai trecuse de ora şase dimineaţa.

O siluetă venea în fugă printre trunchiurile palmierilor. Rizzu.

— *Signor il dottore*, zbiera bătrânul în culmea fericirii, ai un băieţel!

Frânt de oboseală cum era, la început nu înţelese.

— Un băieţel! strigă Rizzu din nou, zburătăcind turturelele din palmieri. Soţia dumitale a născut un băieţel!

Cazzo! [2] Uitase complet. Porni alergând spre Rizzu.

2. Interjecţie cu conotaţie vulgară, exprimând stupoare, ciudă, dezamăgire (în it., în orig.).

— A născut foarte repede, spuse acesta, uitând să mai facă pe pudicul. Într-un ceas, iar Gesuina a zis că ar fi putut să moşească bebeluşul şi cu ochii închişi. Bătrânul reflectă o clipă, apoi adăugă: Ceea ce aşa a şi fost. Ha! Slavă Ţie, Doamne, şi ţie, Sant'Agata, slavă tuturor sfinţilor…

De-acum nu-i mai ardea doctorului de un drum plictisitor în căruţa trasă de măgar, aşa că o luă la fugă pe străzile care se trezeau la viaţă. Greierii începuseră să cânte. Lumina pătrundea pe străduţele înguste şi în piaţete. O sută de văduve dintr-o sută de curţi măturau pe jos cu mişcări iuţi şi nerăbdătoare. Alergând aşa, simţi o convergenţă măreaţă a luminii înlăuntrul şi în afara lui, de parcă lumea întreagă era încărcată de lumină.

În dormitor mirosea a sânge şi sforţare. Gesuina picotea, stând cu spatele drept pe un scaun, la picioarele patului. Copilaşul dormea şi el, ghemuit lângă pântecul mamei.

— Îmi pare rău, *amore*, spuse doctorul.

— A fost mai uşor decât mă aşteptam, zise ea, cu obişnuitul ei simţ practic. Câte frământări şi spaime, ca totul să se termine într-un ceas! Gesuina şi cu mine ne-am descurcat foarte bine fără tine.

Doctorul şterse ultimele urme de pe faţa pruncului. Copilaşul, o mică făptură care se arcuia şi scâncea, i se părea ciudat, ca un pisoiaş nou-născut. Luă în braţe trupuşorul uşor, îi verifică picioarele şi braţele, îl apăsă pe tălpi, îi separă degeţelele unul câte unul şi, înfiorându-se de mândrie, ascultă cu stetoscopul bătăile ca de păsăruică ale inimioarei. Cuprins de o bucurie nemărginită, deveni tandru, chiar poetic. O, era cu totul altceva să fii tată, nu doar amant – vedea asta acum! De ce pregetase oare atât de mult să zămislească un copil? Înţelese că nici o altă parte a vieţii lui nu contase; toată existenţa lui de până atunci nu fusese decât o mişcare vectorială spre acest moment.

Dar acum apăruse şi problema cu celălalt copil. Până după-amiază, zvonurile se vor fi răspândit în fiecare cotlon al insulei, mulţumită scorpiei de Carmela. Un miracol, gemeni născuţi din mame diferite, ţâşnind în lume la unison! Ştia el cum avea să clevetească lumea.

Soţia lui zăcea vlăguită ca un alergător de cursă lungă. O controlă pe toate părţile, acoperind-o cu sărutări – sincer, mai multe decât i-ar fi dat dacă nu l-ar fi îmboldit sentimentul de vinovăţie. Ştia că se apropia o furtună de necazuri: moaşa şi Pierangela auziseră acuzaţiile Carmelei. Un zvon ca acesta avea să fie suficient pentru a face un duşman din soţia lui, din vecinii lui, poate chiar pentru a-l împinge să plece de pe insulă. Dar, deocamdată, nu lăsa să sălăşluiască în el

decât lumina.

2

Propria lui naştere fusese un moment obscur, nesărbătorit, neînregistrat.

În oraşul Florenţa, deasupra fluviului Arno, se află o *piazza* cu lumini difuze şi umbre marine. Pe o latură a acestei *piazza*, există o clădire cu nouă porticuri, iar în zidul acestei clădiri, o fereastră cu şase bare de fier: trei orizontale, trei verticale. Barele sunt roase de rugină; în nopţile de iarnă, absorb din aer frigul, umezeala, negura. În spatele ferestrei, pe atunci, se găsea un stâlp de piatră; pe stâlp, deasupra, era pusă o pernă.

Aici începuse viaţa înregistrată a doctorului, într-o seară de ianuarie, când, fără menajamente, a fost împins printre barele de fier. Un clopot a zăngănit. Dezgolit şi singur, copilaşul a început să plângă.

Paşi s-au apropiat dinspre interior. Mâini l-au ridicat. Braţe l-au înconjurat, lipindu-l de pânza scrobită de pe piept, şi l-au dus la lumină.

Când infirmierele de la căminul de copii l-au desfăşat, au constatat că trupul lui era încă fraged: un nou-născut, în ciuda mărimii. Un medalion cu un sfânt, tăiat în jumătate, era atârnat la gâtul lui, pe o bucată de panglică roşie. „S-ar putea să fie San Cristoforo“, a spus una dintre infirmiere. „Uite, două picioare şi trei linii ondulate, ca o apă. Sau vreun sfânt din sud.“

Bebeluşul părea sănătos. L-au încredinţat unei doici, pe timpul nopţii.

La început, nu a fost în stare să sugă, însă doica, Rita Fiducci, o femeie inimoasă, a continuat să împingă cu sfârcul ei obosit în buzele pruncului, până când acesta a început să tragă, icnind, cu înghiţituri mari. Sătul, a adormit. Rita îl legăna şi îi cânta, un pic dojenitor: *Amabara*-bà *cic*-cì, *coc*-cò!

Un cântecel pentru un copil mai mare, însă bebeluşul acesta i se părea Ritei prea robust pentru cântecele de leagăn obişnuite. Era un cântec care avea să-i revină în minte lui Amedeo, în momente neaşteptate, toată viaţa.

Directorul, înainte de a pleca acasă la sfârşitul zilei, a venit să-l vadă pe ultimul sosit. Cinci copilaşi într-o singură seară! Începea să semene a molimă. O treime din toţi pruncii născuţi în Florenţa treceau acum prin fereastra cu grilaj de fier a căminului pentru copii, unde membrii personalului îi înfăşau, le dădeau un

nume, îi hrăneau, îi vindecau de toate relele, pentru ca apoi să-i trimită înapoi în lumea care-i abandonase. Directorul începu un nou paragraf în registrul galben *Bale e Bambini*[3], unde notă ora venirii pruncului, doica pentru alăptat care îi fusese repartizată şi o descriere a păturicii în care fusese găsit („albastră, oarecum pătată de sânge“) şi a medalionului („Posibil, San Cristoforo“). Consemnă, de asemenea, mărimea neobişnuită a copilului, patru kilograme opt sute cincizeci de grame, cea mai mare greutate la un nou-născut din câte văzuseră ei vreodată la cămin.

3. Doici şi copii (în it., în orig.).

Directorul luă medalionul de tinichea, pe care îl înveli într-un pătrat de hârtie şi îl puse într-o cutie marcată „Ianuarie 1875“. Cutia era deja plină cu alte fleacuri în plicuri pătrate: o sticluţă de parfum pe un lănţişor de argint; silueta din hârtie a unei doamne, tăiată în două pe mijloc; jumătăţi sau sferturi din medalioane de tinichea, ca nişte tichete de la biroul pentru bagaje de mână. Mai mult de jumătate dintre copii purtau un obiect sau altul de acest fel.

Reflectă câteva clipe, după care îi dădu pruncului numele „Buonarolo“. După recentul val de copii – două mii depuşi doar în anul precedent –, directorul, sora-şefă şi infirmierele recurseseră la soluţia de a schimba una sau două litere, după caz, pentru a oferi fiecărui copil un nume de familie: astfel, cei cinci copilaşi din seara aceea deveniseră Buonareale, Buonarealo, Buonarala, Buonarola, Buonarolo. Iar Amedeo ca prenume avea să i se potrivească acestui prunc uriaş – un nume solid, cu frică de Dumnezeu. Directorul îl adăugă pe pagină, după care închise catastiful.

Bebeluşul se trezi din nou şi supse la sânul Ritei, de data asta ştiind ce voia. Deja încolţea în el ceea ce avea să devină marea ambiţie a vieţii lui: să trăiască, să crească, să aibă o casă şi o familie.

*

Pe lângă faptul că un prunc aşa de mare ca el nu se mai pomenise niciodată la căminul de copii abandonaţi, mai şi creştea de două ori mai repede decât copilaşii Buonareale, Buonarealo, Buonarala şi Buonarola. Era nevoie de două doici ca să-l alăpteze; mai mult chiar, trebuise cumpărat un pătuţ special şi amplasat între paturile lor, în locul leagănului obişnuit cu aşternuturi albe scrobite, fiindcă Amedeo se zbuciuma ori de câte ori era pus în leagănul unde abia mai încăpea. Creştea în salturi mari: „o chestie mică şi urâtă“, spunea a

doua lui doică, Franca; „un îngeraş binecuvântat“, îl alinta Rita. Ea îl ţinea pe genunchi şi îi cânta „*Amabara*-bà *cic*-cì, *coc*-cò!“, încât uneori Amedeo uita că nu era ea mama lui adevărată.

Când s-a făcut un pic mai măricel, Rita i-a ghicit viitorul, cu nişte cărţi de joc jerpelite dintr-un pachet de *tarocco*[4]. A prins-o însă directorul şi i-a interzis să mai facă asta. Amedeo nu-şi mai amintea nimic din ce-i ghicise Rita despre viitorul lui, însă ţinea minte cărţile de joc şi îi plăceau poveştile ascunse în ele: Eremitul, Îndrăgostiţii, Spânzuratul, Diavolul, Turnul. Se ruga de ea să-i arate şi altele. În locul poveştilor spuse de cărţile de joc, Rita l-a învăţat un basm despre o fată care se făcuse măr, se făcuse copac, se făcuse pasăre. L-a învăţat o poveste despre o vulpe şireată. După aceea, şi-a dorit să aibă o vulpiţă, care să doarmă lângă el pe pardoseala din piatră din dormitorul comun. Era tot mai însetat de poveşti. Franca i-a spus şi ea două istorioare: prima despre un demon, pe nume Nas-de-Argint, iar a doua despre un vrăjitor, pe nume Trup- fără-Suflet. După aceste poveşti, Amedeo trebui să se ascundă în dulăpiorul strâmt de lângă patul Ritei, de teamă să nu vină să-l ia demonul şi vrăjitorul, dar asta nu însemna că nu-i mai plăceau poveştile.

4. Tarot (în it., în orig.).

Când a mai crescut un pic, Rita a plecat, fără ca nimeni să mai vorbească pe urmă despre ea. Pentru o vreme, Amedeo a fost trimis la ţară, la o căsuţă cu pământ pe jos, unde avea o mamă adoptivă şi un tată adoptiv. Dacă se ridica în picioare pe scaunul latrinei şi trăgea cu ochiul pe geam, vedea cazanul de smog care era oraşul Florenţa, unde se născuse el, şi şarpele strălucitor, care era fluviul Arno.

Costa prea mult ca să-l hrănească, spunea mama lui adoptivă; tot ea susţinea că băiatul creştea prea repede şi îi rămâneau hainele mici. L-au trimis înapoi.

Când avea şase ani, la căminul de copii rămăseseră aproape numai fete, în afară de Amedeo. Fereastra pe unde fusese el adus era închisă acum. Pruncii trebuiau predaţi la un birou, într-un coş, fiindcă aşa era „civilizat“, după cum spunea îngrijitoarea lui, Franca. Altminteri, zicea ea, oamenii răi îşi abandonau copilaşii din comoditate. Amedeo, pe măsură ce creştea, se tot întreba dacă şi el fusese abandonat *din comoditate* (în mintea lui, asta însemna „din întâmplare“). Şi-a făcut obiceiul să se posteze pe trepte sub fereastra ferecată, pentru eventualitatea în care mama lui adevărată ar fi venit să-l ia înapoi.

*

Într-o după-amiază de mai, când venea să-i examineze pe bebeluşi, medicul curant s-a întâlnit cu Amedeo. De la bun început îl ţinuse sub observaţie atentă. Din cauza mărimii anormale, pe băiat îl dureau picioarele şi era expus la tot felul de accidente, având mult mai des nevoie de îngrijiri decât i-ar fi convenit medicului curant.

— Ia s-auzim, tinere, spuse doctorul (care nu prea se pricepea să se adreseze cu tact copiilor, odată ce depăşeau vârsta de nouă luni). Nici o rană în ultimele săptămâni, ei? Ăsta e un adevărat progres. Dar ce-o să se întâmple cu tine?

Amedeo, chiar în acea după-amiază, suferise de o vagă melancolie, care acum îşi găsise un sens şi o formă. Luând întrebarea mult mai în serios decât intenţionase medicul, începu să plângă.

Doctorul rămase descumpănit. Se scotoci prin buzunare şi îi oferi băiatului, într-o succesiune rapidă, o pastilă violet, o monedă de o liră, un bilet rămas de la un spectacol de teatru şi o batistă cu monograma „A.E.“ (pe aceasta Amedeo a luat-o, smiorcăindu-se).

— Bravo, bravo, făcu doctorul. Nu sunt chiar iniţialele tale, dar e bine şi aşa. Prima literă se potriveşte – un „A“, ca în Amedeo, vezi, fiindcă numele meu de botez este Alfredo, dar a doua literă nu mai corespunde. Ştii deja să citeşti? Presupun că nu. Numele meu de familie este Esposito. Un nume bun pentru un copil găsit, cum eşti tu; însemnă abandonat. Bineînţeles, în ziua de azi nu ai avea voie să dai numele acesta unui copil găsit, de teamă să nu-i aduci un prejudiciu moral.

— Aţi fost şi dumneavoastră un copil găsit? întrebă Amedeo, renunţând pe moment să mai plângă.

— Nu, răspunse doctorul. Cred că poate străbunicul meu a fost, din moment ce nu s-a păstrat nimic despre el.

Din nou, băiatul izbucni în plâns, de parcă s-ar fi simţit insultat personal de faptul că medicul curant nu fusese şi el un copil părăsit.

— Ia o pastilă violet, îl îndemnă doctorul.

— Nu-mi place, spuse Amedeo, care nu pusese niciodată pe limbă o pastilă violet.

— Dar ce-ţi place *ţie*, atunci? se interesă doctorul.

Plângând în continuare, băiatul zise:

— Îmi plac poveştile.

Medicul curant scotoci prin memorie, de unde scoase o poveste, pe care îşi amintea vag că o auzise de la doica lui. Era o poveste cu un papagal. Papagalul acesta voia să o facă pe o tânără să nu îşi înşele soţul şi izbuti acest lucru printr-un basm fantastic, care nu se termina niciodată. Papagalul venea în zbor la fereastra tinerei şi îi spunea acest basm, care o captiva atât de mult, încât au trecut zile şi nopţi întregi depănând firul poveştii fără sfârşit. Soţul ei s-a întors şi totul s-a sfârşit cu bine. Sau ceva de genul ăsta.

Amedeo se îndreptă de spate, se şterse la ochi şi rosti:

— Spuneţi-mi povestea frumos!

Medicul curant nu reuşea să-şi amintească mai mult din acea poveste. Dar, săptămâna următoare, îi aduse lui Amedeo textul complet, transcris într-un caiet cu scoarţe roşii din piele de către menajera lui, Serena, care cunoştea bine povestea, cel puţin în varianta bunicii ei, fiindcă toţi din familia acesteia erau neîntrecuţi povestitori. De ce îşi dăduse osteneala să-i facă rost băiatului de acea poveste, nu era nici el prea dumirit. Caietul avea un crin auriu pe copertă. Era cel mai frumos lucru pe care Amedeo îl avusese vreodată în mâini. Văzându-i bucuria, doctorul avu reacţia spontană de a i-l dărui.

— Acolo, spuse doctorul, mulţumit de sine, poţi să adaugi şi alte poveşti sau să-ţi exersezi scrisul şi cititul.

După aceea, Amedeo deprinse obiceiul să asculte poveştile tuturor – ale infirmierelor, călugăriţelor, preoţilor de la Santissima Annunziata care treceau pe lângă treptele căminului de copii abandonaţi, pe ale binefăcătorilor veniţi în vizită şi, ori de câte ori erau pe placul lui, nota poveştile în caiet.

Când l-au întrebat, la treisprezece ani, ce meserie i-ar plăcea să înveţe, el a spus că i-ar plăcea să se facă doctor. L-au trimis la un ceasornicar. Ceasornicarul l-a trimis înapoi după trei zile: cu degetele lui mari, băiatul sfărâma fragilele mecanisme. Amedeo a fost trimis apoi la un brutar, dar brutarul se împiedica mereu de giganticul său ucenic, iar după ce l-a suportat câteva luni, şi-a scrântit glezna din cauza lui, şi nu l-a mai suportat deloc. După aceea, Amedeo a fost o vreme ucenic pe lângă un tipograf. Acolo i-a plăcut, însă a fost expediat înapoi la căminul de copii abandonaţi din cauza nefericitului său nărav de a se opri din lucru de zece ori pe zi, ca să citească articolele, ceea ce pentru tipograf însemna să piardă clienţi şi bani.

Şi, aşa, băiatul nu avea nici vreo meserie, nici vreo vocaţie. A fost trimis înapoi la şcoală, deşi era cam mare pentru asta. Aici s-a făcut remarcat, în cele din urmă, terminând în fiecare an primul, înaintea micuţilor fii de funcţionari şi

prăvăliaşi printre care trudise. Totuşi, persevera în dorinţa lui de a deveni medic. Ar fi însemnat să fie primul copil provenit dintr-un orfelinat, din câte ştiau toţi, care să studieze medicina, aşa că directorul s-a consultat cu medicul curant Esposito, cerându-i sfatul.

— Credeţi că ar fi posibil? întrebă el.

— Da, răspunse Esposito, dacă cineva ar plăti taxele, iar altcineva şi-ar asuma sarcina îndrumării şi educaţiei lui. Şi, sigur, dacă îşi va învinge stângăcia; aş spune că băiatul *poate*, dacă îşi pune în minte s-o facă.

La insistenţele directorului căminului, un binefăcător s-a angajat să-i achite lui Amedeo o parte din taxele studiilor medicale, iar un altul s-a învoit să îi asigure cărţile şi hainele necesare. Încă doi ani s-au irosit cu serviciul militar, dar când Amedeo s-a întors din armată, *dottore* Esposito a acceptat ceea ce părea inevitabil (de fapt, de-a lungul anilor, ajunsese să-l îndrăgească foarte mult pe acest băiat, aşa lipsit de graţie cum era) şi a fost de acord ca Amedeo să vină să locuiască la el. Băiatul urma să stea în odăiţa din spatele casei şi să mănânce împreună cu menajera Serena, în timp ce doctorul se angaja să-i supravegheze studiile de medicină. Băiatul avea aproape douăzeci şi unu de ani, ceea ce presupunea că, în rest, îşi putea purta singur de grijă. Doctorul a aranjat ca Amedeo să participe la cursurile de chirurgie de la spitalului de la Santa Maria Nuova, iar serile să-şi câştige existenţa spălând pahare într-un bar de la intersecţia dintre Via dell’Oriuolo şi Borgo degli Albizi.

Aranjamentul a fost o reuşită. Băiatul s-a adaptat, grăbindu-se să aprindă focul sau să rearanjeze fotoliul doctorului când acesta venea acasă, cu o solicitudine care, în ochii medicului, un burlac în prag de bătrâneţe, era înduioşător de filială. Amedeo era, de asemenea, un partener plăcut de discuţii, ţinând seama că studia zilnic fiecare pagină a ziarului şi se apucase să citească sistematic ce găsea în biblioteca doctorului. Una peste alta, Esposito era bucuros că îl luase pe băiat în gazdă. Uneori, doctorul îl invita pe Amedeo să cineze cu el, în biroul lui întunecos, unde obişnuia să mănânce de unul sigur la masa de lucru, înconjurat de o harababură de reviste ştiinţifice. Doctorul era un colecţionar, iar biroul lui era plin de specimene: fluturi, viermi albi în borcane, sculpturi din coral, rozătoare polineziene împăiate, precum şi alte curiozităţi ale naturii, pe care le adunase în lunga lui viaţă solitară, ca ultim reprezentant al unei întregi dinastii de oameni de ştiinţă. Pe băiat îl fascina în mod deosebit un model anatomic din ceară, reprezentând un ochi omenesc, cu suprafaţa răsfrântă pentru a dezvălui reţeaua de vase sangvine de dedesubt, care era amplasat pe masa din hol, lângă

umbrele. Bălăngănindu-se îngrijorător deasupra scării, atârnate de două sârme, erau fanoanele din gura unei balene. Amedeo nu se speria de aceste relicve, dimpotrivă, ajunsese să se ataşeze de colecţii la fel de mult cum se ataşase de bătrânul doctor. Şi, în sinea lui, luase hotărârea ca într-o bună zi să aibă şi el colecţiile lui: un salon plin de specimene şi o bibliotecă ticsită de cărţi. Aşa cum caietul lui roşu se umplea de poveşti, şi mintea lui vibra de năzuinţele unui bărbat pe jumătate educat.

Când, în cele din urmă, îşi luă licenţa (totul, din câte constatase Amedeo, necesita de două ori mai mult efort, atunci când erai un copil orfan), nu deveni chirurg la spital, ca tatăl lui adoptiv, ci *medico condotto*. Din respect pentru tatăl adoptiv, Amedeo îşi luă numele Esposito. Nu reuşi să găsească o slujbă permanentă, însă practica medicina în diverse sate, unde doctorul local fie murise de bătrâneţe, fie se îmbolnăvise de extenuare. Nu avea cal, nici bicicletă cu care să se deplaseze. Aşa că mergea pe jos, pe drumurile de ţară, de la o casă la alta, din zorii ploioşi ai zilei până în noaptea răcoroasă. În cătunele de pe costişe, mai jos de Fiesole şi Bagno a Ripoli, bandaja câte o gleznă scrântită sau vreo rană la umăr, tratându-i pe ţărani ori moşind copiii nevestelor. A trimis fără succes scrisori de intenţie în fiecare sat de provincie, căutând un loc de muncă stabil.

Între timp, cu fiecare an ce trecea, el aduna poveşti. Profesia şi felul lui de a fi păreau să îmbie la confidenţe. Ţăranii îi povesteau despre fiice pierdute pe mare, despre fraţi despărţiţi care, reuniţi în cele din urmă, se crezuseră nişte străini şi se măcelăriseră unul pe celălalt, despre păstori care, rămaşi fără amândoi ochii, se călăuzeau după ciripitul păsărelelor. Din câte se părea, poveştile care le plăceau cel mai mult oamenilor săraci erau cele triste. Iar pentru el poveştile îşi păstrau încă un fel de farmec. Întorcându-se acasă în cenuşiul zorilor, la locuinţa din acel moment, se spăla pe mâini, îşi turna nişte cafea, deschidea larg ferestrele, lăsând să intre zgomotele liniştitoare ale celor vii, şi transcria poveştile în caietul lui roşu. Făcea acest lucru indiferent dacă soarta îi adusese pacientului său viaţa sau moartea, şi întotdeauna în mod solemn. În felul acesta, caietul lui s-a umplut de perspectivele luminoase a mii de alte vieţi.

Cu toate astea, propria existenţă rămânea îngustă şi superficială, de parcă nici nu o începuse cu adevărat. Solid la trup şi aprig din fire, cu sprâncene stufoase trase ca o dungă de-a curmezişul frunţii, era înalt, dar fără să pară jenat de înălţimea sa, spre deosebire de majoritatea bărbaţilor de statură impresionantă. Din cauza înălţimii şi a originii obscure, se simţea dezrădăcinat, un străin

pretutindeni. Când vedea tineri făcându-şi fotografii în Piazza del Duomo din Florenţa sau bând ciocolată la măsuţe cu picioare strâmbe, în faţa barurilor, i se părea că el nu aparţinuse niciodată speciei lor. Tinereţea lui trecuse şi simţea că se apropia de vârsta mijlocie. Era un bărbat singuratic, sobru în vestimentaţie, rezervat în maniere, care îşi petrecea serile studiind periodice medicale şi duminicile în salonul tatălui său adoptiv, discutând ce mai scriau ziarele, examinând cele mai noi specimene din colecţia bătrânului, jucând cărţi. Când lua câte o carte, îşi amintea de poveştile pachetului de *tarocco* din copilărie: Spânzuratul, Îndrăgostiţii, Turnul.

Bătrânul doctor se pensionase de-acum. Continua să meargă la orfelinat, care se modernizase în ultimii ani şi unde copilaşii aveau dormitoare aerisite şi se jucau printre rufele puse la uscat pe terase spaţioase, construite anume în acest scop.

Amedeo continua să trimită cereri de angajare pentru un post permanent. Expedia scrisori pretutindeni, în sate din sud, de numele cărora nu auzise niciodată, în comune de pe înălţimile Alpilor, în insule neînsemnate, ai căror locuitori îi trimiteau răspunsul cu barca, prin satele învecinate, deoarece nici un fel de serviciu poştal nu ajunsese încă până la ei.

În cele din urmă, în 1914, un primar i-a răspuns cu o scrisoare trimisă prin mijloace ocolite. Numele lui, scria acesta, era Arcangelo, oraşul lui – Castellamare. Dacă Amedeo era dispus să călătorească până în sud, exista acolo o insulă, fără nici un fel de asistenţă medicală, unde putea să se găsească un post liber.

Insula era o firimitură în paginile atlasului tatălui său adoptiv, în sud şi la est de Sicilia, fiind cel mai îndepărtat loc în care Amedeo s-ar fi putut aventura din Florenţa fără să ajungă în Africa. A scris răspunsul în aceeaşi după-amiază şi a acceptat.

În sfârşit, un post permanent. Tatăl lui adoptiv l-a condus la gară, a plâns, deşi nu vrusese, şi a promis ca în vară să bea amândoi limoncello pe o terasă plină cu flori de bougainvillea (imaginile doctorului despre regiunile sudice erau vagi şi romantice).

— Poate chiar o să mă mut acolo la bătrâneţe, zise doctorul.

Ajunsese să îl privească pe Amedeo nu ca pe un fiu adoptiv, ci ca pe un fiu, pur şi simplu, deşi nu era capabil să spună asta în cuvinte. Între timp, Amedeo se căznea să îi mulţumească doctorului, dar n-a putut decât să îi strângă mâna. Astfel, şi-au luat rămas-bun. Nu aveau să se mai întâlnească niciodată.

3

Amedeo a plecat din Napoli cu vaporul, călătorind la clasa a treia. Nu mai fusese niciodată pe mare, iar acum îl apucase ameţeala de la freamătul valurilor şi nemărginirea apei. Îşi luase cu el un cufăr plin cu instrumente medicale, înfăşurate în şomoioage de paie, şi un mic geamantan din piele, în care îşi pusese cele câteva haine pe care le avea, trusa de bărbierit, pipa şi caietul lui cu poveşti. De asemenea şi un nou aparat de fotografiat cu burduf, marca Kodak, un dar neaşteptat din partea tatălui adoptiv. Amedeo luase decizia ca în Castellamare să se comporte diferit, ca un om care trăia experienţe ce meritau fotografiate, un om care sorbea ciocolată pe terasa unor baruri elegante. Nu ca un copil găsit, nu ca un medic sărac, nevoit să se întreţină din leafă. Căci continua să sălăşluiască în lume la fel de golaş ca atunci când văzuse prima oară lumina ei, fără soţie, fără prieteni, în afară de tatăl adoptiv, fără urmaşi. Putea viaţa să se schimbe? Dar nu începuse oare să se schimbe deja când pornise în această călătorie? Avea aproape patruzeci de ani. Venise timpul să trăiască adevărata lui viaţă, aşa cum crezuse întotdeauna că îi era hărăzit.

Încă din copilărie, avusese senzaţia că înainta mereu contra curentului, iar acum era la fel: privind înapoi, observă că toate vapoarele care ieşeau din portul Napoli virau spre nord, călăuzite parcă de o busolă invizibilă, în timp ce nava lui lua valurile pieptiş şi brăzda apele spre sud, învolburând sub proră albul razelor de lună. Vaporul a făcut escală în Salerno şi Catania, apoi a acostat în portul Siracuza. De aici, Amedeo zări Castellamare pentru prima oară. Joasă şi sumbră la orizont, insula nu părea mai mare decât o stâncă ieşind din apă. Nu a putut găsi nici un feribot sau vapor ca să-l ducă acolo, ci doar o barcă de pescuit, purtând numele de rău augur *Îndură-te, Doamne*. Da, i-a spus pescarul, putea să-l ducă până pe insulă, însă doar contra sumei de douăzeci şi cinci de lire, deoarece pe un asemenea vânt traversarea avea să dureze până seara târziu.

Un bătrân care meşterea ceva la un morman de năvoade ciulise urechile la discuţia lor. Mormăind în barbă cum că insula era un loc nefast, bântuit de blestemul plânsului, a început să spună o poveste încâlcită despre o grotă plină

cu cranii albe, însă pescarul i-a închis gura repede şi l-a gonit, crezând că era pe punctul de a încheia o afacere bună, pe care nu voia să o piardă.

Şi nu a pierdut-o, căci Amedeo nu era superstiţios, iar pe deasupra, necunoscând obiceiurile din regiunile sudice, nu se gândea nici să se tocmească la preţ. A achitat cele douăzeci şi cinci de lire şi, ajutat de pescar, a adus cufărul cu instrumente medicale şi l-a pus sub banca barcagiului.

Pescarul vâslea şi vorbea, vâslea şi vorbea. Oamenii din Castellamare, i-a povestit el lui Amedeo, îşi câştigau greu existenţa, păscând caprele şi culegând măsline. De asemenea, pescuiau toni pe care îi ciomăgeau până îi omorau. Şi alţi peşti, toate soiurile de peşti, unii pe care-i ciomăgeai, alţii pe care îi prindeai în cârlig şi alţii pe care îi împungeai sub branhii cu harponul. Amedeo, care de când plecase din Napoli avusese rău de mare, îşi ţinea gura strâns încleştată, în timp ce pescarul vorbea şi tot vorbea. În cele din urmă, au ajuns la cheiul de piatră de pe insula Castellamare.

Pescarul l-a lăsat pe ţărm puţin după ora nouă. În timp ce Amedeo privea cum lumina de pe catargul bărcii *Îndură-te, Doamne* dispărea legănându-se printre valuri, un vid imens s-a lăsat în liniştea din jurul lui, ca şi cum insula ar fi fost nelocuită. Într-adevăr, puţinele case vizibile de-a lungul coastei erau neluminate. Cheiul de piatră, care păstra încă urme de căldură, era presărat cu petale de bougainvillea şi leandru; un miros vag de tămâie plutea în aer. Lăsându-şi cufărul acolo, Amedeo a pornit să caute vreun ţăran sau vreun pescar de la care să poată împrumuta un căruţ. Dar n-a găsit decât o veche *tonnara* [5]. arabă cu arcade din piatră, în care zăceau risipite nişte cărţi de joc şi mucuri de ţigară, precum şi o capelă albă, care s-a dovedit a fi şi ea părăsită. Pe altar se vedea statueta cu ochi ficşi a unei sfinte, pe care el nu a recunoscut-o; de o parte şi de cealaltă, erau vaze cu crini pleoştiţi de căldură.

5. Un fel de pescărie, uneori prevăzută şi cu un mic turn, care servea şi pentru a pune la adăpost bărcile şi plasele de dimensiuni foarte mari folosite pentru prinderea tonilor.

Scrisoarea primită de Amedeo de la primarul Arcangelo îl îndruma să urce dealul, unde, „trecând pe lângă un şir de cactuşi înalţi şi printr-o arcadă din piatră“, avea să găsească oraşul, „sus pe stâncă“. Începând să se obişnuiască deja cu întunericul, desluşea acum contururile unei aşezări atârnând parcă pe marginea falezei înalte: case mici cu obloane închise, faţada barocă şi coşcovită a unei biserici, un turn pătrat cu un dom albastru smălţuit în care se reflecta lumina stelelor.

Amedeo nu putea să care cufărul pe deal. Singurul lucru pe care îl putea face era să urce fără el. Căznindu-se, a reuşit să-l aducă în capelă, unde considera că era ferit de orice risc, după care a pornit la drum doar cu geamantanul. Drumul era plin de pietre şi denivelat; de o parte şi de cealaltă, şopârle fojgăiau prin tufişuri. Zgomotul valurilor se ridica limpede prin întuneric şi, privind în jos, Amedeo văzu apa înspumată a mării adunându-se în jurul intrării nenumăratelor mici grote de la ţărm. Ceva mai sus, unde drumul cotea brusc îndepărtându-se de coastă, se vedea o altă parte a insulei, mai plană şi mai rânduită, un câmp secţionat în fâşii de pământ şi înconjurat de casele ca nişte cutii de piatră în care locuiau ţăranii. A trecut prin umbra unei livezi de măslini, printre formele sumbre ale cactuşilor. Într-adevăr, exista o arcadă din piatră aici, decolorată şi scorojită de ani. Acum, când ajunsese în vârful insulei, în bătaia puternică a vântului, constata că nu exista nici o diferenţă între ce vedeai de la distanţă şi cum percepeai totul la faţa locului: în ambele variante, Castellamare rămânea aceeaşi stâncă într-o mare neagră şi necuprinsă. Spre nord, luminile Italiei şi ale Siciliei scânteiau palid. Spre sud, întunericul era neîntrerupt.

Oraşul în sine vădea acea neclintire obtuză a locurilor neînvăţate cu vizitatori. Strada principală era luminată din loc în loc cu felinare electrice înnegrite, iar pe străzile laterale se vedeau felurite lămpi cu gaz atârnate de balcoane. Belşugul de cimbru şi busuioc parfuma întunericul. A fost nevoit să umble prin tot oraşul în căutarea unor semne de viaţă. A mers pe o stradă cu prăvălii, al căror nume era vopsit cu litere mari şi negre direct pe tencuială; a trecut pe lângă o fântână cu miros de baltă şi un pavilion cu vedere spre mare. Nici ţipenie nicăieri. Exact când începea să-l apuce disperarea, auzi voci cântând. Rătăcindu-se de câteva ori pe nişte străduţe neluminate, unde a avut parte de o luptă cu o frânghie de rufe atârnată prea jos şi o întâlnire nefericită cu un câine vagabond, a urcat un şir lung de trepte până la marginea unei piaţete, iar acolo i-a găsit, în sfârşit, pe locuitorii din Castellamare.

În întreaga *piazza* domneau agitaţia şi gălăgia. Femei treceau purtând deasupra capului platouri imense cu peşte; vinul gâlgâia în pahare; chitare şi *organetti* [6] răsunau în noapte, ca la bâlci. Desculţi, un băiat şi o fată manevrau periculos o roabă printre picioarele mulţimii. Într-un colţ, se desfăşura vânzarea la licitaţie a unui măgar; în jurul dobitocului, bărbaţi, femei şi copii se îmbrânceau şi se împingeau, fluturând tichete roz. Pe un piedestal se înălţa maiestuoasă efigia din ipsos a unei sfinte, o femeie cu bucle negre şi o căutătură alarmantă, mai ales în lumina celor o sută de flăcări roşii de la picioarele ei.

Amedeo avea să afle în curând că nimerise exact în toiul sărbătorii anuale de Sant'Agata. Deocamdată, i se părea doar o harababură magică şi incredibilă, cum nu-i fusese dat să vadă vreodată.

6. Acordeoane (în it., în orig.).

În această babilonie, ca într-o mare caldă, păşea acum Amedeo. Trecu prin aromele de iasomie, anşoa şi băutură tare, prin crâmpeie de dialect şi italiană cu accente regionale, cântece de jale din care nu înţelegea nici un cuvânt, prin lumina focurilor şi a torţelor şi a celor o sută de lumânări roşii care-i dădeau sfintei o strălucire ca de nălucă. În cele din urmă, ieşind din mulţime cu geamantanul strâns la piept, se trezi în faţa unei case extraordinare.

O clădire pătrată în nuanţe pale de ambră era plasată în echilibru chiar pe coasta dealului, între lumina din *piazza* şi întunericul de pe povârniş şi mare. Terasa era drapată în ghirlande bogate de bougainvillea. La mese micuţe, printre flori, locuitorii insulei beau limoncello[7] şi arancello[8], se certau şi înjurau jucând cărţi, se legănau în ritmurile antrenante ale unui *organetto*. O firmă cu litere fanteziste proclama în cuvinte *Casa al Bordo della Notte*: Casa de la Marginea Nopţii.

7. Lichior de lămâie (în it., în orig.).
8. Lichior de portocale (în it., în orig.).

Un bătrân mărunţel veni spre Amedeo. Clătinându-se un pic, omul ridică privirea spre el.

— Cine eşti dumneata? întrebă.

— Amedeo Esposito, zise Amedeo surprins, prezentându-se. Eu sunt noul doctor.

Bătrânul se umflă în pene de încântare.

— Noul doctor! zise el. *Noul doctor!*

Amedeo se sperie când locuitorii insulei se adunară brusc în jurul lui, aplaudând, bătându-l pe umăr, înhăţându-l zdravăn de braţe. Abia după câteva clipe, se dumiri ce voiau să însemne aceste manifestări: erau urări de bun venit. Bătrânelul striga, încântat, în gura mare:

— Rizzu e numele meu! Barul acesta e al fratelui meu. Noi, cei din neamul Rizzu, suntem o familie importantă pe insulă, aşa cum vei vedea şi dumneata, *signor il dottore*. Îţi aduc imediat ceva de băut. Îţi aduc şi nişte bucăţi de anşoa prăjite, chifteluţe de orez şi o farfurie cu mozzarella.

Doctorul, care nu mai mâncase nimic de când plecase din Siracuza, simţi imediat cum i se face foame. Se aşeză. Îi turnară băutură, eliberară o masă. La scurt timp după aceea, îşi făcu apariţia şi primarul Arcangelo, un băcan voinic, care se mişca prin mulţime cu un farmec mieros şi-un zâmbet larg. Dădu mâna cu Amedeo, îl bătu prieteneşte pe umăr şi îi ură bun venit pe insulă. Apoi îl prezentă preotului, părintele Ignazio, care părea sever şi, după cum mai spunea Arcangelo, făcea parte din consiliul municipal.

După această primire făcută la repezeală, primarul dispăru, însă preotul, tuşind solemn, se aşeză lângă Amedeo.

— Nu ai făcut cunoştinţă cu *il conte,* presupun. Viceprimarul. Este prima oară când altcineva, în afară de el, a ajuns primar pe insulă, aşa că se poate spune că ne-ai găsit într-o perioadă de mare modernizare.

Amedeo, care crezuse că nu mai existau conţi în nici o parte a Italiei în secolul XX, nu prea ştia ce să răspundă.

— Îl vei întâlni pe conte cât de curând, spuse preotul. Nu-ţi face griji. Mai bine să rezolvi şi chestia asta.

Rizzu se întoarse, aducând farfurii, împreună cu un bătrân la fel de mărunţel, pe care i-l prezentă ca fiind fratele lui mai mic şi proprietarul barului. Rizzu se săltă pe un scaun, de cealaltă parte a lui Amedeo, îi mai turnă băutură în pahar şi începu să-i vorbească despre istoria insulei şi a sfintei care era sărbătorită în piaţă.

— Eu îi tot spun părintelui Ignazio să vorbească neapărat cu papa, ca să o canonizeze oficial pe Sant'Agata, îi zise el lui Amedeo. Sfânta noastră a vindecat tot felul de boli. Un blestem al plânsului la un moment dat, altă dată o molimă de tifos. A salvat insula de invadatori, trimiţând asupra vaselor inamice o furtună de peşti zburători. Asta a fost a treia oară; iar a patra oară şi-a arătat harul întremând picioarele unui tinere care căzuse într-un puţ, lăudat fie numele sfintei! Păi uite-o colo, *signora* Gesuina!

Amedeo căuta cu privirea.

— Nu, *signore*, acolo!

În cele urmă înţelese că Rizzu arăta spre o femeie bătrână, legănându-se orbeşte pe muzica stridentă de *organetto*.

— Când s-a produs miracolul? întrebă doctorul.

— Ooo, acum mulţi ani, răspunse Rizzu. Dar ne aşteptăm oricând ca Sant'Agata să ne fericească iar cu un miracol. De sărbătoarea sfintei, purtăm statuia ei în tot lungul coastei. Atunci, ca să ne răsplătească, sfânta

binecuvântează bărcile pescarilor, noile semănături de pe câmp şi toţi pruncii născuţi pe insulă. Şapte în anul acesta – vei fi ocupat, *dottore*, crede-mă!

— Şi toţi vor primi numele Agata, adăugă preotul, pe tonul lui grav. Fiindcă sunt sigur că nicăieri pe lume nu e vreun loc cu mai multe Agate decât pe insula asta. A existat o epidemie de Agate în ultimii ani. A devenit necesar acum să le identificăm prin epitete: Agata-cu-ochii-verzi, Agata-din-casa-cu-bougainvillea, Agata-fiica-surorii-brutarului…

— Agata este cel mai frumos nume! declară Rizzu, în euforia beţiei.

Se ridică de pe scaunul unde se cocoţase şi plecă să aducă nişte vin pentru doctor, căruia nu păreau să-i placă băuturile tari de pe insulă – fiindcă, efectiv, bea foarte încet, reflectă Rizzu în sinea lui, neînţelegând de ce doctorul se îneca şi tuşea de fiecare dată când sorbea din pahar.

Între timp, Amedeo încântă mulţimea când îşi scoase caietul de poveşti şi notă relatarea lui Rizzu despre Sant'Agata, care efectiv îl fermecase. Asemenea tuturor lucrurilor din acea seară, povestea ei părea miraculoasă şi nu întru totul reală, iar el se temea să nu o uite.

Când ceilalţi se mai împrăştiară un pic, părintele Ignazio se aplecă spre Amedeo:

— Nu prea vei avea parte de linişte, din păcate, spuse el. N-am mai avut un doctor pe insula asta de când primii marinari greci au debarcat aici, acum două mii de ani. Locuitorii insulei vor veni la dumneata cu toate beteşugurile lor, monturi la picioare şi hemoroizi, mâţe bolnave şi fiice isterice, în fine, tot istoricul lor de suferinţe şi boli. Şi cu poveştile lor. Multe, multe poveşti. Fii pregătit.

— N-aţi mai avut un doctor pe insulă până acum?

— Nu, niciodată.

— Cum se procedează în mod obişnuit când cineva e bolnav?

Părintele Ignazio desfăcu larg braţele.

— Pentru toate problemele grave, îi trimitem pe locuitorii insulei cu o barcă de pescuit dincolo, în partea continentală.

— Şi ce faceţi dacă e furtună sau când nu e disponibilă nici o barcă? Am avut probleme ca să ajung aici; nu s-a găsit decât un singur om dispus să mă aducă.

— Am câteva doctorii, pe care pot să le împart, spuse preotul. Văduva aceea de treabă, Gesuina, le asistă pe femei la naştere. Ne descurcăm şi noi cum putem. Dar totuşi situaţia e tristă. Ne bucurăm să te avem pe dumneata aici. Mi se frânge inima să îngrop un tânăr, când n-am avut nici un medic care să ne spună

măcar dacă moartea aceea putea fi evitată.

— Dar de ce abia acum v-aţi gândit să aduceţi un doctor?

Drept răspuns, părintele Ignazio pufni sforăitor şi melancolic.

— E o chestiune de politică. Primarul de dinainte s-a opus. Nu considera necesară prezenţa unui doctor pe insulă. Acum, consiliul municipal s-a schimbat, sunt membru şi eu, e şi învăţătorul de la şcoală, Vella; primar e acum Arcangelo, şi cu toţii, împreună, încercăm să mişcăm lucrurile.

— Cine a fost primar înainte?

— *Il conte* d'Isantu, spuse preotul.

— Contele acesta pe care toată lumea îl aşteaptă?

— Da, *dottore*. Desigur, în mod oficial, el nu mai e conte. Însă, după Unificare, locuitorii insulei – bieţi nătărăi – au votat un d'Isantu sau altul ca primar, la fiecare alegeri. Cu excepţia acestei dăţi – Dumnezeu şi Sant'Agata ştiu de ce!

— Acest *conte* a fost primar ani la rând, dar nu a considerat necesar să fie un doctor aici? Câţi locuitori are insula?

Părintele Ignazio spuse că, după părerea lui, cam o mie, deşi, din câte ştia, nu se făcuse niciodată un recensământ. Dar de la această discuţie preotul sări brusc la problema cazării lui Amedeo.

— Dumneata o să locuieşti acasă la directorul şcolii, învăţătorul Vella, şi la soţia lui, Pina, spuse preotul. Sunt şi ei pe undeva pe-aici, permite-mi să-i chem.

Preotul se ridică de la masă şi se întoarse peste câteva minute cu învăţătorul şi soţia lui. *Il professore* era un bărbat aproape de vârsta mijlocie, cu părul pomădat şi pieptănat cu cărare într-o parte. Bătându-l pe umăr pe Amedeo, spuse:

— Ah, bun, bun, în sfârşit un om educat, ceea ce îl făcu pe preot să pufnească.

Il professore îl acapară pe Amedeo şi începu să-i relateze fapte remarcabile din istoria insulei: A fost invadată de *opt* puteri diferite, îţi dai seama!… Şi nu a avut nici o biserică până în 1500. Cam pe la trei noaptea, atât de beat că nici nu mai putea vorbi, căzu de pe scaun.

Învăţătorul a fost condus acasă. Pina, soţia lui, a ieşit din umbră. *Il professore* îi povestise lui Amedeo, destul de confuz, că locuitorii insulei erau parţial normanzi, parţial arabi, parţial bizantini, parţial greci, parţial fenicieni, parţial spanioli, parţial romani, or lucrul acesta era evident în privinţa Pinei, care avea cosiţe negre ca nişte funii şi ochi de o nuanţă opalescentă uimitoare. A fost atrasă în cercul lor şi îndemnată să depene „adevărata poveste despre Castellamare“, după cum spuneau locuitorii insulei. Zis şi făcut: cu un glas

şovăitor, dar puternic, Pina a spus o poveste cu invadatori şi exilaţi, erupţii de foc lichid şi plânsete fantomatice, bocete şi grote pline de oase albe zornăitoare – o poveste atât de uluitoare, încât Amedeo avea să se căznească să şi-o aducă aminte întocmai, când s-a trezit a doua zi, iar mereu după aceea a rămas cu convingerea că uitase partea cea mai importantă din ea, fiindcă nimeni nu ştia să spună povestea aşa de frumos ca Pina Vella.

După ce termină de povestit, Pina se scuză: trebuia să plece, ca să verifice dacă soţul ei ajunsese teafăr acasă; poate mai reuşea să se întoarcă pentru sfârşitul sărbătorii şi, mai ales, pentru ritualul ploii de flori.

— Pina e o femeie deşteaptă, spuse preotul, petrecând-o cu privirea. Eu am botezat-o, eu am învăţat-o catehismul. E prea educată pentru insula aceasta şi pentru soţul ei. Mare păcat, însă nu reuşesc să îl conving pe *il professore* să renunţe la slujbă şi să o lase pe ea să predea la şcoală. S-ar descurca mult mai bine decât el, care e cumplit de plictisitor.

Bătrânul Rizzu, care reapăruse când Pina depăna povestea, exclamă din nou încântat:

— Părintelui Ignazio îi place atât de mult scandalul, încât nu pregetă să-l provoace aproape întotdeauna. E cel mai neconvenţional preot pe care l-am avut aici.

Vizibil măgulit de această remarcă, preotul dădu de duşcă paharul cu arancello.

Un freamăt începu să se propage prin mulţime în acel moment, un fel de emoţie colectivă.

— *Il conte*, zise Rizzu. Iată-l, în sfârşit.

— Ah, făcu părintele Ignazio. Alt individ pentru care nu prea am răbdare. Scuză-mă, *dottore*, trebuie s-o şterg.

Il conte, un bărbat corpolent într-un sacou verde, îşi făcu apariţia sub statuia sfintei. Amedeo era descumpănit de efectul pe care contele îl avea asupra mulţimii, atrăgând atenţia şi respectul celor din jur. Câţiva dintre locuitorii insulei se înclinară în faţa lui şi îi strânseră mâna; alţii îi ieşiră în întâmpinare cu daruri – o farfurie cu vinete, o sticlă cu vin, un pui viu într-o cuşcă din lemn –, pe care contele le accepta, ca apoi să le depună în mâinile escortei lui. Scena nu părea să surprindă pe nimeni, deşi, remarcă Amedeo, nu toţi localnicii salutau prezenţa contelui, nici nu ţineau să dea mâna cu el.

Contele, în cele din urmă, ajunse să poposească în faţa lor. Preotul fugise; Rizzu se agita şi făcea plecăciuni pe o latură a mesei. Amedeo, deducând că aşa

se cuvenea, se ridică în picioare şi el.

Contele zise:

— Dumneata, înţeleg, eşti noul doctor. Eu sunt Andrea d'Isantu, *conte*.

Amedeo se prezentă la repezeală.

— *Piacere*, spuse contele fără plăcere. Aceasta este nevasta mea, Carmela.

O femeie tânără cu alură plictisită ieşi din mulţime. Peste părul negru şi cârlionţat purta o pălărie cu o pană verticală, în ton cu moda de la Paris şi Londra, dar în contrast cu hainele de sărbătoare, vechi de decenii, cu care erau îmbrăcaţi ceilalţi locuitori ai insulei.

— Carmela, zise contele, fluturând din mână în direcţia femeii, adu cafea şi băutură. Adu vin şi ceva de mâncare, o prăjitură sau un *arancino*[9]. Iar acestea fiind zise, contele îşi trase un scaun, se aşeză cu băgare de seamă şi, cu un aer gânditor, se cufundă într-o tăcere bine calculată. Bun, spuse el în cele din urmă. Când ai sosit? Cine te-a aşteptat pe chei?

9. Crochetă de orez, umplută cu carne şi brânză (în it., în orig.).

— Pe la ora nouă, răspunse Amedeo. Nu m-a aşteptat nimeni, m-am descurcat singur. Dar am făcut cunoştinţă cu *signor* Arcangelo şi cu alţi doi membri din consiliul municipal – profesorul Vella şi părintele Ignazio.

— Eşti de la oraş, aşa-i? De undeva din nord? Ce cauţi pe stânca asta de la marginea lumii civilizate? Fugi de ceva, presupun. Contele slobozi un hohot zgomotos de râs.

Amedeo nu ştia cum să răspundă la asta, decât spunând că, după ce căutase un post de *medico condotto* pe tot cuprinsul ţării, îl găsise aici.

— Mda, sper să reuşeşti să trăieşti din ce câştigi pe insula asta. De unde e familia dumitale? Esposito, ciudat nume.

— Nu am familie, în afară de un tată adoptiv, spuse doctorul. Vorbise clar, fiindcă de obicei nu-i era ruşine cu acest lucru, deşi, sub interogatoriul contelui şi căldura persistentă din piaţă, începuse să cam asude. Îşi trecu un deget pe sub gulerul scrobit al cămăşii.

— Un bărbat fără familie? spuse contele. Un bărbat de nicăieri, un orfan?

— Am crescut la Ospedale degli Innocenti din Florenţa, un cămin de copii abandonaţi. Unul dintre cele mai bune, simţi el nevoia să adauge, cu mândrie.

— A, mă gândeam eu, după nume. Esposito. Abandonat.

Carmela reapăru, cu Rizzu şi fratele lui pe urmele ei, aducând tăvi cu ceşcuţe aurite pe margine, o farfurioară cu prăjituri şi o sticlă nedesfăcută de arancello.

— De cea mai bună calitate, murmură Rizzu, foindu-se pe lângă scaunul contelui.

— Carmela, toarnă lichiorul, ordonă contele, din nou fără să se uite la nevasta lui. Aceasta doar încuviinţă din cap, îl servi pe soţul ei cu băutura spirtoasă, apoi se aşeză un pic mai departe, cu mâinile împreunate respectuos în poală.

— Avem îngheţată şi băutură bună la vilă, expediate de la Palermo, spuse contele, oftând batjocoritor. Din păcate, *dottore*, vei constata altminteri că suntem nişte oameni primitivi. Fără curent electric, cum se cuvine, fără biblioteci. Putrezesc cărţile din cauza umezelii marine. Ha! Nişte analfabeţi, de fapt, doar eu ştiu să citesc, la fel şi preotul, învăţătorul şi, în felul lui, băcanul Arcangelo. Şi Carmela, presupun, deşi nu poţi spune despre ea că ar fi *cultă*, cu toate revistele de modă şi romanele ei franţuzeşti. Ha! Sper că la căminul acela de copii te-au învăţat să ai gusturi simple, fiindcă insula asta îl pune la grea încercare pe orice om civilizat.

— Principalul indiciu al unei societăţi civilizate, cred eu, spuse Amedeo, care tocmai îşi formase această opinie, este să aibă un medic permanent.

Auzind asta, frumoasa Carmela – spre stupoarea lui Amedeo – izbucni într-un hohot zgomotos de râs. Contele amestecă în cafea şi rupse în două o prăjitură. Apoi muşcă zdravăn din ea, înghiţi şi îşi şterse firimiturile de la gură.

— Prezenţa unui medic permanent nu a fost niciodată o soluţie prudentă pe insula asta, spuse el. Noul primar şi consiliul municipal au înţeles complet greşit problema. Este o cheltuială pe care nu ne-o putem permite. Sper, desigur, să ai din ce trăi aici, însă suntem într-o perioadă grea şi, regret să-ţi spun, s-ar putea să nu rezişti nici măcar un an.

La masă se aşternu tăcerea. Amedeo, care se simţea descumpănit, prinse privirea Carmelei. Aceasta se aplecă un pic în faţă:

— Să vii neapărat la vilă să iei cina cu noi, spuse ea, cu faţa luminată de o viclenie ascunsă. Dumneata şi soţul meu veţi găsi o mulţime de lucruri să vă spuneţi.

— Sunteţi foarte amabilă, dar voi avea prea puţin timp liber la dispoziţie, odată ce îmi voi prelua îndatoririle.

— Bun, bun, în cazul ăsta, poate vei supravieţui aici, zise contele. Măcar n-ai venit nici cu soţie, nici cu copii, aşa că, netrebuind să te întreţii decât pe dumneata şi neavând nici timp de distracţii în societate, poate vei izbuti să trăieşti destul de bine, cu economie, ca burlacii. Pentru mine asta nu ar fi viaţă, dar poate că dumneata vei reuşi să te descurci. Foarte convenabil să fii orfan, un

bărbat fără nevastă sau copii, un om despovărat de obligaţii în lumea asta! încheie el, aruncând o privire spre Carmela, care continua să pară foarte amuzată.

— Dar dumneavoastră, *signor il conte*? spuse Amedeo. Dumneavoastă şi *la contessa* aveţi mulţi copii? întrebă el, căci simţea instinctiv că nu aveau copii şi, răutăcios, spera să îl tachineze.

Totuşi, contele se mulţumi doar să scuture din cap.

— Nevastă-mea e stearpă.

Carmela plecă fruntea, iar Amedeo văzu cum se înroşise toată din cauza umilinţei de a fi făcută de ruşine în public. Dintr-o singură lovitură, contele o înfrânsese pe ea şi îi închisese gura doctorului, iar acum începu să se pregătească de plecare. Înşfăcă o ultimă prăjitură, dădu pe gât restul de cafea din ceaşcă şi întinse mâna din nou, să-l salute pe Amedeo.

— Sper să câştigi cât să ai din ce trăi aici, spuse el.

— Este exact ceea ce intenţionez, răspunse Amedeo.

În timp ce *il conte* se retrăgea din mijlocul localnicilor, Amedeo auzi pe cineva pufnind sarcastic şi, întorcându-se, îl văzu pe părintele Ignazio, exact lângă umărul lui.

— Ai supravieţuit primei dumitale întâlniri cu *il conte*. De acum înainte, totul merge spre mai bine.

— O compătimesc un pic pe Carmela, zise Amedeo.

— Da, răspunse părintele Ignazio. Cu toţii o compătimim un pic.

*

Zorile se iviră mai repede decât era de aşteptat, ca o străluminare cenuşie, dar cu toate astea sărbătoarea continuă. Amedeo, prea beat ca să se mai ţină pe picioare şi abia aşteptând să meargă la culcare, şedea între preot şi Rizzu, în timp ce muzica săltăreaţă devenea din ce în ce mai dezlănţuită, iar dansurile din ce în ce mai haotice. Jucătorii de cărţi erau cufundaţi într-o partidă de *scopa*[10], care părea să dureze de ore în şir. De fiecare dată când un câştigător mătura cărţile de pe masă, ţipetele deveneau mai guturale, iar insultele mai extravagante şi hazlii. La ultima mână, fratele lui Rizzu, mărunţel cum era, sărise triumfător de pe scaun, ţinând cărţile de joc deasupra capului şi răsturnând din neatenţie o carafă cu limoncello. Între timp, printre dansatori, un tânăr îmbrăcat în vestă şi surtuc negru de ţăran făcea o serie de sărituri periculoase în jurul cercului. Pe urmă, dintr-odată, toţi dansatorii se împrăştiară, cărţile de joc fură adunate, iar în piaţă

se iscă o mare agitaţie.

10. Unul dintre cele mai cunoscute jocuri de cărţi din Italia, *la scopa* (literal, în italiană, „mătură“, scopul jocului fiind de a „mătura“ toate cărţile de pe masă) are reguli care variază de la o regiune la alta, dar în principiu există doi jucători sau două perechi de jucători, numărul lor putând creşte, după caz.

— La naiba, a venit deja momentul cu florile! spuse părintele Ignazio, ridicându-se de pe scaun. Ca de obicei, era să uit!

Strecurându-se cu o surprinzătoare agilitate prin mulţime, până în cealaltă parte, se opri în faţa statuii sfintei. Un grup de tineri o ridicară în aer. Din toate părţile, obloanele se deschideau zgomotos.

— Ce fac cu toţii? întrebă Amedeo, însă Rizzu dispăruse şi el. Amedeo se trezi singur pe terasa barului.

Preotul intona o rugăciune. Apoi, dintr-odată, se dezlănţui ceva formidabil, ca un fenomen natural, o ploaie miraculoasă de petale. De la fiecare fereastră de sus, femeile azvârleau din coşuri mănunchiuri întregi de leandru şi bougainvillea, floarea-amorului şi caprifoi, până când întregul văzduh se umplu de flori. Copiii chiuiau şi ţopăiau, din nenumărate *organetti* şi chitare răsuna un imn de laudă; statuia sfintei era purtată legănându-se deasupra mulţimii, şi, în învălmăşeala generală, florile continuau să se învolbureze, îngroşând văzduhul.

Ca din senin, îşi imagină cât de frumoasă ar fi o fotografie cu tot ce vedea acum. Căută în geamantan şi montă aparatul de fotografiat cu burduf. Îl puse pe masă şi făcu astfel prima lui poză, o imagine ştearsă şi subexpusă, înfăţişând barul, *piazza*, ploaia de flori.

Developă fotografia peste câteva săptămâni, în camera obscură pe care o improvizase în partea din spate a debaralei din odaia lui, în casa directorului de şcoală (o ascunzătoare utilă, de asemenea, pentru a scăpa de prelegerile lui *il professore*). Florile erau doar nişte dungi albe pe fundalul cenuşiu, însă cu toate astea era uimit de claritatea imaginii, un lucru superb. Era prima fotografie făcută de el. Printre chipurile din mulţime, desluşea necunoscuţii din acea noapte, care aveau să devină personajele obişnuite din viaţa sa: Rizzu şi fratele lui, braţ la braţ în faţa barului ale cărui lumini scăpărau ca nişte stele captive; părintele Ignazio sub statuie; umbra întunecoasă care era *il conte*; Pina Vela la o fereastră de la etaj; şi – desprinsă parcă de toţi, la marginea îmbulzelii – frumoasa Carmela.

Mai târziu, avea să ajungă să considere această fotografie ca fiind prevestitoare, căci în ea, la fel ca în poveştile tainice din pachetul de cărţi de

tarot al Ritei Fiducci, se ascundeau semnele întregii lui vieţi viitoare.

*

Dincolo de ţărmurile insulei, în acel an 1914 lumea pornea încet pe lungul drum al războiului. Amedeo nu-şi dădu seama de asta la început. Vestea asasinării arhiducelui la Sarajevo, care se petrecuse la câteva ceasuri după acea fabuloasă ploaie de flori, ajunsese abia după treisprezece zile în Castellamare – iar între timp insula fusese atât de strălucitoare şi de plină de viaţă, încât pentru el părea acum singura lume aievea. Cu toate astea, nu se putea nega faptul că Amedeo era un străin pe insulă. La fel de nepotrivit ca uriaşul dintr-o poveste de-a lui, era atât de înalt, încât se lovea de câteva ori doar intrând şi ieşind din casa vreunui pacient. Paturile de pe insulă erau prea scurte pentru un om de mărimea lui; fuseseră făcute pentru ţăranii din veacul al XIX-lea, aşa că el s-a văzut nevoit să lipească două paturi unul de celălalt şi să doarmă de-a curmezişul lor, până când a fost posibil să se facă unul special pentru el. (Peste ani, tot aşa, un coşciug special avea să fie comandat pentru înălţimea lui de aproape doi metri, căci el avea să rămână, până la sfârşit, cel mai înalt om din Castellamare.) Aşadar, nu s-a integrat imediat, însă cu toate astea simţea vag că acolo era locul lui. Bunăoară, când se trezi la amiază a doua zi după sărbătoarea de Sant'Agata, descoperi că cineva îi cărase sus, pe deal, cufărul uitat cu instrumente medicale şi i-l lăsase în faţa uşii. Părintele Ignazio, încă din prima dimineaţă, veni să discute cu el ştirile de pe continent.

— Eşti un om inteligent, Esposito, negreşit ai opinii.

Vârstnicii fraţi Rizzu îl deturnau de la vizitele lui de dimineaţă şi ţineau morţiş să-l trateze cu cafea şi chifteluţe de orez. După nici o lună, văduvele din comitetul Sant'Agata îi cereau părerea (deşi nu era evlavios, scandalizându-le din prima duminică, când nu se dusese la liturghie) despre ce culori de aţă să comande pentru un nou prapur dedicat sfintei. După ce extrase cu bine ţepii unui arici-de-mare din talpa pescarului Pierino, breasla pescarilor îl pofti la *tonnara* pentru a-i oferi ceremonios un ton.

Şi existau mii de mici bătălii în oraş în care trebuia să fii de o parte sau de cealaltă (căci deja îl convinseseră să intre în consiliul municipal, pe post de consilier); erau câteva cazuri de tifos, opt naşteri la termen sau iminente. Când Italia a intrat în război, el se ducea să inspecteze mlaştina pentru a vedea dacă nu putea fi asanată, reducând astfel riscul de malarie, şi într-un fel mlaştina şi malaria i se păreau mai importante decât declaraţia de război, războiul acesta de-

aici, din Castellamare, împotriva molimei şi a apei stătute fiind o cauză pentru care merita mai mult să lupţi. Insula i se părea o ţară separată, nu o parte a Italiei în care îşi petrecuse tinereţea solitară.

În după-amiezile de duminică, părintele Ignazio îl învăţa să înoate, aruncându-se înaintea lui în valuri, într-un costum de baie negru din lână. Acasă la *il professore*, pe terasă, în fiecare seară, după ce acesta se îmbăta şi adormea, Pina Vella îi spunea câte o poveste despre insulă.

— Un loc mic ca acesta este apăsător, îl avertiza părintele Ignazio. Încă nu simţi asta, dar vei ajunge să simţi, până la urmă. Oricine vine în vizită, fără să se fi născut aici, crede că este un loc încântător de rustic. Am crezut şi eu la fel. Însă oricare om născut în Castellamare se va lupta prin orice mijloace posibile să plece de pe insulă, iar într-o bună zi şi dumneata vei face la fel. Pe mine m-a apucat cam în al zecelea an.

Dar Amedeo, care se simţise întotdeauna fără rădăcini, riscând oricând să se desprindă complet de pe pământ, se bucura acum de trăinicia insulei stâncoase, de îngustimea hotarelor ei. Îl amuza cum pacienţii lui ştiau tot ce avea el de făcut cu un ceas înaintea lui; nu îl deranjau nicidecum văduvele care îl studiau de pe scaunele de lemn din faţa caselor lor, privindu-l cu ochi mijiţi şi critici; i se părea liniştitor că putea să contemple, de la fereastra casei oricărui pacient, aceeaşi fâşie albastră de mare. Insula avea o lungime de opt kilometri, iar în deplasările lui zilnice o străbătea dintr-un capăt în celălalt. A descoperit vâlcelele unde dormeau caprele sălbatice la amiază şi a tulburat cuiburile de şopârle din casele dărăpănate din afara oraşului, privindu-le apoi cum alergau ca nişte şiroaie de apă pe ziduri. Stând afară, la barul bătrânului Rizzu, a desenat o hartă a insulei pe un petic de hârtie sugativă, bătrânul mişcând aprobator din cap, dar indicându-i şi greşelile.

La începutul primăverii, i-a trimis o scrisoare tatălui său adoptiv, cu invitaţia de a bea limoncello cu el la Casa de la Marginea Nopţii – căci exista într-adevăr acolo o terasă cu bougainvillea, îi povestea el entuziasmat, exact cum prevăzuse bătrânul doctor.

Dar când a venit vara din nou nu s-a aşezat cu tatăl lui adoptiv sub bolta răcoroasă a terasei. În schimb, printr-o telegramă, a primit ordinul să plece şi să se prezinte în nord.

4

A fost trimis în tranşeele din Trentino.

Rupt de insulă, două lucruri au devenit vitale pentru el: fotografia din ziua de Sant'Agata şi caietul lui cu poveşti. Unii dintre colegii lui, ofiţeri medici, îşi aduseseră cu ei aparatele de fotografiat cu burduf, deşi contravenea regulamentului. El şi-l lăsase pe al lui pe insulă, ştiind că pe front nu avea să găsească nimic bun de pozat. Tot ce-l interesa pe el era fotografia existentă, care avea să-l călăuzească înapoi spre casă. A prins-o în ace de căptuşeala caschetei, pe dinăuntru, ca să o protejeze de noroaie. Întotdeauna era noroi, şi când nu era noroi, era gheaţă, şi când nu era gheaţă, era apă, şi când nu era apă, erau gaze şi ceaţă. Părea o lume compusă din elemente disparate, unde oamenii erau separaţi în părţile lor componente, oameni făcând spume la gură, oameni urlând. La şcoala de chirurgie de la Santa Maria Nuovo nu învăţase cum să asambleze oamenii la loc din bucăţele.

În buzunarul interior al uniformei ţinea caietul cu poveşti. Crinul auriu de pe copertă pălise şi se ştersese, pielea se făcuse ternă. Dar poveştile, constata el, aidoma fotografiei, stăteau mărturie că exista şi o altă lume decât aceasta. În general, datoria lui era să le reamintească pacienţilor acest lucru, atunci când nu mai rămânea nimic de făcut. Pe un căpitan suferind de trauma psihică a obuzelor, într-un spital de campanie împroşcat de noroi, sau pe un ofiţer de infanterie gazat, recăpătându-şi vederea, nu putea decât să-l întrebe despre casă, copilărie, familie, iar atunci o scânteie scăpăra în ochii pacientului, o schimbare se producea în expresia lui: ezitant, buzele rosteau cuvinte, povestea acelui pacient desfăşurându-se treptat, umplând spaţiul dintre ei, ca o lumină împărtăşită în marele întuneric.

Nu consemna aceste poveşti. Nu voia să şi le amintească. Dar, uneori, de pe buzele pacientului nu ieşea nici un cuvânt, iar atunci spunea el poveştile lui, basme fabuloase din caietul său, poveşti care se îmbogăţiseră de-a lungul veacurilor, depănate din om sărman în om sărman, cu rostul de a te purta departe de lumea cenuşie: povestea fetei care se făcuse copac, se făcuse pasăre; povestea

celor doi fraţi care se întâlniseră şi nu se recunoscuseră; povestea papagalului care spunea basmul fără sfârşit. Pe tot cuprinsul regiunii, ajunsese să fie cunoscut drept „doctorul culegător de poveşti de la spitalul de campanie din Treviso“.

Uneori, le povestea pacienţilor despre insulă. Întotdeauna, povestea care ardea ca o flacără vie în mintea lui vorbea despre cum avea să scape el cu viaţă din acest război şi să se întoarcă teafăr în Castellamare. Când războiul s-a terminat, Castellamare devenise singurul loc în care mai credea încă. Orice altceva căzuse în spatele vălului cenuşiu pe care războiul îl interpusese.

*

Avea marea dorinţă să îşi revadă tatăl adoptiv. Pe măsură ce războiul progresa şi regresa, se iviseră subiecte care nu mai puteau să fie abordate de ei doi, imense abisuri în experienţa de viaţă a fiecăruia, care riscau să-i facă duşmani. „Poate din cauză că ai fost un copil abandonat“, îi scrisese bătrânul doctor, „îţi lipseşte firescul sentiment patriotic al camarazilor tăi, iar pentru tine acest război este mai greu de îndurat“.

„Poate din cauză că sunt un copil abandonat“, i-a răspuns Amedeo, „văd mai limpede absurdul acestui război“.

De peste un an, nu mai primise nici o scrisoare de la bătrânul doctor. Acum, pe o carte poştală preimprimată de la armată, scrise simplu: „Cu dragoste, Amedeo“. Războiul se terminase, dar el era încă reţinut la post. Existau soldaţi bolnavi de gripă, săteni bolnavi de gripă. Alte variaţiuni ale aceleiaşi morţi le văzuse în tranşee: moartea celor tineri şi sănătoşi, dar şi moartea celor bătrâni şi neputincioşi, surprinşi cu faţa umflată şi arătându-şi albul ochilor. Era 1919 când a fost lăsat la vatră, iar el avea patruzeci şi patru de ani. Călătorind cu un tren aglomerat spre sud, la Florenţa, prin sate goale şi năruite, îl năpădi un sentiment de zădărnicie atât de profund, încât îi simţea gustul, ca un putregai în gură. Oricum, urma să se vadă cu tatăl adoptiv, să se întoarcă la Castellamare, iar viaţa avea să reînceapă într-o formă sau alta.

Se duse direct la casa tatălui adoptiv. Când bătu la uşă, veni să-i deschidă o femeie ca un băţ, nu menajera pe care o ştia el.

— Esposito? zise ea. Doctorul bătrân, adică? A murit. L-a răpus gripa în iarnă.

Rudele tatălui vitreg sosiseră deja de la Roma şi căraseră toate lucrurile lui. Femeia îi înapoie lui Amedeo doar cărţile lui poştale din armată.

Îi îngădui să se plimbe prin încăperile casei. Dispăruseră borcanele cu şerpi,

măştile, fanoanele de balenă de deasupra scării. Doar câteva sârme şi pătrate de tapet decolorat rămăseseră în locurile unde exponatele fuseseră cândva atârnate.

— Tuturor ne-a murit cineva, să ştii, spuse ea, cumva dojenitor, când Amedeo începu să plângă.

*

În această stare de mare bulversare lăuntrică s-a întors la Castellamare. I se părea că voiajul lui anterior, cu vaporul din Napoli, se petrecuse într-o altă viaţă, iar războiul era singurul lucru real pe care îl trăise vreodată: nu locuise niciodată cu tatăl lui adoptiv în casa aceea ca un muzeu, nu îşi luase niciodată diploma de *medico condotto*, nu fusese niciodată ucenic la ceasornicar sau la brutar ori la tipograf, nu fusese niciodată un copil abandonat, nu se născuse niciodată.

Doar Castellamare. Da, trăise asta. Amintirile despre Castellamare dăinuiau.

La terminarea războiului, părintele Ignazio îi scrisese.

„Lucrurile merg foarte prost aici“, îl anunţase el. „Mulţi dintre bărbaţii tineri s-au prăpădit, cel puţin douăzeci şi şapte, după socoteala mea, alţii sunt încă daţi dispăruţi, iar unii vor să plece în America, în febra generală a emigrării, care pare să fi molipsit toată insula. De când cu războiul, locul acesta s-a îngustat, foametea a crescut. Vei constata că ne-am micşorat mult“.

Amedeo a aflat din scrisoarea preotului că fratele lui Rizzu nu mai era pe insulă, plecase în America. Barul era închis definitiv, fiindcă nimeni nu voia clădirea aceea. *Il professore* Vella, directorul de şcoală, murise pe front. Doi dintre nepoţii lui Rizzu muriseră pe front. Doar pentru *il conte*, care fusese reformat din armată şi trimis acasă din Trentino în 1915, din cauza unei răni la picior, viaţa pe insulă rămăsese neschimbată. Carmela, scria preotul, se certase cu soţul ei, la scurt timp după întoarcerea acestuia, şi plecase pe continent, însă fusese adusă înapoi. Ceva legat de un iubit. („Fereşte-te de Carmela“, avea să-l prevină Pina, ulterior. „De când cu războiul, e plină de neastâmpăr.“)

În ciuda scrisorii părintelui Ignazio, Amedeo nu se aşteptase să găsească oraşul atât de împuţinat. Sosi în timpul orei de siestă, când casele de pe strada mare aveau obloanele lăsate. Unele însă, văzu el, erau închise complet, cu scânduri bătute în uşi şi în ferestre. Diverse obiecte erau abandonate în faţa lor: un scaun rămas fără şezut, un fir de busuioc uscat într-un ghiveci crăpat. Doi copii se jucau în colb. Îi recunoscu, erau copii pe care îi ajutase să vină pe lume, gemenii din familia Mazzu.

— Maddalena! strigă el. Agato!

Veniră spre el sfioşi.

— Unde e preotul? întrebă el, fiindcă îl cuprinsese o mare dorinţă de a-l revedea pe vechiul lui prieten, de a se convinge că măcar Ignazio era neschimbat.

Copiii nu ştiau.

Amedeo porni pe drumul pe care mersese în prima noapte când venise pe insulă. Casa de la Marginea Nopţii era închisă, aşa cum îi scrisese preotul, cu veranda încovoiată sub iedera neîngrijită, cu treptele din faţă deja năpădite de buruieni.

*

Se instală din nou în vechea lui odaie din casa Pinei. Prinse cu o piuneză fotografia insulei pe peretele de piatră din interiorul debaralei. Pina era singura persoană de pe insulă care, după război, mergea cu spatele mai drept şi părea mai înaltă. După moartea soţului ei, fusese numită învăţătoare la şcoală. Seara, târziu, se aşezau amândoi, împreună cu părintele Ignazio, în jurul unei sticle cu tărie, făcând planuri pentru salvarea insulei din paragina în care căzuse. Aveau nevoie de modernizări. Aveau nevoie de un serviciu de feribot, de un dispensar cu două saloane. Aveau nevoie de o a doua sală de clasă la şcoală, de un sistem de asigurări de înmormântare pentru cei vârstnici. Contele d'Isantu fusese ales primar din nou, se lamenta preotul, şi acum nimic nu se mai schimba pe insulă. D'Isantu era mereu pe continent, preocupat de propria ascensiune socială prin relaţii obscure cu nişte prieteni din Catania, petrecea luni întregi la domeniul lui din Palermo, în timp ce aici erau atâtea lucruri de făcut. Barul putrezea, cei daţi dispăruţi nu se întorceau, nimeni nu mai juca *scopa* în piaţetă, nimeni nu mai dansa pe ritmurile muzicii vreunui *organetto*.

Când Amedeo o văzu pe frumoasa Carmela din nou, câteva săptămâni mai târziu, îi făcu bine să constate că era neschimbată. Ţinându-i drumul pe poteca de pe ţărmul mării, pe unde se plimba îmbrăcată frumos, sub o umbreluţă de soare, îşi manifestă bosumflată nemulţumirea:

— *Dottore*, de ce n-ai venit să ne faci şi nouă o vizită? Am auzit că te-ai întors de o lună. Situaţia a fost sumbră pe-aci, nu mă feresc s-o spun. Nu s-au găsit haine, nu s-a găsit de mâncare ca lumea. Nu au fost vizitatori, în timpul gripei. Dar mă bucur că te-ai întors teafăr. Probabil, şi erou de război, de asemenea, spre deosebire de soţul meu.

Amedeo, care habar nu avusese că ei i-ar fi păsat cumva de binele lui, căuta

un răspuns.

Îl invită să meargă cu ea să viziteze grotele, care erau o ciudăţenie istorică, mai ales că el nu apucase să le vadă înainte de război. În continuare mirat şi curios, consimţi. De îndată ce ajunseră în întunecimea grotei umede, departe de ochii lumii, începu să-l sărute, să-l mângâie.

Şovăind uluit, Amedeo presupuse că voia să-l ia drept amant, după cum îl avertizase Pina.

— Nu-ţi face griji din cauza soţului meu, murmură Carmela la urechea lui. Nu l-am iubit niciodată; toată insula ştie că e un tiran şi-un prost.

Amedeo reuşi să scape de îmbrăţişările ei şi se scuză că trebuia să plece, bălmăjind ceva despre copiii familiei Mazzu, care aveau febră, şi despre bătrânul văduv Donato, pe la care promisese să treacă înainte de amiază.

Timp de o săptămână continuă să-l urmărească, pândindu-l când se ducea la pacienţi şi atrăgându-l în diverse locuri ferite de pe insulă. Până la urmă, Amedeo acceptă şi făcură dragoste pe pietrele reci din grotă. De ce, nu ştia, dar Carmela era insistentă, iar după aceea constată că, de fapt, nici lui nu-i părea prea rău; deşi nu simţea ceva în mod special.

Îmbrăcându-se pe întuneric, orbecăind în jur, ceva pocni sub tălpile lui. Lăsându-se în genunchi, scoase la iveală de sub primul strat de pământ nişte oase albe.

— Nu te speria, spuse Carmela râzând. Oasele astea sunt aici de două mii de ani. Ce, credeai că grota cu cranii albe e doar o frumoasă legendă?! Du-te mai departe înăuntru şi o să le vezi. Pescarii nu intră în peştera asta, de teama blestemelor.

Dar Amedeo ieşi împleticindu-se la lumină. Îşi scuturară nisipul de pe haine şi din păr; apoi îi aduse umbreluţa de soare. Încheindu-şi nasturii de la lenjeria de corp, Carmela îşi strânse bine pe talie jacheta – care, cu toate lamentările ei despre lipsa de haine, mirosea încă a stofă nouă de la croitor – şi redeveni elegantă ca înainte. Scoase o oglinjoară şi, la lumina difuză din grotă, îşi prinse părul la loc. Capacitatea aceasta de a-şi controla emoţiile i se păru lui Amedeo deopotrivă atrăgătoare şi înfricoşătoare. El era jilav de sudoare, ciufulit, dezorientat; ea nu avea nici măcar un strop de transpiraţie pe frunte. Îşi puse pălăria pe cap, o aranjă înclinând-o cochet şi se uită calmă la el prin voaleta de tul cu punctişoare, ca şi cum ar fi fost din nou doi străini, respectând regulile bunei-cuviinţe.

— *Dottor* Esposito, nu te mai reţin. Ştiu că te grăbeşti să ajungi la următorul

pacient.

Urcând înapoi spre drum, Carmela îi arătă o a doua grotă, în care nu existau oase, ci pietre albe luminoase. Pe acestea le ştia şi Amedeo, căci pescarii de pe insulă le foloseau drept talismane, prinzându-le în cuie de bărcile lor.

— Ne vom întâlni în peştera aceasta data viitoare, dacă îţi place mai mult, hotărî ea.

Se întoarseră în oraş, fiecare separat, Carmela pe drumul principal, el pe poteci şi drumeaguri lăturalnice, umplându-se de scaieţi pe pantalonii lui buni de stofă. Pina se uită ciudat la el, când îl văzu intrând în casă, dar preferă să nu spună nimic.

*

După aceea, Carmela începu să-l cheme la grote o dată sau de două ori pe săptămână, iar, când *il conte* era plecat, îl aştepta la vilă. Amedeo făcea înconjurul oraşului în acele seri, întâi discutând cu toată lumea, păcălindu-se că ar avea toată libertatea de a alege dacă să dea curs sau nu chemărilor Carmelei. Adevărul era că nu avea nici o libertate; niciodată nu refuza. Însă în serile respective, lungul ocol în jurul oraşului făcea ca la vilă să ajungă abia după ce întunericul se lăsase deja, când putea fi sigur că nu-l zărea nimeni. Când venea aşa spre vilă, strecurându-se nevăzut pe aleea cu palmieri, Carmela apărea la fereastră cu o lampă. Îl ducea pe furiş în camera ei decorată cu imitaţii de îngeraşi baroc, unde tencuiala cojită pe alocuri desena nori pe tavan, dar se ferea, să nu afle servitorii de prezenţa lui. Contele intenţiona să instaleze curent electric, îi spusese ea. Deocamdată, întâlnirile lor se desfăşurau într-o lumină trandafirie-gălbuie difuză. Carmela dicta condiţiile acestor rendez-vous-uri, având grijă să-l trimită acasă înainte de revărsatul zorilor.

Odată, el ridică din nou problema soţului ei.

— Soţul meu e un prost, spuse Carmela. L-am mai înşelat şi înainte, să ştii. Ba chiar l-am părăsit, plecând pe continent, dar m-a adus înapoi aici. A zis că preferă să moară, decât să ştie că aş mai avea o aventură. Foarte bine, n-are decât.

Îl înspăimânta frivolitatea ei.

— Dar, zău, Carmela…

— Nu-ţi face griji că ar putea să afle ceva. El nu vede nimic. Nu s-a mai uitat la mine de luni de zile. E prea preocupat să facă pe marele politician, iar mie îmi pare bine să scap de el. Nici nu cred că îşi petrece nopţile de unul singur. Nu, aşa

ne convine amândurora de minune. Despre ultima mea escapadă n-a aflat decât fiindcă i-am spus eu. Oricum, Amedeo, îl vei auzi dacă vine.

Şi asta întrucât contele îşi cumpărase de curând un automobil, primul vehicul motorizat de pe insulă (şi destinat, de fapt, să rămână singurul automobil de pe insulă în următorii treizeci de ani). Comandase să-i fie adus de la Palermo cu vasul, de pe care fusese descărcat cu funii pe micul chei, cu multă agitaţie şi strigăte. Acum, conducea automobilul pe drumurile de ţară şi pe străzile de piatră de pe insulă, iar din scaunul şoferului, asudând sub casca din piele şi ochelarii de protecţie, inspecta munca ţăranilor de pe câmpurile lui. Bătrânii îşi făceau semnul crucii când venea *il conte* în imensa lui cutie de metal, cu teribilele ei hârâieli şi huruieli.

Odată, când plecase de la Carmela în zori şi pornise pe alee spre drum, Amedeo auzi de după o cotitură vuietul răguşit al automobilului. Simţind o gheară dureroasă în stomac, se trânti în iarbă, privind cum vehiculul motorizat ridica praful de pe drum şi lumina trunchiurile copacilor prin dreptul cărora trecea.

I se părea că trăia o viaţă care nu-i aparţinea în acele zile, o existenţă bizară, ca în vis.

*

În acel an, nici sărbătoarea de Sant'Agata n-a mai fost la fel.

Încă din zori, se instală o arşiţă fierbinte şi înăbuşitoare. În timpul slujbei de dimineaţă, în biserica atât de aglomerată, încât nici măcar musca n-ar mai fi putut să se strecoare printre localnici, nici o suflare lină de vânt nu clintea aerul. Amiaza aduse o lumină scânteietoare şi umbre scurte. Tradiţia dicta ca statuia venerabilei Sant'Agata să fie purtată prin fiecare golfuleţ şi curbură din lungul coastei insulei: pe marginea câmpurilor ce aparţineau contelui d'Isante, peste crenelurile stâncoase de la capătul insulei, prin satele pustii de pe coasta sudică, prin toate grotele marine (aici măcar întunericul era mai răcoros), apoi în port, unde statuia era întâmpinată cu tămâie şi o furtună de flori. Dar anul acesta nu mai erau pescari tineri care să poarte pe sus statuia, aşa că bătrânii îşi luară pe umeri povara misiunii. Statuia cântărea o jumătate de tonă. În procesiunea din jurul coastei, pescarii vârstnici se poticniră; cu pete de sudoare pe haine, a fost nevoie să fie întremaţi cu înghiţituri de vin şi revigoraţi cu ştergare reci. Ajunşi la capătul periplului lor, pescarii, răsuflând uşuraţi, se aruncară în apele golfului, dar constatară că marea nu era suficient de rece ca să se poată răcori: era calmă

şi călduţă, în afară de zona din jurul stâncilor, unde părea să fiarbă şi să bolborosească.

Bărcile primiră binecuvântarea, iar cei trei copii născuţi în acel an primiră botezul, după care localnicii porniră încet înapoi, pe deal în sus. În timp ce pescarii se trudeau urcând pe drumul de piatră, soarele apuse în sfârşit. Locuitorii insulei se adunară în *piazza*, învioraţi de întuneric.

Bătrânul Mazzu îşi târî afară cel mai costeliv măgar, pentru licitaţie, chitarele fuseseră acordate şi diversele *organetti* şterse de praf, iar văduvele ieşiră din bucătăria Gesuinei, unde stătuseră închise încă din zori, aducând acum platouri cu bucăţi de anşoa prăjite şi dovlecei umpluţi. Dar Casa de la Marginea Nopţii rămase cufundată în beznă. Nu existau partide de *scopa* pe terasă în acest an; nimeni nu dansa, nimeni nu bea arancello. Localnicii nu se mai îmbătară şi toată lumea se culcă înainte de revărsatul zorilor.

*

În toamna aceea, Amedeo a decis să cumpere Casa de la Marginea Nopţii. Nu mai suporta să o vadă acolo pustie, iar acum, când insula se golise pe jumătate de locuitorii ei, casele ajunseseră mai ieftine decât sarea. Până şi un *medico condotto* putea să-şi permită una.

Lumina pierise din ochii lui Rizzu, de când cu plecarea fratelui său.

— Casa aceea se surpă, spunea el. Nici n-o să ai ce să mai faci cu ea. Locul poartă ghinion.

Până la urmă, Amedeo nu l-a putut convinge să accepte decât cinci sute de lire şi un pui viu, ca să i-o vândă, ba mai trebuise să se şi tocmească pentru a urca preţul.

În caietul lui roşu, Amedeo consemnă cumpărarea casei şi data, 24 septembrie 1919. Acum avea casa lui şi spera să poată prinde din urmă viaţa pe care fusese pe punctul de a o avea, până să fi intervenit războiul. Casa se surpa într-adevăr; Amedeo se instală în camerele de la etaj şi începu să raşcheteze pereţii şi să înlocuiască uşile care atârnau în balamale. Începu să colecţioneze, exact cum făcuse tatăl lui adoptiv. Se înconjură de poveşti, antichităţi, obiecte aparţinând insulei. Cioburile de lut şi monedele romane, pe care ţăranii le azvârleau zilnic, el le recupera şi le aducea cu grijă în Casa de la Marginea Nopţii. Pe pereţi atârnă plăcuţe de ceramică în culori fantastice, decorate cu floarea-soarelui, crini, chipuri de domni şi doamne. Imaginile, unele vechi de sute de ani, erau pictate într-un stil rapid, ameţitor, de parcă vopseaua tocmai se uscase. Artistul

Vincenzo avea numeroşi strămoşi, care pictaseră atât de multe plăcuţe de ceramică, încât ajunseseră să nu mai aibă căutare, aşa că Vincenzo le scoase din pivniţă şi i le dădu bucuros lui Amedeo – căci turiştii încetaseră să le mai cumpere când se ducea cu ele pe continent, zicea el, părându-i bine, aşadar, să se descotorosească de ele.

Din catacombele de lângă mare, Amedeo venea cu buzunarele pline de pietre albe luminoase, pe care le înşira pe pervazurile ferestrelor de la etaj. Între timp, pe masa din hol, se adunau mici fleacuri legate de Sant'Agata, acestea fiind adesea moneda în care era el plătit, pentru că moşise naşterea unui copil sau pusese la loc vreun braţ rupt, în cazul pacienţilor al căror tratament medical nu era achitat de municipalitate. Aduna miniaturi ale sfintei, sticluţe cu apă sfinţită şi, mai ales, avea o statuetă în care Sant'Agata îşi sfâşia pieptul, dezgolind o inimă din lemn mânjit cu roşu. Statueta aceasta îi inspira atât duioşie, cât şi frică. Amedeo nu găsise niciodată mângâiere în religie.

Dar avea impresia că, în sfârşit, începuse să aibă parte de o existenţă reală, să sălăşluiască înăuntrul ei. Se cufunda în mare în fiecare dimineaţă, înainte de a-şi vizita pacienţii, fiind luat în zeflemea de pescari, fiindcă nici un bărbat în toată firea din Castellamare nu ar fi înotat în apă aşa, de amuzament, acum, în prag de toamnă, de parcă ar fi fost beat! Urcând dealul, simţea sarea pişcându-l pe piele; se oprea din loc în loc să mai culeagă de pe jos o piatră albă sau vreun ciob de oală romană, pe care le ducea cu el în Casa de la Marginea Nopţii. Pe lângă pasiunea de a colecţiona, Amedeo ţinea evidenţa tuturor lucrurilor pe care le cumpăra, precum şi a îmbunătăţirilor pe care le făcea în casă. Camerele de la parter erau încă umede şi nelocuibile, dormitoarele de la etaj erau întunecoase, cu mobilierul ferit de praf sub învelitoare din pânză. La început, nu prea se vedeau schimbări, cu toate câte făcea el. Era nevoit să doarmă sub o prelată în nopţile furtunoase, dar în acele nopţi se simţea aproape fericit.

Pe parcursul acestor prime săptămâni de toamnă, se apucă să facă un studiu sistematic al poveştilor insulei, fiindcă, ţinând seama de schimbările generale din lume, începuse să se teamă că poveştile s-ar fi putut pierde. Nu doar Amedeo era preocupat de dispariţia lucrurilor. Poveştile se revărsau parcă de la sine, iar tot ce trebuia el să facă era să meargă acolo unde putea să le audă, în locurile unde îl călăuzeau în mod firesc vizitele lui la pacienţi: camerele întunecoase la etaj, cu văduve privind cucernic la rozariile din mână; şoproanele prăfuite ale pescarilor; şi casele părăsite, şubrede şi biblice, la marginea oraşului, bântuite de copiii de pe insulă. Poveştile, se părea, erau de găsit în locuri întunecoase. Întorcându-se

din aceste locuri, Amedeo le transcria în caietul lui.

Îşi instală vechiul aparat de fotografiat cu burduf în unica încăpere uscată, o cămăruţă cu vechituri din pod, plină cu lăzi vechi în care fuseseră cândva, conform etichetelor, ţigări Modiano şi sticle de Campari. În faţa aparatului atârnă o draperie roşie, ca şi cum camera ar fi fost un studio fotografic. În mintea lui, Casa de la Marginea Nopţii era un măreţ muzeu, asemenea casei tatălui său adoptiv, plin cu cărţi şi curiozităţi, şi, chiar dacă el nu avea deocamdată nevastă şi nici copii, visa încă să îşi fotografieze urmaşii, numeroşi ca puzderia de stele, dorindu-şi ca portretele lor să împodobească într-o bună zi holul şi pereţii din lungul scărilor.

În timpul acelei toamne fierbinţi de după sărbătoare, începu să se simtă tot mai nemulţumit de relaţia lui cu Carmela. Îşi luase obiceiul de a se închina la înfricoşătoarea statuie a Sfintei Agata când intra sau ieşea din casă, mai ales dacă era chemat la vreo naştere sau vreun deces, fiindcă, aşa necredincios cum era, simţea acum că ar accepta bucuros să aibă parte de noroc, oriunde i-ar fi ieşit în cale. Era aceeaşi disperare, aceeaşi dorinţă de a nu scăpa viaţa din mână, care îl împinsese să-i facă pe plac Carmelei şi, de asemenea, să cumpere casa – sentimentul că viaţa lui trebuia să se schimbe. Şi totuşi, uneori, în serile când drumurile îl purtaseră spre fereastra luminată din vila Carmelei, statuia părea să-l întâmpine cu ochi trişti şi plini de reproş. Rostul lui era să aibă o nevastă şi familie, părea să-l dojenească sfânta. Dar el, în schimb, nu avea decât această legătură nereuşită cu Carmela, care adesea, asemenea supei apoase pe care o bea în zilele când pacienţii nu-l plăteau, îl lăsa mai flămând decât înainte!

Ca penitenţă, începu să caute compania vechilor săi prieteni – preotul, învăţătoarea, membrii consiliului municipal – şi se dedică cu fervoare sarcinii de a-şi repara casa.

Într-o seară, pe terasa năpădită de vegetaţie, sorbind din lichidul siropos rămas în una dintre vechile sticle de Campari, Pina Vella îi spuse povestea Casei de la Marginea Nopţii.

— Ca vechime, este a doua clădire de pe insulă. Bătrânii consideră că poartă ghinion. A fost ultimul loc unde faimosul blestem al plânsului nu se stinsese încă, atunci demult, cu veacuri în urmă, îi zise ea. Localnicii au încercat să dărâme casa. Dar, cum zidurile erau prea groase, nu au izbutit. Mai mult, a rămas în picioare după patru cutremure de pământ şi o alunecare de teren. A dobândit astfel un fel de respect.

— Atunci, cum poate să poarte ghinion? se miră Amedeo.

— Lucrurile pot fi privite din două unghiuri, explică Pina. Pentru ca o casă să scape întreagă după asemenea încercări, înseamnă că ori este binecuvântată de Sant'Agata, ori blestemată de diavol – una din două. Aşa se zice.

Cât despre faptul că din vechime i se spunea *Casa al Bordo della Notte*, Pina nu ştia de unde venea această denumire.

— Unii bătrâni spun că îşi amintesc de un Alberto Delanotte care ar fi locuit aici, menţionă Pina.

— Vasăzică, s-ar putea ca iniţial să se fi numit *Casa di Alberto Delanotte,* remarcă Amedeo, un pic dezamăgit de acest adevăr lipsit de poezie.

— Dar eu prefer să-mi imaginez că numele înseamnă „la marginea nopţii“, spuse Pina. Fiindcă aşa şi *este*, dacă priveşti de aici în ambele direcţii.

Amedeo privi. Terasa era iluminată de un singur felinar stradal, în jurul căruia roiau ţânţari, în timp ce în interiorul geamurilor de sticlă se lăfăiau şopârle, proiectând umbre fojgăitoare peste dale. Dincolo de felinar, te simţeai în siguranţă văzând luminile oraşului şi, în depărtare, coasta Siciliei, încadrând insula de ambele părţi, astfel încât Castellamare ar fi putut să fie o peninsulă, un afloriment al unei structuri geologice mai mari. Te uitai însă în cealaltă direcţie, şi totul era mare şi noapte, priveliştea unei pustietăţi neîntrerupte până departe, în nordul Africii.

— Locul e ciudat pentru un bar, zise Amedeo.

— A fost dintotdeauna bar, spuse Pina. Primul conte nu voia să aibă un bar în centrul oraşului, de teama beţiilor şi a jocurilor de noroc. Până ca familia Rizzu să preia afacerea, casa a stat goală ani buni. Sunt bătrâni care nu i-ar trece pragul nici în ruptul capului. Iar ghinioanele par totuşi să se ţină ca scaiul de casă. Uită-te la fratele lui Rizzu. Doi fii morţi în tot atâţia ani. Poţi să-ţi dai seama de ce oamenii spun despre casă că ar fi blestemată.

— Afurisitul ăsta de război a fost blestemul, replică Amedeo. Nu un bar vechi!

— Într-adevăr, rosti Pina încetişor.

Amedeo se întreba dacă Pina nu se gândea cumva la soţul ei. Dar Pina rămase pe gânduri doar câteva momente, răsucindu-şi cu mâna părul negru şi des, ca o funie groasă, după care, îndreptându-se de spate, zise:

— Oricum, trebuie să plec acasă.

Întotdeauna, *il professore* fusese motivul pentru care trebuia să plece acasă. Amedeo se întreba dacă simţea şi ea singurătatea, la fel ca el, când trecea prin odăile goale ale casei ei de lângă biserică. Vecinii din dreapta şi stânga ei

emigraseră în America. Chiar şi frumuseţea ei părea semeaţă, cumva distantă, implacabilă, ca de statuie grecească. Poate de aceea nici un peţitor nu se apropiase de ea, după moartea învăţătorului Vella. Tatăl ei fusese institutor pe insulă, la cumpăna veacurilor, iar Vella – aflase Amedeo – se însurase cu Pina la moartea bătrânului, moştenind atât fata, cât şi sala de clasă. Acum, Pina nu mai avea rude pe insulă, în afară de pescarul Pierino, care îi era un fel de văr îndepărtat.

După aceea, scurgând din sticlă ultimele picături de băutură roşie, Amedeo regretă că nu îşi descărcase un pic sufletul în faţa ei, fiindcă Pina era întotdeauna atât de stăpână pe sine, o femeie mai puternică decât zidurile bătrânei case. Îi părea rău că nu-i povestise cum războiul deschisese un gol în fiinţa lui, un gol pe care el căutase să îl umple începând o aventură cu soţia contelui şi cumpărând casa dărăpănată, dar care continua să se caşte sumbru în nopţi ca aceasta. Părea potrivit să locuiască acum în Casa de la Marginea Nopţii, căci şi spiritul lui în această perioadă putea fi împărţit cu precizie – o jumătate luminoasă şi clară, o jumătate întunecată şi adâncă asemenea mării.

*

Într-o seară, la sfârşit de octombrie, prietenul lui, părintele Ignazio, îl opri în faţa bisericii.

— Vino să bei o cafea cu mine, *dottore*, zise el.

Amedeo se ducea să examineze ochiul infectat al caprei familiei Mazzu (căci era tratat fără discriminare de către locuitorii insulei atât ca medic de oameni, cât şi ca veterinar). Dar cuvintele preotului erau un ordin, nu o invitaţie, aşa că-şi urmă prietenul pe sub arcada austeră a casei acestuia, apoi în curte, un loc întunecos cu tufe de leandru parfumate, o curte care nu părea să se încălzească vreodată.

Părintele Ignazio turnă cafea, aranjă ceşcuţele şi farfurioarele pe o măsuţă ruginită, după care i se adresă sever lui Amedeo:

— E timpul să avem o nuntă pe insula asta prăpădită. Asta e ceea ce vreau să discut cu tine.

Dezorientat, Amedeo şedea amestecând în ceaşcă.

— Tu şi Pina, spuse preotul. E mai bine să vorbesc direct. Fata ţine mult la tine, oricine poate vedea. Şi, uită-te la tine, burlac la aproape patruzeci de ani!

Amedeo avea patruzeci şi patru de ani, dar nu-l corectă.

— Mi-ar plăcea să o văd măritată din nou, zise preotul. Îi e urât singură, mai

ales de când ai plecat de la ea şi te-ai dus să tândăleşti în dărăpănătura aceea de *Casa al Bordo della Notte.*

Amedeo, nepreaştiind ce să răspundă, spuse în cele din urmă:

— Mă văd în continuare cu Pina foarte des.

— Da, dar de ce să nu o vezi în fiecare zi?! Ca soţ şi soţie. Amedeo, tu ai fi un soţ bun pentru Pina. Nu ai sâcâi-o tot timpul să renunţe să tot gândească şi să citească atâta, aşa cum ar face alţi bărbaţi mai puţin luminaţi la minte. Şi ea ar fi dispusă să se mărite cu tine, pun pariu pe zece mii de lire, deşi nu ştiu sigur dacă te iubeşte. Dar vine şi asta cu timpul, Amedeo. Soţul ei a murit acum trei ani. A fost o căsnicie nereuşită de la bun început, pornind de la nu ştiu ce înţelegere dintre familii legată de o casă şi o livadă de lămâi, nu din dragoste. E o femeie remarcabilă, Amedeo, leală, ingenioasă. E şi suficient de tânără ca să mai poată avea copii, cu un pic de noroc. De ce să eziţi?

Amedeo bău toată cafeaua şi examină zaţul de pe fundul ceştii.

— Doar dacă nu există altă femeie, continuă preotul. Nu pot spune că nu am auzit nişte zvonuri ciudate în ultimele luni.

— Nu, zise Amedeo. Nu există altă femeie.

— Atunci, măcar reflectează. Mi se rupe sufletul când vă văd pe amândoi umblând posomorâţi prin casele voastre pustii şi dărăpănate, singur fiecare.

Pina. Plecă de-acolo ameţit de această stranie posibilitate.

În acea după-amiază, se duse să examineze ochiul unei capre la ferma lui Mazzu, dar se alese cu o muşcătură urâtă la deget pentru strădaniile lui. Mazzu întotdeauna îl plătea pe Amedeo în alimente, neavând cu ce altceva, aşa că se-ntoarse de-acolo în oraş cu buzunarele pline de alune şi trufe albe din livada de măslini a lui Mazzu. Trecu pe la ferma lui Dacosta, unde avea un caz de constipaţie severă, apoi se duse să-i examineze pe cei mai mici dintre nepoţii lui Rizzu, care se plângeau de mâncărimi pe piele. Îi găsi, încă plini de scabie cum erau, luându-se la trântă cu fraţii şi surorile lor. Negreşit, până vineri avea să-i trateze pe toţi. Mereu copii, pretutindeni pe insulă. Gândul îl săgetă dureros în piept, încât nici nu se mai simţea în stare să se uite direct spre ei. Dezinfectând spinările micuţe şi încinse ale celor mai tineri membri ai familiei Rizzu, alinându-i când începură să plângă din cauza iodului care le dădea usturimi, Amedeo simţi o ameţeală în căldura neobişnuită pentru acel anotimp, când în realitate îl copleşise subit dorinţa arzătoare de a avea şi el un copil.

Se duse la Pina acasă şi intră fără să bată la uşă. Pina era la plită, cu părul strâns în vârful capului, gătind un pui. Amedeo aşteptă, gâtuit de emoţie,

încercând să surâdă politicos. În cele din urmă, îngenunche la picioarele ei (Pina nu mai avea tată sau frate, cărora el să le ceară permisiunea) şi o rugă să fie soţia lui.

— Sau măcar gândeşte-te la asta, spuse el, pierindu-i curajul.

Pina, spre surprinderea lui, consimţi imediat, cu lacrimi în ochi.

— N-am nevoie să mă mai gândesc; ştiu deja răspunsul. O, Amedeo!

Stabiliră să se căsătorească numaidecât. În ultima zi de noiembrie, părintele Ignazio le uni mâinile în faţa statuii Sfintei Agata şi a întregii insule.

*

Pinei i se datorează prima fotografie cunoscută cu Amedeo. La câteva zile după nuntă, îl pândi în capul scărilor cu aparatul de fotografiat cu burduf.

— Nu te mişca! strigă ea. Nu te mişca! Lasă-mă să te prind în poză!

Amedeo, luat prin surprindere, pozã un pic jenat, cu o mână în şold. Abia se întorsese de la vizitele de dimineaţă şi nici nu apucase să-şi pună jos geanta medicală. Avea cu el, de asemenea, caietul cu poveşti – văduvul Donato, pe care îl tratase în acea dimineaţă, tocmai terminase de relatat o întâmplare despre mătuşa lui şi vedeniile cu sfânta pe care aceasta le avusese în timpul sărbătorii din 1893. În fotografie, Amedeo părea înflăcărat, cuprins de fericire, toată fiinţa lui tânjind spre femeia din spatele obiectivului. Căci Pina, se dovedise, avea în ea acea pasiune profundă care lui îi lipsise toată viaţa până atunci. Nu o găsise în Carmela. O găsise în învăţătoarea cu chip ca de statuie grecească; era aici.

Nu fuseseră în voiaj de nuntă, dar, în onoarea miresei lui, Amedeo lăsase deoparte orice activitate profesională, cu excepţia urgenţelor, timp de cinci zile. După nuntă, Pina, luându-şi un cufăraş cu lucruri personale şi lăzile cu cărţi, se mutase cu el în Casa de la Marginea Nopţii, care începea acum să fie din nou locuibilă. În casă, se simţea mireasma tare de bougainvillea, iar camerele răsunau de ecoul mării. Fericirea plutea în aer, murmura în interiorul zidurilor; acum, părea un lucru aproape palpabil. În acea primă noapte, Pina cutreierase prin toată casa, explorând fiecare încăpere dată uitării, cu mobile ferite de praf sub pânzeturi, deschizând larg toate ferestrele. Amedeo venea în urma ei, culegând de pe jos agrafele care cădeau din părul ei negru şi des ca o funie groasă. Apoi, sus, în capul scărilor, dintr-odată poznaşă, şi-a scos coroniţa de mireasă, din flori de leandru, şi şi-a despletit tot părul. Splendida podoabă capilară a umplut camera cu parfumul ei, iar Amedeo şi-a îngropat palmele în pletele ei bogate. Au început să se fugărească din cameră în cameră. Pentru

prima oară, după atâta timp, casa părea să fi redevenit un loc al veseliei, aşa cum fusese înainte de război.

Norocul ţinu cu ei, fiindcă nu se semnalară cazuri grave de îmbolnăviri în acea săptămână şi o petrecură fericiţi şi nestingheriţi. Era mulţumit în sinea lui că nu o adusese niciodată pe Carmela în Casa de la Marginea Nopţii şi că acum rupsese orice legătură cu ea. Luase hotărârea să devină un om mai bun. Şi, spre marea lui satisfacţie, constată că, pe măsură ce pasiunea lui pentru Pina creştea, în timpul acelor zile minunate ale unei luni de miere improvizate, când mâncau din farfurioare vechi şi ciobite şi beau din ceşti de cafea ca pescarii pe mare, şi niciodată nu deschideau obloanele până la amiază, şi făceau dragoste oriunde aveau chef – pe duşumeaua proaspăt raşchetată, pe sofaua acoperită cu o husă din biroul lui, pe saltelele de paie din dormitoarele goale – în timpul acelor zile, amintirea Carmelei se micşora, pierdea din importanţă, ca un lucru văzut printr-un văl cenuşiu, aparţinând altor vremuri, aparţinând vieţii lui de dinainte de război.

Dar Carmela nu acceptase prea uşor să se despartă de el. Luase un ton revanşard când aflase de logodna lui, ameninţase să îi dezvăluie soţului său relaţia dintre ei dacă Amedeo nu ceda avansurilor ei încă o dată, şi o ultimă oară, şi iar o dată. Fără nici o tragere de inimă, Amedeo continuase să joace rolul amantului ei, într-o despărţire anevoioasă, treptată, şi nu imediată, cum ar fi vrut el. Ultima oară, fuseseră la grotele de lângă mare – simţea o ruşine cumplită, doar şi recunoscând acest lucru în sinea lui – în ajunul nunţii. Atunci, în cele din urmă, în bezna plină de stropii mării învolburate în acel sfârşit de toamnă, reuşi să rupă definitiv relaţia cu Carmela. În seara nunţii, Pina se mira de ce strănuta el aşa întrebându-se prin ce locuri pline de umezeală putuse să răcească într-un asemenea hal.

La scurt timp după nuntă, Pina rămase gravidă. Şi, în euforia dată de această veste, aventura pe care o avusese cu Carmela a fost dată uitării, a devenit ceva la care se gândea cu indiferenţă, ca şi cum nu se întâmplase niciodată. Nici nu voia să se mai gândească la ea. Fiindcă, atunci când o făcea, îl cuprindea frica sumbră că în orice moment Carmela putea avea fantezia să îi spună soţului ei adevărul. Răsuflând uşurat că în acea perioadă contele era mereu plecat, i se dedica întru totul Pinei.

Avusese oare un vag sentiment prevestitor când aflase că şi Carmela adusese mulţumiri la altarul binevoitoarei Sant’Agata pentru pruncul din pântecul ei? Nu-şi mai amintea acum. Totul în acele zile fusese înceţoşat de dragostea lui

pentru Pina şi de propria fericire. Dar, continuând să oscileze între amândouă – din slăbiciune, din teamă de scandal! –, se băgase într-o mare încurcătură. Sperase ca relaţia amoroasă cu Carmela să treacă neobservată pe insulă. Acum, vedea că putea deveni un lucru monstruos, de care îi era imposibil să mai scape, un lucru care risca să-i strice viaţa cu totul.

5

Pe la amiază, în ziua când se născu copilaşul Pinei, se zvonea pe toată insula că doctorul moşise doi prunci, unul al nevestei, şi celălalt al amantei lui. Era cel mai mare scandal din câte se pomenise vreodată în Castellamare. Dar era, de asemenea, şi cea mai palpitantă distracţie, iar câţiva oameni îşi luară liber de la muncă, special pentru a urmări desfăşurarea evenimentelor.

Când află, Pina plânse, întorcându-se cu faţa la perete. Refuză chiar să-l mai alăpteze pe copilaş, încât Amedeo se văzu nevoit să se plimbe în braţe cu pruncul care urla dintr-o cameră în alta. Contele tuna şi fulgera pe străzi, dându-se în spectacol; preotul şi primarul trebuiră chemaţi pentru a-l convinge să plece din piaţa publică; iar Carmela, cu toate rugăminţile prietenelor, moaşei şi servitorilor, şedea în capul oaselor, în pat, şi refuza să-şi retracteze afirmaţiile. Pentru prima oară în căsnicia ei, îşi domina soţul şi nu era dispusă să renunţe la un asemenea avantaj. Pruncul ei, repeta ea, era al lui Amedeo Esposito. Ea şi doctorul fuseseră amanţi timp de o jumătate de an, încetând relaţia doar în seara de dinaintea nunţii lui.

— Dacă ar fi copilul soţului meu, argumentă ea, cum se explică atunci că în şase ani de căsătorie n-a mai apărut nici unul?! Atâta timp, încât el mă acuza în faţa întregului oraş că aş fi stearpă!

La asta, nimeni nu putea răspunde – cu atât mai puţin Amedeo, care se blestema în gând că nu se gândise niciodată la posibilitatea ca problema să fi fost la *il conte*.

În aceste circumstanţe, o cale de acţiune se impunea de la sine.

„Nu m-am întâlnit niciodată cu ea“, insista el (disperarea dădea o oarecare credibilitate cuvintelor lui). „N-am făcut niciodată nimic din ceea ce susţine ea, martori îmi sunt Dumnezeu şi Sant’Agata!“

Pina nu se lăsa îmbunată. Carmela nu voia să retragă cele spuse. În Casa de la Marginea Nopţii, totul era haos şi lacrimi.

Amedeo era mulţumit când îndatoririle profesionale îi permiteau să dispară de-acasă. Plânsul şi suspinele preaiubitei lui Pina se auzeau prin pereţi noaptea

(fusese ostracizat la etaj, să doarmă pe canapeaua jilavă, sub prelată). Totuşi, curând, în acele prime zile de viaţă ale fiului său, Amedeo începu să se simtă nedorit nu numai în propria casă, ci şi în unele locuri de pe insulă. Când s-a dus la venerabila *signora* Dacosta, care suferea de reumatism la genunchi, bătrâna îi spuse doar că se simţea „destul de bine, mulţumesc, *dottore*“, deşi şchiopăta vizibil, după care-i închise uşa în nas. Gesuina, observă el, trântea obloanele cu o forţă exagerată ori de câte ori îl auzea trecând prin *piazza*. Băcanul Arcangelo, cu care lucrase în consiliul municipal încă dinainte de război, se scuza când Amedeo intra în prăvălie şi se retrăgea posac în camera din dos, până îl vedea plecând.

Între timp, pescarii relatau că prietenul contelui, care era doctor, fusese chemat de pe continent. Cu sticle de vin şi cutii de marţipan din Palermo, omul veni. Cei doi puteau fi auziţi până noaptea târziu vorbind cu voce tare pe terasa vilei, contele răcnind turmentat, doctorul bogat consolându-l. Carmela, se părea, stătea închisă în camera ei cu copilaşul, iar contele nici nu voia s-o vadă.

În a treia zi, doctorul de pe continent examină bebeluşul şi, după ce reflectă bine, declară că trăsăturile copilului se potriveau perfect cu cele ale lui *signor il conte.*

Amedeo ştia că era posibil să iei sânge de la un copil şi de la tatăl prezumtiv, pentru a verifica tipul de sânge al fiecăruia şi (oarecum neconcludent) a testa paternitatea în acel mod. Doctorul de pe continent, evident, nu era la curent cu ultimele reviste medicale. Însă, în lumina acestei confirmări, contele trecu acum printr-o schimbare violentă.

— Vrea să mă facă de ocară, răcni el furios de faţă cu prietenul lui. Am înţeles acum. Toată chestia a fost calculată ca să mă umilească. Vrea să-mi ia fiul şi să mă facă de batjocura insulei, invocând o aventură cu acest Esposito, acest doctor bastard cu pantofii găuriţi, cu care de-abia dacă o fi schimbat o vorbă în viaţa ei! Nu permit aşa ceva. Aduceţi-mi copilul!

Pruncul a fost luat de la sânul Carmelei şi adus urlând tatălui său. Contele îl sărută şi îl giugiuli, iar după ce se gândi un pic, îi alese numele Andrea, propriul lui prenume.

— Aşa, spuse contele (care acum îl ţinea pe fiul lui mai departe de el, fiindcă băiatului începuse să-i iasă o spumă lăptoasă pe gură, ceea ce părea cam scârbos). Duceţi-l înapoi la mama lui. S-a stabilit. Băiatul e al meu.

Vestea că, până la urmă, băiatul era al contelui se răspândi pe insulă. Nu existase niciodată o legătură amoroasă între doctor şi Carmela, toată tărăşenia

fiind o minciună defăimătoare din partea Carmelei, menită să-l facă de batjocură pe soţul ei.

Dar majoritatea locuitorilor insulei preferau prima poveste. Rizzu se retrezise la viaţă minunându-se de evenimentele acelei săptămâni.

— Este un miracol al Sfintei Agata, îi spuse el preotului. Doi bebeluşi, născuţi în aceeaşi noapte! Un miracol. Miracolul pe care l-am aşteptat şi pentru care ne-am rugat de când a început războiul, mai dinainte chiar, de când sfânta s-a milostivit să vindece picioarele bietei *signora* Gesuina!

Părintele Ignazio, care tundea tufele de leandru din curtea lui, cu sutana suflecată în brâu, doar ridică din sprâncene.

— Gemeni, gemeni miraculoşi! continuă Rizzu, în extazul lui. Gemeni născuţi din mame diferite în aceeaşi noapte, soţia stearpă a contelui şi Pina, o femeie mult prea vârstnică pentru a mai face copii.

— Pina nu are mai mult de treizeci de ani, spuse părintele Ignazio. Şi nu e un miracol când doi copii se nasc în aceeaşi noapte, ci doar o chestiune de statistică. Nu s-a mai întâmplat până acum, de când sunt eu pe insulă. Era de aşteptat să se întâmple, mai devreme sau mai târziu. I-am văzut pe ambii copii, nu seamănă unul cu celălalt.

Ceva îl tulbura pe Rizzu.

— Auzi, *padre*, dumneata crezi ce se spune, că Amedeo şi nevasta contelui se întâlneau în grotele de lângă mare?

— Nu, minţi părintele Ignazio şi, din neatenţie, reteză vreo zece bobocei de floare dintr-o tufă de leandru.

A doua zi, doctorul se duse şi el în vizită. Amedeo plânse cu capul plecat, iar părintele Ignazio se trezi în poziţia stânjenitoare de a-l îmbărbăta, când, în realitate, Pina era cea de partea căreia înclina el să fie în această chestiune.

— Gata, spuse părintele Ignazio, bătându-l pe doctor pe umăr. Gata, acum. Va trebui să ţii fruntea sus, Amedeo. Un zvon care se răspândeşte într-un loc atât de mic, unde nu există alte subiecte de conversaţie, poate distruge un om; te poate alunga de pe insulă, dacă te laşi doborât.

— Mie de Pina îmi pasă, spuse Amedeo. Nu mă doare ce spun alţii, ci faptul că Pina crede că am făcut acele lucruri.

— Vorbeşte cu ea, zise părintele Ignazio. Spune-i adevărul, într-un fel sau altul.

Amedeo săltă capul.

— *Padre*, adevărul…

Dar aici părintele Ignazio ridică mâna.

— Nu, nu, spuse el. N-am fost niciodată duhovnicul tău. Ştiu că nu eşti un om credincios. Cred că e mai bine să te împaci cu Pina, iar pe noi, ceilalţi, să ne laşi în beznă. Nu trebuie să-i faci ei umilinţa şi mai grea.

Când Amedeo ajunse acasă, Pina dormea, cu braţul întins deasupra capului, lăsând să se vadă cămaşa de noapte şi curbura brună a sânului drept. Avea genele umede; părul negru şi des era revărsat peste perne. Nu reuşea acum să-şi aducă aminte cum o iubise pe Carmela, *dacă* într-adevăr o iubise. Un imens dor de casă îl copleşi pentru prima oară de când pusese piciorul pe insulă.

Dar în sfârşit avea un fiu. Nu i se mai îngăduise să-l ţină în braţe pe băiat după acea primă dimineaţă. Acum, luă copilaşul şi se duse cu el în partea de sus a casei. Cât de micuţ era. Mânuţele, feţişoara trandafirie, pieptul plăpând şi rotunjit ca un butoiaş, ridicându-se şi coborând.

Îşi dorea să-i ofere băiatului un cadou, ceva simbolic. Şi astfel, în şoaptă, îi oferi primul lucru care-i veni în minte: îi spuse băiatului său povestea insulei.

*

Primul nume al insulei a fost Kallithea, îi povesti el fiului său, dat de nişte corăbieri greci, plecaţi să-şi găsească o patrie primitoare. Numele putea să însemne „privelişte frumoasă“ sau „vatră fierbinte“. Ambele variante păreau posibile, căci insula aceasta era vulcanică; marinarii din Siracuza susţineau că o văzuseră sclipind ca para focului şi aruncând flăcări în aer. Acum, strălucea ca un far, iar călătorii şi-au cârmit corabia după lumina ei. În timp ce străbăteau precauţi apele mării, piscul insulei s-a făcut ca jarul şi s-a stins.

Călătorii au coborât pe ţărm şi au înnoptat în câteva grote colţuroase săpate în stânci. Insula părea mai mult apă neagră şi stele. Înainte să se crape de ziuă, când a ieşit luna pe cer, străluminând marea, călătorii s-au trezit din somn auzind limpede nişte plânsete. Păreau să-i înconjoare de pretutindeni, venind direct din rocile insulei. Orbecăind pe întuneric, au găsit cranii tari, înălbite de vremi, şi au auzit cum trosneau oase sub tălpile lor. Grotele nu erau grote, ci morminte. În mod clar, ceva cumplit se întâmplase aici.

Noii locuitori ai insulei o duceau foarte bine, însă o nemulţumire tot aveau: în fiecare noapte, erau deranjaţi de plânsetele care îi făceau să viseze urât. Treptat, situaţia a devenit atât de insuportabilă, încât locuitorii insulei au hotărât să nu mai doarmă deloc. Şi aşa primii colonişti, în adăposturile lor de piatră, au ajuns să stea treji noaptea. Se adunau în serile pline de flăcări şi stele, cântând şi

scuturând din tamburine ca să acopere plânsul. Dar ori glasurile tânguitoare, ori izolarea acestui loc, cu apele negre ale mării şi nenumăratele constelaţii de deasupra, făceau ca toate cântecele lor să fie triste. Nimeni nu reuşea să compună un cântec vesel, nici chiar cel mai talentat dintre poeţii lor. Chiar şi acum (îi povesti doctorul fiului său), cântecele populare din Castellamare li se păreau străinilor atât de pline de jale, încât cine stătea să le asculte prea mult risca să-şi piardă minţile.

(Şovăielnic, murmurând, ca să n-o trezească pe Pina, doctorul îi cântă băiatului său cel mai frumos şi cel mai puţin dezolant dintre aceste cântece.)

Voise să-i spună băiatului restul poveştii, cum fusese înlăturat blestemul plânsului: cum unei fete, pe nume Agata, fiica unui ţăran, i se arătase chipul Maicii Domnului; cum locuitorii insulei, piatră cu piatră, îşi reclădiseră oraşul. Dar, dintr-odată, copilaşul se mişcă şi scoase un ţipăt, iar Pina, la parter, se trezi în acelaşi timp cu fiul ei, ca din instinct.

— Amedeo! strigă ea. Unde e fiul meu?

Mângâie obrăjorul băiatului.

— E timpul să mergem jos şi să vorbim cu mama ta, zise el.

Când Amedeo intră în cameră, Pina avea încă un aer dezorientat – îşi dădu seama după felul cum îi zâmbea languros, aşa cum făcuse în prima dimineaţă, după ce venise la Casa de la Marginea Nopţii. Pe urmă, amintindu-şi că erau certaţi, expresia ei se schimbă.

— Dă-mi imediat copilul, zise ea.

Îi puse băiatul în braţe. Vedea din încordarea umerilor ei că prezenţa lui era nedorită, însă preferă să rămână acolo.

— Pina, spuse el. Trebuie să vorbesc cu tine. Am greşit faţă de tine, Pina.

Nu plânse, însă era fermă şi implacabilă.

— Da, spuse ea. Ai greşit.

Amedeo începu să o implore. Nu avusese de gând, dar o făcu:

— Pina, zise el. *Amore*. Spune-mi ce să fac ca să repar totul.

— Faptul că m-ai minţit mă doare cel mai mult, declară Pina, pe un ton aspru, dar calm.

Aşa că îi mărturisi adevărul.

Trecu mult timp până ca Pina să poată spune ceva.

— M-ai umilit în faţa tuturor, rosti ea în cele din urmă. Vecinii noştri, prietenii, întreaga insulă. Ce-ţi închipuiai tu, că după ce te-ai purtat atât de oribil, toţi vor fi dispuşi să uite ce-ai făcut?! Oraşul e mic, nu suntem la Florenţa aici.

Nu există alte subiecte de discuţie. Acum, toţi vor şti, la fel şi copiii copiilor lor, cum te-ai dus tu cu nevasta altui bărbat în ajunul nunţii tale.

— O să îndrept totul, zise el. Eu pe tine te iubesc, Pina. O să-ţi arăt că e adevărat.

— Nu putem pleca în altă parte? spuse ea. Undeva în nord, la Florenţa! Nu poţi să-ţi găseşti un alt post, într-un oraş mare, unde nu ne cunoaşte nimeni?

— Şi să părăsim insula?! exclamă Amedeo.

Fără să vrea, începu să-şi plângă de milă. Copilaşul ridică privirea, mirat de lacrimile acestea ca nişte imenşi stropi de ploaie.

— Nu există altă cale, Pina? Cere-mi orice, dar nu asta.

Pina îi spuse să iasă.

*

În acea după-amiază, un flăcău, fiul lui Arcangelo, îşi făcu apariţia pe bicicletă pe drumul de ţară ce ducea la ferma familiei Rizzu. Amedeo era în bucătăria familiei Rizzu, examinând bubele copiilor. Băiatul coborî dealul într-un nor de praf şi, rezemându-şi bicicleta de poartă, îşi scoase pălăria şi intră în bucătărie.

— Sunteţi chemat, *signor il dottore*, zise el. E o şedinţă specială la consiliul municipal.

Amedeo, după ce termină să-i panseze pe copii, urcă înapoi spre oraş. Pe povârniş, între cactuşii mari, praful era mătăsos, iar căldura, ca o greutate în spatele lui. Arcangelo, năduşit, îl opri pe treptele primăriei.

— Trebuie să aştepţi afară, îi spuse el.

— Cum adică „afară“?

— În hol. Nu ai voie să participi la şedinţă. Urmează să discutăm despre situaţia dumitale, explică Arcangelo, scoţând o batistă şi ştergându-şi fruntea cu ea. După evenimentele din această săptămână, e nevoie să analizăm poziţia dumitale pe insulă. Prin urmare, *il conte* a convocat o şedinţă extraordinară, iar dumneata urmează să aştepţi afară decizia noastră.

În faţa clădirii, automobilul contelui se opri înecându-se. Pe scări în sus, apăru contele, purtându-şi panglica de primar peste costumul de in englezesc. Fără să-i adreseze vreun cuvânt lui Amedeo, îl prinse de cot pe Arcangelo şi îl trase în întunecimea clădirii.

Iute în urma lui, clocotind de furie, veni şi părintele Ignazio. Amedeo îl întâmpină la jumătatea scărilor.

— Ce-i chestia asta? zise el. Veţi discuta despre mine. Mie mi s-a spus doar să

vin la o şedinţă specială; nu mi s-a spus nimic despre asta.

— Şi eu am aflat doar adineauri, zise părintele Ignazio.

— Iar în timpul ăsta eu să aştept afară?!

— Ne vom lupta să rezolvăm problema, Amedeo, zise preotul. Eu, unul, cu siguranţă aşa voi face.

Amedeo se aşeză să aştepte pe bancheta lăcuită de la intrarea în primărie. Dinăuntru, auzea glasuri răcnind şi ţipând: glasul contelui şi, spre surprinderea lui, vocea preotului.

— La naiba! striga preotul. Unde crezi dumneata că vei găsi pe altcineva în locul lui? Ia, adu-ţi aminte cum a fost de Crăciunul trecut, când toată familia Mazzu zăcea la pat doborâtă de friguri! Şi ai uitat cine a avut ideea de a asana mlaştina, iar de-atunci nici un copil nu a mai murit de malarie?! Păi, şi nevasta dumitale ar fi murit, d'Isantu, la fel şi băiatul tău nou-născut, dacă n-ar fi fost Amedeo Esposito!

Trântind zgomotos uşile de perete, membrii consiliului apărură în lumina cenuşie de la intrarea în primărie. Amedeo se ridică în picioare. Pentru prima oară de când venise pe insulă, se simţea gârbovit, prins pe picior greşit, ca şi cum statura lui înaltă îl făcea vulnerabil la orice atac. Preotul era roşu la gât, iar sutana îi flutura pe lângă picioare.

— Te-au lipsit de îndatoririle profesionale! spuse el. Este revoltător, fir-ar să fie, este o ruşine! Nici nu vreau să mai aud de aceşti *stronzi* [11]!

11. Ticăloşi, nemernici (în it., în orig.).

Arcangelo ieşi în faţă, pregătit cu o scuză onctuoasă:

— Ca viceprimar, îmi revine sarcina să te informez că ai fost suspendat din postul de medic şi de funcţionar public, responsabil pentru sănătatea populaţiei. Moralitatea oficialităţilor publice într-un oraş ca al nostru, trebuie să înţelegi, este de maximă importanţă.

Amedeo începu să asude, de parcă l-ar fi lovit o grea fierbinţeală.

— Să renunţ la obligaţiile mele profesionale?! Dar nu există nici o probă împotriva activităţii mele! Nu sunt acuzat de nici o crimă!

— Chiar şi-aşa, spuse Arcangelo. Există suspiciuni.

— Şi cum rămâne cu pacienţii pe care îi tratez acum? Fiica familiei Dacosta, Agata, şi piciorul rupt al nepotului lui Pierino, căruia trebuie să-i scot ghipsul mâine-dimineaţă, ca să nu mai piardă prea mult din sezonul de pescuit ton?!

Prosteşte, se gândi şi la capra familiei Mazzu. Peste trei zile, avea din nou

nevoie de o puncţie la ochi.

— Cât timp urmează să fiu sub interdicţia de a mai practica medicina pe insulă?

— Tot ce ştiu eu este că noi nu putem să-ţi îngăduim să ocupi un post de încredere în acest oraş, până nu vom fi deliberat mai mult asupra acestei chestiuni.

Amedeo, ruşinat, întrebă:

— Şi cum rămâne cu salariul meu?

Căci economiile lui se împuţinaseră de când se însurase cu Pina, iar bebeluşul avea deja zece zile.

— Şi acesta se va suspenda, spuse Arcangelo. Cel mai bun lucru, te sfătuiesc eu, este să-ţi cauţi de lucru dincolo de ţărmurile acestei insule. Îţi suntem cu toţii recunoscători pentru ce-ai făcut aici, dar ar fi mai bine să pleci fără să provoci un scandal.

Insula aceasta era primul loc pe care îl îndrăgise. Dar vedea acum că putea fi, de asemenea, un loc mic, un loc meschin. Cum puteau ei să rămână aici? Poate doar dacă printr-un miracol al Sfintei Agata învăţau să supravieţuiască în soarele şi apa din jur? Amedeo se duse acasă pe un lung drum ocolit. Nu-şi mai putea imagina o existenţă departe de acest loc.

— S-ar putea să mai existe speranţă, spuse părintele Ignazio în acea seară. Fiindcă Dumnezeu mi-e martor cât de greu a fost să te găsim, Amedeo. S-ar putea să nu mai existe altcineva care să dorească acest post. O insulă atât de ruptă de lumea modernă, atât de izolată. Nu oricine ar putea supravieţui aici.

Dar în după-amiaza următoare contele dispăru pe continent, cu „treburi politice“, şi reveni, şase zile mai târziu, cu un tânăr ochelarist, palid ca un englez, pe care îl găsise ca să preia temporar postul, până puteau angaja un nou medic. Acest tânăr doctor avea un certificat de la universitatea din Palermo şi era fiul unui prieten de-al contelui, care fusese cândva un fel de duce în Punta Raisi. Îl instalară într-o casă goală de pe Via della Chiesa, dându-i instrucţiuni să preia numaidecât îndatoririle profesionale ale lui Amedeo.

Timp de cinci zile, Amedeo rămase în casă, subzistând cu mâncarea pe care i-o aduceau văduvele de pe insulă şi cu cei patru pui pe care-i trimisese familia Rizzu, ca plată pentru vindecarea copiilor. Pina continua să vorbească despre ideea de a părăsi insula. Însă era bună la suflet; nu putea să nu fie. Văzându-l cât era de abătut şi cum suferea, se mai îmblânzi şi începu să-l lase măcar să vadă copilaşul, pe care îl numise, în cele din urmă, Tullio. În acele zile, Amedeo

aproape că nu se mai despărţea de băiat. Îl purta cu el pretutindeni, ghemuit pe umărul lui sau culcat pe braţul său. În faţa nenorocirii lor, Pina părea să se întărească, aşa cum făcuse după război. În a şasea zi, îi chemă pe prietenii lor să vină la ei: pe părintele Ignazio, pe Rizzu, chiar şi pe Gesuina, cu atitudinea ei dezaprobatoare. („Nu tolerez nesăbuinţele tale, *dottore*“, declară Gesuina. „Dar e limpede că insula asta nu poate fi lăsată fără un medic ca lumea. Ha, doar un diavol ar fi în stare să te gonească de-aici!“)

— Trebuie să faci apel la o instanţă superioară, spuse părintele Ignazio.

Trecându-şi copilul de la unul la altul, în lumina difuză din bucătăria sumbră ca o cavernă, compuseră o scrisoare către guvernul de la Roma. Părintele Ignazio împături documentul într-un plic şi îl băgă în sutană, urmând să-l trimită cu pescarul Pierino, vărul Pinei, la poşta de pe continent, în ziua următoare.

*

Peste câteva zile, exact după lăsarea întunericului, se auzi o bătaie în geam. Era *signor* Dacosta, cu pălăria în mâini.

— *Signor il dottore*, aia mică, Agata, s-a îmbolnăvit din nou, spuse el, dar noul doctor zice că e difterie. Dar ea a făcut deja difterie – ţineţi minte – şi nu era aşa.

Cumpănind întâi la precaritatea poziţiei lui – căci i se interzisese clar să mai practice medicina –, Amedeo îşi luă haina şi pălăria, pornind în noapte după Dacosta.

Ferma familiei Dacosta era cea mai sărmană de pe insulă, fiind amplasată între latura sudică, secetoasă, unde nu creştea nimic, şi mlaştina recent asanată. Când ajunse, copila se zvârcolea respirând greoi în aşternuturile mototolite, lângă fraţii şi surorile ei care dormeau. Amedeo bănuise mai demult că fetiţa suferea de astm. Ceru să i se aducă un castron cu apă fierbinte şi improviză un cort din cearşafuri umede deasupra capului ei.

— Reazămă-te în faţă pe coate, o îndemnă el. Respiră.

Treptat, în braţele lui, Agata reuşi să respire din nou.

— Nu-l mai chem eu a doua oară pe tipul ăla nou, declară Dacosta. Habar n-avea de trucul ăsta cu cearşafurile.

— Fetiţa şi-ar fi revenit oricum, zise Amedeo. Era doar speriată.

— Nemernicul ăla de doctor nou, să-mi sperie el mie copilul! tuna şi fulgera Dacosta. Să nu-l mai prind pe-aici. Mulţumesc, *dottore*, ştiam eu că mă pot bizui pe dumneata. Nu-mi pasă nici dacă te-ai regulat cu toate femeile de pe insula

asta, adăugă el.

*

În zilele următoare, începu să simtă cum curentul de opinie se schimba din nou în favoarea lui. Căci, puşi în faţa acestui nou intrus, locuitorii insulei prinseră a-l considera pe Amedeo ca pe unul de-al lor. Diverşi localnici rupseră rândurile şi veniră pe furiş, strecurându-se pe cărări şi uliţe dosnice, să-l cheme pe Amedeo să le consulte rudele bolnave. Dar aceştia erau cei mai săraci oameni de pe insulă, costul tratamentelor lor fiind achitat întotdeauna din salariul lui Amedeo de la *comune* [12], şi nu din buzunarele lor. Aceşti pacienţi nu-şi permiteau să-l plătească în bani. Iar darurile lor, constând în legume şi pui piperniciţi, nu erau suficiente pentru a hrăni pe săturate un bărbat, darămite şi o nevastă cu copil.

12. Primărie, municipalitate (în it., în orig.).

— Am putea pleca la Florenţa, spunea Pina. Am putea locui într-un apartament din oraş, cu apă caldă la robinet şi cu un chioşc de ziare la colţul străzii. Am auzi bătând clopotele de la Dom în fiecare dimineaţă, iar mai târziu l-am putea trimite pe băiat la o şcoală bună şi la universitate. Nimeni din Castellamare nu a mers la facultate. Nu ştiu dacă e just să creşti un copil pe insula asta. Nu crezi că ne va părăsi? Nu crezi că va pleca în alt oraş sau la vreun război, şi nu-l vom mai revedea niciodată? Să fi fost băiat, eu aşa aş fi făcut, zicea ea cu amărăciune.

— Lasă-mi suficient răgaz şi o să îndrept totul, răspundea Amedeo, ca să se distanţeze cât mai mult de ziua când avea să trebuiască să se gândească să plece de pe insulă.

*

În prima seară din luna octombrie 1920, Amedeo începu să reflecteze la casă. Fusese bar; ar fi putut fi din nou. Îşi chemă prietenii.

— Ce ziceţi de Casa de la Marginea Nopţii? întrebă el. Localul ar putea fi redeschis. Eu aş putea să îl redeschid. Aş putea să-mi câştig existenţa în acest fel.

— Dar construcţia se prăbuşeşte, replică Rizzu.

— Ar putea fi reparată, spuse Amedeo. Eu aş putea să o repar.

— *Ai-ee*, făcu Rizzu. N-ar veni nimeni în vechitura asta de local.

Părintele Ignazio cumpănise problema; apoi luă cuvântul:

— Nu sunt sigur, zise el. E o idee. D'Isantu încearcă să te gonească de pe insulă. Nu-ţi vei putea recăpăta postul de medic atâta timp cât e el primar. Dar nu are cum să te împiedice să locuieşti aici, dacă îţi găseşti altă ocupaţie. Dacă Arcangelo va fi primar din nou, sau altcineva, vei putea probabil să fii repus în drepturi, iar lucrurile ar reveni la normal. De ce să nu ai o altă meserie până atunci?!

Pe Pina aştepta Amedeo să o audă, de aprobarea Pinei avea el nevoie. În ochii ei, văzu parcă perindându-se cu tristeţe clopotele Domului din Florenţa, chioşcul de ziare de la colţul străzii, apartamentul cu apă caldă curentă şi universitatea pentru fiul lor. În cele din urmă, Pina ridică privirea şi încuviinţă din cap.

Din gestul ei, înţelese că era posibil să-l mai iubească încă.

— Voi îndrepta lucrurile, promise el. Voi îndrepta lucrurile şi totul va fi bine. Rizzu, arată-mi ce trebuie făcut cu barul.

*

— Asta era tejgheaua, spuse Rizzu, gesticulând spre o scândură veche rezemată de zid şi îmbâcsită de praf. Aici erau galantarele acoperite cu sticlă, pentru prăjituri, chifteluţe de orez, bomboane de ciocolată. Fratele meu voia să instaleze un aparat de făcut îngheţată, dar nu şi-a permis niciodată să plătească cu bani peşin. Pe urmă, aici erau mesele, zece în total. De asemenea, în spatele tejghelei, erau ţigări, băuturi, chibrituri, *aperitivi*, drajeuri de mentă, dropsuri violet Leone, scobitori, lame de ras, ciorapi de mătase pentru femei (prea scumpi – nimeni nu a cumpărat vreodată aşa ceva) şi gumă de mestecat americană. Obişnuia să facă sandviciuri pentru clienţi şi cafea în ceşcuţe fără toarte. Ceşcuţele alea trebuie că sunt puse bine undeva, în vreo debara; nu trebuie să cumperi altele noi. Bătrâna noastră mamă, fie ca Dumnezeu şi Sant'Agata să se îndure de sufletul ei, obişnuia să facă toate chifteluţele de orez şi prăjiturile, pe care le căra sus, pe deal, la cinci dimineaţa, iar fratele meu vindea din ele toată ziua. Cele mai gustoase chifteluţe de orez de pe toată insula, mai bune chiar decât face *signora* Gesuina.

Amedeo, care habar n-avea cum să prepare chifteluţe de orez şi se îndoia că Pina ar fi ştiut cumva, doar încuviinţa din cap şi nota conştiincios totul în caietul lui roşu.

— Şi avea ziare de pe continent, continuă Rizzu, cu mândrie. Din Sicilia. Îl plătea pe Pierino, pescarul, să i le aducă de fiecare dată cu barca. Nu aveam

decât ziare din urmă cu o săptămână – sau chiar două săptămâni, uneori, când era furtună pe mare. Oamenii veneau aici să citească ultimele ştiri. La început, cerea zece *centisimi* ca să citeşti ziarul, dar oamenii ziceau că era o meschinărie din partea lui.

Amedeo şterse praful de pe oglinzile din spatele tejghelei. *Casa al Bordo della Notte* apăru pe fiecare, scris cu litere caligrafiate fantezist. La ferestre, dincolo de hăţişul de bougainvillea, marea atârna parcă în văzduh, traversată de bărcile de pescuit ca nişte diamante negre.

— S-ar putea să fie posibil, spuse Amedeo.

În fiecare zi din acea iarnă munci din greu, măturând şi frecând, cu plămânii îmbâcsiţi de praful din casă. Simţea cumva că, în mod misterios, preluase o misiune la fel de laborioasă ca truda primilor locuitori ai insulei, care reclădiseră oraşul piatră cu piatră, pentru a înăbuşi plânsul din ziduri.

Gesuina, bâjbâind prin bucătărie, o învăţă pe Pina cum să prepare chifteluţe de orez şi prăjituri, apoi cum să-şi dea seama când o cafea avea tăria perfectă sau când o cană cu ciocolată era suficient de cremoasă.

— Tu, fato, să ţii minte toate astea, îi zise Gesuina, fiindcă atunci când ai ajuns la vârsta mea nu spui un lucru decât o singură dată.

Pina notă reţetele, cu scrisul ei clar de învăţătoare, într-un caiet vechi, pe care apoi, cu hotărâre, i-l puse în mână lui Amedeo.

— E barul tău, îi spuse ea. Eu voi fi suficient de ocupată să am grijă de Tullio şi de următorul copil, când va veni. Tu vei pregăti prăjiturile şi chifteluţele de orez.

Dar, deşi îi vorbise cu fermitate, când Amedeo deschise caietul văzu cu câtă meticulozitate notase ea fiecare reţetă, cât de clare şi explicite erau toate observaţiile ei de pe margine („scurgi bine orezul şi nu-l sărezi prea mult“; „adaugi încă o jumătate de lingură de untură, răcită, dacă aluatul e prea elastic“). Văzând toate astea, îşi îngădui să spere un pic.

Mai mult, Pina începuse să vorbească despre încă un copil. Ceea ce lui Amedeo îi mai dădea încă o fărâmă de speranţă.

O lăsase pe Pina să facă după gustul ei în orice privinţă. În primul rând, numele băiatului. Tullio, aşa îl chemase pe tatăl ei, iar Pinei îi plăcea sonoritatea latină a numelui. („Un nume de om important“, spunea ea.) De asemenea, chestiunea aceasta cu un al doilea copil, atât de repede după primul. Flavio, aşa avea să-l cheme, Pina decisese deja. Pe al treilea, Aurelio. Pe amândoi ca pe unchii ei. Pe urmă, eventual, se gândea ea, o fetiţă.

Într-o zi, când Amedeo era ocupat cu renovarea barului, râcâind pânzele de păianjen de pe tavan, Carmela apăru în piaţă, împingând un cărucior pentru copii.

Amedeo rămase încremenit pe scară, uitându-se afară. Când bebeluşul începu să orăcăie, Carmela îl luă din căruţ ca să-l liniştească, iar Amedeo văzu atunci o mânuţă boţită, o umbră de puf negru, o fetişoară palidă şi schimonosită de plâns.

Copilul i se păru urât şi gălbejit. Se gândea cu mândrie la Tullio al lui, care sugea cu poftă şi luase deja în greutate un kilogram şi opt sute de grame. Amedeo nu se putea gândi la Carmela, fără să nu o blesteme în sinea lui. Bine că se îndepărtase, să n-o mai vadă.

El, Pina şi Tullio trăiau mai mult din mila vecinilor. Amedeo – care în viaţa lui nu pusese mâna pe un fierăstrău să taie o scândură sau pe un ciocan să bată un cui, până să fi cumpărat Casa de la Marginea Nopţii – făcea totul singur. Câteodată, când se suia pe scară, simţea un fel de sfârşeală, o vagă ameţeală. Tot ce era mai bun de mâncare îi lăsa Pinei, astfel încât ea şi copilaşul să nu aibă de suferit. Odată, când îl servea cu supă, Pina zăbovise cu mâna pe ceafa lui, şi toată pielea îl furnicase de recunoştinţă. Nu se mai întâmplase după aceea să repete gestul, însă el ştia că avea acum un al treilea motiv de speranţă. Neîndoielnic, odată barul terminat, Pina avea să-l ierte, încetul cu încetul.

Cu câteva lire împrumutate de la prieteni, comandă provizii de pe continent: cafea, ingrediente pentru prăjituri şi chifteluţe de orez, câteva cartuşe de ţigări. De îndată ce afacerea avea să aducă bani, putea comanda mai mult. Îl angajă pe pescarul Pierino, ca o favoare pentru Pina, să aducă pachetele cu barca, la fiecare două săptămâni, promiţându-i să-l plătească când barul va fi devenit rentabil. Când sosiră primele provizii, rămase descurajat de cât de sărăcăcioase păreau. Munci în bucătărie până la ora trei în noaptea aceea, pregătind platouri cu chifteluţe de orez şi prăjiturele. În adolescenţă, mâinile lui fuseseră prea neîndemânatice pentru atelierul ceasornicarului, însă mai târziu cu aceleaşi mâini extrăsese gloanţe din măruntaiele soldaţilor răniţi, adusese pe lume prunci nu mai mari decât palma lui; acum şi le puse la treabă pentru el.

Într-o zi vântoasă din luna martie 1921, Casa de la Marginea Nopţii se deschise pentru clienţi.

II
Maria-Grazia şi omul-din-mare
1922–1943

Fiica unui rege urma să se mărite cu un căpitan de corabie bogat, care pretinsese că i se cuvenea de nevastă, drept răsplată fiindcă o salvase din ghearele unui monstru marin. Dar adevăratul ei salvator fusese un matelot, pe care căpitanul hain îl azvârlise peste bord, iar acum fiica regelui plângea, şi plângea amarnic. Fiindcă ea făgăduise să se mărite cu matelotul, căruia îi dăduse un inel, dar acum tânărul pierise înecat în mare.

*

În ziua nunţii, marinarii din port văzură un om răsărind din apă. Era acoperit cu alge din cap până-n picioare, iar din buzunare şi din găurile hainelor ieşeau înotând peşti şi creveţi. Omul se ridică din apă pe ţărm şi plecă agale pe străzi, cu algele împodobindu-i capul şi trupul şi târându-le după el. Chiar în acel moment, alaiul nupţial înainta pe stradă, ajungând faţă în faţă cu omul acoperit de alge. Toţi se opriră. „Cine e acesta?“ întrebă regele. „Arestaţi-l!“ Străjerii se apropiară, însă omul acoperit de alge ridică o mână şi diamantul de pe degetul lui scânteie în lumina soarelui.

— Inelul fiicei mele! exclamă regele.

— Da, zise domniţa. Omul acesta a fost salvatorul meu şi el îmi va fi mire.

Omul-din-mare povesti ce păţise. Şi, verde cum era de la alge, îşi luă locul ce i se cuvenea lângă mireasa înveşmântată în alb, unindu-se cu ea prin căsătorie.

O poveste din Liguria, pe care am auzit-o prima oară de la văduva Gesuina, al cărei văr a locuit cândva în Cinque Terre. Tot depănând de atâtea ori firul poveştii, există acum nenumărate versiuni pe insulă, deşi naraţiunea este incompletă, iar signora *Gesuina nu reuşea să-şi aducă aminte nici cum începea şi nici cum se termina. Fragmentul acesta l-am luat, cu permisiunea Gesuinei, din cartea de poveşti populare a lui* signor *Calvino, publicată în 1956.*

1

În a doua lună de la deschiderea barului, Carmela apăru la uşă, cu copilaşul în braţe. Amedeo, ridicând privirea de la tejghea şi văzând-o acolo, rămase împietrit, de parcă îl plesnise subit o rafală de vânt. Aproape că uitase cum arăta, şi iat-o stând acolo, frumoasa soţie a contelui, fosta lui iubită, cu silueta ei ca apa turnată într-o vază. Cei câţiva clienţi din bar se răsuciră pe scaune, holbându-se.

— Am venit să vorbesc cu *signor* Esposito, spuse Carmela.

Amedeo simţi ochii tuturor aţintiţi asupra lui. Dar Pina îi puse o mână pe umăr, săltându-l pe dolofanul Tullio pe şold.

— *Signora la contessa*, zise Pina, el – noi – nu avem ce să discutăm cu dumneata.

Carmela râse – acelaşi râset ca o insultă, ca o vrajă, care îl întâmpinase în prima lui noapte pe insulă.

— Lasă-l pe el să decidă, *signora*, zise ea.

Dar Pina păşi în faţă, ţinându-l pe Tullio cu spatele lipit de pieptul ei. Carmela îl luă şi ea pe pirpiriul de Andrea, săltându-l în faţa ei, ca o pavăză, iar Tullio, prinzând privirea celuilalt bebeluş, surâse ştirb cu gura până la urechi.

— Să nu mai vii niciodată în acest bar, spuse Pina. Nici dumneata, nici soţul dumitale, nici fiul dumitale. Nu ţi-ajunge câte necazuri ai provocat deja pe insula asta?!

Carmela căuta să se uite în ochii lui Amedeo, însă el întoarse capul şi studie linia albastră a mării, simţind oribilul vâjâit al sângelui fierbinte în urechi. Carmela plecă în cele din urmă. Amedeo se încumetă să se uite în urma ei, când traversa piaţa, şi, văzută aşa prin geam, i se păru dintr-odată o persoană măruntă, ştearsă, căznindu-se, cu copilul în braţe, să calce cu tocurile ei înalte pe pietrele de pe jos. Pina, ridicându-l pe Tullio mai sus pe şold, spuse:

— Nu vom mai primi nici un d’Isantu în barul acesta de-acum înainte, martori să-mi fie Dumnezeu şi Sant’Agata!

La o jumătate de an de la deschidere, barul începu să devină rentabil, iar în aceeaşi vară Pina îl chemă înapoi pe Amedeo în patul ei din camera cu ziduri de

piatră de lângă curte.

— Hai să nu mai vorbim despre Carmela d'Isantu, zise Pina.

Amedeo acceptă bucuros. Simţea că de acum înainte era în stare să facă orice i-ar fi cerut Pina.

Până la sfârşitul anului, foarte puţini clienţi din bar mai vorbeau despre Carmela în prezenţa lui Amedeo. Pina, o femeie care îşi respecta întotdeauna cuvântul, mai făcu doi fii, repede, unul după celălalt, pe care-i boteză cu numele unchilor ei – Flavio şi Aurelio. Când se născu al doilea, despre aventura cu Carmela nu mai pomenea nimeni de pe insulă.

— Fiindcă insula asta are din nou o inimă de când s-a redeschis Casa de la Marginea Nopţii, spunea Gesuina. Ăsta-i adevărul.

Pina îi zămislise pe cei trei băieţi cu o eficienţă remarcabilă, în decurs de patru ani, iar acum se dedica întru totul creşterii lor. Peste ani, când Amedeo încerca să-şi amintească acea perioadă, constata că băieţii erau amestecaţi în mintea lui, un talmeş-balmeş de degeţele strângând tot ce apucau şi de ciufuri de păr mirosind a lapte. Stătea ore în şir la datorie, în spatele tejghelei, alinat de clinchetul paharelor şi al pieselor de domino, de parfumul de bougainvillea, de zornăitul monedelor în casa de marcat. În anii aceia, începu să creadă că trăia mai bine decât pe vremea când fusese *medico condotto*. Când îl vedea pe tânărul doctor trecând obosit prin dreptul ferestrei, cu părul lui rărit şi pantalonii lucioşi în genunchi, încerca să-şi înăbuşe satisfacţia.

Deşi Amedeo avea interdicţie să practice medicina, erau încă unii care apelau la ajutorul lui, furişându-se pe uşa din curte sau aplecându-se peste tejgheaua barului, ca să îl roage în şoaptă: „*Signor il dottore*, pe Gisella mea tot o mai supără artrita“; „*Signor il dottore*, am impresia că tinerelul ăla de *dottor* Vitale nu i-a pus nepoată-mii la loc clavicula cum trebuie, după căzătura aia din vârful scării. Îi pocneşte osul mereu şi îi iese în afară când vrea să spele vasele – n-ai vrea să o examinezi dumneata?!“ Iar unii dintre localnici, ca de pildă familia Mazzu şi familia Dacosta, se arătau făţiş neîncrezători în aprecierile noului doctor şi veneau la bar să îl consulte pe Amedeo pentru orice tuse sau temperatură mai mare. Aceşti localnici nu se fereau să îl numească pe Amedeo în continuare *signor il dottore*, în timp ce doctorul Vitale nu era pentru ei decât *il ragazzo nuovo* – băiatul cel nou.

Această situaţie crea o dilemă. Tipul era şcolit, presupunea Amedeo, însă îi lipsea cumva autoritatea necesară şi, mai ales, nu prea avea experienţă – nu pusese niciodată în atele un femur fracturat, într-o tranşee mustind de apă, la

lumina lumânării, şi nici nu moşise vreun bebeluş pe o duşumea acoperită cu paie. Iar când avea dubii – *signor* Mazzu îi povestise asta lui Amedeo, cu un profund dezgust, aplecându-se peste tejghea, ca să îşi şuiere cu venin acuzaţia, de parcă ar fi raportat vreun scandal sau vreo infidelitate conjugală – când avea dubii, doctorul cel tânăr scotea ditamai cărţile din servietă şi se documenta! *Cărţi! Dottor* Esposito nu avusese niciodată nevoie să umble cu ditamai cărţile după el!

— Da, dar şi eu mă informam din cărţi, spuse Amedeo. Şi din reviste de medicină sau din tot felul de alte materiale scrise.

— Dar nu în faţa pacienţilor! Cum să mai aibă lumea încredere în el? Cărţi – e ceva jenant în chestia asta!

În cele din urmă, Amedeo rezolvă problema oferind sfaturi pe gratis, împreună cu cafeaua şi prăjiturile, la tejgheaua barului, sau – pentru cazurile mai grave – în întunecimea răcoroasă a cabinetului său de la etajul de sus al casei, având grijă după aceea să pună imediat la loc instrumentele medicale bine împachetate într-o cutie veche de Campari, pentru a evita orice suspiciuni. Având în vedere că, îndeobşte, era plătit cu legume, ouă şi câteodată vreun pui viu, nu însemna nicidecum că a le face recomandări localnicilor în acest fel era acelaşi lucru cu practicarea medicinei. Ca să aibă conştiinţa împăcată, era acum un simplu proprietar de bar, iar dacă uneori oferea altora recomandări utile, cu siguranţă nu era el singurul bufetier de pe lume care să procedeze aşa.

În anii aceia, începură să trăiască mai bine. Casa era încă dărăpănată, însă acum Amedeo avea bani să schimbe un pic lucrurile, să monteze balamale noi la obloane şi să vopsească pata de igrasie din colţul camerei băieţilor, care îi dăduse mereu insomnii, ori de câte ori îi auzea tuşind sau scâncind. Vărul Pinei, Pierino, care muncea ca pescar când era peşte de pescuit şi, în rest, ca meşter bun la toate prin gospodăriile oamenilor, curăţă buruienile de pe verandă şi o pavă din nou cu dale vechi recuperate din bucătăriile caselor năruite, de dincolo de zidurile oraşului. Aceste dale, roşii şi cu pete multicolore, păreau să aibă hărţi ale lumii sub suprafaţa lor. Îi plăceau mult lui Amedeo, care îl puse pe Pierino să le monteze şi în lavaboul din casă, pe care, cu timpul, spera el, avea să-l transforme într-o cameră de baie modernă, cu apă rece şi caldă la robinet, cum visa Pina. Amedeo tunse tufele de bougainvillea, care pe urmă înfloriră abundent, astfel încât de fiecare dată când uşa batantă a barului se deschidea sau se închidea, valul de aer cald aducea înăuntru parfumul florilor de-afară.

Tullio avea patru ani, Flavio era un ţânc dolofan şi Aurelio încă un bebeluş

când Pina rămase gravidă din nou.

Fătul acesta se comporta diferit. Amedeo nu o văzuse pe Pina chinuindu-se aşa la nici una dintre sarcinile anterioare. Pentru prima oară, începu să fie vlăguită, stoarsă de sarcina asta. I se umflară gleznele atât de mult, încât şchiopăta; avea mâinile deformate de artrită şi înţepenite; nu mai putea să mănânce, abia ciugulind câte un pic din farfuriile băieţilor. Se întâmpla să aţipească de-a curmezişul pe pat în după-amiezile caniculare, iar el trebuia să alerge într-un suflet de la bar când auzea ţipete şi răcnete în vreun colţ îndepărtat al casei, unde băieţii, lăsaţi de capul lor, se distrau încăierându-se. Şi atunci, ba trebuia să-i despartă cu forţa pe Flavio şi Tullio, ba să-l extragă pe Aurelio urlând din coşul de rufe, unde ceilalţi îl îndesaseră bine, ori să le culeagă greierii din păr.

În mod evident, lucrurile nu puteau continua aşa.

— Trebuie să facem ceva cu copiii, îi spuse el Pinei într-o seară. Nu se mai poate aşa.

Dar Pina era moale şi visătoare; suferindă tot timpul, nici nu părea să-şi dea seama că băieţii începeau să fie de nestăpânit. Frumoasă încă, faţa ei căpătase acum un fel de imaterialitate, care îl înspăimânta când se uita la ea. Întotdeauna, înainte, Pina fusese tare ca o statuie grecească.

Până la urmă, Gesuina se învoi să o ajute pe Pina să aibă grijă de copii, iar Rizzu se învoi să-l ajute pe Amedeo la bar.

— Nu pentru bani, spuse Gesuina. O fac din dragoste. Dar accept şi banii.

Era aproape complet oarbă acum, însă ingenioasă şi capabilă să se descurce şi aşa. Reuşea să-l adoarmă pe Aurelio în leagăn, în câteva minute, cârâindu-i răguşit cântece de pe insulă. Dacă cei doi băieţi mai mari se băteau, venea tiptil în spatele lor şi-i băga în sperieţi, urlând „*Basta, ragazzi* !“. După ce Gesuina făcu aşa de patru sau cinci ori, renunţară de tot să se mai bată. Pe urmă, când reuşea să-i potolească pe băieţi, Gesuina se îmbuna şi îi îndopa cu ricotta îndulcită şi smochine proaspete, pe care le curăţa cu mâinile ei.

Prin urmare, împreună, Gesuina şi Pina îi ţineau pe copii cât de cât cuminţi, iar Rizzu şi Amedeo ţineau barul deschis, în timp ce burta Pinei se mărea odată cu toamna. Întrucât Pina avea poftă de pământ de pe jos şi de crenguţe din cuiburi de grangur, care cădeau din plopi în curte, Gesuina prezise că acest copil avea să fie fată:

— Poftele ciudate, explică ea, înseamnă întotdeauna un făt de sex femeiesc.

Bătrâna avea propria logică, imposibil de contrazis, aşa că începură să

vorbească despre copil ca despre o „ea“.

Amedeo plănuia ca al patrulea copil al lui să se nască în spitalul din Siracuza. Instrumentarul lui medical era învechit şi trebuise să arunce o parte din el din cauza ruginii; iar el nu mai deschisese o revistă de medicină din 1921. Pe scurt, nu putea să se ocupe de naşterea copilului. Îi moşise pe doi dintre băieţii lui, însă era vorba despre o responsabilitate pe care simţea că nu era în stare să şi-o asume şi a treia oară.

— Când sarcina va ajunge aproape la termen, vom merge cu barca lui Pierino pe continent, spuse el, în timp ce stătea lungit lângă Pina, la începutul lui noiembrie, trecându-şi degetele prin părul ei negru şi des, mângâind-o pe umeri ca să-i aline încordarea, în vreme ce primul viscol de iarnă vuia la ferestre. O să te duc acolo, unde vei putea rămâne până se naşte fetiţa.

Totul era aranjat: Rizzu avea un văr pe continent, iar Pina putea să locuiască la ferma acestuia, unde nevasta lui urma să aibă grijă de Pina, contra sumei de douăzeci de lire pe zi. Când venea momentul să nască, fermierul acesta şi nevasta lui urmau să o ducă la spital, cu maşina unui vecin.

Dar când îi explică acest plan, Pina nici nu vru să audă.

— E vreo superstiţie de-a Gesuinei? întrebă Amedeo. Nu există nici un pericol dacă naşti la spital, să ştii. Nu trebuie să mai pleci urechea la ce spun babele. Gesuina n-a călcat în viaţa ei într-un spital modern, iar pe deasupra îi e frică de lumina electrică, de doctorii în halate albe şi de mirosul de dezinfectant, asta e tot.

— Nu e asta, spuse Pina. Nu mă deranjează ideea cu spitalul. Nu, e doar o presimţire de-a mea.

Amedeo ştia perfect că nu trebuia să ia în derâdere intuiţiile Pinei. Nu prezisese ea naşterea lui Aurelio şi a lui Flavio – încă doi băieţi, spusese ea, şi pe urmă eventual o fată?

— Ştiu eu că bebeluşul meu se va naşte aici pe insulă, ca frăţiorii lui, spuse Pina. Fetiţa va veni când va fi timpul ei, înainte să fim noi pregătiţi. Ştiu asta cu certitudine.

Pina avusese dreptate, după cum se dovedi. Fetiţa veni pe neaşteptate, într-un iureş de apă şi sânge, cu opt săptămâni mai devreme.

*

Primul lucru pe care Amedeo îl auzi atunci fură ţipetele Pinei:

— Auu, auu!

Instalaseră o draperie între bar şi bucătărie, în perioada de haos de la începutul sarcinii, astfel încât Amedeo să-i poată auzi pe băieţi când se încăierau. Acum, Gesuina veni şontâcăind pe-acolo.

— Unde eşti, *dottore*? spuse ea.

— Aici, zise el. Aici.

— Fă bine şi închide barul numaidecât şi du-te la biata Pina.

Muşteriii începură să vocifereze frenetic, dar Gesuina izbi cu o tigaie de fontă în tejghea, îi îmbrânci pe jucătorii de domino de pe scaune şi îi expedie afară în ploaia din piaţă, închizându-le ferm obloanele în nas, ca să scape de privirile lor curioase.

În bucătărie, Pina stătea într-o baltă de apă, ţinându-se de burtă cu amândouă mâinile.

— *Amore*? spuse el, îmbrăţişând-o, dar îl împinse la o parte.

Pina începu să bântuie prin casă. Tot ce putea face era să meargă după ea. În sus şi-n jos pe scări, prin bucătărie, în bar şi pe urmă afară din nou, lăsând o dâră de sânge pe unde trecea. După ea venea şi el, întrebând-o disperat:

— Când au început durerile, *amore*? Şi cât durează de fiecare dată? Cât sunt de puternice? Sunt la fel ca la Tullio, ca la Flavio, ca la Aurelio, sau sunt diferite de data asta? Spune-mi, *amore*. Mă sperii, îi sperii pe băieţi!

Într-adevăr, Flavio, care abia se ţinea pe picioare, reuşise să se ridice singur lângă cadrul uşii, privind cu ochi mari scena din bucătărie. Undeva, într-o odaie din spate, Aurelio, părăsit acolo, ţipa să vină cineva la el.

— E prea repede, plângea Pina. Fetiţa vine prea repede. Trebuie să opresc travaliul, altfel o să moară. Trebuia să se nască în februarie, iar noi suntem abia în decembrie.

Dar Amedeo vedea limpede că acest copilaş era de neoprit.

— Întinde-te, *amore*, spuse el. Încearcă să împingi. Nu se mai poate face nimic acum, decât să naşti copilul.

Gesuina încuviinţă din cap.

— Respiră, o îndemna ea. Împinge. Respiră, *cara*. Împinge.

— Nu! zbieră Pina, tânguindu-se. Nu vreau să împing! Nu trebuie! Nu pot!

— Aduc statuia Sfintei Agata! strigă Gesuina, şi ieşi târşâindu-şi picioarele pe hol.

Dar până ca ei să o poată ajuta în vreun fel, Pina se prăvăli cu un geamăt teribil sub masa de domino. Amedeo întinse mâinile şi scoase copilul.

— Fetiţa respiră! spuse el. Pina, fetiţa respiră!

— Uite cât e de mititică, se lamentă Pina. Cât e de mică. Cât e de plăpândă. Amedeo, nu va trăi, şi mie mi se va frânge inima de durere!

— Fetiţa va trăi, spuse el cu încrâncenare, ştergând bine pruncul. Fetiţa va trăi.

Totuşi, îl cuprinse spaima, ca o gheară nemiloasă în piept, când examină pruncul mai atent. Văzu cât de firave erau vinişoarele pe capul fetiţei, cât de trandafiriu şi străveziu era toracele ei. Nu moşise decât foarte puţini copii atât de firavi şi aproape toţi se născuseră morţi. În spital la Siracuza, se admonestă el, acolo ar fi ştiut ei ce să facă. Nu mai avea nici un rost acum – cum să reziste copilaşul acesta la o traversare pe mare, iarna, în barca de pescuit a lui Pierino? Fetiţei îi era scris să trăiască sau să moară aici pe insulă; asta era cert.

— Ce nume să-i dăm? spuse el, descheindu-şi cămaşa şi lipindu-şi de piept copilaşul care tremura, aceasta fiind singura căldură pe care i-o putea oferi în acele clipe tulburi.

— Nu pot să-i dau un nume, spuse Pina plângând. Nu pot să mă uit la ea. Nu încă, nu dacă ştiu că nu va trăi.

*

Nimic nu îl pregătise pentru acest al patrulea copil. Fetiţa era prea plăpândă ca să poată suge la sânul Pinei, care trebui să o hrănească din linguriţa de argint de la botezul lui Aurelio, picătură cu picătură. Pina nu se putea opri din plâns, ca şi cum toată tăria din ea se risipise. Amedeo închise barul şi se ocupă personal de copil, fiindcă acum descoperi că lumea lui se îngustase până când singurul lucru care-l mai interesa era doar fiica lui. Umbla cu fetiţa cuibărită pe braţul lui, iar noaptea şedea treaz lângă leagănul ei, sub care pusese un vechi încălzitor de pat, umplut cu cărbuni aproape stinşi – căci fetiţa se născuse în toiul iernii ploioase de pe insulă, iar fiecare curent de aer părea menit să o omoare. Fetiţa nu plângea aproape deloc. Vinişoarele erau la fel de firave pe cap, iar urechile îi erau vinete de la şocul naşterii. În nopţile acestea, când nici unul dintre ei nu dormea, îi spuse bebeluşului toate poveştile pe care le ştia el.

Îi spuse povestea cu fata care se făcuse măr, care se făcuse copac, care se făcuse pasăre. Îi spuse povestea cu papagalul, care o ferise de rele pe o tânără soţie, depănându-i firul unui basm nesfârşit. Îi spuse o poveste, aflată de la Gesuina, cu un băiat care făcuse un pact cu diavolul ca să salveze viaţa tatălui lui. Tatăl băiatului se însănătoşi, iar băiatul plecă departe în lumea largă, unde ajunse bogat şi puternic, un mare rege, şi începu să iubească lumea atât de mult,

încât uită de pactul lui. Zece ani mai târziu, când diavolul veni după el, băiatul nu vru să meargă. În nopţile acelea ireale din odaia de sus a casei, când singurul zgomot era vuietul îndepărtat al valurilor mării, Amedeo începu să creadă că toate aceste poveşti erau, în mod tainic, însăşi povestea lui şi a fiicei lui, că amândoi erau prinşi într-o luptă străveche, care fusese repetată de nenumărate ori asemenea luptelor din acele poveşti.

Îi spuse şi ei, aşa cum îi spusese lui Tullio când era bebeluş, povestea insulei. Îi spuse despre grote şi despre blestemul plânsului, despre tânăra Agata, fiică de ţăran, care îi scăpase pe localnici de acest flagel şi devenise sfânta lor, ocrotindu-i de nenorociri.

Amedeo, care nu fusese niciodată un om religios, se trezi acum copleşit de superstiţii. Nu se frământase niciodată pentru viaţa de apoi; acum însă dorea cu nerăbdare să-şi boteze copilul.

— Dă-i tu un nume, spuse Pina. Nu suport să îi dau eu un nume fetiţei, când ştiu că după aceea bunul Dumnezeu şi Sant’ Agata ar putea să o ia de la noi.

Gândurile lui se îndreptau spre nume celeste: Angela, Santa, Madonnina. Alese, până la urmă, Maria-Grazia. Aşa o chemase pe bunica Pinei. Îi dădu fiicei lui şi prenumele Agata, sperând că sfânta avea să binevoiască în schimb să arunce şi în calea lui un dram de noroc. În primele nopţi după ce se născuse fetiţa, se ruga fierbinte la statuie, mirându-se singur de gestul lui, ba chiar ruşinându-se un pic.

— Preafericită Sant’Agata, se ruga el, dacă asta e cumva vreo pedeapsă pentru păcatele mele cu Carmela, te implor, osândeşte-mă altfel. Ia altceva de la mine pentru nelegiuirile pe care le-am săvârşit pe insula ta – dar nu pe micuţa mea.

În cumplita lui disperare, se gândea că ar suporta mai uşor să-i piară soţia, fiii, decât această copilă plăpândă, pe care abia dacă o cunoştea, această copilă care ar fi trebuit să fie încă în pântecul Pinei, cu pumnişorii strânşi şi ochii închişi.

Băieţii simţiră şi ei că ceva era în neregulă. Încetaseră să se mai zbenguie pe scări şi să se mai bată cu beţe în curte. Odată, în primele zile, o treziseră din greşeală pe fetiţă, aruncând cu o minge de cauciuc în zidul odăiţei ei, iar tatăl lor se înfuriase atât de rău, încât toţi se speriaseră, până şi Gesuina. Aruncase mingea afară pe fereastră în mărăcinişul din spatele casei. Din ziua aceea, băieţii se jucaseră cuminţi în curte, ba chiar şi cel mai mic dintre ei, Aurelio, părea să fi înţeles cumva că soarta surioarei lui rămânea suspendată în spaţiul întunecat dintre viaţă şi moarte.

Între timp, barul rămânea închis, iar Gesuina îi trimitea la plimbare pe vecini

când veneau să aducă vinete coapte şi să mai afle vreo bârfă. Chiar şi aşa însă, se află repede că al patrulea copil al doctorului Esposito şi al Pinei Vella era aproape pe moarte.

Când fetiţa avea zece zile, Amedeo îl chemă pe prietenul lui, părintele Ignazio, să o boteze. După aceea, familia se adună în jurul leagănului fetiţei, iar el le făcu o fotografie. Nu developă poza decât după ce trecu perioada de criză din primele luni de viaţă a copilei. Mereu după aceea, de câte ori trecea pe lângă fotografie, pe scară, avea o strângere de inimă. Ea, fetiţa lui, era acolo în poză – da, fusese într-adevăr atât de micuţă şi de plăpândă – cu ochişorii închişi, cu pumnişorii strânşi. De câte ori fiica lui dormea profund, îl cuprindea spaima şi se apropia binişor cu urechea de pieptul ei, ca să-i audă respiraţia gingaşă.

Amedeo continuă să neglijeze barul, deşi îl redeschiseseră târâş-grăpiş la sfârşitul iernii. Nu-i stătea mintea la nimic altceva în afară de fiica lui. Fetiţa dormea bine doar când era în braţele lui, nu sorbea laptele din linguriţă decât din mâna lui. Rizzu începu să se ocupe de bar după-amiezile, iar Pina atunci când reuşea să-i convingă pe băieţi să se joace cuminţi în spatele tejghelei; însă seara – când fiica lui era întotdeauna foarte agitată, iar Rizzu lucra ca paznic de noapte la *il conte* – Amedeo avea încredere în clienţi să îşi ia singuri băutură şi pachete de ţigări, lăsând banii într-o cutiuţă de lângă casa de marcat.

Rizzu prinsese într-un cui pe capacul cutiei o carte poştală înfăţişând-o pe Sant'Agata cu inima însângerată.

— Aşa, de ruşine, vor fi cinstiţi cu toţii, spuse el. Oricum, nici un locuitor din Castellamare nu ar fura, desigur, dar cu atât mai puţin când va da cu ochii de chipul binecuvântat al sfintei.

Ca să fie şi mai sigur, Rizzu împodobi cutia cu rozarii, dădu două găurele în partea de sus, înfigând în ele două lumânări uriaşe din care picura ceară fierbinte, şi împrumută de la părintele Ignazio un mic crucifix din lemn, ca să îl fixeze pe interiorul capacului, pentru eventualitatea în care vreun hoţ chiar ar fi îndrăznit să deschidă cutia.

Fie din cauza chipului binecuvântat al sfintei, fie de frică să nu se ardă la degete, nimeni nu fură din cutie, toţi achitând suma corectă pentru băutură, iar barul – cu chiu, cu vai – rămase deschis.

Abia la sfârşitul lui ianuarie, fiica lui prinse suficientă putere cât să poată suge normal, dar de-acum Pina nu mai avea lapte. Copila putea însă să sugă un pic dintr-un biberon cu tetină de cauciuc, începând treptat să-i pară mai mare şi mai zdravănă chiar şi lui Amedeo, căruia nu-i venea să-şi creadă ochilor. Totuşi,

viaţa ei curgea în mod neregulat, ca un lucru incert. O tuse o ţinu pe loc încă două săptămâni, iar când îi trecu tusea, i se coloră pielea ca la gălbinare. Amedeo o duse afară pe verandă şi o ţinu în poală la soare, protejându-i ochii cu o batistă împăturită, până dispăru tenta galbenă de pe piele.

O cântărea pe fiica lui în fiecare dimineaţă pe balanţa din alamă din spatele barului. În cele din urmă, într-o dimineaţă din februarie 1926, sesiză o schimbare în echilibrul balanţei, ca o vagă pâlpâire, iar a doua zi talerul din alamă se înclină până jos. Fetiţa începuse să crească de-adevăratelea.

Prin primăvară, lua în greutate exact ca toţi ceilalţi copii ai lui. În vară, zâmbea; la scurt timp după aceea, se rostogolea pe burtă şi începu să se chinuie să meargă de-a buşilea.

Amedeo observă că picioarele ei nu se dezvoltau normal. Bănuise mai demult că era ceva în neregulă, însă acum, când fetiţa se întremase la trup, lucrul acesta se vedea limpede. Nu reuşea să se mişte decât târându-se, împingându-se pe jos cu braţele, ca o şopârlă. Urma să aibă nevoie de proteze la picioare, şi asta în cazul cel mai bun. Dar nu conta asta; nimic nu conta, doar să o ştie în viaţă. Fără tragere de inimă, se întoarse la treburile lui din spatele tejghelei, însă păstră copila lângă el, lăsând-o să se târască pe jos pe o pătură sau să doarmă în braţele lui, în timp ce el servea clienţii cu prăjituri şi turna cafeaua în ceşti, improvizând un fel de faşă în care o ţinea, pentru care bărbaţii îl luau în râs, iar soţiile lor îl admirau.

Maria-Grazia, în ciuda tuturor aşteptărilor, era acum un copil vesel şi cuminte. Când se târa de-a buşilea pe jos, râdea singură încetişor. Orice lucru era o încântare pentru ea: soarele; o legătură mare de chei aparţinând Casei de la Marginea Nopţii, pe care tatăl ei le atârna de o sfoară, ca să se învârtă deasupra ei; o ramură de bougainvillea, pe care Gesuina o aducea de-afară cu petalele încă reci. Clienţii mai vârstnici ai barului erau topiţi după ea, promiţându-i să o pomenească în rugăciunile lor şi să-i aducă hăinuţe de la nepoţei, când le rămâneau mici. Tot ei încercau să îi dea să mănânce câte un pic de ricotta îndulcită, de pe degetele lor, şi bucăţele de prăjitură, când Amedeo se uita în altă parte.

Până la prima ei aniversare, Amedeo nu crezuse că fetiţa avea să scape. Dar atunci lucrul acesta era atât de evident pentru toţi ceilalţi, încât trebui să-l accepte şi el.

Şi aşa lucrurile începură să revină la normal. Totuşi, Pina era zdruncinată încă, iar el era tulburat. O transformare se produsese în amândoi în lunile acelea când

fiica lor se zbătuse să trăiască – acum, şi un cântec banal de pe insulă îi umplea Pinei ochii de lacrimi, iar Amedeo simţea aceeaşi tandreţe pe care abia reuşea să şi-o înăbuşe, ca şi cum ceva se frânsese în el sau se înmuiase, un fel de carapace care îl făcuse cândva mai puţin permeabil la lumea din jur. Pina îi spuse într-o noapte că îl iertase pentru aventura cu Carmela, ştersese totul cu buretele.

— Nu vom mai avea alţi copii, îi zise ea, mângâindu-l pe încheietura mâinii. Nu cred că aş mai suporta să trec din nou prin aşa ceva.

Amedeo era întru totul de acord. Patru copii erau de ajuns – cu atât mai mult, trei băieţi care erau atât de bătăioşi şi o fetiţă care urma să aibă nevoie de un tratament special. Căci, deşi era neastâmpărată şi voinică acum, Maria-Grazia avea să păstreze mereu o aură de miracol în jurul ei, fiindcă viaţa de care se bucura era ca o minune binecuvântată de sfântă, fără de care nu i-ar fi fost dat să trăiască.

2

La fiecare zi de naştere a copiilor lui, Amedeo făcea o fotografie. Observa în suita imaginilor cu fiica lui o luptă în desfăşurare, un suflet dârz ca al Pinei, înfruntând mereu circumstanţele. În prima fotografie, Maria-Grazia şedea cu picioarele strâmbe în poala Pinei, diformitatea membrelor observându-se limpede. Dar în a doua fotografie, uite cum stătea în picioare deja – atârnându-se strâns de mâinile lor, înveselită de mândria părinţilor ei. În a treia fotografie, izbutise să se ţină singură. În fiecare picior avea o gheată înaltă cu o proteză din metal care se întindea până la genunchi şi se termina printr-o bandă de piele. Protezele îi dădeau o alură ciudată, concentrată, ca a unui luptător din ring. Doctorii de la spitalul din Siracuza îi spuseseră că fetiţa trebuia să le poarte zilnic, timp de zece ani. Protezele urmau să fie ajustate în fiecare toamnă.

Noaptea, exista o altă proteză care îi menţinea mai ferm picioarele în poziţia corectă, pe o bară din oţel; această proteză trebuia purtată până la vârsta de unsprezece sau doisprezece ani, cel puţin, poate mai mult, urmând să fie înlocuită cu o alta mai strânsă, pe măsură ce creştea. Maria-Grazia nu plângea niciodată când îi puneau proteza seara, deşi ochii i se îngustau un pic. Nu se putea mişca deloc cu această proteză de noapte, nici măcar nu putea să se întoarcă pe o parte, iar dacă avea nevoie să meargă la toaletă trebuia să strige să vină mama sau tatăl ei ca să o ducă în braţe până acolo. Uneori, din camera lor cu ziduri din piatră de la parter, nu o auzeau când îi striga – iar dimineaţa o găseau zăcând răbdătoare printre aşternuturile ude, îndurând batjocura fraţilor ei. Dar niciodată nu se plânsese de aceste umilinţe.

În a patra fotografie, Maria-Grazia stătea în poziţia ei de luptătoare, în faţa mării. Îl durea un pic sufletul când privea această imagine, deoarece ştia că fraţii ei în acel moment se zbenguiau în valuri, dincolo de cadrul obiectivului. Protezele pentru picioare nu trebuiau să intre în contact cu apa; chiar şi aerul sărat de pe insulă le făcea să ruginească, aşa că era nevoie să fie frecate cu glaspapir şi unse cu ulei de măsline.

Dintre toate fotografiile, a cincea era preferata lui. Aici simţea că Maria-

Grazia, în ciuda dificultăţilor, începuse să-şi afirme superioritatea faţă de fraţii ei într-un mod aparte: în timp ce ei se căzneau să înveţe şi să facă faţă la şcoală, ea era de o inteligenţă extraordinară. În această fotografie, Maria-Grazia citea cu pasiune unul dintre manualele de şcoală ale fraţilor ei; părul său – care era împletit într-o coadă neagră ca a mamei ei – atingea uşor paginile, ochii ei de culoarea ambrei pale erau tiviţi frumos cu gene dese ca ale Pinei. Absorbită de plăcerea lecturii, zâmbea cu ochii pironiţi în cartea din care citea: istorie, matematică, *Iliada* – cine ştie? Fetiţa era o elevă excepţională.

Iniţial, dascălul şcolii, învăţătorul Calleja, refuzase să o înscrie în clasă pe Maria-Grazia, crezând că beteşugul de la picioare implica negreşit şi o debilitate mintală. Când primi scrisoarea prin care li se comunica acest lucru, Pina o înşfăcă de mână pe Maria-Grazia şi pe jumătate mergând, pe jumătate târând-o, se duse cu ea la şcoală. Acolo, Maria-Grazia rămase în faţa clasei, la tablă, în timp ce, consternat, Calleja stătea într-un colţ, răsucindu-şi vârfurile mustăţii. Îndemnată de Pina, Maria-Grazia demonstră cum ştia ea să numere până la o sută, să facă adunări, scăderi, înmulţiri, să recite poezii de Luigi Pirandello şi să descrie poziţia stelelor care se vedeau pe cer din Castellamare, toate aceste noţiuni fiind învăţate de ea prin studierea atentă şi independentă a manualelor fraţilor ei. Văzând că, în continuare, învăţătorul refuza să admită că se înşelase, Pina luă la întâmplare un exemplar din *La Divina Commedia* din teancul de cărţi de pe catedră şi i-l puse în mână fiicei ei.

— Citeşte, *cara*, o îmboldi ea. Citeşte!

Maria-Grazia ştia să citească, ceea ce şi făcu, poticnindu-se un pic la acea limbă italiană din peninsulă, la strania poezie a textului, rostind cuvintele fără să le înţeleagă: „Pe când e omu-n miezul vieţii lui / m-aflam într-o pădure-ntunecată, / căci dreapta mea cărare mi-o pierdui. / Amar mi-e să vorbesc…“[13]

13. Dante Aligheri, *Divina Comedie*, Cântul I, p. 67, traducere de George Coşbuc, Bucureşti, Editura Polirom, 2000.

— Prea bine, o întrerupse Calleja, nedorind să se arate întru totul generos în faţa acestei înfrângeri. Poate să înceapă şcoala de la toamnă şi vom vedea, pe parcurs, cum se descurcă. Dacă va avea note suficient de bune, va putea să rămână, altminteri nu.

Fără tragere de inimă, acceptă chiar să o lase pe Maria-Grazia să împrumute exemplarul din *La Divina Commedia*, ca să poată termina de citit cartea până la începerea şcolii.

Pina plecă acasă cărându-şi fiica pe umeri, plângând cu lacrimi de furie şi mândrie în acelaşi timp.

A şasea fotografie fusese făcută în ajunul deschiderii anului şcolar, un eveniment care pentru ea conta mai mult decât o zi de naştere sau onomastică, fiindcă toată seara dinainte fetiţa tremurase ca o frunză în bătaia vântului. În fotografie, Maria-Grazia purta cu mândrie, acoperindu-i protezele de la picioare, un *grembiule* [14] alb, ca orice şcolăriţă. Ţinea în braţe un pachet de cărţi noi, legate laolaltă cu o sfoară. Fraţii ei trebuiseră să folosească manualele la comun, iar adevărul era că le deschiseseră atât de puţin, încât economia de bani fusese justificată. Toate cărţile Mariei-Grazia erau însă noi-nouţe, comandate de pe continent şi aduse pe insulă cu barca lui Pierino, de la librăria din Siracuza, învelite frumos în hârtie maro.

14. Şorţuleţ, uniformă şcolară (în it., în orig.).

Fraţii ei încercau să fie drăguţi în felul lor, trăgând-o după ei în jocurile lor zgomotoase, apărând-o de ceilalţi copii, care o loveau cu picioarele în proteze şi îi furau cărţile. Dar o ruptură începuse să apară între ei. Băieţii erau absorbiţi fiecare de preocupările lui. Tullio, un uriaş ca tatăl lor, cu o claie de păr negru şi aceleaşi sprâncene formidabile, făcuse o pasiune obsesivă pentru funcţionarea automobilelor. Aurelio, fratele cel mai apropiat de ea ca vârstă, voinic la trup, ambiţios în ceea ce-şi dorea, înota tot timpul. Fratele ei mijlociu, Flavio, oacheş şi sever la înfăţişare ca mama lui, Pina, se închidea în cameră şi exersa întruna la o trompetă din alamă. Băieţilor le era limpede că Maria-Grazia rămânea copilul cel mai iubit dintre ei toţi. Iar Mariei-Grazia îi era limpede că nici dragostea şi nici ştiinţa de carte nu puteau remedia faptul că ea era o altfel de persoană decât fraţii ei – o persoană care, în timp ce alţi copii făceau tărăboi, loveau cu beţe în ce le ieşea în cale şi se zbenguiau în mare, şedea cuminte pe nisip, purtându-şi protezele chinuitoare şi citind cărţi despre stele.

— Tratamentul tău merge bine, îi spunea tatăl ei, mângâietor, în astfel de ocazii. La anul, vei putea să-ţi scoţi protezele de pe picioare pentru perioade scurte, ca să înoţi.

Maria-Grazia ştia că până atunci toţi ceilalţi copii aveau să înoate mai repede sau chiar se vor fi plictisit de înot, dar prefera să nu spună nimic.

Îngrijorat de singurătatea fetei, tatăl ei încuraja prieteniile cu clienţii mai vârstnici ai barului şi cu pisicile vagaboande, care bântuiau noaptea prin curte. Într-o seară, Maria-Grazia alergă plângând la tejghea, luându-l pe tatăl ei ca să-i

arate culcuşul unei pisici, unde un motănel negru, care arăta cam scârbos cu blăniţa împânzită de excremente cum era, făcea *„miau, miau, miau“*, de ţi se rupea inima de mila lui.

— E bolnav, se smiorcăi Maria-Grazia.

Aplecându-se, Amedeo descoperi că pisoiaşul avea o rană pe corp, care frigea la atingere.

— Are o infecţie, *cara*. Nu putem face mare lucru, decât dacă îi curăţăm rana, dar nu prea avem şanse să stea cuminte, până am termina noi tot tratamentul.

— Fă-l bine, *papà*.

Mulţi dintre clienţii mai vârstnici ai barului ieşiseră după ei în întunecimea amurgului, iar acum se adunară în jur, ţâţâind din buze înduioşaţi – chiar şi unii dintre cei care niciodată nu putuseră suferi pisicile.

— Fă-l bine, spuse Maria-Grazia. *Papà*, adu-ţi geanta ta de doctor şi fă-l bine.

— *Cara*, nu ştiu dacă pot.

— Fă-l bine, repetară ca un ecou bătrânii, pe un ton mustrător.

Pisica-mamă privea dintr-un tufiş, bătând din coadă un ritm războinic.

Amedeo, deşi ştia că nu trebuia, se lăsă convins de fiica lui să-şi aducă geanta de doctor din camera de sus.

— Fă-l bine, continua să plângă Maria-Grazia, în timp ce Amedeo se ocupa de pisoi. Să nu-l laşi să moară.

Amedeo termină treaba, puse motănelul, acum curat, înapoi în culcuş, şi o desprinse pe pisica-mamă de pe umărul lui, gheară cu gheară.

Recunoştinţa înduioşătoare a fiicei lui era nemărginită. Iar când, peste trei săptămâni, veni cu pisoiul la el şi-i arătă rana, acoperită cu o coajă curată, iar pisoiul o lingea cuminte pe mână, Amedeo abia se abţinu să nu plângă şi el.

— Tratamentul lui merge bine, spuse ea. Exact ca la mine.

Era adevărat. Maria-Grazia avea să rămână micuţă de statură pentru totdeauna – singura odraslă a lui Amedeo care nu era uriaşă –, însă altminteri nu s-ar fi zis nicidecum, cu excepţia protezelor de la picioare, că părinţii ei s-ar fi temut vreodată pentru supravieţuirea ei.

*

Acum, când începea să nu mai fie neliniştit de supravieţuirea Mariei-Grazia, ci de viitorul ei, Amedeo îşi dădea seama că în lume se produsese o transformare. Veştile de afară ajungeau la ei doar ca prin ceaţă, chiar şi în vremurile bune. Tulburările financiare din America fuseseră un subiect de

conversaţie în bar o bucată de timp; bătrânii jucători de *scopa* se minunaseră la fotografiile cu familii bogate stând afară, în automobile, dormind sub prelate de cort. („Când te gândeşti la ce s-a ajuns, americanii să trăiască la fel ca noi, sărăntocii! Bine că ’Ncilino al meu n-a mai plecat la Chicago până la urmă!“) Dar, graţie izolării ei, insula fusese scutită de necazuri grave. În afară de nişte comenzi pentru niscaiva ţigări de pe continent din când în când, locuitorii de pe Castellamare nu aveau treabă cu economiile naţiunilor mari. Cum spunea Rizzu, nu ar fi existat automobile în care oamenii să se refugieze dacă insula ar fi cunoscut neplăcerile depresiunii economice, decât automobilul contelui, şi nici nu ar fi avut unde să plece, iar singurul lucru în care orice localnic de pe insulă avea vreo parte bănească sau vreo acţiune era Comitetul Sant’Agata sau, eventual, Breasla Pescarilor.

Cu toate astea, o deplasare tectonică se produsese acum mai aproape de ţărmurile insulei. În perioada de nebunie din primii ani de viaţă a copiilor lui, schimbările din Italia nu ajunseseră la Amedeo decât vag. Aidoma zgomotului difuz al valurilor perceput din grotele de lângă mare, lumea exterioară nu i se păruse niciodată la fel de importantă ca lumea dinăuntrul casei lui. În anul când se născuse Flavio, existaseră nişte divergenţe legate de votare (din cauză că Tullio avusese o serie de vărsături alarmante, Amedeo pierdu noţiunea timpului şi nu ajunse la urne decât după ce se închiseseră). Ascultând discuţiile furioase din bar a doua zi, înţelese esenţa divergenţelor. Se părea că nimeni de pe insulă nu intenţionase să voteze pentru *fascisti*, în afară de *il conte* şi, poate, de Arcangelo. Pentru a remedia acest lucru, *il conte* îşi postase doi agenţi înarmaţi cu bâte la uşile primăriei, în seara alegerilor. Prin această metodă, ţăranii contelui ajunseseră să se convingă că insula era ca o corabie de pe care *il conte* putea evacua toţi pasagerii rebeli. Când venise momentul ca *il conte* să numere voturile, fasciştii ieşiseră majoritari.

La ceva vreme după aceea, ziarul *La Stampa*, care ajungea la ei tocmai de la Torino, scria mult despre asasinarea unui deputat socialist, un *signor* Matteotti, apoi, pentru un timp, nu mai primiră deloc acel ziar. Când reîncepu să apară, cotidianul respectiv nu mai pomenea totuşi absolut nimic despre Matteotti. Pe Amedeo nu-l deranjase prea mult acest lucru la început, fiindcă singura publicaţie care-i interesa pe clienţii lui era *La Gazzetta dello Sport.*

Îşi amintea că se întâmplaseră toate astea, desigur. Îşi amintea şi că, pentru un timp, cei care votaseră cu fasciştii şi ceilalţi, care nu votaseră cu ei, refuzaseră să mai vorbească unii cu alţii, ceea ce făcuse ca sărbătoarea de Sant’Agata din acel

an să fie destul de neplăcută. Când veni momentul să fie ales primarul local, locuitorii insulei votară nu pentru *il conte* sau pentru Arcangelo, ci pentru reluarea nominalizărilor unui alt candidat – ceea ce nu se mai pomenise niciodată la Castellamare. Apoi, nu la mult timp după aceea, consiliul municipal fusese dizolvat oricum, printr-un ordin transmis de la Roma, de la *Il Duce*. De-atunci înainte, nu aveau să mai existe nici aleşi locali, nici primar, ci doar un singur *podestà*[15], făcând astfel ca disensiunile dintre fascişti şi ceilalţi localnici să devină cumva nerelevante. În calitate de nou *podestà*, *il conte* declară în prima lui cuvântare de pe treptele primăriei că acum erau cu toţii *fascisti*.

15. În timpul regimului fascist, funcţionar numit de guvern în fruntea unei comunităţi şi învestit cu puteri depline.

Avuseseră loc nişte proteste înăbuşite. Un mic grup de oameni, în toiul nopţii – prinzând curaj de la băutura din barul lui Amedeo – smulseseră, de la intrarea în primărie, noul stindard fascist şi portretul cu capul pleşuv al Ducelui. Bepe, nepotul adolescent al lui Rizzu, şi pescarul Pierino, care avusese de-a face un pic cu comunismul în timpul războiului, începeau să cânte *Internaţionala* ori de câte ori îl vedeau trecând pe *signor* Arcangelo (nu îndrăzneau să facă la fel şi când trecea contele). Pe urmă, într-o seară, cei doi „comunişti" fură înşfăcaţi în drum spre casă de doi agenţi trimişi de *il conte*, care îi scărmănară zdravăn şi îi siliră să bea ulei de ricin. După aceea, nimeni nu se mai plânse că nu voia să fie fascist – cel puţin nu făţiş. Căci, după cum spunea Gesuina, „toţi trebuie să trăim împreună după asta, să ştiţi".

— Astea sunt prostii aduse din nord, tuna şi fulgera Rizzu aplecat peste tejgheaua barului. (Mai lucra încă ocazional pentru *il conte*, ca portar şi paznic de noapte, însă nu prea îl mai suporta pe vechiul lui patron de când Bepe fusese snopit în bătaie.) Nimeni din Castellamare nu s-a sinchisit vreodată de politică până acum. Astea sunt chestiuni italieneşti, care nu ne privesc pe noi.

— O să treacă şi asta într-un an sau doi, zise Gesuina. Dacă soarta noastră blestemată este să fim conduşi de alţii, mai bine cu Ducele ăsta, decât cu spaniolii sau grecii sau Bourbonii sau arabii sau oricare alţii or mai fi fost la rând. Bine am face să-l ignorăm toţi şi să ne vedem mai departe de treburile noastre.

Urmând această logică, cei doi bătrâni se împăcară cu noua situaţie, iar pentru o vreme lucrurile redeveniră liniştite în Casa de la Marginea Nopţii.

Pe urmă, la scurt timp după ce Maria-Grazia începu şcoala, *Il Duce* îşi impuse

cu forţa autoritatea în Castellamare.

Într-o după-amiază devreme ajunse la bar vestea că doi funcţionari oficiali sosiseră pe insulă cu o şalupă şi ceruseră să discute cu *il conte* despre problema unei închisori. Închisoarea nu îi viza pe localnici (fiindcă nici o infracţiune gravă nu fusese săvârşită vreodată în Castellamare), ci pe diverşi prizonieri ai Ducelui. Prizonierii Ducelui erau îndeobşte surghiuniţi în asemenea locuri îndepărtate, spuneau oficialii – în insula Favignana, în formă de fluture, situată la vest, şi în arhipelagul vulcanic din jurul insulei Lipari. Insula Castellamare fusese şi ea considerată corespunzătoare acestui scop.

Cei doi funcţionari oficiali ai Ducelui fură cazaţi în aripa pentru oaspeţi din vila contelui, unde băură şi făcură gălăgie pe terasă în fiecare seară. După trei zile, plecară şi nimic nu se mai auzi despre închisoare. Peste trei luni, un grup de muncitori din peninsulă sosiră cu o şalupă şi se apucară să repare casele dărăpănate din afara zidurilor oraşului, folosind pietre şi prelate. („Munca asta putea să fie făcută cu oameni din Castellamare!“, bodogănea Rizzu.) Închisoarea urma să fie inaugurată la sfârşitul verii. Opt miliţieni fascişti, doi carabinieri şi un locotenent din partea continentală a ţării aveau să-i însoţească pe prizonieri pe insulă, iar până atunci primiră cu chirie câteva dintre casele goale aparţinând contelui, la un preţ redus special.

— Noi n-am avut nevoie niciodată de *poliziotti* pe insula asta, zise Gesuina, care se opunea acum ferm noilor măsuri. Gardieni! O palmă straşnică sau o discuţie cu bunica unui băiat au fost întotdeauna mai mult decât de-ajuns. De unde o să ştiu eu dacă ăştia nu mă spionează pe mine când merg prin oraş, pe mine, cu vederea mea slabă?!

În vara aceea, sosiră primii prizonieri politici, cu o corabie cenuşie de la Calabria, purtând bărbi sălbatice care îi îngroziră pe copii. Luară pieptiş lungul urcuş din port, într-un singur şir, legaţi în lanţuri unii de alţii, astfel încât trebuiau să păşească la unison, ca omizile pe tulpinile de bougainvillea. Unul sau doi, care se târau mai la urmă, îşi aduseseră nevestele şi copiii. Aceşti prizonieri au fost instalaţi în casele pe jumătate reparate, iar acum în fiecare seară goarna fasciştilor se auzea sunând la ora cinci după-amiază, chemându-i pe prizonieri în odăile unde erau ţinuţi închişi până în zori. *Il conte* le explicase limpede arendaşilor şi ţăranilor lui că nu aveau voie să se apropie de prizonieri sau să vorbească cu ei.

După ce îi văzuse pe prizonieri urcând dealul înlănţuiţi, Pina umbla furioasă, cu buzele strânse, iar în spatele uşilor închise tuna şi fulgera împotriva Ducelui,

cu închisoarea lui cu tot, cu retorica lui războinică din ziare şi gardienii lui odioşi plantaţi în Castellamare. Aşadar, când Tullio şi Flavio, având nouă şi, respectiv, opt ani, se întoarseră de la şcoală în cămăşi negre pe măsura lor, cărând nişte puşti de jucărie (cele mai frumoase jucării care le trecuseră prin mâini vreodată), Pina se duse cu ei direct acasă la învățătorul Calleja şi azvârli cu armele în el prin fereastra de la bucătărie.

— Cum numeşti dumneata chestia asta? se răsti ea.

— Se numeşte Opera Nazionale *Balilla*, încercă să explice învăţătorul Calleja, ferindu-şi capul de proiectile. Este o organizaţie de tineret – o organizaţie sportivă –, copiii sunt îndemnaţi cu toţii să se înscrie şi să devină un *Balilla* fiecare – nu doar băieţii dumitale, *signora* Esposito. Exact cum sunt Cercetaşii Catolici.

— Să nu prind picior de *Balilla* în casa mea! zbieră înfuriată Pina, neinteresându-o smiorcăielile băieţilor, care rămăseseră fără armele lor de jucărie. Să nu prind vreo puşcă în casa mea! N-a fost de-ajuns câte nenorociri a adus ultimul război pe insula asta?! Dacă fiii mei vor să se înscrie la Cercetaşii Catolici, cu părintele Ignazio, n-au decât să se înscrie la Cercetaşii Catolici!

Dar acum gărzile fasciste erau o prezenţă constantă, vâjâind cu şalupele lor dincolo de stâncile risipite pe care pescarii le numeau Morte delle Barche, postând pichete la colţurile străzilor, tândălind prin oraş – şi nu se prea putea comenta nimic în gura mare. Gărzile treceau cu regularitate pe la bar, pentru ţigări şi cafea tare. Amedeo ţinea capul în jos, iar uneori mai strecura vreunui prizonier câte o chifteluţă de orez sau o felie de mozzarella.

Dar când Pina văzu un prizonier rătăcind amărât pe stradă (prizonierilor li se dădeau cinci lire pe zi ca să poată trăi, auzise ea – mai puţin decât leafa zilnică a celui mai prăpădit dintre ţăranii contelui), îl pofti înăuntru şi-l tratã cu pâine, prăjituri şi cafea, aşezându-l la cea mai bună masă.

Prizonierii aveau voie să muncească, însă dintotdeauna ceea ce existase de lucru pe insulă fusese exact pentru câţi locuitori erau acolo, şi nimic în plus. Totuşi, Pina angajă cu bani pe trei dintre ei ca să repare veranda dărăpănată. Oamenii lucrau încet, discutând despre filozofie şi arte, într-o limbă italiană literară, şi montară grinzile de lemn invers decât trebuia, cu partea din spate în faţă. Pescarul Pierino ridică din sprâncene mirat când văzu cum lucraseră.

— Halal treabă, nimic de zis, remarcă. Parcă l-ai fi pus pe *il conte* sau pe dascălul de la şcoală să muncească aici – genul de tip deştept, care n-ar fi în stare să-şi dea seama dacă lemnul care l-a lovit în cap era o grindă de acoperiş sau un

lintou de la uşă.

— Prizonierii aceştia sunt oameni cu carte acolo de unde vin ei, în oraşele lor, Pierino, îi spuse Pina. Unul dintre ei e un jurnalist din Trieste, al doilea, profesorul Vincio, este conferenţiar universitar la Facultatea de Arheologie din Bologna, iar al treilea, Mario Vazzo, e un poet, cu volume publicate.

— Aha, aşa acum mai vii de-acasă, se dumiri Pierino, oferindu-se, ca o favoare pentru verişoara lui, să-i facă pe gratis la loc veranda aşa cum trebuia.

Amedeo începu să se simtă stânjenit de toate astea, fiindcă aşa Pina atrăgea atenţia asupra lor. Dar ştia că era în zadar să încerce să o potolească, atunci când îi intra ei o idee în cap. Aşa că preferă să se dedice creşterii copiilor, sperând mai ales că toată această situaţie era ca o furtună trecătoare, care avea să lovească insula cu stropi mari şi grei la început, ca apoi să-şi mute furia altundeva, mai departe. Băieţii îi ocupau suficient timp, încât să nu mai aibă răgazul de a se gândi la alte lucruri. Ca să-i facă să treacă onorabil prin ultimii ani de şcoală, trebuiau convinşi să nu mai fugărească şopârlele prin mărăciniş sau să dea cu piciorul în pietre, prin *piazza*. Amedeo şi Pina îi ascultau la lecţii – matematică, istorie şi franceză, îi ajutau să înveţe geografie din atlas şi le citeau din opere literare menite să îi facă mai buni şi mai conştiincioşi. Dar a-i prinde pe băieţi pentru a face toate aceste lucruri era o performanţă în sine. Şi, apoi, era fiica sa – cel mai promiţător copil al său –, mișcându-se în jurul lui pe picioarele ei ţepene, mereu interesându-se avidă, mereu punând întrebări: „*Papà*, de ce şopârlele se ascund în felinare? Şi din ce cauză marea vine la mal şi pleacă în larg? Şi de ce îi cresc fire de păr Gesuinei pe bărbie, ca la o floare de anghinare?“ Pentru picioare, trebuia să meargă pe jos în fiecare seară, iar protezele trebuiau şi ele reglate. În serile răcoroase, ca să o întremeze, o ducea la plimbări agale în jurul zidului oraşului până la belvedere, unde fetiţa se sălta pe balustradă şi îi arăta sus pe cer poziţiile stelelor. Era cea mai bună din clasă la şcoală, spre iritarea învăţătorului Calleja, întrecându-i atât de mult pe ceilalţi elevi, încât chiar şi cu scăderea notelor, la care recurgea *il professore* („Ca să nu i se urce la cap că e prea deşteaptă“), tot nu putea să o împiedice să nu iasă pe primul loc.

— Ai putea să studiezi la una dintre universităţile de pe continent, îi spunea Pina fiicei ei. Ai putea deveni o persoană educată, o savantă sau o poetă.

Îi încuraja, de asemenea, şi pe fiii ei să aibă asemenea ambiţii, însă cu mai puţină convingere. În schimb, pentru a le demonstra minunatele avantaje ale unei educaţii temeinice, îi ademenea cu imagini din atlasul ei de învăţătoare, arătându-le pieţe forfotind de lume, pline de tarabe cu îngheţată, sau oraşe

iluminate spectaculos. Dar nici unul dintre cei trei băieţi nu avea nici în clin, nici în mânecă, de fapt, cu ideea de a studia la universitate, fiindcă lor le plăceau valurile mării, hăţişurile sălbatice şi meciurile de fotbal din *piazza*, şi nici nu suporta vreunul să stea închis într-o sală de curs. Maria-Grazia însă iubea cărţile cu o fervoare cucernică, aşa cum iubeşte un pescar marea, iar părinţii ei erau încântaţi în sinea lor că zămisliseră un copil cu preocupări intelectuale.

Problema cu un copil inteligent ca ea însă – aşa cum Amedeo începu să înţeleagă în anii ce urmară –, era că înţelegea lucrurile, observa lucrurile, ţinea cu încăpăţânare ochii larg deschişi, aşa cum făcea şi Pina. Şi, exact ca Pina, nu putea fi convinsă să privească în altă parte.

3

În vara când avea nouă ani, Maria-Grazia asistă la cinci evenimente deosebite, fiecare în parte urmând să-i schimbe viaţa pentru totdeauna. Într-adevăr, aceste cinci întâmplări aveau să i se pară atât de importante după aceea, încât până în ziua morţii aveau să-i rămână în memorie mărite straniu ca printr-o lupă, aidoma unor scene văzute sub un luciu de apă limpede: cele mai pregnante imagini din copilăria ei. Primul lucru se întâmplă să fie o dispută legată de un vot acordat greşit.

Mergând spre casă în acea după-amiază anostă, Maria-Grazia tânjea să vină mai repede primul sfârşit de săptămână când avea să înoate. În vara precedentă, tatăl ei o dusese în sfârşit la mare şi o învăţase să înoate ca fraţii ei. Simţind că putea mişca picioarele în apă, fără nici o oprelişte, trăsese un chiot de bucurie. Dar înotul îi răpise plăcerea mersului pe jos; acum, i se părea searbăd şi incomod să mai păşească pe pământ. Avea senzaţia că se născuse într-un element greşit, ca sirena din povestea tatălui ei, căci în aer îşi simţea picioarele grele ca şi cum s-ar fi mişcat prin apă, iar în apă picioarele ei erau imponderabile ca aerul însuşi.

În acea după-amiază şchiopăta de la şcoală spre casă, în spatele fraţilor ei, o supărau picioarele şi mersul o obosea. Ştia că avea zile când genunchii îi trosneau din încheieturi la fiecare pas şi abia putea să îşi mişte gambele încorsetate în protezele metalice, atârnând greoi ca nişte mădulare pe fundul mării. Ce păcat că nu îi fusese dat să fie o vietate din adâncul mărilor!

La jumătatea drumului spre casă, fraţii ei o rupseră la fugă înainte şi o lăsară singură. Zburdau, fericiţi că scăpaseră de „nemernicul ăla de Calleja“ (cum se exprima Flavio). Întotdeauna fraţii ei trebuiau să se ia la întrecere, să ţipe, să lovească în lucruri. Precis se duceau la ferma familiei Rizzu. În timpul vacanţei de Crăciun, fraţii ei născociseră un joc împreună cu cei trei copii Rizzu mai mici, un joc numit *nemici politici* [16], în care se dezlănţuiau veseli şi răutăcioşi. În *nemici politici*, jucătorii erau împărţiţi iniţial în două tabere, fasciştii şi comuniştii. Apoi, fasciştii, înarmaţi cu beţe şi canistre de benzină goale, trebuiau să-i vâneze pe comunişti, duşmanii lor politici, dintr-un capăt al insulei în

celălalt, ameninţând, în termeni cât mai obsceni cu putinţă, să-i bată cu beţele şi să le toarne pe gât cantităţi mari de ulei de ricin. Era un joc plin de voie bună, uneori violent, ca toate distracţiile fraţilor ei, şi adesea se termina cu vreun ochi învineţit sau vreun genunchi julit. Atunci, tatăl lor era nevoit să îşi scoată instrumentarul medical din lada de Campari şi să îi panseze.

16. Inamici politici (în it., în orig.).

În situaţiile de acest fel, mama lor se enerva crunt şi îi lua la întrebări, iar Maria-Grazia prefera să se retragă cu pisoiul ei, Micetto, în curte, până se termina toată agitaţia.

În timp ce fraţii ei se dădură de-a rostogolul în hăţişul de pe margini, ea îşi continuă anevoios drumul şi ajunse la terasa Casei de la Marginea Nopţii cam pe la ora unu, imediat după ce clopotele de la biserică bătuseră armonios *Ave Maria*. Prinzându-se cu mâinile de cârceii lăstarilor de bougainvillea, se târî pe trepte până sus. Acolo se opri, căci îl auzi pe pisoiul Micetto.

Propulsându-se printre mese, îl găsi în cele din urmă într-un vrej. Se lăsă cu greu în genunchi.

— Hai, Micetto, vino la mine! strigă ea. Pis-pis-pis! Micetto, Micettino!

Ceva îl speriase rău pe bietul pisoi. Când Maria-Grazia îl trase afară, pisoiul îşi ţinea coada ţeapănă şi scâncea ca un copilaş.

— Gata, Micetto, şopti ea. Gata, cuminte, Micetto. Linişteşte-te. Pesemne l-o fi bătut iarăşi vreo cotoroanţă, se gândi ea, prost dispusă din pricina căldurii. Le-am spus mamei şi lui *papà* să nu te lase să ieşi din curte, murmură ea cu buzele lipite de blana lui. E periculos să te plimbi singur pe-afară.

Motanul avea metodele lui de a pătrunde în casă nepoftit. Se ştia cum odată, strecurându-se în sus printre golurile ornamentelor metalice ale porţii din spate, urcase până la ivăr şi îl împinsese la o parte cu laba, reuşind astfel să se strecoare în bucătărie şi să se înfrupte din friptura rece de pui. Altădată, intrase pe fereastră în bar, noaptea, şi mâncase până se ghiftuise şi îl furase somnul sub capacul de sticlă al galantarului, ghemuit pe un platou cu salam. Dar ei îi era teamă că era şi el la fel de neastâmpărat ca fraţii ei: veşnic intra în curţile celor mai înverşunaţi prigonitori de pisici de pe insulă, care îl pocneau cu pliciul de muşte sau îl băteau cu măturoiul; şi mereu căuta să se arunce sub roţile automobilului contelui. Maria-Grazia îl strânse ocrotitor la pieptul ei.

În *piazza* nu mişca nimic. Automobilul contelui stătea sub singurul palmier, aşteptând cu motorul pornit în arşiţă. În jur, singura persoană era un prizonier,

tândălind pe lângă casa Gesuinei. Oare el să fi bătut pisoiul? Deşi mămica ei spunea mereu că prizonierii erau oameni importanţi, oameni deştepţi din nord, pe ea o speriau un pic. Tullio îi spusese că odată, dis-de-dimineaţă, văzuse doi prizonieri pe verandă, culegând de pe jos chiştoace aruncate de localnici, scuturându-le de praf şi punându-le în buzunar. Fraţilor ei li se păruse o glumă grozavă, însă Mariei-Grazia nu i se păruse deloc amuzant, era oribil.

Urcarea treptelor fusese un proces dificil, aşa că, abia când ajunse să împingă uşa batantă, îşi dădu seama că în bar lumea vocifera. La tejghea, *il conte* şi băcanul voinic, *signor* Arcangelo, făceau mare tărăboi. Erau îmbrăcaţi în cămăşile lor negre, pe care, spunea mereu mama ei când nu o auzea nimeni, şi le puneau atunci când voiau să provoace un scandal.

— Trebuia să fi păstrat buletinul de vot pe care nu l-ai folosit! zbiera *il conte*. Ca o dovadă a faptului că votul tău a fost pe linia partidului! Vrei ca fasciştii să creadă că suntem cu toţii bolşevici aici?!

— N-am făcut nimic rău, spunea tatăl ei – ridicând şi el vocea; nu-i vedea decât ceafa, cu pete roşii de furie. M-am dus la urne ieri după-amiază la primărie, am votat – aşa cum am votat – şi am venit acasă.

— Zău aşa, *signor* Esposito, spuse Arcangelo împăciuitor. Hai să ne purtăm raţional. Sunt sigur că ai păstrat buletinul de vot care nu ţi-a trebuit. Arată-ni-l şi nouă, atâta tot, pe urmă te lăsăm să-ţi vezi de treaba dumitale, încheind definitiv discuţia.

— Eu ştiam că votul în ţara asta ar trebui să fie secret, zise tatăl ei. Cel puţin în Italia, ţara în care am crescut eu.

Asta suna straniu, fiindcă Maria-Grazia nu crezuse niciodată despre tatăl ei că era din Italia, ci doar din Castellamare.

Din pragul uşii, mama ei, Pina, spuse:

— Ce-i cu gălăgia asta?

Signor Arcangelo desfăcu larg braţele.

— *Signora* Esposito, spuse el. Totul e doar o neînţelegere. Le-am spus deja soţului dumitale şi lui *signor il conte* că, după părerea mea, lucrurile încep să cam scape de sub control.

Cu urme de făină pe mâini şi pe obraji, fiindcă pregătea prânzul, Pina înaintă în cameră.

— Ce-i cu toată gălăgia asta? repetă ea.

Arcangelo adoptă din nou tonul lui conciliant.

— Eu şi *il conte* am fost şefii comisiei electorale la alegerile de ieri, ceea ce

înseamnă…

— Ştiu foarte bine ce sarcini are şeful unei comisii electorale în ziua de azi, i-o reteză Pina. Uiţi, am impresia, că am fost învăţătoare înainte să mă mărit, *signor* Arcangelo.

— Sigur că da, aşa e. Bun, îndeplinindu-ne sarcinile ce ne revin în această calitate, eu şi *il conte* am descoperit că au fost indivizi pe insula asta care, în mod regretabil, au votat împotriva listei de candidaţi stabiliţi de Partidul Fascist, introducând în urnă buletinul alb *No*, în loc de buletinul tricolor *Sì*.

— Aşa cum aveau tot dreptul să facă, remarcă Pina, iar *il conte* scoase un pufăit nervos ca un leu-de-mare.

— Prin urmare, conchise Arcangelo, ca şi cum nimeni nu spusese nimic, am luat decizia că cel mai sigur ar fi să verificăm dovada de loialitate a fiecărui bărbat cu drept de vot de pe insulă – doar ca să avem certitudinea că îi cunoaştem, cum ar veni, pe toţi cei nemulţumiţi de candidaţii fascişti, astfel încât să ne străduim să îi liniştim.

— Mda, înţeleg, spuse Pina. Şi v-aţi gândit să verificaţi cu cine a votat soţul meu, ca nu cumva să fie şi el printre cei care au votat „nu“.

— Exact, *signora* Esposito.

— Amedeo, spuse Pina. Mai ai buletinul de vot nefolosit?

— Da, Pina.

— Atunci, du-te şi adu-l aici, ca să isprăvim odată cu toate prostiile astea, zise ea.

— Sunt absolut sigur că soţul dumitale a votat *Sì*, spuse Arcangelo, care tremura ca o *ricotta*. Întotdeauna, ştiţi bine, am avut o mare consideraţie pentru familia dumitale, *signora* Esposito, şi pentru răposatul dumitale tată, bietul de el. De aceea, sunt sigur că *signor* Esposito a votat *Sì*.

— Fireşte, eu sper că lucrurile stau complet invers în această privinţă, spuse Pina.

O mică tăcere penibilă, din care Maria-Grazia deduse că mama ei spusese probabil ceva foarte şocant.

Tatăl ei veni înapoi prin draperie, ţinând în mână un buletin alb de vot.

— Poftim, zise el, punându-l pe tejghea. Am votat *Sì*. Asta e hârtia cu *No* care mi-a rămas – se poate vedea limpede că bucata cu *Sì* a fost băgată în urnă.

— Bravo, spuse Arcangelo, împăunându-se. Este foarte bine, *signor* Esposito, dar nu înţeleg de ce a trebuit atâta tevatură, când puteai să ne arăţi buletinul de vot de la bun început. Toţi ceilalţi votanţi au fost obligaţi să procedeze la fel – nu

eşti dumneata un caz special, să ştii.

Atunci, dintr-odată, mama ei se înfurie rău de tot – sau poate fusese furioasă tot timpul.

— Plecaţi, vă rog, din bar, spuse ea. Nu mai avem ce să discutăm cu voi.

Trântind uşa atât de zgomotos, încât Micetto sări speriat din braţele Mariei-Grazia, *il conte* şi *signor* Arcangelo ieşiră.

După plecarea lor, mama ei luă buletinul alb şi îl mototoli în pumn, de parcă ar fi fost o temă greşită a unuia dintre elevii ei, apoi zise:

— *Sì* pentru *fascisti*? Să-ţi fie ruşine.

Automobilul contelui huruia afară. Micetto! Maria-Grazia îl auzea pe Micetto. Se repezi în uşă, deschizând-o – împleticindu-se, blestemându-şi protezele de la picioare –, şi se aruncă în jos pe treptele verandei. Aici, îşi pierdu echilibrul şi nimeri direct în stomacul unui om, căruia i se tăie respiraţia, icnind, din cauza izbiturii.

— Auuu! urlă ea, temându-se să nu fie Arcangelo sau *il conte*. Scuzaţi-mă, *signore*…

Prizonierul o puse la loc în picioare.

— Nu fi speriată, îi zise el, într-o italiană literară, de parcă ar fi vorbit dintr-o carte de poezii. L-am prins pe acest *gatto selvaggio* [17] când voia să se arunce pe stradă. Cred că este al tău.

17. Motan sălbatic (în it., în orig.).

Şi, ţinându-l cu amândouă mâinile, i-l oferi pe Micetto, care se zbătea şi miorlăia.

Acolo o găsiră mama şi tatăl ei zece minute mai târziu, jucându-se cu pisoiul, în compania unui prizonier, un poet pe care îl chema Mario Vazzo şi care cunoştea tot felul de cântece de pe continent şi se prefăcea că nu observă când Maria-Grazia plângea câte un pic şi apoi îşi ştergea nasul cu mâneca. În felul acesta, nici Pina, nici Amedeo nu avură de unde să ştie că ea auzise, de fapt, toată discuţia despre votare. Însă, în sufletul ei, Maria-Grazia păstră acea scenă pentru o reflecţie viitoare.

*

Al doilea lucru la care Maria-Grazia a fost martoră în acel an avea legătură cu pescarul Pierino, când fusese snopit în bătaie.

Se întâmplă peste câteva seri – sau chiar în aceeaşi seară – ca Maria-Grazia să

se trezească subit din somn, fiindcă tatăl ei nu venise, cum făcea de obicei, să îi monteze proteza de noapte. Târându-se pe marginea patului, în careul luminos al razelor lunii revărsate pe fereastră, începu să îşi maseze gambele dureroase. Fiind târziu, barul se închisese deja, iar la parter, în bucătărie, *mamma* şi *papà* discutau urcând şi coborând vocea, ca un motor de barcă, aşa cum făceau adesea în ultima vreme. Flavio tuşea. Fusese cam bolnav toată iarna, suferind de o bronşită rebelă, pentru care tatăl lor nu reuşise să comande medicamentele necesare. Maria-Grazia îl auzea hârâind întruna în odaia de deasupra, reuşind să sufle în trompetă doar sacadat şi gâfâit. Acum se căznea să-şi înăbuşe tusea, ceea ce însemna că nu voia să fie auzit de cineva.

După opt ani de exerciţii de mers, putea să se deplaseze un pic şi fără protezele de la picioare. Păşind lateral, se duse până în capul scărilor. Aici aproape se împiedică de fraţii ei, care şedeau înşiraţi în lungul treptelor ca nişte sardele într-o cutie, cu capetele scoase printre gratii şi urechile ciulite.

Flavio, oacheş şi fioros, se uită urât la ea, încercând s-o trimită înapoi:

— Pleacă de-aici, să nu faci gălăgie cu fiarele alea ale tale şi să ne dai de gol pe toţi!

— Dar nu le am pe picioare, spuse Maria-Grazia. De fapt, tu eşti cel care tuşeşte.

— Bine, poţi să rămâi, dacă promiţi că stai cuminte, zise Tullio.

Maria-Grazia se lăsă în genunchi lângă Aurelio. Nu se înţelegea nimic din ce spuneau părinţii ei, doar cum ridicau şi coborau vocea.

— *Cazzo*! înjură Tullio. Au intrat în bar. Şi-au dat seama probabil că tragem cu urechea.

— Şi asta e doar din vina *ta*, care faci atâta zgomot! spuse Flavio.

— Nu-i deloc din vina ei, spuse Aurelio, cel mai blând dintre fraţii ei, şi, înduioşată pentru că îi luase apărarea, Maria- Grazia simţi că o podidesc lacrimile.

Ea îi iubea pe toţi, erau fraţii ei, însă de când se ştia pe lume simţise că ea îi iubea, îi adora, cu mult mai mult decât o iubea fiecare dintre ei. Chiar şi Aurelio. Mereu simţea că se ţinea scai de ei: încercând să le capteze atenţia, supărată în sinea ei că dorea acest lucru. Acum, căzând în aceeaşi capcană, începu să se laude:

— Eu i-am auzit şi mai devreme. *Mamma* consideră o ruşine faptul că *Il Duce* a schimbat legea, astfel încât să nu se mai poată vota la alegeri decât *Sì* sau *No*. Aşa a spus ea, că e o ruşine, am auzit-o eu. Spunea că nu aşa e *democrazia*.

Flavio se răsti la ea:

— Şi ce altceva să mai fie, mă rog, în afară de *Sì* sau *No*? *Sì* pentru *fascisti*, *No*, dacă nu-ţi place de ei. Dacă mă întrebi pe mine, *Il Duce* are o faimă proastă în casa asta.

Maria-Grazia îşi dădu seama că îl jignise. Flavio câştigase premii pentru devotamentul lui faţă de *Balilla*. La aproape treisprezece ani, fratele ei mijlociu avea vocea în schimbare şi faţa spuzită jenant de acnee, însă la reuniunile *Balilla* devenea un redutabil ţintaş cu puşca şi intona cu înfocare cântece patriotice. Era invitat la adunări speciale, unde cânta la trompeta lui din alamă, în timp ce învăţătorul Calleja se foia plin de importanţă, iar *dottor* Vitale, recrutat ca asistent pentru *il professore*, după îngroşarea rândurilor în şcoală, bătea într-o tobă mare. Amabilă, Pina se prefăcea că admiră medaliile lui Flavio, dar apoi le depozita în dormitorul din dos, alături de colecţia de cioburi istorice a tatălui lor, însă Flavio – neintimidat – nu făcea decât să aducă acasă alte şi alte medalii.

— Poate că ai dreptate, Flavio, spuse Maria-Grazia, încercând să fie drăguţă.

Dar Flavio preferă să se ghemuiască supărat, cât mai departe de ea. Fratele ei fusese prost dispus toată seara. Venise acasă târziu, un pic obosit şi tras la faţă, cărându-şi trompeta din alamă într-o mână. Tuşise prea rău la adunarea *Balilla* – şi *il professore* îl trimisese acasă.

Tullio îşi lipi urechea de dale şi spuse:

— Linişte, am impresia că mai aud pe cineva.

— O fi Mario, prizonierul ăla care se milogeşte din nou pentru ceva de lucru, spuse Flavio.

— Nu. Şşşt. E un vecin.

Neîndoielnic, oricine o fi fost, vorbeau în dialectul insulei – căci nici un italian din nord nu ar fi putut să se văicărească aşa, neîntrerupt ca un fluviu, fără pauză, fără sfârşit.

— O, probabil că e moş Rizzu, care a venit să se îmbete cu *papà,* spuse Flavio. De-acum încolo, n-o să mai auzim nimic logic.

Şi, într-adevăr, disputa se încheiase, iar acum nu mai auzeau decât un glas lamentându-se.

— Eu cred că s-ar putea să fie Bepe, nepotul lui Rizzu, îşi dădu cu părerea Maria-Grazia. Nu seamănă deloc cu vocea lui Rizzu – şi, oricum, el ar trebui să lucreze în seara asta pentru *il conte*.

Dar fraţii ei se plictisiseră deja, aşa că se furişară cu toţii înapoi la culcare. Maria-Grazia era perfect trează acum. Fără apăsătoarea proteză de noapte, avea

prin picioare un fel furnicături electrice, senzaţia şocantă că era cu adevărat vie. Poate aşa simţeai când aveai picioare normale, ca fraţii ei! Şezând în capul oaselor pe pat, auzi paşii tatălui ei urcând scările. Aşteptă să intre la ea şi să-i fixeze proteza de noapte, însă umbra lui trecu prin dreptul uşii ei fără să se oprească. Îl auzi urcând în cămăruţa de sus de tot, unde se opri câteva clipe, ca apoi să coboare în fugă. Prin uşa întredeschisă, văzu că într-o mână ţinea geanta medicală şi că de gât îi atârna stetoscopul negru.

Tatăl ei ieşea din casă. Ca din senin, senzaţia de forţă de dinainte o părăsi, fiind înlocuită cu o frică intensă. Se săltă în picioare, ţinându-se de draperie, ca să privească afară, în lumina lunii, unde îl văzu pe tatăl ei traversând curtea şi dispărând în noapte.

Maria-Grazia rămase complet nemişcată câteva clipe, apoi se ridică şi porni după el.

Nu ar fi ştiut să spună ce era în mintea ei când coborî scara, străbătu fâşia de curte luminată de lună şi deschise poarta. Dar, de-acum, tatăl ei era cu mult în faţă, iar ea trebui să alerge, ţinând picioarele ţepene, ca soldaţii de lemn ai lui Flavio, astfel încât să poată urca panta lină fără să cadă. Abia dacă zărea pantoful tatălui ei, când cotea pe fiecare străduţă, şi geanta medicală din mâna lui legându-se la fiecare pas. Îi luă aproape cinci minute de efort intens ca să-l ajungă din urmă. Numai când simţi că i se îndoaie picioarele sub ea, îşi dădu seama de ce îi fusese mai greu decât de obicei să alerge – nu avea proteza de noapte şi, din cauza panicii, plecase de-acasă fără să-şi fi pus măcar protezele obişnuite, cele pe care se presupunea că nu avea voie să le scoată niciodată. Iar acum alerga după tatăl ei, pe tăcute, ca Micetto.

Noroc că străduţele erau înguste aici şi se se sprijini cu amândouă mâinile de ziduri, ca să înainteze. Pe lângă prăvălii, pe lângă fântâna care mirosea întotdeauna a baltă, chiar şi vara, apoi ocolind latura bisericii unde nu mai avea cum să se ţină de ceva şi era aproape să cadă în nas. Începură să-i tremure picioarele, ca şi cum ar fi suferit de friguri. Însă, din fericire, tatăl ei se opri în acel moment în faţa casei pipernicite unde locuia Pierino, pescarul.

Pierino le era rudă, aşa îi spusese mai demult mama ei. Erau veri, dar atât de îndepărtaţi, încât nici nu-şi mai aminteau care erau legăturile lor de rudenie, însă uneori, de Crăciun, cele două familii îşi trimiteau una alteia o sticlă de limoncello sau vreo prăjitură *cassata* însoţită de o felicitare afectuoasă. Dar Maria-Grazia nu intrase în casa lui Pierino decât o singură dată. După slujba de la biserică, nevasta lui Pierino, Agata-fiica-brutarului, o chemase înăuntru ca să

se roage pentru vindecarea picioarelor ei, iar ea, fără nici o tragere de inimă, suportase ca bătrânele de-acolo să o atingă pe frunte cu mâinile lor uscăţive, intonându-i monoton *Ave Maria* şi *Tatăl nostru*. În faţa casei, Pierino fixase câteva sfori de rufe pentru aşternuturile şi şorţurile celor opt copii ai lui, astfel că atunci când femeile se rugau pentru ea în toropeala fierbinte a încăperii de sus, casa însăşi părea să-şi umfle pânzele în bătaia vântului, cu soarele strălucind jucăuş printre velele ei, ca o corabie pe mare.

Acum, rufele atârnau neputincioase, iar casa avea obloanele închise.

Tatăl ei se duse la uşa de pe latura clădirii. Până ca ea să apuce să-l strige, intră în casă, lăsând în urmă doar parfumul frunzelor de busuioc stârnite de trecerea lui. Închisă pe din afară, Maria-Grazia îşi dori să nu-l fi urmărit.

Săltându-se pe pervaz, se uită înăuntru pe fereastra de la bucătărie. Picioarele nu o mai ajutau aproape deloc. Însă era ferm hotărâtă să vadă ce se întâmpla în încăpere.

Văzu lumânări aprinse ca la un priveghi. Vecini pe care îi cunoştea vag după nume: pescari şi ţărani. Mazzu, Dacosta, Terazzu. Pe masa din bucătărie, zăcea Pierino lungit pe spate, cu părul de pe piept îmbâcsit de gazolină, aşa cum fusese într-o seară în vara trecută, când motorul bărcii lui se crăpase exact în două, stropindu-l cu lichid. („Douăzeci de găleţi cu apă fierbinte a trebuit să torn pe el“, se plânsese atunci nevastă-sa, Agata-fiica-brutarului. „Şi tot mai puţea a benzină la sfârşit – simţeam mirosul în toată casa; a intrat în mâncarea gătită, în mobila din salonaş, în ouăle găinilor din curte…“)

O vedea acum prin geam pe femeia aceea bătrână stând în picioare la capul lui Pierino, şi pe fata cea mică a lui Pierino, Santa Maria, la picioarele lui. Şi acolo era tatăl ei, aplecat ca să nu se lovească cu capul de tavan. Cineva aprinse lumina electrică. Dârele de pe pieptul pescarului străluceau, iar Maria-Grazia înţelese numaidecât că nu erau dâre de gazolină, ci de sânge. Cineva îl biciuise până îi sfâşiase pielea de pe el.

Tatăl ei vorbea – şi cu toate că geamul absorbea cumva cuvintele lui, altele răzbătură clar pe uliţă, unde ea stătea agăţată, cuprinsă de groază.

— Când? întrebă tatăl ei.

— Acum două ore, răspunse Agata-fiica-brutarului. A votat *No, signor il dottore*. El a fost cel care a pus votul aşa. De ce, pentru numele Sfintei Agata, a trebuit să se încăpăţâneze să voteze *No*?!

Tatăl ei începu să tamponeze toracele lui Pierino cu un lichid limpede, oprindu-se ca să scoată mici particule de murdărie, care luceau în lumina lămpii

şi pe care le punea alături pe o farfurioară. În timp ce tatăl ei lucra cu penseta, pieptul lui Pierino se ridica şi cobora. Tatăl ei îl înfăşură apoi pe Pierino în bandaje, ajutat de pescari – îl săltau pe Pierino deasupra mesei, cum făceau cu plaselor lor pline de *sarde*, după care îl aşezau binişor jos, la loc.

— Cine-a făcut chestia asta? spuse tatăl ei.

Agata-fiica-brutarului era copleşită de durere şi se întoarse cu spatele, îngropându-şi faţa în mâini.

Vocea lui Rizzu veni ca un huruit profund.

— L-au cărat până aici sus şi l-au azvârlit în drum, spuse el. *Signora* Agata a auzit bufnitura şi a ieşit afară, crezând că erau nişte câini vagabonzi care făceau gălăgie, dar când colo l-a găsit pe soţul ei aruncat aici pe pământ, ca un sac cu gunoaie, iar ăla care a făcut asta a fugit ca laşul – *figlio di puttana* ! L-am anunţat pe *il conte* că îmi dau demisia – m-am săturat de prietenii lui şi de politica lor.

— A fost *il conte* cel care a făcut asta? Sau Arcangelo?

Urmă o bâiguială:

— Nu… Nu… Nu *il conte*. Nu *signor* Arcangelo.

Tuşind, Pierino îşi recăpătă cunoştinţa şi începu să se zvârcolească pe masă. Tatăl ei îl ţinu cu forţa culcat şi continuă să îl bandajeze. Pierino se zvârcoli cumplit câteva minute, după care rămase din nou nemişcat. Acum, tatăl ei voia să vadă lovitura de la cap şi, cu un brici, îi tăia părul până la pielea scăfârliei. O rană se dezgoli, spintecată ca miezul unei portocale sângerii. Tatăl ei începea să coasă marginile rănii cu acul lui special, murdărindu-se de zeama roşie din Pierino până sus pe braţe.

Maria-Grazia nu putea să-şi desprindă degetele de pe marginea pervazului. Groaza i le încleştase acolo. Neştiind ce să facă, începu să născocească în gând o poveste despre cum, de fapt, nu era sângele lui Pierino care curgea aşa, ci, până la urmă, tot gazolină era, sau poate sânge de la vreun peşte. Cel mai tânăr dintre pescari, Totò, care putea să tragă în barcă douăzeci de toni într-o singură după-amiază şi să mai şi danseze toată noaptea cu o fată pe veranda barului – pescarul acesta, aşadar, venise odată pe deal, în zorii zilei, plin de sânge pe haine, ca un călău. Se luptase cu un ton mai mare decât el, timp de o zi şi o noapte, susţinea el, şi bineînţeles că ceilalţi pescari îl urmaseră în bucătăria maică-sii, cântând şi cărând tonul uriaş pe o targă deasupra capetelor lor.

Şi ei fuseseră plini de sânge pe haine, iar mama mai vârstnică a lui Totò leşinase de-a binelea văzându-i acolo, fără să mai fi apucat să-i ia la rost pentru

mizeria pe care o făcuseră pe podeaua din bucătărie.

Dar Maria-Grazia ştia că nu asta se întâmplase în realitate, nu de data asta. Pierino era bătrân. Doar un tânăr, precum Totò, putea să-i vină de hac unui ton uriaş.

Văzu acum că tatăl ei aproape terminase să-l panseze pe Pierino. Cususe la loc marginile pielii desfăcute de pe capul pescarului, la fel de frumos cum mama ei, Pina, repara pantalonaşii rupţi ai fraţilor ei. Durase mult să-l coasă. Sub ochii ei, licărirea lividă a zorilor lumină figura lividă a lui Pierino şi se reflectă în geam, parcă făcând ca scena dinăuntru să scadă puţin în intensitate. În cele din urmă, după ce termină de cusut, tatăl ei vorbi din nou. Maria-Grazia nu putea auzi totul, doar câteva cuvinte deodată, în intervalele de linişte dintre valurile mării – căci în dimineaţa aceea marea era zbuciumată. Într-o zi obişnuită, Pierino, îmbrăcat cu surtucul şi pantalonii lui de tweed soioşi, ar fi plecat deja de-acasă, târându-şi năvodul şi găleţile pentru homari, la vale, spre ţărm.

— O hemoragie la creier, auzi Maria-Grazia. Nu ştiu cât de profundă… recuperare dificilă… odihnă şi îngrijire…

Şi Agata-fiica-brutarului se prăvăli peste soţul ei, ca şi cum ar fi avut un lanţ greu în jurul gâtului. Când tatăl Mariei-Grazia ieşi din casă, se mişca şi el la fel de anevoios.

— Mariuzza! exclamă el, când o văzu lipită de fereastră. Ce-i cu tine aici? Ce s-a întâmplat?

Picioarele îi tremurau, nu o mai puteau susţine. Dacă dădea drumul la pervazul acela, nu ştia cum avea să ajungă înapoi acasă, şi – făcându-i-se dintr-odată dată mai milă de ea însăşi decât de Pierino sau de Agata-fiica-brutarului sau chiar de tatăl ei, bietul de el, aşa istovit cum era – începu să plângă. Tatăl ei se apropie şi o luă în braţe, desprinzându-i mâinile de pe marginea ferestrei, de parcă ar fi dezlipit un *riccio di mare* [18] de pe o stâncă.

18. Arici-de-mare (în it., în orig.).

— *Gesù*, Maria-Grazia! exclamă el. Ce-i cu tine?

— *Papà*, mi-a fost teamă să nu se întâmple lucruri rele, aşa că am venit după tine şi pe urmă am rămas blocată aici, fiindcă m-au lăsat picioarele. N-am vrut să trag cu ochiul. Mă gândeam că o să ieşi din casă şi o să mă găseşti.

— De cât timp eşti aici? o întrebă tatăl ei, scuturând-o un pic. Ce-ai văzut?

Maria-Grazia începu să plângă în hohote, mai rău decât oricând.

— Doar de cinci minute, spuse ea. Doar de cinci minute. N-am văzut nimic, să

ştii.

— Ce-ai văzut?

— Nimic. Nimic.

Tatăl ei o îmbrăţişă strâns şi o legănă duios. În cele din urmă, o puse jos, se uită bine la ea şi spuse:

— Unde îţi sunt protezele?

— Nu mi le-am pus.

— Maria-Grazia! Adică ai mers atâta drum pe picioarele tale, fără proteze?

— Da, *papà*. Îmi pare foarte rău că am făcut aşa.

Dar tatăl ei o ridică în braţe şi – cu toată duhoarea de sânge şi de epuizare care se lipiseră parcă de el – o roti prin aer de mai multe ori, cuprins de o bucurie enormă.

Purtată în braţe de tatăl ei pe străzile care se trezeau, Maria-Grazia începu să se simtă un pic mai bine. Tatăl ei spunea că trebuiau să se strecoare nevăzuţi, fiindcă erau oameni cărora nu le-ar fi convenit ca el să îl îngrijească pe Pierino, aşa că o ducea acum nu pe strada mare, ci pe potecile de pe proprietatea familiei Fazzoli, unde rufele întinse la uscat i se lipeau răcoros de faţă, când tatăl ei trecea pe-acolo. În scurt timp, tatăl ei o punea la loc în pat.

— O să moară Pierino? spuse ea.

— Nu. Culcă-te acum, Mariuzza. Ascultă marea.

Scuturându-se de toropeală, întrebă îngrijorată cum rămânea cu şcoala. Dar tatăl ei o mângâie încet pe frunte şi spuse:

— Şşşt, şşşt. Va fi timp pentru şcoală şi mâine. Dormi.

O cuprinse un somn fără vise, doborând-o ca un val înspumat când se sparge la mal.

*

Al treilea lucru la care Maria-Grazia a fost martoră, în anul acela când împlinea nouă ani, avea legătură tot cu tatăl ei.

Vara era acum aproape pe sfârşite; ramurile de bougainvillea erau pârlite de soare şi răsfirate, praful domnea pretutindeni, iar lumea devenise supărăcioasă. Şezând pe verandă într-o după-amiază cu Micetto în braţe, Maria-Grazia observă o agitaţie în *piazza*. Fraţii ei fuseseră absorbiţi de meciul de fotbal cotidian, care se întindea, cu o rotire a participanţilor, de la sfârşitul orei de siestă până la unsprezece sau douăsprezece noaptea. Dar acum meciul se întrerupsese şi se auzeau vociferări. Ridicând capul, văzu că fraţii ei se aflau în centrul

scandalului. Flavio şi Filippo, fiul mai mic al lui Arcangelo, se îmbrânceau unul pe celălalt şi se înjurau. Băieţii erau ca un talaz, ţâşnind şi trăgându-se înapoi, aruncând insulte, azvârlind pietre. Pe urmă, Filippo îşi luă mingea şi, întorcându-se spre Flavio, aruncă un scuipat, care ateriză însă în praful de pe jos, fără să-şi nimerească ţinta. Tullio şi Aurelio îl traseră pe fratele lor, turbat de furie, spre Casa de la Marginea Nopţii; ceilalţi băieţi se împrăştiară şi ei. Tullio şi Aurelio îl aduseră pe Flavio până pe veranda barului, unde acesta se eliberă şi o zbughi în sus pe scări.

Maria-Grazia învăţa în vara asta să rămână deoparte şi să nu fie văzută. Îşi luă motanul şi se retrase în spatele frunzelor unei tulpini agăţătoare.

— N-am auzit ce ţi-a spus, se răstea Tullio la Flavio. Şi nu te lăsăm să te duci după el. Vino-ţi în fire, Flavio. Dacă *mamma* te vede aşa, o să-şi dea seama că te-ai bătut şi o să se lase cu scandal. Spune-mi ce ţi-a zis Filippo.

Flavio se enerva din ce în ce mai rău.

— Umblă cu minciuni ordinare despre *papà*, răcni el în cele din urmă. El şi toţi ceilalţi, dar Filippo e cel mai rău. Le-a spus tuturor că *papà* a făcut lucruri ruşinoase în grotele de lângă mare cu soţia contelui, Carmela. Acum mulţi ani, înainte să ne naştem noi. Nu e adevărat – nu pot să cred aşa ceva!

Maria-Grazia îl văzu pe Tullio făcând câţiva paşi, până la prima masă, unde se aşeză, rezemându-şi capul în palmă, la fel ca tatăl lor, când îl frământa ceva şi voia să ajungă la o concluzie. Flavio se foia de colo-colo pe verandă, iar la un moment dat, de furie, se apucă să lovească în bârnele de deasupra. Aurelio, cu un geamăt înăbuşit, se duse la el şi îl zgâlţâi de umăr.

— Nu e adevărat, declară Tullio solemn, în cele din urmă. Bineînţeles că nu e adevărat. Dar cineva vrea să arunce cu noroi în familia noastră. Cineva vrea să îşi bată joc de *papà*, din cauza afurisitelor alea de alegeri, despre care s-a tot discutat. Cineva ne-a pus gând rău, *ragazzi*.

— Nemernicul ăla de Filippo, precis! insistă Flavio, care nu suporta această discuţie raţională despre duşmanul lui. Nu *cineva*, el! *El* e cel care merită pumni în cap! El e cel căruia trebuie să-i rupem picioarele! Dacă nu mă opreaţi voi, îl învăţam eu minte!

Uşa batantă se deschise şi în faţa lor stătea Pina.

— Ce-mi aud *mie* urechile, aş vreau să ştiu? Flavio? Tullio?

Tonul ei de învăţătoare păru suficient pentru ca Tullio să sară ca ars de pe scaun, însă Flavio continua să spumege de furie.

— *Mamma*, băieţii de la şcoală au tot spus nişte lucruri despre *papà*, iar noi

trebuie să ne ducem să le băgăm minţile în cap, atâta tot. Nu e treaba nimănui, decât a noastră, nu a ta, nu a lui *papà*…

— Nu e treaba mea?! Păi, Flavio, dacă te prind că te mai baţi vreodată, o să vezi tu că *este* treaba mea – vei sta acasă, vei cârpi ciorapi, vei scoate măruntaiele din pui şi vei curăţa cartofi cu mine toată vara, fără să mai mergi la joacă deloc!

Dar, deşi ceilalţi îşi plecară capul în pământ şi se retraseră târşâindu-şi picioarele, furia lui Flavio era de nepotolit.

— *Mamma*, nici nu ştii ce-au putut să spună! Au scornit că *papà* ar fi făcut lucruri urâte cu nevasta contelui. Au zis că s-a regulat cu ea pe unde apuca pe insulă, în dosul tufişurilor şi în grotele de lângă mare, cu… *puttana* [19] aia!

19. Târfă (în it., în orig.).

Pina nu-l plesni pe Flavio, nici măcar nu-i făcu observaţie că vorbise urât.

— Coboară tonul, spuse ea. Coboară imediat tonul, Flavio!

— Nu!

— Ţi-am zis să cobori tonul!

— Nu vreau.

Dintr-odată, furia ei deveni o forţă mai năprasnică decât indignarea lui, obligându-l să se supună.

— Nu vă permit să vorbiţi în gura mare, ca să vă audă toţi vecinii! se răsti ea la fiii ei. Nu tolerez aşa ceva! Treceţi toţi în casă imediat! Unde e Maria-Grazia? Stau să-mi pierd vremea parlamentând cu voi, când mie mi se prinde rizotoul de cratiţă!

— E adevărat ce-au zis despre *papà*? murmură Tullio.

— Bineînţeles că nu e adevărat, bineînţeles că tatăl vostru nu a făcut asemenea lucruri! Voi de ce credeţi că m-am înfuriat aşa de tare? Nu ştiu cum de n-aveţi toţi trei nici atâta minte măcar cât să ştiţi ce este adevărat şi ce nu…

Până şi Flavio, cu pumnii încleştaţi, se lăsă împins de ea, prin uşă. În *piazza*, nu mai rămase decât zăduful şi tăcerea.

Ghemuită de frică în spatele tulpinilor agăţătoare, Maria-Grazia – în ciuda unei oribile senzaţii de greaţă în capul pieptului – avea convingerea că tatăl ei era nevinovat.

*

Nu după mult timp, un alt zvon începu să circule pe insulă. Potrivit acestui

zvon, Flavio se furişase acasă târziu în seara când Pierino fusese snopit în bătaie. Întrebat la ce oră îi dăduse drumul lui Flavio de la adunarea *Balilla*, învăţătorul Calleja răspunse categoric: cu mult înainte de ora nouă. Flavio ajunsese acasă în seara aceea abia la ora zece, iar Pierino fusese găsit zăcând pe jos exact în acelaşi moment – soţia lui, Agata-fiica-brutarului, confirma asta.

Un obiect sinistru a fost descoperit într-o dimineaţă, îndesat printre ramurile de bougainvillea de pe veranda Casei de la Marginea Nopţii, un lucru pe care tatăl ei a încercat să-l ascundă, dar pe care Maria-Grazia tot l-a văzut, cu o claritate cumplită: un harapnic mare, cu împletitura de curele plină de sânge închegat.

Acesta al patrulea eveniment la care a asistat Maria-Grazia, terfelirea fratelui ei. De-a lungul anilor, locuitorii insulei aveau să povestească nenumărate variante despre ce se întâmplase în seara când Pierino fusese snopit în bătaie. Povestea despre Flavio a fost prima, iar Maria-Grazia a fost cea dintâi din familia Esposito care o auzit-o, şoptită pe la spatele ei, cu rea intenţie, în curtea şcolii.

Flavio Esposito, umbla zvonul, fusese trimis acasă mai devreme de la adunarea *Balilla*, şi o luase tiptil pe cărarea dosnică dintre cactuşi până ajunsese la drumul mare, cam pe la nouă şi jumătate, când Pierino se întorcea de la mare, singur, un pic cam afumat după o zi prielnică la pescuit. Urcând dealul dinspre *tonnara*, Pierino nu ştia că flăcăul Esposito era pe urmele lui.

În colţul întunecos de lângă casa lui Pierino, sub rufele întinse la uscat, Flavio atacase – căci toată lumea ştia că fiul doctorului era un mic şi vajnic fascist, un preferat de-al învăţătorului Calleja. Dar, efectiv, de data asta băiatul se întrecuse cu gluma – o doză zdravănă de ulei de ricin ar fi fost de ajuns, şi, de fapt, nu era Pierino un fel de văr cu mama băiatului? Pe scurt, fusese o mârşăvie. După ce-l pocnise în cap, iar Pierino îşi pierduse cunoştinţa, Flavio îl bătuse cu biciul peste piept, când bietul om zăcea la pământ. Pe urmă, se dusese acasă, pe poteci şi prin vii, şi – îndesând bine biciul printre ramurile plantelor agăţătoare – urcase treptele Casei de la Marginea Nopţii şi se întorsese la părinţii lui, cu trompeta din alamă în mână, ca şi cum ar fi fost cel mai cuminte băiat din lume.

— N-am făcut eu asta! strigă Flavio când tatăl lui îi arătă harapnicul. Cineva l-a pus acolo ca să-şi bată joc de mine, ca să ne terfelească pe noi, ca să-i facă pe toţi să creadă că eu aş fi vinovatul! N-am văzut în viaţa mea harapnicul ăsta. De ce să-l fi bătut eu pe Pierino? Doar e rudă cu noi. Şi să ştii că învăţătorul Calleja mi-a dat drumul acasă la nouă şi jumătate.

Dar când tatăl lor îl înşfăcă de încheieturile mâinilor şi îl scutură bine, cerându-i să le spună imediat cine putuse să răspândească un asemenea zvon păcătos, Flavio nu ştiu ce să răspundă.

Se mai află apoi cum rândaşul contelui observase că exact un asemenea harapnic vechi lipsea din grajduri. Omul nu avea habar când fusese furat, fiindcă el îl ştia atârnând acolo, plin de pânze de păianjen, de o grămadă de ani, şi oricum nu avusese treabă cu el niciodată. Doar acum, subit, îşi dăduse seama că nu mai era – să tot fi dispărut de vreo şase luni, poate. Oare băiatul lui Esposito nu se furişase cumva în grajd şi îl furase de-acolo, după ce plecase de la reuniunea *Balilla*, în seara aceea?!

— Cum puteam să-l fi luat eu?! strigă Flavio. Cum puteam eu să fac asta, când în viaţa mea n-am pus piciorul în grajdurile alea? Şi ce-aş fi făcut atunci cu trompeta mea din alamă? Am avut-o cu mine tot timpul. Cum să fi snopit eu în bătaie un om, ţinând un bici într-o mână şi o trompetă în cealaltă?!

Pe lângă asta, nici Santa Maria şi nici Agata-fiica-brutarului nu auziseră pe cineva tuşind pe alee în noaptea aceea, iar Flavio era încă chinuit de aceeaşi tuse care-i făcuse probleme tot anul.

Între timp, bietul Pierino era într-o stare gravă. Nu mai putea să vorbească sau să mişte partea dreaptă a corpului. Când soţia şi fiicele lui vorbeau cu el, îi curgeau lacrimile din ochii trişti, dar nu spunea nimic. Moartea se aciuase lângă el, pândindu-i ultima suflare; părea acum doar o chestiune de timp. Tăcerea lui, pentru mulţi dintre locuitorii insulei, era încă o dovadă a vinovăţiei lui Flavio.

Unul dintre bătrânii jucători de *scopa* îndrăzni să dea glas acestor suspiciuni, fără înconjur, într-o seară la bar. Atunci, Amedeo se ridică în picioare, înalt cum era.

— Nu a fost fiul meu, spuse el. Fiul meu nu a avut nimic de-a face cu atacul acela mârşav. Cineva ţine cu tot dinadinsul să îi pună stigmatul de criminal, când el n-a făcut niciodată nimic rău. Când voi afla *cine* face acest lucru, omul acela va trebui să părăsească insula, fiindcă eu personal îl voi goni de-aici. Cum puteţi voi să credeţi o asemenea minciună ordinară?

Nimeni nu mai îndrăzni după aceea să repete acuzaţia. Şi, un pic ruşinaţi, aceia dintre localnici care îşi permiseseră să fabuleze fără discernământ pe marginea zvonului, îşi amintiră acum că, în fond, binevoitorul doctor Esposito fusese cel care îl tratase pe Pierino, că pescarul şi învăţătoarea erau veri îndepărtaţi. Dar atitudinea celor de pe insulă n-a mai fost niciodată aceeaşi faţă de Flavio; zvonul lăsase o pată asupra lui, indefinibilă, imposibil de şters.

Simţind asta, Flavio se retrase în el şi jură să plece.

*

Al cincilea lucru la care Maria-Grazia asistase era mai puţin clar, un lucru pe care ea avea să ajungă să-l înţeleagă abia un sfert de veac mai târziu. Îl văzu pe prizonierul-poet Mario Vazzo, în amurg, cu părul unsuros, cu pantofii legaţi cu aţă de pescuit de la vechea *tonnara*, întorcându-se să plece când goarna fasciştilor sună retragerea, dar ezită, o prinse de mână pe mama ei şi îi puse în palmă o floare de bougainvillea luată de pe jos.

Maria-Grazia păstră în inima ei şi această scenă.

4

Faptul că Pierino fusese snopit în bătaie a condus, indirect, la repunerea în drepturi a lui Amedeo ca medic pe insulă.

În acea toamnă, un zvon căpătă amploare, strivind astfel sinistra bârfă despre Flavio. Cineva şopti în bar că *dottor* Vitale refuzase să trateze rănile lui Pierino. De aceea se apelase la Amedeo, în toiul nopţii, astfel încât fostul doctor supraveghea şi acum însănătoşirea lui Pierino, în locul celuilalt, care ar fi trebuit să se ocupe de asta. Zvonul acesta se răspândi în toate colţurile insulei până la lăsarea nopţii. A doua zi, bietul *dottor* Vitale se trezi fără nici un pacient.

Între timp, o coadă neorânduită de localnici bolnavi şi suferinzi se formase pe treptele Casei de la Marginea Nopţii.

— Eu nu vă pot trata, protestă Amedeo, încercând să se facă auzit de potenţialii pacienţi, care tuşeau şi gemeau. Nu mai sunt medic. Trebuie să vă duceţi toţi înapoi la *dottor* Vitale, care ştie ce tratamente aveţi fiecare şi care vă poate da medicamente.

Dar pentru reputaţia lui *dottor* Vitale clopotul bătuse deja a îngropăciune.

Ceva se schimbase în Amedeo în noaptea aceea cumplită când Pierino fusese snopit în bătaie. Şi nu rănile pescarului provocaseră acea transformare în fiinţa lui. Amedeo cususe la loc soldaţi mutilaţi, pe front, la fluviul Piave; văzuse oameni aruncaţi în aer de obuze, oameni jupuiţi până la os de şrapnele şi flăcări. Întotdeauna avusese capacitatea să separe aceste lucruri de viaţa lui reală, care se desfăşura departe de ochii lumii, în spatele uşilor Casei de la Marginea Nopţii. Dar când ieşise din încăperea aceea împroşcată cu sânge şi o găsise pe Maria-Grazia agăţată la fereastră – Mariuzza lui, cea mai pură şi cea mai bună dintre odraslele lui, atunci, cuprins de furie, latura politică din el se trezise la viaţă şi se dezmeticise cu încrâncenare, ca un urs ieşind din hibernare.

Acum, constata că devenea treptat-treptat un om politic.

A lăsat-o pe Pina să îl angajeze pe prizonierul-poet Mario Vazzo ca să lucreze după-amiezile în bar (gărzile interziceau oricărui prizonier să lucreze mai târziu de ora cinci). Trimiteau salariul lui direct soţiei şi copilului la Milano, care –

spunea Mario – nu avuseseră decât de pătimit de când fusese el arestat, nevoiţi să se mute din apartament în apartament, iar copilul era răcit mai mereu şi făcea febră. Uneori, stând la bar, prizonierul-poet compunea crâmpeie de versuri dezolante pe şerveţele de hârtie, pe care pe urmă le abandona, dar Pina le aduna cu grijă, mândră că un poet autentic, un om educat, servea la bar în Casa de la Marginea Nopţii.

Nimeni nu mai avea un om educat în slujbă, fiindcă nimeni altcineva nu angajase vreun prizonier. Într-adevăr, mulţi oameni afirmau că, în opinia lor, era de-a dreptul revoltător ca un ins din nord, un ins care beneficia de respectabila sumă de cinci lire pe zi, să primească de lucru în detrimentul oricăruia dintre locuitorii insulei. Dar Pina aşa hotărâse, şi, până la urmă, Amedeo se supunea dorinţelor Pinei în toate privinţele.

Mario Vazzo avea o claie de păr cârlionţat, pe care, în noua lui penurie, şi-l pomăda cu ulei de măsline. Îl descosea pe Amedeo despre legendele insulei şi zile întregi studia cu migală poveştile din caietul roşu al lui Amedeo, documentându-se pentru ceea ce el numea o „dramă epică în versuri“. (Rizzu pufni dispreţuitor la această idee, dar Pina îi plăti cu aceeaşi monedă, spunându-i că e un *filisteo*[20], iar pentru un timp între ei fusese aproape război.) Pina nu permitea nici unui locuitor al insulei să îşi bată joc de Mario Vazzo şi, deşi multora dintre cei vârstnici, ţărani şi văduve, nu prea le venea să ia în serios un om care îşi câştiga existenţa mâzgălind cuvinte pe şerveţele de hârtie, nu după mult timp ajunseră oarecum să îl respecte, graţie prieteniei lui cu fosta învăţătoare. În plus, omul era fascinat de legendele despre insula lor, o pasiune pe care Amedeo era dornic să o alimenteze şi care, evident, îi măgulea pe toţi. Pina îi spusese poetului, încă de la început, povestea insulei Castellamare.

20. Filistin (în it., în orig.).

— Trebuie să existe o explicaţie pentru asta, pentru zgomotul acela ca un plânset. Toate craniile acelea albe, spunea el.

— Aşa o fi, replică bătrânul Rizzu. Dar n-o să fie nici o explicaţie pământească. Insula aceasta este un tărâm misterios.

Toate astea prizonierul-poet le nota pe hârtie. Când fasciştii, gardienii lui, intrau în bar, prizonierul-poet se făcea nevăzut în spatele draperiei.

Pentru a combate acest lucru, Pina începu o campanie de rezistenţă pasivă, reţinând exact ce le plăcea gărzilor cel mai mult – pastile violet, ţigări Modiano, o anumită marcă de arancello din Palermo – şi omiţând intenţionat să refacă

stocurile, până când gărzile ajunseră să constate cu exasperare că nu mai găseau nici unul dintre produsele pe care le voiau.

— *Mi dispiace*, spunea Pina. Din cauza războiului din Abisinia, avem din nou probleme cu aprovizionarea, *signore*. Fasciştii se duceau, în schimb, la prăvălia lui Arcangelo, care nu părea să aibă niciodată aceleaşi necazuri cu furnizorii.

Toate aceste acţiuni erau ale Pinei, desigur, dar nici Amedeo nu mai era dispus să ignore ceea ce se întâmpla pe insulă. Întotdeauna soţia sa fusese înaintea lui, încă din prima seară când o urmărise prin casă, adunând de pe jos agrafele căzute din părul ei. Înaintea lui era şi acum şi, ca întotdeauna, avea dreptate. În plus, Pierino era ultima ei rudă în viaţă, nu conta cât de îndepărtată. Pina ţinea neapărat să-i trimită săptămânal Agatei-fiica-brutarului pachete cu mâncare, deşi nici ei nu stăteau prea bine cu proviziile în casă, fiindcă, spunea ea, familia pescarului o ducea greu acum, când Pierino nu mai putea să muncească.

Când se treziră într-o dimineaţă, localnicii descoperiră că *dottor* Vitale plecase de tot. Acum, când insula nu mai avea doctor, oricât ar fi încercat *il conte* şi Arcangelo, nu-i mai puteau opri pe oameni să vină la bar pentru consultaţii. Şi chiar dacă uneori Amedeo îi trata şi pe prizonierii accidentaţi sau bolnavi, întotdeauna avea grijă să ascundă instrumentarul medical şi să îşi acopere urmele, în timp ce localnicii jurau că ei nu ştiau nimic.

Şi aşa Amedeo începu din nou să practice medicina pe insulă. În plus, *il conte* avea dureri reumatice din cauza vechii răni din război, iar Arcangelo suferea de indigestie, şi chiar dacă erau prea mândri ca să vină personal la doctor, nu pregetară mult până să-şi trimită fiii, ca să le aducă sticluţe cu pilule de la Amedeo, ca toţi ceilalţi.

*

În cei şaisprezece ani de când se născuse Tullio, Amedeo nu contenise să caute similitudini la fratele prezumtiv al băiatului, Andrea d'Isantu. Dar cei doi băieţi, deşi născuţi aproape în acelaşi minut al aceleiaşi nopţi, nu semănaseră niciodată – şi, din câte ştia el, nici nu vorbiseră vreodată unul cu celălalt, decât atunci când activităţile şcolare sau din organizaţia *Balilla* făceau necesar acest lucru. Totuşi, Andrea nu semăna nici cu *il conte*. Băiatul fusese un copil gălbejit şi sfrijit, mai degrabă ca o odraslă de om sărman, neavând nimic din robusteţea opulentă a contelui. Acum, la şaisprezece ani, deşi uscăţiv, băiatul se făcuse parcă mai vânos şi mai puternic. Notele lui Andrea la şcoală, îi spuneau fiii lui,

erau impecabile (fiind pe locul doi la învăţătură, după Maria-Grazia, care începea să i-o ia înainte). Excelase în *Balilla*, iar acum promovase la *Avanguardisti*, unde îl întrecea până şi pe zelosul de Flavio la sport şi la tir, urmând să fie trimis la o universitate de pe continent, unde spera să activeze în Fasci *Giovanili di Combattimento*, iar apoi să devină membru de partid.

Amedeo încerca să scoată câteva cuvinte de la Andrea când acesta venea să ridice tabletele de aspirină pentru tatăl său în fiecare lună, însă băiatul părea neobişnuit de reţinut şi necomunicativ. „Am auzit de la fiii mei că faci progrese frumoase la şcoală", îi spunea Amedeo, dar Andrea răspundea doar: „Da, *dottore*. Fac progrese, mulţumită domnului Calleja". Ori: „Cum se simte mama ta ştiind că urmează să pleci la universitate peste un an sau doi?", se interesa el, evitând să rostească numele Carmelei, de teamă să nu fie acuzat că ar mai fi avut vreun sentiment pentru ea, însă băiatul spunea doar: „Bine, mulţumesc, *dottore*. Înţelege că vreau să fac ceva bun în viaţă, plecând la studii pe continent".

Ştia Amedeo că asta era o minciună, fie ea şi elegantă, căci ori de câte ori o văzuse pe Carmela cu băiatul – de la distanţă, în timpul sărbătorilor din sat, sau călătorind în automobilul contelui – îi fusese limpede că îşi adora fiul. În public, obişnuia să se agaţe de braţul lui, sprijinindu-se, sau alunga cu mâna ţânţari imaginari din părul lui. Toate aceste manifestări de tandreţe Andrea le suporta cu aceeaşi seninătate cu care îndura orice, lăsând-o să-l mângâie şi să-l alinte, fără să simtă nevoia să se ferească, aşa cum ar fi făcut probabil alţi băieţi. Era mai politicos şi mai stăpânit decât tatăl lui, iar de aceea şi mult mai agreat pe insulă decât el, dar cu toate astea, în mod bizar, oamenii îl considerau mai periculos.

— Cu *il conte* ştii la ce să te aştepţi, spunea Rizzu. Ăsta-i şi motivul pentru care am suportat să lucrez pentru el timp de douăzeci şi şase de ani. Zbiară când e furios şi râde când e bucuros, ceea ce înseamnă că ştii când să dispari din calea lui, dar şi când să te guduri pe lângă el ca să obţii vreo favoare. Aşa a fost de când era mic. Tatăl lui era un moşier mai bun decât el, însă actualul *signor il conte* e ca o carte deschisă în care vezi totul. Andrea, în schimb, cu ochii lui pătrunzători, nu prea te lasă să-ţi dai seama ce gândeşte. E politicos, nu zic, dar presimt că va deveni în final un stăpân dominator şi aspru.

Oricum, Amedeo nu prea avea timp să se gândească la Andrea, fiindcă propriii lui fii ajungeau deja la vârsta la care trebuia să le găsească o ocupaţie.

Îşi iubise băieţii cu patimă, dureros de mult când erau micuţi, însă acum parcă nu-i cunoştea pe tinerii care deveniseră. Păreau să aparţină mai degrabă lumii din afara Casei de la Marginea Nopţii decât lui şi Pinei. Nu ştiuse că a creşte copii

putea fi aşa, un proces lent de pierderi succesive. Oacheşul Flavio, fiul său mijlociu, îl îngrijora cel mai mult. Ajunsese să aibă o stranie fascinaţie pentru fascişti, ceea ce îl îndepărtase de maică-sa în ultimii ani. Insistase să îşi prindă pe perete, deasupra patului, un portret cu *Il Duce*, până când Pina i-l dăduse jos şi îl vârâse într-un sertar; exersa la trompetă marşuri fasciste în fiecare seară. Acum, Flavio cutreiera tot timpul pe insulă în pantalonii lui bufanţi şi cu fesul negru al detaşamentului de *Avanguardisti*, năpustindu-se pe movile şi aruncându-se în şanţuri, trăgând cu puşca. În afara adunărilor *Balilla*, Flavio era un tânăr închis în sine, ca un *riccio di mare*: brunet, măsliniu la faţă, reţinut, sobru de felul lui, exact cum fusese Amedeo când era tânăr.

Cu sprâncenele lui stufoase, Tullio, în schimb, părea incapabil să tacă din gură. Rezemat de verandă, cu părul negru şi des ca al mamei lui şi cu statura înaltă a lui Amedeo, le vrăjea pe fete când se întorceau acasă de la biserică, făcea schimb de ţigări cu pescarii, li se băga pe sub piele bătrânilor jucători de *scopa* şi, pe scurt, era admirat de toată lumea. Dar pe Amedeo îl neliniştea această siguranţă de sine, fiindcă i se părea prea mare pentru a se putea mulţumi cu o insulă de opt kilometri. Tullio vorbea întruna despre America, unde trăia un văr de-al lui Rizzu despre care se spunea că ar conduce o maşină mare şi ar avea propriul frigider, reuşind să-şi revină spectaculos după perioada de depresiune economică. Nu mai era mult, se temea Amedeo, până când Tullio avea să plece şi el peste ocean. Amedeo, nu o dată, trebuise să-l extragă pe fiul său cel mare dintre tulpinile de bougainvillea, unde fusese prins sărutându-se cu fiica mai mare a familiei Mazzu, scandalizându-i pe jucătorii mai vârstnici de *scopa*; în plus, gonea atât de repede pe bicicletă, pe toată insula, încât Pina se temea să nu aibă vreun accident fatal, ciocnindu-se cu automobilul contelui.

Aurelio, cel mai mic dintre fiii lui Amedeo, nu vorbea despre planuri de a părăsi insula, în principal din cauză că era încă împotmolit în anevoiosul şi prea lungul efort de a-şi termina ultimii ani de şcoală. Băiatul acesta, simţea Amedeo, era întru totul al lui. Încă se mai întâmpla ca Aurelio să vină timid la el, cerându-i să-i spună cea mai nouă dintre poveştile din caietul roşu sau să stea de bunăvoie pe verandă cu sora lui şi să se joace cu motanul Micetto. Aurelio avea o faţă rotundă, plăcută, şi o voce care uneori încă-i scăpa adorabil de sub control. Dar până şi el, ştia Amedeo bine, avea să se sature în cele din urmă să mai umble după şopârle prin hăţişuri, să se scufunde în acelaşi petic de mare de pe acelaşi mal stâncos în fiecare duminică de vară, sau să joace la nesfârşit fotbal în *piazza*. Amedeo vedea cum fiul său cel mic se ţinea peste tot după Tullio, imitându-i

mersul fudul, copiindu-i frizura cu părul lins dat peste cap.

În adâncul sufletului se temea că acum îi trebuia un pretext pentru a înfrâna neastâmpărul fiilor săi de a părăsi insula. Şi aşa ajunse Amedeo să-i implice în viaţa barului, învăţându-i să prepare cafea şi ciocolată, la fel cum îl învăţase şi pe el Gesuina în urmă cu aproape douăzeci de ani, ţinându-i până noaptea târziu, ca să pregătească chifteluţe de orez şi prăjituri, şi momindu-i cu un procent modic din profituri, pe care să-l cheltuiască pe ce voiau ei: bomboane, cartonaşe cu fotbalişti şi cadouri pentru diversele fete din vecini, care dădeau târcoale pe lângă verandă sâmbătă seara, sperând să îi zărească pe „băieţii Esposito". Toţi trei păşeau ţanţoşi şi fuduli, aşa cum îşi imaginau ei că făceau actorii de cinema americani, şi se pomădau cu ulei de măsline pe păr, ca prizonierul-poet Mario Vazzo.

*

Adevărul era că munca de doctor neoficial al insulei începea să-i ocupe lui Amedeo tot timpul şi, din acest motiv, îi părea bine că băieţii îl ajutau la bar. În perioada aceea, oamenii veneau la uşa din spate, cerându-i lui Amedeo să le extragă vreun dinte sau să le bandajeze un braţ, iar în partea din faţă a casei – pentru vin dulce, cafea tare şi o partidă de cărţi, câteodată ambele variante în decursul unei după-amiezi. Pe terasa barului, pacienţii în convalescenţă şi alţi clienţi şedeau sub haosul tulpinilor agăţătoare, sorbind din cafea sau dintr-o băutură tare, în timp ce contemplau amplasarea unică a barului: într-o direcţie, întinsul strălucitor şi clocotitor al Europei; în cealaltă, nemărginirea mării.

Într-o zi, Amedeo îşi găsi fiica plângând pe treptele verandei.

— Ce-i cu tine, Mariuzza? o întrebă el, acoperind-o cu sărutări. E bolnăvior Micetto?

— Nu, nu, spuse ea supărată. Nu, *papà*.

— Atunci, ce e? Te dor picioarele?

— *Papà*, sunt trei ani de când nu mă mai dor picioarele.

„Probabil că e adevărat", se gândi el.

— Şi-atunci, ce e?

Maria-Grazia oftă îmbufnată.

— De ce nu mă laşi niciodată să lucrez la bar? Pe Tullio, şi pe Flavio şi pe Aurelio îi laşi. De ce nu mă laşi să mă duc şi eu la Piccole Italiane cu celelalte fete, să merg şi eu la marşuri, în tabără, la cor? Toţi băieţii au fost la *Balilla*. Ştiu să cânt, *papà*. Pot să fiu de ajutor în bar, să fac socoteli, să le aduc clienţilor

comenzile, mai bine decât Tullio, care stă tot timpul cu nasul în revistele lui cu poze de maşini, sau decât Aurelio, care habar n-are pe ce lume e!

Nedumerit un pic de această avalanşă de reproşuri, Amedeo zise:

— Dar tu nu vrei, de fapt, să lucrezi în bar, nu-i aşa? Tu eşti o fată inteligentă, ai putea să îţi continui studiile şi să devii o femeie educată. Şi nici nu cred că vrei să participi la sâmbetele fasciste sau la taberele alea, aşa-i?

— Nu mai am nimic la picioare! se răsti Maria-Grazia. Toate fetele participă la reuniuni! Eu sunt singura de pe toată insula asta care nu merge nicăieri!

Acestea fiind zise, se retrase furioasă în spatele draperiei de la bar. Îi auzi paşii îndepărtându-se prin casă – încă uşor inegali după atâţia ani de purtat proteze – şi i se strânse inima, în egală măsură de îngrijorare şi de dragoste.

Oare şi Maria-Grazia avea să devină o adolescentă recalcitrantă? Simţea că nu putea suporta aşa ceva. Mai târziu, se duse la ea şi, îmbunând-o cu nume de alint şi cu cele mai delicioase prăjituri de la bar, se învoi să o lase să participe de probă la Piccole Italiane.

Aşa cum s-a dovedit, experimentul a fost de scurtă durată. Nu a fost primită în organizaţia Piccole Italiane. Învăţătorul Calleja a considerat că Maria-Grazia nu putea ţine pasul cu celelalte fete, picioarele ei şubrede fiind un impediment.

Năpustindu-se sus pe treptele barului, în hohote de plâns, Maria-Grazia nici nu vru să audă întrebările tatălui ei.

— Nu vreau să mai aud în viaţa mea de Piccole Italiane, să fie clar! ţipă ea. O să plec pe continent şi o să mă călugăresc!

Poetul Mario Vazzo a fost cel care a ademenit-o din nou afară, cântându-i atât de fermecător o serenadă, încât, un pic furioasă pe ea însăşi, se înduplecă să coboare.

— O s-o trimit pe maică-ta să stea de vorbă cu nătărăul ăla de Calleja, zise Amedeo. Să vezi cum îl pune ea la punct imediat.

— *Papà*, ţi-am zis că nu vreau să mai aud nimic despre asta, spuse Maria-Grazia.

Amedeo intenţionase să discute cu Pina pe această temă, însă a doua zi ziarele erau pline de Führerul german, marele prieten al Ducelui, şi de războiul lui în Polonia. Deşi *Il Duce* urma să se încăpăţâneze şi să mai ezite încă un an, acest război avea să devină curând singurul lucru despre care discuta toată lumea. Şi acest război avea să-i ducă pe fiii lui Amedeo, unul câte unul, departe de insulă.

5

La scurt timp după ce Tullio împlini nouăsprezece ani, toţi foştii lui colegi de clasă primiră scrisori cu ordinul de a se prezenta pe continent. Acolo urmau să fie supuşi unei vizite medicale. Tullio se întoarse de la acest control cu o tunsoare nouă de oraş, dar şi frământat de gânduri, părând tăcut şi interiorizat, deşi el nu fusese niciodată un băiat posomorât. Fusese declarat apt din punct de vedere medical, iar peste câteva luni primi o carte poştală verde, cu ordinul de încorporare la cazarma de lângă Siracuza.

Tullio reflectă jumătate de zi, lungit pe spate în dormitorul plin de medalii de la fotbal şi maşinuţe de tablă din copilărie, spunându-le fraţilor lui că nu vrea să fie deranjat. Dar în seara aceea, când prietenii lui se adunară pe veranda barului ca să discute despre aeroplane şi mitraliere, despre oraşele din Italia şi munţii îndepărtaţi, pe el nu-l interesa nimic. După ce barul se închise, se duse la mama şi tatăl lui, anunţându-i ce decizie luase.

— Am de gând să mă prezint, spuse el. Dacă nu aş face-o, m-aş simţi toată viaţa ca şi cum aş fi pierdut ceva important. Şi, oricum, nu am de ales, aşa că mai bine să fim toţi cât mai veseli cu putinţă.

Dorinţa lui de a se înrola o răni pe Pina până în adâncul inimii, deşi tot ea plănuise de când era el mic ca viaţa lui să se desfăşoare departe de insulă. I se păru necuviincios că Tullio nu plânsese, nici nu se împotrivise, ci fluturase din mână spre ei, zâmbindu-le din barca de pescuit cu care pleca de pe insulă.

— Pe toţi o să ni-i ia, plânse ea. Ce m-o fi apucat, pentru numele Sfintei Agata şi al tuturor sfinţilor, să-mi doresc vreodată să am trei băieţi?!

Tullio le trimise amintire o fotografie cu el în uniforma regimentului. Le mai trimise scrisori la fiecare două săptămâni, în care nu se referea decât vag la locul unde se afla. Ei bănuiau, după praful fin care se împrăştia dintre foi, că era într-o regiune cu climă caldă, ca în insula lor, Libia sau Abisinia, nu în nordul înfrigurat, iar măcar pentru asta Pina mulţumea Cerului.

Când Flavio primi cartea poştală verde, el era deja cu bagajele făcute, pregătit de înrolare, făcând zilnic tracţiuni la bară şi flotări în dormitor, ca să fie „apt de

luptă“. Le trimise cu poşta o scrisoare înflăcărată şi fără punctuaţie, de la unitatea militară, după trei săptămâni, împreună cu fotografia aferentă, iar de-atunci nu mai primiră nici o veste de la el.

În ziua cumplită din 1942, când băiatul cel mic, Aurelio, plecă de pe insulă, Amedeo stătea în picioare la tejgheaua barului, fără să scoată nici un cuvânt, cu mâinile proptite la distanţă una de cealaltă, ca să se sprijine bine, la fel cum cu ani în urmă Maria-Grazia se prinsese strâns de pervazul din piatră al ferestrei pescarului Pierino – şi nici ea, nici mama ei nu ştiau ce ar fi putut să-i mai spună.

Aurelio, în fotografia lui, părea gata să plângă şi un pic copilăros, cu o iritaţie pe gât de la bărbierit.

Fotografiile băieţilor în uniformă militară au fost adăugate celorlalte imagini expuse pe hol, iar uneori, când Maria-Grazia cobora tiptil dimineaţa, îl găsea pe tatăl ei stând în faţa lor.

Între timp, îi auzea plângând pe mama şi pe tatăl ei, ceea ce ea nu-şi amintea să se mai fi întâmplat vreodată. Într-o noapte, se trezi buimacă din somn.

— Nu trebuia să-i fi încurajat niciodată să plece, se jelea Pina. Nu trebuia să le fi povestit niciodată despre Italia, despre universităţi, oraşe, *palazzi*!

Şi tatăl ei:

— Crezi că a reuşit cineva până acum să îşi oprească fiii de la recrutare? Până şi băieţii Rizzu au primit ordin de încorporare acum, iar ofiţerul de la unitatea militară a trebuit să-i ia cu forţa de-acasă. Cum crezi tu că am fi putut noi să-i ţinem aici?

— Oricum, *amore*, plângea Pina, nu se vor mai întoarce acasă. Ştiu eu asta – nu se vor mai întoarce acasă.

Şi acum şi glasul tatălui ei se auzi strident, lamentându-se:

— Nu ar fi trebuit niciodată să fi făcut târgul acela cu sfânta! Nu ar fi trebuit niciodată să negociez viaţa Mariei-Grazia, în schimbul vieţii lor! Doamne, Pina, ce-am făcut, *amore*, ce-am făcut?!

Nimeni nu putu scoate de la el ce voia să spună prin asta – nici Pina, nici fiica lui. Dar era ca şi cum tatăl ei ştia deja că băieţii nu aveau să se mai întoarcă acasă.

*

Vestea despre dispariţia lui Tullio veni printr-o telegramă. Fusese dat dispărut în Egipt. Vestea că Aurelio lipsea la apel în aceeaşi bătălie veni peste o săptămână: cei doi băieţi, Tullio, fiul cel mare, întotdeauna cu iniţiativa, şi

Aurelio, fiul cel mic, întotdeauna urmându-l, se pierduseră împreună. Vestea despre băiatul lor mijlociu, Flavio, veni peste alte trei luni, deşi şi el se pierduse aproape în acelaşi moment.

Urmă şi o scrisoare lungă în care Amedeo era informat că Flavio fusese decorat cu o medalie de către *Il Duce*, pentru virtute militară în lupta împotriva britanicilor în Egipt. Această medalie fusese pusă de sergent în plic, fiindcă era tot ceea ce mai găsiseră de la Flavio în timpul retragerii.

Ţinând discul din metal în mână, Amedeo izbucni în lacrimi, la fel şi Pina. Adus de umeri, le spuse clienţilor să plece din bar şi închise uşile.

— Barul va rămâne închis până când Tullio al nostru şi Flavio al nostru şi Aurelio al nostru vor fi găsiţi.

Se retrase în biroul lui din partea de sus a casei, unde lustruia întruna medalia lui Flavio, de parcă ar fi vrut să şteargă de pe faţa ei de bronz chipul Ducelui imprimat în relief. Se cufundă din nou în poveşti, cu un fel de abnegaţie halucinatorie. Între timp, Pina, care fusese chemată să predea o vreme la şcoală, acum că învăţătorul Calleja lupta pe front la Tripoli, îşi făcea datoria cu calm, dar se mişca prin casă ca o somnambulă, nemaifiind tulburată de furie, înfocare sau încrâncenare, adică, mai bine zis, de nimic. Maria-Grazia avea senzaţia că locuia acum nu cu mama ei, ci cu năluca mamei ei, şi cu o sosie ştearsă şi neputincioasă a tatălui ei, care se mişca asemenea unui bătrân, cu umerii încovoiaţi.

Casa de la Marginea Nopţii era închisă. Pe oglinzile din spatele tejghelei, pe care numele barului era inscripţionat cu litere caligrafiate fantezist, începeau să înflorească pete de rugină, peste care se târau şopârle, lăsând în urma lor dâre de câte patru degete. Barul, aidoma tuturor lucrurilor de pe insulă aflate sub influenţa soarelui şi a prafului, revenea cu o viteză alarmantă la acea perpetuă tentă de ambră pală, astfel încât, văzut de la distanţă, era ca o fotografie sepia a unei clădiri.

Maria-Grazia ajunse să se maturizeze în această linişte reverenţioasă. Erau ca doi oameni distruşi, mama sa şi tatăl său, iar ea se îngrijea de ei cu blândeţe. Dar în sufletul ei o furtună făcea ravagii. *Ea* nu era un om distrus: *ea* avea aproape şaptesprezece ani şi fremăta toată de viaţă, dar se vedea prinsă aici între ei doi, cu amărăciunile şi tăcerilor lor, încât abia mai avea loc să respire. Nu voia să creadă că fraţii ei nu aveau să mai vină acasă – că Tullio nu avea să mai fie surprins niciodată îmbrăţişat cu o fată în spatele tulpinilor de bougainvillea, că Flavio nu avea să mai cânte niciodată la trompetă marşuri fasciste. Dar cel mai

dureros lucru, Aurelio, care (deşi nu le spusese niciodată părinţilor, refuzând şi ea să-şi mai amintească, decât foarte rar) se furişase în camera ei, în zorii dinaintea plecării, şi plânsese în braţele ei, sfâşiat de o spaimă mută. Aurelio, întotdeauna cel mai blând frate al ei, semăna cu ea la suflet, ştia ea asta – el nu-şi dorise niciodată să părăsească insula, iubise tihna adumbrită a amiezilor de-aici şi drumurile îngreunate de arşiţă şi linişte. Lui Aurelio îi ajungea această mică lume, dar cu toate astea îl trimiseseră departe, peste mări, să se piardă în deşerturile Africii. Dacă se lăsa pradă acestor gânduri, putea ajunge, asemenea părinţilor săi, să refuze să-şi mai trăiască viaţa. De aceea, din spirit de conservare, decise să nu creadă că fraţii ei pieriseră.

În vara de după plecarea lui Aurelio, agenţii contelui veniseră la Casa de la Marginea Nopţii cu oferta scrisă de a cumpăra barul.

— De ce nu?! exclamase Amedeo, ridicând braţele, cu un gest de lehamite.

— Ce vor face Tullio şi Flavio şi Aurelio dacă noi vindem barul în absenţa lor? strigă Maria-Grazia. Fii raţional, *papà*!

— Suntem în pierdere, spuse Amedeo. Nu mai am putere să redeschid localul.

Atunci, Maria-Grazia, sătulă de plânsetele părinţilor săi, preluă conducerea. Terminase şcoala cu cele mai mari note – opt şi nouă, ba chiar şi zece la matematică şi italiană. Fără să mai deschidă cărţile primite la premiu (Pirandello, Dante şi un volum de poezii fasciste), le puse deoparte şi, începând din dimineaţa următoare, se ocupă ea însăşi de salvarea barului. Dacă mama şi tatăl ei nu erau în stare să se îngrijească de Casa de la Marginea Nopţii, avea să facă ea asta.

Deschise uşile barului şi relansă afacerea, chiar dacă de o manieră restrânsă, reuşind să preîntâmpine falimentul care începuse să plutească deasupra lor, asemenea atmosferei de înfrângere care plutea deasupra întregii ţări. Gonind şopârlele de pe oglinzile pe care acum le considerau drept teritoriul lor, văzu reflectată în suprafaţa lucioasă linia incredibil de albastră a mării şi-şi îngădui să viseze la ziua când fraţii ei aveau să o traverseze ca eroi de război, cu medalii pe piept. Atunci, poate, avea ea să devină o femeie educată, dar deocamdată nu.

Nu mai putea procura ţigări sau chibrituri care veneau înainte de pe continent, nici pachete cu gumă de mestecat sau sticle cu băutură. Un transport de arancello fusese bombardat în strâmtoarea Messina; nu se mai găsea nici fistic pentru prăjituri, care venea din Sicilia, fiindcă ţăranii sicilieni, ajungând la foamete din cauză că jumătate din bărbaţi fuseseră recrutaţi pentru efortul de război, devastaseră livezile şi-l mâncaseră pe tot. La începutul războiului, gospodinele

din Castellamare făcuseră provizii din toate alimentele de pe continent care mai rămăseseră: conserve de compot şi cutii de cacao de la băcănia lui Arcangelo, pachete cu *biscotti*, salam. Maria-Grazia nu mai putea face rost de cafea pentru bar, iar de băut ciocolată caldă nu se mai punea demult problema. Brutarul nu mai vindea decât pâine ţărănească tare, specifică insulei, şi – când aprovizionarea cu făină devenea sporadică – foarte puţin şi din acest sortiment, care oricum era în general o pită uscată şi zgrunţuroasă. Porcii de pe insulă se jigăriseră, iar măcelarul recursese la subterfugiul de a tăia jambonul în felii transversale, ca să vândă cât mai mult la acelaşi preţ. Tot ce se putuse recolta în acea vară din anul 1942 fusese cules ca de obicei, dar pe urmă cei mai disperaţi ţărani ieşiră pe câmp, cum făcuseră în secolul al XIX-lea, şi adunară tot ce mai rămăsese, iar alţii dădură iama prin gardurile vii şi prin livezile părăginite, scormonind după portocale sălbatice „veterane“, fructele acelea buboase care fuseseră lăsate în pomi din anul precedent şi care uneori erau suculente, dar alteori seci ca nisipul. Ţăranii umblau şi după mici legături de „verdeaţă“, care de fapt erau doar buruieni şi plante încolţite, însă pe care le puteau lega cu aţă şi le vindeau la piaţă. Adunau găleţi întregi de *babbaluci* mari – melci de uscat pe care îi găseau sub bolovani după ploaie. Săpau în pământ după nuci printre ciulinii de pe terenul de vânătoare necultivat al contelui.

Spre sfârşitul războiului, cu toţii aveau să mănânce melci şi verdeaţă. Deocamdată, Maria-Grazia oferea la bar un fel de imitaţii aproximative ale fabuloaselor prăjituri de odinioară; arancello şi limoncello preparate în casă, pe care le cumpăra direct de la văduvele bătrâne de pe insulă; şi ceea ce ea botezase *caffè di guerra*[21]: apă fierbinte cu o urmă de praf de cafea. Cu intermitenţe, lamentându-se în gura mare, oamenii continuau să vină la Casa de la Marginea Nopţii, fie şi numai pentru a fi unii în compania altora. Maria-Grazia, în ultimii ani de război, când toate liniile ferate erau bombardate şi porturile ocupate, avea să născocească mâncăruri fantastice pentru clienţi, din ceea ce se mai găsea, o *limonata* de casă, fără strop de zahăr, cafea din cicoare, roşii-cu-pâine, pâine-cu-ceapă, pâine-cu-verdeţuri.

21. Cafea de război (în it., în orig.).

Foarte puţine bunuri mai puteau fi cumpărate acum de pe continent, din cauza circulaţiei constante a navelor de război în jurul insulei, dar şi fiindcă nu se mai găsea nimic de vânzare. Dar uneori, lucruri extraordinare erau aduse de mare la ţărm. Într-o seară, pescarul ’Ncilino, ginerele lui Pierino, aduse vestea că

descoperise o ladă cu aparate de radio portabile, în perfectă stare de funcţionare, pe care le oferea discret la vânzare cui dădea cel mai mult. Maria-Grazia îl pândi când se întorcea de pe ţărm şi-i ceru să vadă radiourile. Două sau trei erau pline cu apă, unul avea scala spartă, iar un altul era nedeteriorat.

— Dacă poţi să-mi faci rost de o baterie pentru ăsta şi dacă funcţionează, eu ţi-l cumpăr, îi zise Maria-Grazia.

Barul începea să pară demodat, ceea ce Maria-Grazia ştia prea bine, aşa că într-un elan nesăbuit, care n-a lăsat-o să doarmă câteva nopţi după aceea, cheltui aproape tot ce câştigase în primele două luni ca să cumpere radioul – licitând peste Arcangelo, care dorise să ia aparatul pentru băcănia lui. Când ’Ncilino făcu rost de baterii, prin mijloace numai de el ştiute, radioul se făcu auzit.

Maria-Grazia îl instală pe tejghea. Ea adora postul BBC, care se prindea uneori din Malta („Dacă vântul e propice", susţinea Gesuina), dar şi orice post cu muzică de jazz şi orchestrală, atât de diferită de cântecele tânguitoare de pe insulă, pe care le auzea tot timpul. Dar, cu sagacitate, prefera să ţină radioul reglat pe ştiri despre război. Acum, când barul era al ei şi, mai ales, când se ştia că radioul putea în orice moment să difuzeze noutăţi despre fiii şi nepoţii lor, oamenii se îmbulzeau la bar, adunaţi ciorchine în jurul radioului, deşi trebuiau să plătească o liră întreagă pe o *caffè di guerra* şi o bucată de pâine zgrunţuroasă cu câteva verdeţuri puse deasupra.

— Îţi ceream mai mult pe radioul ăla, îi spuse ’Ncilino cu regret în glas, dacă aş fi ştiut că îţi vindeam, de fapt, singurul aparat portabil din Castellamare. Dar, bravo ţie, Maria-Grazia, eşti o femeie de afaceri isteaţă, n-am ce să zic. Cine ar fi crezut, văzându-te cu protezele alea care zdrăngăneau tot timpul, că vei ajunge aşa de descurcăreaţă?!

Maria-Grazia ştia cum fusese ea considerată întotdeauna pe insulă. Ştia că, în cazul cel mai bun, era „acea biată fată cu proteze la picioare", iar în cazul cel mai rău, „copila infirmă" – deşi ea încetase să mai poarte protezele de când avea paisprezece ani şi acum obosea doar când mergea mult pe jos sau când urca dealul. Nu aruncase protezele, preferând să le depoziteze în vechea ladă de Campari din odaia tatălui ei, la mansardă, printre alte relicve de familie. Simţea câteodată greutatea lor fantomatică, mai ales că şi restul locuitorilor de pe insulă păreau încă să creadă că le avea prinse în jurul gleznelor. De fapt, trebuiseră să treacă patru ani pentru ca Gesuina, oarbă cum era, să-şi dea seama că Maria-Grazia nu le mai purta, şi asta din simplul motiv că nimeni nu se sinchisise să îi spună şi ei.

— Nu le mai auzeam, bineînţeles, spuse Gesuina, care avea aproape nouăzeci de ani şi era nevoie să o aducă cineva la bar în fiecare dimineaţă şi să o ducă înapoi acasă. Dar mă gândeam că a început să mă lase şi auzul.

La începutul războiului, Maria-Grazia avea cincisprezece ani. În anul acela, o schimbare survenise în atitudinea flăcăilor din Castellamare, ca un fel de frenezie: chiar şi cele mai inocente dintre colegele ei de clasă începuseră să fie curtate cu disperare de băieţii care urmau să plece în curând, ca şi cum toţi voiau să se asigure că aveau rezervate pentru viitor neveste şi iubite. Săptămâni întregi, fetele şi curtezanii lor umblaseră nedespărţiţi pe străduţe dosnice şi se duseseră în grotele de lângă mare, revenind în amurg cu pielea de pe gât împestriţată de pete roşii, ca o spinare de cambulă, şi alegându-se cu mustrări aspre de la bunicile lor. Dar nici un băiat nu veni să o invite pe Maria-Grazia, care, stând aşa pe trepte şi gândindu-se, ajunse să înţeleagă cu amărăciune că locul ei pe insulă era încă deosebit. Ea avea să fie mereu o persoană altfel decât ceilalţi: o persoană pentru care te rogi, nu una de care te îndrăgosteşti.

Din aceste motive, dar şi din altele, Maria-Grazia nu putea conştientiza acum un adevăr simplu care ar fi fost evident într-un oraş mai mare: faptul că era frumoasă.

Totuşi, pe parcursul acestor ani de război, când imense vapoare cenuşii azvârleau în trecere talazuri înalte pe ţărmurile insulei, când avioane ca nişte ţânţari – britanice, spuneau unii, germane, ziceau alţii – brăzdau necontenit cerul albastru, Maria-Grazia observă că datorită felului cum administra ea barul începea să se bucure de respect, chiar dacă fusese greu câştigat şi acordat cam fără tragere de inimă. Fiindcă toţi vedeau cu câtă grijă conducea ea afacerea, ca un căpitan de pescador, cârmind vasul departe de prăpăd şi dezastru, în ape tot mai liniştite. Vorbea frumos cu bătrânii jucători de *scopa* şi cu văduvele care se rugau la Sant'Agata; îi încânta pe pescarii pensionari, la fel cum făcea cândva fratele ei Tullio. Şi nimeni nu putea nega că nu stătea pe picioarele ei opt ore pe zi, zece ore – dreaptă şi înaltă (sau aproape), ca oricare altă fată din Castellamare.

Doar noaptea o podideau lacrimile, când mătura mucurile de ţigară şi cărţile de joc îndoite, şi nu de milă pentru soarta ei, ci din cauza cumplitei extenuări a acestor lungi zile de muncă, şi de singurătate, şi de nesfârşită aşteptare.

6

Pe urmă veni ziua vapoarelor.

Ca printr-o minune, începură să se adune nave la marginea orizontului, imense bastimente cenuşii ca nişte biserici şi vase micuţe, nu mai mari decât barca de pescuit a lui Pierino. Agata, sora tânărului pescar Totò, care în lipsa lui naviga în larg cu aceeaşi neînfricare ca fratele ei, în barca lui, *Preasfânta Fecioară Maria*, apăru la bar mai târziu în acea după-amiază, arsă de soare pe nas şi obraji. Agata îi anunţă că se apropiase suficient de mult de vapoare, încât să îşi dea seama că la bordul lor se vorbea ciudat, „un fel de *inglese*“.

— Câte vapoare sunt acolo? întrebară jucătorii vârstnici de *scopa*.

Agata raportă că erau peste o mie, după socoteala ei.

— Ba, la naiba, poate mii şi mii! Şi, adăugă ea, judecând după toată artileria şi tunurile de pe ele, în nici un caz nu se adunau în jurul Siciliei pentru vreo vizită turistică la templele greceşti.

Vestea stârni chiote de bucurie – căci locuitorii insulei renunţaseră de multă vreme la orice aparenţe de fascism, sau socialism, sau orice alt „-ism“, preferând pe oricine ar fi putut să scurteze rapid războiul, astfel încât fiii şi nepoţii lor să se întoarcă acasă.

Sora lui Totò, pe care toată lumea o numea Agata-pescăriţa, goli două pahare cu apă şi două cu arancello, printre buzele ei uscate ca solul insulei.

— Păcat că n-au parte şi ei de o vreme mai bună pentru asta, zise ea. Este îngrozitor de cald acolo în larg, însă vine o afurisenie de furtună, iar *inglesi* ăia o să aibă rău de mare, fiindcă am auzit că majoritatea n-au mai navigat în viaţa lor.

Bineînţeles, nu se vedea nici un semn de furtună, însă toţi strămoşii Agatei-pescăriţa avuseseră miraculosul har de a prezice vremea, aşa că nimeni nu o contrazise. La scurt timp după aceea, păşind agale ca un băieţoi în pantalonii ei bărbăteşti largi şi cu basca pe cap, Agata-pescăriţa plecă, pregătindu-se să iasă din nou pe mare.

— Vorbeşti cam spurcat, domnişoară! strigă Gesuina în urma ei. Să nu te mai prind cu „naiba“ şi „afurisenie“ în gură, când mai vii data viitoare pe-aici, s-a-

nţeles?!

— Iartă-mă, *nonna* [22], răspunse Agata ruşinată.

22. Bunică (în it., în. orig.)

Clienţii stăteau îngrămădiţi în jurul radioului, la care se auzea acum un marş fascist. Maria-Grazia schimbă postul, alegând BBC, de unde puteai afla informaţii. Maria-Grazia asculta, însă glasurile englezilor nu dădeau informaţii despre vapoare sau despre Mediterana.

— Vorbesc despre vremea din Anglia, spuse ea.

— Voi chiar credeţi că va avea loc o invazie? întrebă unul dintre bătrânii jucători de *scopa*.

— Nu ne-ar spune ei nouă nici dacă aşa ar fi, zise Rizzu. Dar întrebarea e dacă insula *noastră* va fi totuşi cruţată. Vor lăsa oare în pace Castellamare sau va trebui să ne luăm furcile şi harpoanele pentru ton, ca să ieşim la luptă?!

— Mă îndoiesc că englezii sau americanii ar avea vreun interes special în Castellamare, opină părintele Ignazio dintr-un colţ, chiar ţinând seama, desigur, de amplasarea strategică a insulei în Mediterana şi de farmecul ei natural incontestabil.

— Vai şi-amar de noi, cum am fost cotropiţi de nenumărate ori de când primul bebeluş a văzut lumina zilei pe această insulă, se tângui Gesuina. Şi este blestemul sorţii noastre să fim cotropiţi din nou – rogu-te, *padre*, să mă ierţi că te contrazic.

— Nu-i nici o problemă, spuse părintele Ignazio, acoperindu-şi faţa cu batista.

Preotul era deja bătrân acum şi îşi petrecea după-amiezile picotind pe veranda barului. Dar nici chiar el nu putea să doarmă în tevatura continuă din acea zi.

Maria-Grazia ciocăni la uşa dormitorului cu ziduri din piatră de lângă curte şi la uşa camerei din partea de sus a casei.

— *Mamma*, spuse ea. *Papà!* Treziţi-vă. Vin *inglesi* şi *americani*.

Tatăl ei se învioră imediat şi coborî cu ea în bar. Dar aici se difuzau în continuare marşuri la radio, ventilatorul din tavan zumzăia neobosit şi totul arăta la fel ca în fiecare zi din acel an. Şi aşa tatăl ei se întoarse în odaia de la mansardă şi la caietul lui cu poveşti. Pe la ora şase, exact când canicula se domolea în curte şi în *piazza*, o strigă să vină sus.

— Maria-Grazia, ai dreptate! spuse el. Priveşte la orizont.

Tatăl ei era la geam, uitându-se printr-un binoclu care fusese cândva al lui Flavio, primit ca premiu la *Balilla*. Acum, când aburul căldurii se ridicase un

pic, vapoarele erau perfect vizibile. Se adunau de-a lungul marginii mării, înşirate ca picăturile de ploaie pe o sârmă.

Toate aceste informaţii o nelinişteau un pic pe Maria-Grazia, care nu-şi mai găsea locul, rătăcind dintr-o cameră în alta şi afară pe verandă, când, de fapt, ar fi trebuit să se ocupe de bar.

Stând acolo sub împletitura răcoroasă a iederei, auzi un glas de copil. Căutând pe sub mese, o descoperi pe Concetta, care încerca fără succes să îl ademenească pe Micetto să iasă din bougainvillea.

— Nu vrea să se joace cu mine, zise Concetta.

— Vino înăuntru să bei un pahar de *limonata*, îi spuse Maria-Grazia. Sau să mănânci nişte *arancino*, dacă ţi-e foame.

— Înăuntru toţi se împing şi se îmbrâncesc lângă radio.

— Ştiu, dar tu vino cu mine. Găsesc eu un loc unde să te aşezi, fără să te deranjeze ei.

Concetta, fiica lui Arcangelo, era un copil care părea al nimănui; nici tatăl ei, nici mama ei nu ştiau ce să mai facă acum cu ea. Murdară pe faţă, ciufulită, cutreiera insula ca un băiat, prinzând şopârle în şorţuleţ şi izbind cu beţe în tot ce-i ieşea în cale. Fetiţa suferea de convulsii – când avea trei ani, căzuse pe jos în *piazza* şi se zvârcolise până când făcuse spume la gură, şi de atunci crizele nu se mai opriseră. Deşi Amedeo o consultase şi îi pusese diagnosticul de epilepsie, babele din oraş ţineau morţiş să o prindă când hoinărea pe străzi şi să o târască la biserică, unde recitau la nesfârşit *Ave Maria* şi *Tatăl nostru* pentru sufletul ei chinuit.

În ultima vreme, ca să scape de binefacerile lor, Concetta îşi luase obiceiul să stea pe lângă Maria-Grazia la bar.

— Da, te rog, o *limonata*, te rog, spuse ea, ridicându-se în picioare, cu şorţuleţul tapetat tot de praful alb de pe verandă. Pe urmă, o chifteluţă de orez. Sau două? adăugă ea plină de speranţă.

Maria-Grazia îi puse în faţă un pahar şi două *arancini* pe un şervet la bar şi o săltă pe un taburet. Sorbind zgomotos din *limonata*, Concetta devoră chifteluţele de orez şi goli paharul până la fund. Maria-Grazia nu avea nici un alt client care să aprecieze la fel de mult produsele ei. Concetta nu avea cum să ţină minte chifteluţele cu orez grase de dinainte de război, care se bucuraseră de avantajul incontestabil de a fi preparate cu orez adevărat, şi nu cu pâine zgrunţuroasă; şi nici nu avea cum să ştie că atunci când beai *limonata* nu trebuia să te strâmbi şi să simţi că ţi se strepezesc dinţii, ci să savurezi cu plăcere o băutură dulce.

— Aşa, spuse Concetta satisfăcută. Acum e mai bine. Mă durea stomacul de foame, fiindcă n-am mâncat nimic toată ziua.

— Pe unde-ai umblat astăzi? o întrebă Maria-Grazia.

— Păi, pe la stânci şi prin grote, spuse Concetta. Şi cu caprele, la ferma lui Mazzu. Dar erau plictisite azi, fiindcă e atât de cald. N-au făcut decât să zacă şi să mişte din urechi.

— Să ai grijă când umbli aşa singură pe insulă, o sfătui Maria-Grazia. Sunt o sumedenie de vapoare pe mare, în larg, pregătindu-se pentru ceva ce se întâmplă în Sicilia.

Nici nu ştia, de fapt, care era pericolul despre care îi spunea fetiţei să se ferească.

— Mie nu-mi pasă de vapoare, spuse Concetta, doar dacă fac ceva interesant, cum ar fi să înceapă să se lupte. Atunci, precis mă duc să mă uit. Sorbi încă o dată din paharul aproape gol. De ce nu-i place lui Micetto de mine?

— O, aşa e el, urâcios cu toată lumea. Nu trebuie să te necăjeşti. Are o fire sălbatică, nu ca noi.

— Şi *eu* am o fire sălbatică, spuse Concetta, şi chiar era adevărat.

*

În timp ce Maria-Grazia şedea în acea seară la masa din bucătărie între tatăl şi mama ei, abătută ca de obicei din cauza tăcerii lor, afară venea furtuna. Ştia asta fiindcă auzea mugetul inegal al valurilor spărgându-se la mal, vuietul vântului rupând frunzele palmierilor.

— Agata-pescăriţa a avut dreptate, spuse ea, urmărind de la fereastră cum se adunau norii.

— Ce? murmură Pina.

— O furtună.

În seara aceea, în camera copilăriei ei, cu flori presate şi înrămate frumos pe pereţi, fotografii cu Micetto developate în casă şi diplomele de la şcoală îngălbenite deja pe margini, Maria-Grazia nu reuşea să adoarmă. O înfuria starea aceasta de veghe nedorită, o întărâta ca un ţânţar care nu-i dădea pace. De ce nu o lua somnul odată? Afară, rafale puternice de vânt zgâlţâiau coroanele palmierilor, făcându-l pe Micetto să miorlăie tânguitor. Obloanele unei case zdrăngăneau în cealaltă parte a pieţei.

Coborî la parter şi luă motanul în casă, cum făcea întotdeauna când era vreme urâtă, însă Micetto nu voia să doarmă cuminte la picioarele patului. Se foia

agitat, de jur împrejurul patului, cu blana zbârlită, până când se văzu nevoită să-l lase afară din nou. Atunci, pentru prima oară de când îl avea, Micetto o muşcă.

— Micettino! îl certă ea, dar motanul tremura sub tufele de leandru, complet sălbăticit.

Când furtuna se mai domoli câteva clipe, i se păru că aude deasupra norilor vaietul ţiuitor al avioanelor.

*

Pesemne că adormise, fiindcă o trezi brusc un tunet teribil, de parcă toată casa se năruia în jurul ei.

— *Mamma*! ţipă ea. *Papà*! Orbecăind prin bezna de pe scări, se întâlni cu tatăl ei. Ce se întâmplă? strigă ea.

— Focuri de artilerie, spuse tatăl ei. Tunuri grele.

— Aici?

— Nu, *amore*. Mult mai departe decât se aude. Bombardează coasta Siciliei.

Se duse în fugă cu tatăl ei până sus, la mansardă. De acolo, marea se întindea sub ei. Lumini şi explozii puternice străpungeau întunericul, iar când noaptea se însenină subit, văzu peretele de fum ascunzând stelele, ca un hotar ridicat în jurul unui incendiu de pădure. Căsuţele acelea, pe care le văzuse întotdeauna peste apă, diafane ca nişte lucruri întrezărite în vis, dispăruseră sub învolburări neguroase. Ţâşneau trombe de apă în sus, se formau vârtejuri de nisip. Şi pe toată suprafaţa mării săltau fragmente de epave, asaltate de valuri.

— Aeroplane, spuse tatăl ei. Vai de bieţii oameni din avioanele acelea care s-au prăbuşit, pesemne, din cauza furtunii.

— Crezi că există supravieţuitori? N-am putea să trimitem bărci pe mare?

— Sunt mult prea departe în larg.

În acest timp, haosul puse stăpânire pe insulă. Careva, sărind speriat din pat, ajunsese la biserică, înainte ca părintele Ignazio să-l poată opri, şi începu să tragă clopotele în dangăte de invazie. Mazzu şi fiii lui îşi luară furcile şi puştile de vânătoare, suindu-se în barcă şi pregătindu-se să iasă în larg, într-o misiune de salvare, până ca restul pescarilor să nu-i oprească: nu avea nici un rost, în bombardamentul puternic de pe mare ar fi fost negreşit scufundaţi. Totodată, mulţimea se adunase în *piazza* şi câţiva dintre ţăranii contelui o scoseseră afară pe Sant’ Agata. Gesuina şi celelalte văduve se rugau fierbinte la statuia sfintei, în timp ce *podestà*, *il conte* însuşi, cam caraghios în cămaşă de noapte, cu şosete de lână şi cu cizmele scorojite rămase din Marele Război, alerga de colo-colo, dând

ordine.

Se zvonea că gardienii de la închisoare se îmbarcaseră în şalupa lor cenuşie şi fugiseră, lăsându-i pe prizonieri nesupravegheaţi. Într-adevăr, când *il conte* se duse să cheme gărzile ca să poată restabili cumva ordinea, nu-i găsi nicăieri.

Toată noaptea aceea, imense bastimente cenuşii continuară să vină, debarcând oameni micuţi ca nişte boabe de orez pe coasta Siciliei. Şi, când se lumină de ziuă, altă mare minune îşi făcu apariţia – vapoare ca nişte creaturi marine, care veneau până pe plajă şi se făceau nevăzute de pe ţărmul îndepărtat.

Dimineaţa aduse cu sine un huruit jos, care sugera că *inglesi* şi *americani* pătrunseseră în adâncurile Siciliei. Nu-i rămânea decât să deschidă barul, şi Maria-Grazia exact asta făcu. Când ridică storurile, văzu că afară se adunaseră deja o mulţime de vecini, nerăbdători să afle ştiri de la singurul radio portabil de pe insulă.

Toată dimineaţa, în zgomotul tunurilor, Maria-Grazia avu vânzări bune. Între timp, radioul nu avea nimic nou de spus şi nici nu părea să ştie că acolo se desfăşura o bătălie. Nici măcar Pina, când se întoarse acasă de la şcoală, la ora prânzului, nu află nimic de la postul BBC, unde se vorbea prea repede şi cu prea mulţi paraziţi ca să poată desluşi ceva.

Aşa se făcu că, atunci când se produse miracolul omului din mare, nimeni nu era de faţă, în afară de micuţa Concetta.

*

Toată dimineaţa, entuziasmată de pocnetele şi bubuiturile bătăliei de pe coasta Siciliei, Concetta cutreierase insula în căutarea unei panorame mai bune. Pe la amiază, ajunsese în capătul îndepărtat al insulei Castellamare, acolo unde hăţişurile coboară abrupt până la grote. Acum, când soarele apăsa ca o greutate pe umerii ei, se refugie în prima deschizătură din stâncă. Grotele nu o înfricoşaseră niciodată pe Concetta, deşi auzise despre plânsetele lor stranii. Dar ea nu credea în prostiile acelea cu fantome greceşti.

La amiază, marea era uleioasă, letargică, tulbure la suprafaţă, iar Sicilia părea o umbră ştearsă, ca un abur. Cât de rău îi părea că nu avea şi ea un binoclu, ca băieţii ăia din *Balilla*! Ce tărăboi nemaipomenit şi câtă fumăraie se stârnise acolo!

Concetta nu ştia ce e un război, dar categoric îi plăceau zgomotul şi haosul lui. Ambele erau în concordanţă cu felul ei de a percepe lucrurile. Privise întotdeauna cu circumspecţie lumea din jur, neştiind niciodată dacă să se simtă

în siguranţă. În cei şase ani ai ei de viaţă, fusese stropită cu apă sfinţită, ferită de primejdii cu semnul crucii, veşnic încolţită de bătrâne evlavioase fluturând efigii ale Sfintei Agata şi muştruluită mereu de tatăl ei, care o punea să rostească rugăciuni cu rozariile în mână, când ea nu-şi dorea decât să alerge liberă şi să o lase toţi în pace! Pentru Concetta, lumea era o stâncă într-un ocean albastru înceţoşat şi nu-i trecuse niciodată prin minte că asta ar avea o noimă. Nu ştia câţi ani avea, aşa cum nu ştia nici numele celorlalte insule, dar îi dădea dreptate maică-sii când spunea că stelele şi valurile mării erau un mare mister, la fel ca boala ei. O lume despre care oamenii deştepţi, ca învăţătoarea Vella şi *il conte*, puteau citi în cărţi, nu o lume care o invada vreodată pe a ei.

Dar acum, dincolo de întinderea apei, ceva se strecura pe nesimţite din largul mării, iar Concetta simţi fiori de frică pe şira spinării. Se ghemui la intrarea în grotă, micuţă ca o piatră, şi aşteptă.

Arătarea începuse ca un spaţiu între valuri, ca o negreală. Ceva atât de mic, încât putea să fi fost un peşte muribund sau o sticlă goală. Acum, era mai mare, mai degrabă ca o bucată de lemn. Nimeni, în afară de Concetta, nu o vedea apropiindu-se. Din când în când, nedesluşit, forma întunecată încununa fiecare val, dispărea, reapărea. Uneori, ca prin ceaţă, se frângea parcă în două; alteori, mirajul căldurii o făcea să se ridice, ca şi cum ar fi efectuat un număr de levitaţie. La un moment dat, scoase un tentacul, sau un picior, sau poate un braţ, de parcă voia să prindă ceva. Atunci fetiţa îşi dădu cu uimire seama că arătarea era vie sau pe jumătate vie. Cum altfel ar fi putut face toate mişcările acelea stranii în apă, zvârcolindu-se ca o *medusa* muribundă?

Acum, arătarea veni un pic mai aproape, iar Concetta văzu că avea două braţe care se mişcau cu un scop, trăgându-i trupul prin apă. Când ajunse la câţiva metri de ţărm, printre stâncile pe care pescarii le numeau Morte delle Barche, se opri şi se lăsă purtată de valuri: în sus şi în jos, în sus şi în jos. Pe urmă, ridică un braţ şi păşi prin apă, scoţând ţipete jalnice, alarmante.

Concetta, fără să-şi dea seama, ieşise din grotă, fascinată. Făptura din mare, îşi zise acum Concetta, o văzuse pe ţărm şi îi făcea semne. Concetta îşi simţea braţele ca lemnul de grele. În gură avea gustul acela ciudat, ca uleiul de ricin cu care tatăl ei îmbiba tejgheaua din prăvălie, gustul pe care-l simţea întotdeauna înaintea unei crize. Abia acum înţelese cu adevărat cât era de înspăimântată. Creatura marină venea năvalnic prin valurile înspumate de la mal. Se apropie de stâncile îngropate în apă, iar în valurile mai puternice de aici era târâtă ba înainte, ba înapoi, ba înainte, ba înapoi, până când se pomeni azvârlită pe stânca

triunghiulară, pe care oamenii o numeau Canetto. Se agăţă cu disperare de stânca aceasta. Cu mâinile împreunate şi duse la frunte, Concetta miji ochii şi văzu că făptura aceea din mare aducea a om, cu umeri uscăţivi, un torace bombat, braţe lungi ca de maimuţă şi o faţă albă ca ricotta.

Concetta voia s-o rupă la fugă. Adunându-şi ultimele puteri, creatura se împinse de pe stâncă şi plonjă din nou în apă. Se cufundă de vreo două ori, până să-şi înfigă tălpile în nisipul fin din apropierea ţărmului. Încet de tot, începu să iasă cu paşi şovăielnici, înaintând şi fiind tras îndărăt în valuri, respirând greoi, de parcă era gata să se înece.

— *Hé!* strigă creatura. *Hé!* Şi urmă o explozie de păsărească. Arătarea era îmbrăcată în verde. În mână ţinea strâns o puşcă. Flutura frenetic din braţe, continuând să reverse un şuvoi de vorbe de neînţeles.

— *Salve, signore*, spuse Concetta, căci de-acum era aproape sigură că acea creatură era un om, nu un animal.

Bărbatul se ridică de tot, şiroind de apă la mal. Apoi, cu o bufnitură surdă, căzu pe nisip la marginea apei şi nu se mai mişcă.

Stând la adăpost la marginea grotei, Concetta simţi că deja pericolul începea să se risipească şi să dispară, fiindcă albastrul cerului nu i se mai părea atât de apăsător şi nici căldura atât de ameninţătoare, şi dintr-odată frica o părăsi şi ea.

Cu paşi mărunţi, cum făcea când voia să prindă o şopârlă prin mărăcinişuri, Concetta se apropie de bărbatul care zăcea pe plajă. Se lăsă în genunchi lângă el. Omul avea părul galben, ca părul unui câine sau al unei pisici. Pielea lui era atât de fină, încât pe alocuri vedeai un pic de albastru şi cenuşiu pulsând parcă de dedesubt. Sau poate doar îi era foarte frig. Îi picura sânge de undeva de sub el, formând o groapă perfect rotundă în nisip. Un crab se ivi din umbră şi începu să-şi facă de lucru în această groapă, ritmic, cu amândoi cleştii, ca o bătrână care tricotează. După ce se uită bine de tot, Concetta zise:

— Tu cine eşti?

— *Wiliu helpmi,* bâigui omul. *Wiliu helpmi gogetelp plenwentdown.*

— Vorbeşte ca lumea, spuse Concetta, un pic cam aspru. Vorbeşte în dialect sau în italiană. Vreau să mă lămuresc ce ai la umăr. Am văzut cum lucrează *dottor* Esposito şi mă pricep să fac la fel.

Dar bărbatul trase un răcnet şi o împinse pe Concetta la o parte, bolborosind alte cuvinte pe limba lui străină.

— N-am cum să te ajut, dacă nu vorbeşti ca lumea, spuse Concetta.

Bărbatul aproape adormise. Când fu sigură că nu mai avea altceva de spus,

Concetta se ridică în picioare şi porni de-a lungul ţărmului.

*

Concetta urcă printre cactuşi şi bălării pe poteci de ea ştiute şi ieşi la marginea pieţei, imediat după ora două. Toate casele aveau obloanele închise pentru siestă. Nici măcar preotul, părintele Ignazio, nu era pe-afară. Urcând treptele Casei de la Marginea Nopţii, Concetta împinse uşa batantă şi intră. Într-un colţ, bătrâna Gesuina moţăia lângă radioul portabil. Fiica doctorului şedea în spatele tejghelei, cu o carte groasă proptită de aparatul pentru cafea, sub ventilatorul din tavan care se tot învârtea degeaba, fără să facă răcoare.

— Uite-o pe Concetta, spuse Maria-Grazia, pe tonul cu care te întâmpina ea întotdeauna, făcându-te să te simţi o persoană importantă.

Concetta, ridicând fruntea, ca să pară măcar cu o şchioapă mai înaltă decât acel metru şi un pic cât măsura ea, anunţă:

— Am văzut un om. Doarme pe malul mării. Ar fi bine să vii imediat, *signora* Maria-Grazia.

Maria-Grazia scăpă cartea din mână.

— O, *Dio*, făcu ea. Ai găsit un cadavru.

— Nu, omul a ieşit din mare. A venit înot din mare. Îmbrăcat tot în verde. Are părul ca blana dulăului lui Mazzu, un păr galben caraghios, şi faţa albă ca ricotta.

Fiica doctorului se ridică în picioare.

— Unde exact l-ai lăsat pe plajă, Concetta?

— Aproape de Morte delle Marche, în faţa grotelor, spuse Concetta, gândindu-se apoi bine, nu care cumva să fi uitat să-i mai spună şi altceva Mariei-Grazia. Da, îi curge sânge. Şi are o puşcă.

Gesuina se dezmetici, fornăind brusc, şi zise:

— Ce-nseamnă asta? Un om cu o puşcă?! Aoleu, începe invazia! Cu o viteză îngrijorătoare, se ridică şi ieşi din bar târşâind picioarele, ca să caute întăriri.

— Vino cu mine, spuse Maria-Grazia, luând-o de mână pe Concetta şi întorcând cartonul pe partea cu *Chiuso*[23] la uşa barului. Hai să-i povesteşti tatălui meu tot ce mi-ai spus mie, repede de tot, până n-apucă Gesuina să dea drumul la bârfe.

23. Închis (în it., în orig.).

*

Amedeo dormea adesea după-amiezile pe canapeaua tapiţată cu o catifea

roasă, în odaia de la mansarda casei, iar în ultima vreme somnul lui devenise tot mai adânc şi din ce în ce mai prelung, încât cu greu reuşea să iasă din toropeală. Adeseori, când ajungea să se trezească, soarele îşi încheiase traseul arcuit peste insulă şi apusese, iar în lumea de-afară se lăsase amurgul. Astăzi însă, nici nu apucase bine să închidă ochii, că şi sări ca ars din picoteală. Fiica lui îl zgâlţâia să se trezească, iar lângă ea era Concetta, fetiţa lui Arcangelo, desculţă şi murdară într-o rochie albă şi străvezie în lumina soarelui, cu picioarele pline de nisip.

— Ce e? spuse el, mai morocănos decât ar fi vrut.

Micuţa Concetta începu imediat să spună o poveste încurcată despre un bărbat palid ca o arătare, care apăruse din mare, îmbrăcat în verde, cu părul ca spicul…

— E rănit, interveni Maria-Grazia. Are nevoie de ajutorul tău, *papà*.

— Şi vorbea într-o limbă ciudată, spuse Concetta, care tocmai îşi amintise acest detaliu. Parcă era păsărească. Suna cam aşa: *Wilu helpi wilu helpi*.

Amedeo, care se trezise de-a binelea acum, se aşeză în capul oaselor şi se uită în ochii fiicei lui:

— Mai ştie cineva despre asta?

— Doar eu, zise Concetta, umflându-se un pic în pene, plină de importanţă.

— Şi Gesuina, care a auzit totul, spuse Maria-Grazia.

Amedeo îşi luă geanta medicală, pe care o avea mereu la îndemână acum. Puse înăuntru tampoane şi bandaje suplimentare, plus o preţioasă fiolă de morfină, cu termenul de expirare un pic depăşit, dar, oricum, mult mai bună decât nimic, dacă necunoscutul acela era într-o stare gravă.

— Avem nevoie de câţiva oameni care să vină cu noi, spuse el. Ignazio şi vreo doi pescari vânjoşi – Bepe şi Agata, sora lui Totò. Să iei trei cearşafuri curate, pentru eventualitatea în care va fi nevoie să-l aducem pe sus, Maria-Grazia.

Maria-Grazia alergă să smulgă cearşafurile de pe paturile fraţilor ei, din camerele goale.

Împreună, traversară toţi trei oraşul şi bătură la uşa preotului. Străzile erau tăcute sub stăpânirea greierilor şi a căldurii. Părintele Ignazio veni imediat şi, împreună, îl treziră pe Bepe, nepotul lui Rizzu. Ieşi şi el numaidecât, scoţând capul afară pe fereastra de sus a casei din spatele bisericii.

— E un om rănit care are nevoie de ajutor, strigă Amedeo. Ne trebuie oameni ca să-l cărăm. Vrei să vii cu noi?

Bepe dispăru înăuntru, după care îl auziră tropăind pe scări în jos. Când deschise uşa, părintele Ignazio îl prinse de umăr:

— E un soldat străin, spuse preotul încetişor. Nu ştiu ce atitudine vor adopta *il conte* şi consiliul municipal dacă îi venim în ajutor, dar noi oricum asta vom face. Dacă preferi să nu te implici, poţi să nu vii cu noi.

Bepe încuviinţă din cap şi dispăru în casă, de unde reapăru cu puşca de vânătoare pe umăr. La ieşirea din oraş, se opriră la Agata-pescăriţa. Agata nu dormea; era sub bolta de verdeaţă din curte, împletind un năvod nou, în timp ce câinele său, Chiappi, stătea culcat la picioarele ei. Agatei nu îi trebuiră prea multe explicaţii ca să sară imediat de pe scaun, târând şi câinele de zgardă.

De obicei, Concettei îi era frică de Chiappi, dar nu şi astăzi. Astăzi, fără să-i pese de mârâielile lui de dulău somnoros şi urâcios, declară sus şi tare:

— Atenţie, toată lumea – ştiu eu drumul cel mai rapid!

— Atunci condu-ne tu la pacient, Concetta, zise Amedeo.

Concetta îi duse pe potecile numai de ea ştiute, printre cactuşi, pe sub gardul viei lui Mazzu şi la vale, pe panta abruptă până la grote. Fără să crâcnească, doctorul, preotul, Maria-Grazia, Bepe – nepotul lui Rizzu – şi Agata-pescăriţa se ţineau după ea, în şir indian.

Era cel mai palpitant lucru care i se întâmplase vreodată Concettei, în toată viaţa ei.

*

Străinul zăcea în văpaia soarelui, răsucit un pic într-o rână. O mână lăsase pe nisip o dâră scobită, ca o zgârietură. Cămaşa sfâşiată se desfăcuse, dezgolindu-i o rană adâncă pe umăr, de unde curgea sânge într-un ritm constant. Maria-Grazia rămase mai în spate, în timp ce tatăl ei controla respiraţia şi pulsul bărbatului, verificând apoi dacă nu avea vreo altă rană pe braţe şi picioare. Pe urmă, le ceru celorlalţi să îl mute pe soldat în umbra din grote. Maria-Grazia, fără să ştie de ce, continua să stea deoparte şi nu-i ajuta. Tatăl ei îngenunche lângă rănit şi se apucă să rupă uniforma de pe el, ca să-l poată pansa.

— *Padre,* dă-mi nişte tampoane şi iod, îi spuse el părintelui Ignazio. Păstrăm morfina pentru cazul în care starea lui se agravează. Nici nu cred că mai am altă fiolă. Ştie careva englezeşte suficient de bine ca să vorbească cu el? Maria-Grazia, tu?

— Nu! strigă ea alarmată. Eu nu pot să vorbesc cu el, *papà*.

Bărbatul se trezi un pic şi se întoarse pe spate în nisip, gemând.

— Mariuzza! o strigă tatăl ei. Vino aici şi ţine-i capul, te rog. Ai grijă să nu se mişte cât îi pun eu bandajele astea.

Maria-Grazia nu voia să se apropie, dar n-avea încotro. Îngenunchind, luă capul străinului în mâinile ei. Avea părul ca al fraţilor ei, zbârlit de la apa sărată şi cald, exact cum era părul lui Aurelio după ce înota. Privi în jos spre chipul lui şi constată că nu era dezgustător, cum se aşteptase ea, ci plăcut, cu nasul un pic cârn, atrăgător. Când trase la o parte resturile cămăşii, un disc greu din metal îi căzu din buzunar şi ateriză în nisip. Concetta îl înşfăcă încântată.

— Ce-am găsit al meu să fie! Pot să-l iau eu? E din America?

— Nu ştiu, *cara*. Dă-l înapoi omului. Poate că ţara lui i l-a acordat pentru vitejia lui, la fel cum fratele meu Flavio a primit medalia de la *Il Duce*, iar în cazul ăsta este un obiect preţios pentru el, probabil.

Străinul întinse o mână, mişcându-şi degetele pline de nisip, ca şi cum voia să apuce ceva.

— Vezi, spuse Maria-Grazia. Vrea medalia înapoi. Dă-i-o să o ţină, poate o să-i facă bine.

Concetta lăsă medalia să cadă în palma bărbatului, dar acesta îi dădu drumul, continuând să încerce să apuce ceva, până când – în cele din urmă – găsi braţul Mariei-Grazia. Fata se feri un pic, dar străinul nu voia să-i dea drumul. Mişcând degetele în lungul braţului, se opri când ajunse la încheietura mâinii ei, pe care o prinse ferm. Continuă să o ţină aşa în timp ce tatăl ei îi tampona şi îi dezinfecta rana.

Între timp, Concetta dispăruse în grotă, de unde se întoarse cu una dintre acele pietre albe norocoase. O vârî în buzunarul străinului, iar medalia şi-o prinse în jurul gâtului.

— Aşa, zise ea. Am făcut schimb, el are o piatră norocoasă, iar eu păstrez asta.

— O să trăiască? întrebă Maria-Grazia, după ce străinul fusese bandajat, şi preotul, ţinând mâinile căuş, îi turnase în gură puţină apă adusă de la izvorul lui Mazzu.

Tatăl ei, care niciodată nu dădea vreun răspuns până când un pacient nu era în afara oricărui pericol, îl frecă pe frunte cu batista şi zise:

— Trebuie să-l ducem sus, acasă, şi să-l scoatem din căldura asta oricum.

— E din nord, unde au zăpadă multă, spuse Agata-pescăriţa. Căldura asta îl poate omorî de-a binelea.

— Pregătiţi cearşafurile, zise doctorul. Voi doi la cap, Agata şi Bepe – sunteţi puternici amândoi –, iar eu şi Ignazio la picioare.

— Uitaţi-vă acolo, rosti preotul, în şoaptă, în timp ce îl ridicau pe străin pe

cearşafurile întinse ca o targă. Vine pacostea de brigadă municipală, toţi în cămăşile lor negre – păzea, *dottore*.

Într-adevăr, pe plajă se apropia în marş zelos un mic grup: *il conte*, băcanul Arcangelo şi cei doi vechili ai contelui.

— Doamne, ai milă de noi, spuse Agata-pescăriţa. Scuzaţi-mă, *padre* – dar dacă Arcangelo apucă să vorbească, riscăm să stăm aici până se termină războiul. Hai să ne punem în mişcare.

Exact asta şi încercară să facă, însă micul grup venea ameninţător prin nisip. *Il conte* se opri cu cizmele lângă pantofii lui Amedeo. Sudoarea îi picura de pe nas.

— Ce-i asta? făcu el. Un soldat inamic! Prindeţi-l, imediat. Ceilalţi membri ai consiliului orăşenesc sunt deja pe drum, *signor* Esposito, şi vei fi nevoit să ni-l predai nouă.

Doctorul nu spuse nimic, însă întoarse un pic grupul de brancardieri, astfel încât el şi Bepe să fie acum între *il conte* şi străin.

— Arcangelo! Voi, vechilii! spuse *il conte.* Prindeţi-l pe acest soldat inamic. Puneţi mâna pe el.

— După cum arată, nu cred că apucă dimineaţa, *signor il conte*, zise Arcangelo, frângându-şi mâinile. Poate ar fi mai bine totuşi să-l lăsăm pe doctor să îl îngrijească. Da, ce-ar fi să-l lăsăm pe doctor…

— Omul acesta nu este doctor, răcni *il conte*. E doar un cârciumar. Mă mir că trebuie să-ţi reamintesc acest lucru, tocmai *ţie*, Arcangelo!

— Perfect, dacă tot nu sunt nici un fel de doctor, spuse Amedeo, nu poţi avea nici o obiecţie dacă îl iau pe acest străin rănit acasă la mine. La barul meu, care este proprietate privată şi nu are nimic de-a face cu prietenii tăi fascişti sau cu porcăria ta de război!

Il conte tremura de furie.

— Vă rog, spuse Maria-Grazia, care simţea mâna soldatului tot mai fierbinte şi uscată pe încheietura ei, căci bărbatul avea febră. Vă rog. Lăsaţi-ne să îl ducem pe omul acesta sus, în oraş. Oricum am privi lucrurile, este un prizonier de război, cel puţin până când vom afla cine a câştigat bătălia în Sicilia, iar noi trebuie să îl tratăm corect. Mai ales acum, când *inglesi* şi *americani* sunt exact vizavi, peste apa mării. Dacă vine careva să întrebe de el şi află că nu a fost îngrijit de un doctor…

Niciodată, după aceea, nu avea să înţeleagă ce o determinase să ţină acest discurs, însă tatăl ei mişcă aprobator din cap, când ea îşi încheie pledoaria.

Il conte pregetă îndelung până să păşească îndărăt, dar aşa făcu până la urmă.

Porniră cu targa improvizată, în trap mărunt prin nisip, Concetta purtând în continuare medalia, soldatul străin gemând, iar Maria-Grazia ţinându-l strâns de mână.

*

— Pina! zbieră doctorul, când îl aşezară pe străin pe masa din bucătărie, de unde se rostogoliră pe jos nişte piersici. Vino încoace! Am nevoie să vorbeşti în engleză!

— Ce s-a întâmplat? strigă Pina.

— Vreau să vorbeşti cu omul acesta în engleză, *amore*, şi să afli ce-a păţit. Maria-Grazia, adu-mi penseta cea mai mică. Şi încă o sticlă de antiseptic. Trebuie să îndepărtez firele de praf şi nisip din umărul lui. Vedem după aceea dacă e nevoie să-i dăm morfină. Pina! Hai aici şi vorbeşte în engleză, te rugăm noi!

În pragul uşii, Pina se opri şi se trase un pic înapoi.

— Cine e omul acesta?

— Nu ştim. Un soldat străin. L-a aruncat marea pe plajă. Vreau să-l întrebi cum a fost rănit, ce s-a întâmplat, de unde este şi dacă mai există alţi oameni care trebuie să fie salvaţi. Dacă da, pescarii ar putea să iasă cu bărcile pe mare, deşi mă îndoiesc că mai e careva în viaţă.

Pina, pentru care engleza fusese întotdeauna o materie mai mult teoretică decât practică, se aşeză jos cu un bufnet înfundat, se holbă nedumerită la omul din faţa ei, îşi răsuci coada într-o mână şi, într-un final, spuse poticnindu-se:

— *What your name? Who are you? Is there any person else?* [24]

24. Cum cheamă pe tine? Cine eşti tu? Mai este altcineva?

Concetta strâmbă din nas.

— Asta nu-i în engleză!

Dar omul întorsese capul auzind vocea Pinei, iar acum începu să murmure.

— Robert, spuse omul. Carr. Robert Carr. Paraşutist. Nu mai e nimeni.

— Ce-a zis? întrebă Amedeo.

În cele din urmă, omul îşi descleştă degetele de pe încheietura Mariei-Grazia. Şi deschise ochii. Erau cei mai glaciali ochi pe care îi văzuse ea vreodată, un albastru aidoma gheţarilor nordici din atlasul cu imagini al fraţilor ei; se trase un pic îndărăt, ferindu-se de acea răceală străină, care nu era deloc dezagreabilă, totuşi.

— *Grazie*, spuse paraşutistul Robert Carr. *Grazie mille*, şi pe loc leşină.

*

Pe masa din bucătăria Casei de la Marginea Nopţii, Amedeo pigulea fire de praf şi nisip din paraşutist şi îl stropea cu iod. Între timp, Pina se trezise din transa ei pentru prima oară de luni de zile. Fierse apă, aduse aşternuturi curate şi deschise obloanele la camera lui Flavio. Aici, pe pat, îl întinseră pe Robert Carr, pe jumătate conştient, gemând în continuare. Amedeo se postă de pază la picioarele lui, înarmat cu puşca de vânătoare a lui Bepe, pe care tânărul o lăsase acolo special, pentru eventualitatea în care fasciştii locali, atâţia câţi mai rămăseseră încă, s-ar fi gândit să facă o vizită la bar.

Dar fasciştii locali erau închişi între zidurile primăriei, dezbătând cu furie planul lor de acţiune. Fiindcă, dacă într-adevăr războiul se terminase, a adăposti pe unul dintre învingători nu ar fi fost chiar atât de inoportun până la urmă.

Între timp, Gesuina, Bepe şi Agata-pescăriţa dezlănţuiseră un potop de bârfe pe insulă. „Cum îl cheamă?“, întreba fiecare. „Cine e, de fapt?“

— Wobbit, am auzit.

— Wobbit. Ăsta-i un nume ciudat şi cam păgân.

— Nu, nu, Robber.

— Rob-a-Car. Din America.

— Eu am auzit că din Anglia. De lângă Buckingham Palace şi Kensington Gardens.

— Eu am auzit că e spion.

— Nicidecum, e protestant.

— Am auzit că are o mitralieră şi că mai sunt încă vreo douăzeci ca el bântuind pe insulă, pregătiţi să ne atace de cum se lasă noaptea.

Dar afară se înseră şi nici o bandă de *inglesi* înarmaţi cu mitraliere nu dădu buzna din mărăcinişuri sau nu-şi făcu apariţia la marginea pieţei. În schimb, englezii şi americanii treceau la distanţă prin dreptul insulei, într-un al doilea val de nave cu tunuri mari, ca să bombardeze din nou coasta Siciliei. O barcă de pescuit, *Preasfânta Fecioară Maria*, a fost scufundată în timpul bombardamentelor, rămânând să se odihnească pe fundul mării între insulă şi continent. Agata-pescăriţa – care ieşise în căutarea altor paraşutişti pe care să-i salveze – a fost ridicată la bordul unei nave de nişte sicilieni, exact la timp. Concetta, ţopăind bucuroasă, cu medalia capturată atârnată la gât, chiuia văzând spectacolul de focuri de artificii, pe care armatele combatante îl lansaseră pe

cerul de deasupra Siciliei, cu lumini splendide şi crunte ca nişte stele căzătoare.

7

Bombardamentele îndepărtate îl treziră pe Robert – făcându-l să se răsucească în aşternuturi, bâjbâind cu o mână după puşca lui.

Amurg. O cameră răcoroasă. Rafturi îmbâcsite de un pic de praf, pe care se aflau diverse obiecte ciudate, emanând toate laolaltă un miros puternic din viaţa altcuiva. Trofee de fotbal necunoscute, o colecţie de săbii de jucărie, fiecare pe câte un dreptunghi de fetru maro, un ursuleţ de pluş aproape dezmembrat, cu un nas ascuţit. Un vulcan Etna din *papier mâché*, cu pantele împâslite de un praf gros ca un strat de zăpadă, soldăţei de lemn mişunând peste tot. Un fanion cu simbolul fasciei – pe acesta îl recunoscu. O fotografie cu un grup de băieţi bruneţi şi subţiratici, în şort şi vestă albă, toţi cu pieptul bombat în afară, primind medalii la o zi de competiţii sportive. O fotografie cu aceiaşi băieţi în uniforma unei organizaţii militare: fes pe cap şi pantaloni bufanţi sub genunchi. O fotografie înfăţişând o femeie cu păr negru şi des ca o funie – pe această femeie o recunoştea vag, ca fiind una dintre persoanele care îl salvaseră. Robert, deshidratat din cauza insolaţiei, cu limba încleiată de sete, zăcea pe cearşafurile cu mirosul lor de săpun străin şi se gândea la situaţia lui.

Cumva, ajunsese aici, într-o cameră întunecoasă cu ziduri de piatră, înconjurat de toate emblemele copilăriei altcuiva. Vag, ştia că zgomotul acela infernal de război venea de-acolo de unde ar fi trebuit să fie şi el. Îşi amintea foarte puţine lucruri. Concentrându-se, zări mai aproape, pe peretele de deasupra patului, portretul sever al lui Mussolini. Robert se străduia din răsputeri să identifice momentul precis în care memoria lui cedase.

Mai întâi, tabăra militară din El Alamein – asta ţinea minte destul de bine. Cu puţin timp înainte de a se urca în planor, sergentul intrase în cort, ţinând în mână o gamelă plină cu apă şi afişând un aer grav, menit să ascundă euforia care pusese stăpânire pe el. Un strop picurase pe dosul palmei lui Robert şi îşi aminti că remarcase că în arşiţa de-acolo apa era caldă ca sângele.

— Am primit ordinul de mobilizare, spusese sergentul. Pentru a merge acasă, se zice.

Robert, care nu voia să fie grosolan, dar care era un om raţional până în măduva oaselor, întrebase:

— *Cine* zice asta? Şi eşti absolut sigur că oamenii aceia chiar ştiu despre vorbesc?

Dar sergentul deveni circumspect şi refuză să comenteze mai mult.

Totuşi, o atmosferă de sărbătoare începuse să domnească în tabăra militară. Robert îşi aminti puţin cum era la El Alamein, lumina mai ales, simţeai că te arde, toţi mijeau ochii involuntar din cauza strălucirii ei, încât umblau toată ziua îmbufnaţi parcă.

Da, El Alamein, îşi amintea.

În planor, în timp ce avionul american de tracţiune urca prin aerul care, simţea el, deja era un pic tăios, primise o broşură, intitulată *Ghidul soldatului în Sicilia*. Deschizând-o la întâmplare, citise cam fără chef din paginile tot mai întunecate: „Vara în Sicilia este extrem de cald… Majoritatea locuitorilor sunt romano-catolici şi foarte devotaţi sfinţilor… Principiile morale sunt în aparenţă foarte rigide, bazându-se pe religia catolică şi pe normele etichetei spaniole din vremea Bourbonilor; în realitate însă, conduita morală este la un standard foarte scăzut, îndeosebi în regiunile rurale“. Era prea întuneric deja ca să mai poată citi din cărticică, aşa că o pusese bine într-un buzunar interior al uniformei de campanie şi se împăcase cu gândul că nu mergeau acasă.

Îşi repetase formulele bizare pe care le născocise pentru a evita orice gânduri în timpul interminabilelor zboruri cu planorul. Bunăoară, faptul că pentru el urma acum cea de-a şaptezeci şi noua săritură; că, socotiţi laolaltă, oamenii din planor săriseră de cel puţin 1975 de ori. Că viteza lor actuală prin aer era de 185 de kilometri pe oră. Altitudinea lor actuală era de aproximativ 1000 de metri. Bineînţeles, ultimele două cifre erau doar estimări, însă după atâtea zboruri ajunsese să simtă foarte bine fiecare detaliu al ridicării, greutatea propriu-zisă a planorului în timp ce se mişca prin aer, mecanismul de prindere a cablului în timp ce avionul de tracţiune îi trăgea în văzduh, reculul elastic din momentul desprinderii de avion. Instinctul acesta era uneori liniştitor – la desprinderile line, în condiţii de acalmie atmosferică –, dar alteori devenea stresant, ca astăzi, când ştiuse din momentul plecării că ceva nu era în regulă.

Pe urmă, furtuna îi izbise din lateral. Îşi amintea cum fusese zgâlţâit, lovindu-se cu genunchii în bărbie. Câţiva dintre planorişti se enervaseră din cauza acelei zguduituri, înjurându-l pe pilotul avionului de tracţiune, fără să-şi dea seama că şocul acela fusese doar preludiul a ceea ce avea să urmeze. Dar el, Robert, ştiuse

în acea clipă, cu o cumplită certitudine, că se prăbuşeau.

Straniu, fiindcă el nu-şi amintea de fapt momentul căderii, doar plesnetul apei când veniseră în contact cu ea. Apoi, senzaţia că se afundau şi se răsuceau sub valuri, felul cum corpul planorului se încovoia. Cum câţiva dintre oameni izbeau cu bricege şi baionete, alţii luaseră un ciocan de lemn şi se apucaseră să bată în acoperiş. Şi gândul absurd care îi venise în minte că yancheii îşi porecliseră planoarele, aşa bej şi greu de manevrat cum erau, „sicrie zburătoare". Pe urmă, fuselajul se crăpase şi, prin gaura formată, se târâse afară, zbătându-se orbeşte şi lovind din picioare, prin marea care se revărsa înăuntru pe lângă el, singura lui nevoie fiind aceea de aer şi lumină. Un flaps de frânare spart, bălăngănindu-se de pe aripă, îi sfârtecase umărul, în timp ce se împingea în sus.

Se cufundase drept ca un cuţit prin apa care mugea ca vântul, ieşind la suprafaţa unei mări învolburate şi negre. Se trezise complet singur.

Din ceea ce se întâmplase după aceea îşi amintea doar scurte crâmpeie – pierduse mult sânge, neîndoielnic. Cum se cocoţase pe aripa smulsă a altui planor, iar un val uriaş îl rotise complet, plesnindu-l cu putere, de i se tăiase respiraţia. Cum obuzele care explodau îi azvârleau val după val de aer în urechi. Cum zbierase când văzuse departe un vas de debarcare, plutind ca o barjă pe suprafaţa apei, sperând să vină şi să-l ia de-acolo. Cum în cele din urmă ajunsese la el şi se împinsese în sus pe rampă şi nu găsise pe nimeni, doar o gaură imensă trăgând treptat ambarcaţiunea la fund, un sergent, mort şi el, căzut cu faţa pe cârmă. Îl lăsase acolo, să plutească în derivă pe cont propriu. Şi mai târziu, când soarele apăruse pe cer, înotase ca în transă prin apele calme, simţind soarele ca o mână puternică pe ceafă. O stâncă se ivise în faţa lui; şi stânca se transformase miraculos într-o insulă. Apoi, auzise un glas de copil. Îşi amintea cum se târâse în sus peste un dâmb de nisip fierbinte. Zăcând pe spate la soare, în timp ce un crab lucra în nisip, umplându-se de sânge pe cleşti. Cum crezuse că avea să moară, cum aproape se resemnase la gândul morţii, când veniseră să-l ia cu o targă improvizată.

Şi acum, iată-l aici, bandajat şi febril, într-o odaie aparţinând fiului unui străin.

Din nou încercă să se mişte, însă simţi rana de la umăr. Durerea, ca o reţea, îi paraliza toată partea dreaptă. Încercă să îşi smulgă bandajele cu mâna stângă şi cu dinţii, ca să vadă cât de gravă era rana, dar curând, tremurând tot, se lăsă păgubaş. În schimb, ridicându-se, se târî în lungul patului şi trase perdelele la o parte, stârnind dintre falduri un nisip fin ca praful.

Printre şipcile obloanelor, un paradis se ivi legănându-se în faţa lui. Crânguri

de măslini, palmieri, dunga lină şi albăstruie a mării. Nici un indiciu al bătăliei în care trebuia să fi luptat. Avea să afle ulterior că odaia aceasta era cu spatele la Sicilia şi că, de fapt, el privea în direcţia de unde venise, către nordul Africii. Acum, în seara când fusese salvat de la moarte, se minuna şi mai mult de acest loc. Putea să fie oriunde: în Mările Sudului, în Pacific, în decorul unor cărţi de aventuri din copilărie.

Dar oamenii aceştia vorbiseră un fel de italiană. Vag, dar îşi amintea asta. Bărbatul cu sprâncene înfricoşătoare, femeia care rostise câteva cuvinte în engleză şi fata care îl ţinuse de mână – toţi trei i se adresaseră în italiană. Cu mâna stângă, la care nu avea nimic, încercă să găsească în uniforma de campanie *Ghidul soldatului în Sicilia*, dar constată că atât cartea, cât şi uniforma nu mai existau. În schimb, era îmbrăcat cu cămaşa de noapte a altcuiva, o chestie amplă şi dubioasă, ca veşmântul unei fantome din secolul al XIX-lea.

Umbra unei persoane trecu prin dreptul uşii deschise. Ridicând privirea, o văzu pe fată coborând scara. Înserarea o învăluia în neclintirea ei. Şi un al doilea miracol se petrecu atunci. Robert, care nu ştia că Maria-Grazia era fata cu proteze la picioare sau fata de care nu se îndrăgostise nimeni, Robert, care nu ştia nimic despre ea, decât că era frumoasă şi îl ţinuse de mână, Robert, care era îndeobşte un om raţional, însă exact acum lăcrima de recunoştinţă, delirând un pic din cauza febrei, dar şi sub influenţa unei formidabile doze de morfină despre care el nu avea habar, Robert, văzând-o pe Maria-Grazia trecând pe scară, păţi ceea ce era inevitabil şi începu să se îndrăgostească.

Se auzeau paşi. Sub privirile lui înflăcărate, nu frumoasa fată îşi făcu apariţia, ci doctorul cu sprâncene stufoase. Omul intră în cameră, puse un pahar cu apă pe noptieră, apoi se uită spre scară.

— *Mia figlia*, rosti el cu fermitate. *Door-tair? Daugh-tair?*

— *Daughter*. *Sì, sì*, repetă Robert, încuviinţând frenetic din cap, pentru a arăta că da, da, înţelesese – *fiica lui*.

— Soţia mea vorbeşte un pic *inglesi*, spuse doctorul. *Io, no. Mi dispiace,* se scuză el, punând un pahar cu apă rece în mâna lui Robert şi strângându-i ferm degetele în jurul acestuia. Dr*ee*nk*,* dr*ee*nk.

Şi Robert bău.

— Aveam o cărticică, spuse el, când doctorul îşi retrase mâna. O carte mică. În engleză. *Ghidul soldatului în Sicilia*. Cu nişte cuvinte italieneşti.

Sprâncenele doctorului fremătau din cauza efortului de concentrare. În cele din urmă, scutură din cap – nu, nu înţelesese nimic.

— O carte? O carte mică? încercă Robert din nou, mimând cu mâna stângă cum deschidea şi închidea nişte coperte. Câteva cuvinte din latina învăţată la şcoală îi veniră în minte. *Liber?* spuse el. *Liber?*

— *Ah! Un libro!* Da, se dumiri doctorul, ieşind din cameră, ca peste câteva minute să vină înapoi cu un teanc de cărţi. *Ecco – scrittori inglesi. Shak-e-speare. Charldicken*. Cu astea înveţi *italiano*, da?

Nu avea nici un rost să întrebe din nou de broşura lui. În schimb, Robert îl lăsă pe doctor să îi pună în poală ceea ce, la o privire mai atentă, păreau a fi *Poveste despre două oraşe, David Copperfield* şi *Shakespeare – Opere complete*, toate în italiană.

— Soţia, spuse doctorul cu vădită mândrie. *Tea-chair*.

— *Teacher*? repetă Robert, iar doctorul aprobă din cap. Dar eu ştiu cărţile astea, spuse Robert, ruşinat că îl podideau lacrimile. Păi, sigur, aş putea să le citesc pe astea în italiană şi să recunosc fiecare cuvânt în engleză.

Doctorul, sesizând emoţia lui Robert, dar nu şi sensul vorbelor lui, încuviinţa înfocat din cap.

— Da, da, spuse el. Engleză.

Căpătând curaj, Robert gesticulă spre lucrurile din jurul lui şi se încumetă să pună întrebarea care îl frământa de când se trezise:

— *Filius*? spuse el, încercând să ghicească cuvântul. Fiu? Unde e el?

Dar acum sprâncenele doctorului se pleoştiră.

— *Morto*, zise el. Şi ridică trei degete. *Tutti tre figli. Morto, morto, morto*. Dispărut. Război. Probabil morţi. Toţi cei trei fii.

Strângând la piept cărţile familiare, Robert, copleşit de un sentiment acut de ruşine, izbucni în plâns. Hohotele îl zgâlţâiau şi abia mai putea respira. Părea să nu se mai oprească. Zgomotele îngrozitoare pe care le scotea le aduse acolo pe femeie şi pe fată. Familia nu se arătă tulburată de criza lui de plâns; femeia îl prinse uşor de umăr, murmurând vorbe de consolare, în timp ce fata alergă să mai aducă nişte apă. Robert luă recunoscător paharul şi bău.

— Nu trebuie să fie jenă, spuse femeia, când în cele din urmă se potoli. Vreau te rog să spun asta: nu trebuie să fie jenă. Noi toţi aici am pierdut pe cineva. Noi toţi aici ştim ce înseamnă să pierzi. Femeia tremura un pic; nevoia de a spune ce avea pe suflet părea să-i fi dezlegat limba. Gata, încheie ea. Am spus. Poate nu vorbesc englezeşte prea bine, dar am decis că trebuie să spun ţie. Ridică teancul de cărţi şi le puse pe noptieră. Acum tu te rog dormi. Şi când eşti un pic mai bine, tu începi să citeşti aceste cărţi şi înveţi italiană. Nu ai griji. Soţul meu

păzeşte cu puşca să nu vină *fascisti* locali, dar nu cred că mai vin acum.

Într-adevăr, locuitorii din Castellamare începură să se lămurească în zilele următoare că steaua fasciştilor de pe insulă apunea cu repeziciune. *Il conte* şi Arcangelo lăsaseră deoparte cămăşile lor negre şi dizolvaseră *Balilla*. Apoi, speriaţi de diverse zvonuri nefondate, cum că *inglesi* ar putea să le confişte medaliile fiilor lor şi fotografiile primite ca amintire din armată şi scrisorile prin care soţiile şi mamele lor erau informate despre moartea lor vitejească în luptă, tot felul de oameni se furişau în curţi şi pe câmpuri, unde, aşezaţi în genunchi pe pământ, îngropau aceste relicve, ca să nu le găsească nimeni. Până şi Amedeo luase medalia lui Flavio într-o noapte, o învelise într-o bucată de piele şi o ascunsese sub palmierul mare din curte.

În razele lunii, frunzele palmierul păreau de ceară, ireale, şi fire de beteală se întreţeseau parcă prin blana lui Micetto, care dormea acolo. Pregătindu-se să intre înapoi în casă şi scuturându-şi pământul de pe mâini, Amedeo constată că amărăciunea din sufletul lui se mai domolise un pic, ca o fierbinţeală mare ajunsă în momentul decisiv, când mai scade un pic, suficient cât să devină suportabilă.

*

Pina începu să le povestească frânturi din trecutul străinului. Era englez, nu american, spunea ea – ceea ce explica, în opinia lui Amedeo, de ce se emoţiona şi se bâlbâia aşa de rău ori de câte ori o vedea pe Maria-Grazia. Avea douăzeci şi cinci de ani – cu doi ani mai mult decât ar fi avut Tullio acum. Deşi Pina trebuise să verifice în dicţionar, şi nici măcar atunci nu fusese absolut sigură, ea considera că Robert folosise cuvântul englezesc *foundling* referindu-se la el însuşi.

— E copil abandonat! exclamă încântat Amedeo. Păi, atunci, e deja un Esposito şi el!

Pina se uită la el, mijind ochii.

— *Amore*, zise ea. El nu e fiul tău.

Dar cum să nu vadă în băiat un fel de compensaţie? Începuse chiar să spere, timid, temător, că măcar unul dintre băieţii lui ar putea să se întoarcă acasă, odată ce războiul se va fi încheiat oficial. Fiindcă, dacă băiatul acesta fusese salvat, la fel ar fi putut să fie şi un băiat de-al lui, de către vreun englez bun la suflet, pe nişte ţărmuri străine.

În zilele următoare, locuitorii insulei începură să creadă şi ei că străinul care

zăcea rănit în casa doctorului nu era un blestem, ci o binecuvântare. Păi, dacă veneau cumva camarazii englezi ai soldatului sau americanii cu jeepurile şi steagurile lor, n-aveau ei să vadă cât de frumos se purtaseră locuitorii insulei cu fratele lor, îngrijindu-l ca pe unul din familie?! Şi, în afară de asta, nu era un miracol al Sfintei Agata să le fi fost adus lor, la sfârşitul acestei lupte, un om înecat, ieşit din mare? Acum, de dimineaţă până noaptea, văduvele din oraş soseau la uşa Casei de la Marginea Nopţii, aducând pentru străin blide cu vinete coapte şi sticle cu băutură de casă. Pescarii veneau şi ei în fiecare seară cu sardele proaspete. Ba chiar şi câteva fete, dintre cele cărora le plecaseră iubiţii pe front, începură să apară rujate, cum nu mai fuseseră văzute de dinainte de război, şi să o întrebe pe Maria-Grazia dacă nu puteau şi ele să se uite un pic la soldat.

Maria-Grazia le trimitea la plimbare pe aceste admiratoare, deşi nu ar fi admis, nici măcar în sinea ei, că ar fi avut vreun alt motiv decât indignarea faţă de îndrăzneala lor şi grija pentru însănătoşirea englezului. „Nu vrea să vă vadă pe voi“, nu se putea ea abţine să nu le zică peste tejghea, un pic prea încet ca fetele să o poată auzi. „E în afară de orice pericol în momentul de faţă, dar o singură privire la feţele voastre boite ar fi de ajuns ca boala să-l întoarcă.“

Iar Gesuina – care considerase întotdeauna o mare nedreptate că Maria-Grazia, biata de ea, o fată aşa de bună, avea parte de tot ce era mai rău în comparaţie cu colegele ei de clasă – se trezi din toropeala ei şi chiui de bucurie.

Dar adevărul era că soldatul englez nu se afla în afara oricărui pericol. Amedeo, veghind lângă patul tânărului, avea sentimentul că trecea prin aceeaşi luptă pe care o îndurase la naşterea fiecăruia dintre cei trei copii mai mari ai lui. Temperatura băiatului creştea vertiginos şi apoi scădea. Îl chinuia o sete turbată. Umărul continua să supureze, plaga nu se vindeca.

— Spală-i rana cu apă sfinţită de la statuia Sfintei Agata, îi sugeră Gesuina. Ar trebui să aibă efect, aproape sigur.

— Eu am nevoie de mai multă sulfanilamidă, asta să fie clar, decretă Amedeo.

Gesuina ţuguie buzele la acest comentariu necuvios, dispăru târşâind picioarele şi se întoarse cu un medalion înfăţişând-o pe Sant’Agata, pe care să i-l prindă englezului în jurul gâtului, cu o piatră norocoasă în formă de Fecioara Maria şi cu o sticlă cu apă sfinţită de la sărbătoarea din anul precedent.

Spre marea mulţumire a Gesuinei, rana începu să se vindece. Puţin câte puţin, tânărul soldat părea să învingă infecţia – până când, într-o dimineaţă, Amedeo desfăcu bandajul de pe umăr şi, mişcând satisfăcut din cap, constată că pielea era rece şi uscată.

— O să ai un pic mâncărimi, îi spuse englezului, bandajând rana la loc. Să nu pui mâna acolo.

Fiindcă aşa era obiceiul lui, să vorbească tot timpul cu pacienţii, indiferent dacă băiatul acesta înţelegea ceva sau nu. Robert pricepu suficient încât să-şi dea seama că vestea era îmbucurătoare.

— *Grazie. Grazie*.

— E timpul să te dai jos din pat, spuse doctorul. O să-ţi prindă bine să stai un pic afară pe verandă sau în bar şi să respiri aer de mare.

Englezul încuviinţă din cap şi repetă *„mare, mare*“, un cuvânt pe care îl înţelesese imediat. Mulţi dintre locuitorii insulei priviseră cu suspiciune fereastra cu obloanele trase în spatele cărora zăcea străinul. Acum însă, când apăruse şi el în sfârşit în oraş, constatară surprinşi că îl plăceau. Din cauză că nu ştia limba, era mereu plin de solicitudine şi respectuos; încuviinţa din cap, cu amabilitate, chiar şi la cele mai extravagante opinii, murmurând doar *„Sì, sì, sì*“. Stătea pe lângă Maria-Grazia în bar şi avea măgulitorul obicei de a se repezi să tragă scaunul pentru clienţii care voiau să se aşeze sau se apleca să ia de pe jos cărţile de joc rătăcite de bătrânii jucători de *scopa*, ridicându-se apoi roşu şi emoţionat, semănând leit cu imaginea pe care o aveau în mintea lor despre un englez. Se căznea să înveţe italieneşte, iar acesta era un motiv de amuzament zilnic: ziua în care confundă cuvântul „an“ cu cuvântul „anus“ avea să rămână de pomină pe insulă. („N-am să uit niciodată“, râdea Rizzu cu lacrimi, peste mulţi ani. „Când tânărul acela a întrebat-o pe *signora* Gesuina câte *anusuri* are! Să fi văzut mutra ei atunci! Ha!“)

Mai mult chiar, atât Micetto, cât şi micuţa Concetta îl plăceau pe Robert şi s-a întâmplat cum spunea Gesuina cam în silă: „Dacă creatura aia sălbatică şi fetiţa aia sălbatică s-au ataşat de el, toţi vor face la fel“.

Robert descoperi că, sub soarele acesta ciudat, unde el era incapabil să schimbe mai mult de două cuvinte cu Maria-Grazia, iubirea lui era ca o febră de sine stătătoare, nemăsurată, ca o provocare constantă. Dacă ştia că ea trecuse pe scări, se năpustea să stea în aerul respirat de ea, încercând să prindă o urmă a parfumului ei (care era sec şi aducea a portocale). Dacă ea atingea ceva pe tejgheaua barului, lua pe furiş în mână obiectul acela, pentru simpla plăcere de a-l atinge şi el. Robert credea cu seninătate că nimeni nu observase adoraţia lui. Neputând să-şi stăpânească pasiunea, începu chiar să-i vorbească şi ei despre ea. Se întâmpla ca Maria-Grazia să vină în camera lui cu o carafă de apă sau cu o carte, iar în timp ce se apleca să o lase jos, el spunea, pe un ton obişnuit, ca şi

cum doar îi mulţumea: „Lasă-mă să te iubesc, aici, imediat, până nu se trezeşte tatăl tău din siestă“. Sau, când ea mătura prin colţurile barului după închidere, el începea prin a-i vorbi despre emisiunile radiofonice ori despre vreme, ca la sfârşit să declare că era cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse el vreodată, că aerul însuşi prin care ea se mişca era sfânt pentru el.

Aşa se făcu că Maria-Grazia – care, de fapt, vorbea bine englezeşte, doar că fusese prea timidă să recunoască asta de la bun început – ajunse să-şi dea seama, cu o explozie de bucurie, că el o iubea.

Robert, observând cum Maria-Grazia se înroşea la faţă, se întreba dacă nu cumva tonul vocii lui îi dăduse de gol sentimentele pentru ea şi decise să fie mai sobru în declaraţiile lui. Dar nu să şi renunţe la ele – fiindcă aşa ceva nu ar fi putut să facă, la fel cum nu ar fi putut să nu o mai adore. Ardoarea lui făcea parte din miracolul acestei insule, făcea parte din însuşi aerul pe care el îl respira aici.

*

Ghemuit peste radioul reglat pe BBC, ca să prindă printre paraziţi ştiri despre camarazii săi, Robert află că atacul lansat în Sicilia fusese o reuşită, că italienii se predaseră şi că germanii fuseseră forţaţi să se retragă la Messina. Acum, când rana de la umăr începea să se vindece, era tot mai preocupat de ideea de a se întoarce la regimentul său. Sau, mai bine zis, acel fragment din fiinţa lui încă vag dominat de sentimentul datoriei era preocupat de aceste gânduri. În rest, toată fiinţa lui dorea să rămână în Castellamare, adormit de valuri şi de ţârâitul greierilor, făcându-i cu îndrăzneală declaraţii de dragoste Mariei-Grazia – să rămână aici şi să uite că fusese vreodată război.

Dar, treptat, începu să sufere din cauza acestei ezitări permanente. Ori pleca acum, ori nu mai pleca deloc, ceea ce putea crea alte dificultăţi. Într-o zi, în timpul siestei, Maria-Grazia se duse în camera unde el dormea cam agitat, cu radioul lângă el emiţând doar paraziţi. Îngenunchind lângă patul lui, îl luă de mână şi lansă un şuvoi de vorbe în italiană, arcuindu-şi duios sprâncenele înguste, la fel cum se arcuiau sprâncenele stufoase ale tatălui ei. Robert nu înţelegea nimic, dar abia se putea abţine să nu o cuprindă în braţe şi să nu îi spună acele prime cuvinte pe care le căutase cu înfocare în dicţionarul şcolar al Pinei: *„Ti amo. Ti adoro*“.

În schimb, o asculta cum vorbea: Maria-Grazia părea să pregete, să dojenească, să bată în retragere şi, în final, să implore – după care în cele din urmă tăcu, aparent satisfăcută, şi îşi retrase mâna din mâna lui.

Fără vreun alt cuvânt, urcă treptele până în camera ei. O auzea foindu-se (mersul acela al ei, întotdeauna un pic inegal). Auzi mişcările iuţi ale unei perii prin părul ei, hainele ei căzând uşor pe duşumea. Patul scârţâind, când se sui în el; era un obiect vechi, ca toate paturile din această casă, şi prea scurt pentru Maria-Grazia, care trebuia să se chircească puţin ca să încapă în el, ochii ei frumoşi privind cu alean, părul ei negru, împletit într-o coadă groasă ca o funie, aşezat pe pernă.

Uneori, când coada împletită se balansa peste umărul ei, în timp ce muta vreo tavă cu prăjituri sau mătura prin colţurile barului, lui Robert îi venea să i-o cuprindă cu amândouă mâinile şi să sărute părul ei lung şi strălucitor.

Dacă nu pleca imediat, cum avea să se mai împace vreodată cu războiul în care ar fi trebuit să lupte?

Pregătise un bilet în italiană, cu câteva zile în urmă – neadecvat pentru toată bunătatea pe care i-o arătaseră, îşi dădea seama acum. Avea limba grea şi uscată parcă de febră, cum fusese în timpul bolii. Puse biletul pe noptieră, îşi luă puşca şi plecă, în timp ce ei toţi dormeau încă.

În dreptul bisericii, dădu peste părintele Ignazio. Preotul se uită circumspect la puşcă.

— Unde te duci, Robert Carr? îi spuse el în cele din urmă.

Robert se prefăcu a nu înţelege ce îl întrebase preotul în engleză şi se eschivă, cu zâmbete şi semne din cap, pornind repede mai departe. O luă pe scurtături, pe unde mergea Concetta, prin mărăcinişuri şi printre cactuşi, ajungând astfel la drum, fără să-l fi văzut careva. Trecu aproape alergând prin dreptul fermei lui Mazzu, ţinându-se cu mâna de umăr, fiindcă de fapt nu se întremase pe cât crezuse el şi îl durea iar, acum când era în aer liber. Aproape că îşi dori să-l fi lăsat pe preot să-l împiedice să plece. Câinii lui Mazzu lătrară, gata să se sugrume cu lanţurile de gât, dar nimeni nu mişcă în spatele ferestrelor cu obloanele închise.

Când ajunse aproape de chei, auzi paşi repezi în depărtare. Maria-Grazia, alergând. Exact lucrul de care se temuse, fiindcă însemna că trebuia să explice. O vedea apropiindu-se, cu motanul Micetto pe urmele ei şi cu Concetta alergând prin mărăciniş şi zbierând:

— Stai, Maria-Grazia! *Stai*, aşteaptă-mă!

Maria-Grazia se opri în faţa lui. Şi de pe buzele ei se revărsă un potop de cuvinte în engleză.

— Pleci, spuse ea. De ce pleci acum, Robert? Noi toţi vrem să rămâi. Graţia

divină te-a adus aici, toată lumea crede asta. Graţia divină şi Sant'Agata. De ce să pleci, ca să mori în altă bătălie? spuse ea, cu un suspin din rărunchi. Credeam că o să vii sus în camera mea. Asta era ce te-am rugat eu. În schimb întorci spatele şi pleci – a fost ceva ce-am făcut sau am spus eu, Robert? Mama şi tata vor fi foarte trişti dacă pleci. Noi toţi vom fi trişti.

— Vorbeşti englezeşte, remarcă Robert jenat, pe un ton cam brutal.

— Da, da. Am ştiut tot timpul să vorbesc englezeşte. Doar că eram prea timidă înainte. Astăzi, ţi-am cerut în italiană să vii sus în camera mea, în schimb tu vrei să pleci şi să ne părăseşti!

— De ce nu mi-ai cerut asta în engleză, din moment ce vorbeşti limba?

Cu sprâncenele încruntate aprig, Maria-Grazia ripostă:

— De ce tu nu mi-ai spus că mă iubeşti în italieneşte, din moment ce ştii cum se zice? Văd că laşi pagina aceea deschisă pe masa ta, iarăşi şi iarăşi.

— Păi, o să-ţi spun acum, răspunse Robert, tot un pic mai brutal decât intenţionase. *Ti amo. Ti adoro*. Dar trebuie să plec.

— Nu ţi s-a vindecat umărul. Nu poţi să te lupţi cu nimeni cu umărul aşa, Robert! Vei muri!

— S-a vindecat suficient cât să pot merge să-mi caut regimentul.

Maria-Grazia plângea.

— Vei muri, repetă ea. Toţi cred asta. Mă rog lui Dumnezeu şi la Sant'Agata să ţi se redeschidă rana – orice, numai să nu te duci înapoi la războiul ăla.

— Plec, spuse el. Plec, dar o să mă întorc. Ţi-am spus că te iubesc, uiţi asta?

Maria-Grazia mergea după el pe drumul de ţară, plângând.

Pe chei, Robert descoperi un lucru ciudat: nici unul dintre pescari – nici Bepe, nici 'Ncilino, nici chiar Agata-pescăriţa cu barca ei împrumutată – nu erau dispuşi să-l ducă în Sicilia. Toţi trei refuzară categoric, păzindu-şi ferm vâslele şi scuturând din cap. Agata-pescăriţa se răţoia în dialect la el cu atâta ferocitate, încât Robert se trase înapoi, speriat.

— De ce-i aşa furioasă? o întrebă el pe Maria-Grazia, supărat şi gata să plângă văzând că Agata, cea care îl salvase, se întorsese acum împotriva lui.

— Nu e furioasă, răspunse Maria-Grazia. Dar nici ea nu vrea să te ducă.

— Şi ce tot spune?

— Spune că nu se poate să pleci acum, când războiul s-a terminat, explică Maria-Grazia. Spune că tu ne porţi noroc, că tu ne aduci nouă noroc. Spune că, de când ai venit aici, au prins mereu *sarde* bune şi toni mari de tot – asta e o superstiţie de-a ei, bineînţeles…

Dar Agata-pescăriţa nu terminase de vorbit.

— Şi-acum ce-a mai spus?

— Spune… spune că insula asta a pierdut deja destui bărbaţi buni.

Robert, oarecum zăpăcit de toate acestea, decise că nu-i rămânea altceva de făcut decât să înoate până în Sicilia. Ţinându-şi puşca deasupra capului, îşi luă avânt şi se aruncă în mare de pe chei. Maria-Grazia, pescarii, fetiţa şi motanul stăteau în şir uitându-se la el, amuţiţi complet de gestul lui. Robert ajunse cumva până la stânci, gemând rău din cauza durerii de la umăr. În momentul acela, se văzu nevoit să lase puşca mai jos.

Ca prin ceaţă, auzi strigăte venind din spate. Când se răsuci, văzu o mulţime de oameni adunându-se în capătul cheiului. Erau acolo doctorul Amedeo, Pina, părintele Ignazio, nepoata lui Rizzu ducând-o de mână pe Gesuina, bătrânii jucători de *scopa*, ba chiar şi băcanul Arcangelo, care nu schimbase mai mult de trei cuvinte cu el şi care până cu o lună în urmă fusese fascist.

— Orăşenii declară, strigă Arcangelo peste apa mării, fâstâcit, şoptindu-i Pinei să traducă, că dacă nu vrei să rămâi de bunăvoie, eu şi *il conte* vom fi nevoiţi să te luăm – *come si dice?* – prizonier de război. Vrei să vii înapoi acum, te rugăm, *signor* Carr?

Călcând prin apă, gâfâind în stropii fini şi aerul sărat, un pic ameţit din cauza efortului, Robert simţi cum durerea vie din umărul rănit ba slăbea, ba se intensifica. Ridică mâna. Avea degetele încleiate de un reziduu cleios. I se redeschisese rana şi începuse să supureze. Supură până când cei trei pescari, Bepe, ’Ncilino şi Agata, porniră năvalnic prin apă, îl luară pe sus şi-l scoaseră teafăr la mal.

III
Citadela morţilor
1944–1953

A fost odată o femeie bătrână, căreia îi intrase în cap să arunce un blestem asupra fiicei unui rege. „Nu vei putea să te măriţi, până ce nu îl vei fi găsit pe Omul Mort şi nu îl vei fi privegheat timp de un an, trei luni, o săptămână şi-o zi“, i-a sortit ea.

Fata a crescut şi blestemul s-a păstrat. Deşi avea mulţi peţitori şi era foarte frumoasă, niciodată nu a întâlnit pe cineva care să-i placă într-atât încât să-l ia de bărbat. „Tată, nu are nici un rost“, spuse prinţesa în cele din urmă. „Mi-e limpede că nu voi putea să mă mărit până ce nu voi fi găsit omul cu care am fost blestemată să mă cunun, căci nimeni altcineva nu-mi va plăcea. Prin urmare, am de gând să plec în lumea largă şi să îl caut pe Omul Mort.“

Regele, tatăl ei, a plâns, dar fata nu s-a lăsat abătută de la hotărârea ei, aşa că a doua zi şi-a înşeuat calul, şi-a făcut bagajele şi a plecat în lumea largă în căutarea Omului Mort.

După ce a umblat ea ani mulţi şi lungi, a ajuns la un măreţ castel alb. Poarta era deschisă, iar lămpile erau aprinse. Un foc ardea în şemineu. Fata a intrat şi s-a plimbat din odaie în odaie, până când într-un final a găsit un om mort zăcând în faţa căminului într-o încăpere de la etaj. „Uite-l aici pe mirele meu“, spuse prinţesa. „Şi va trebui să îl priveghez un an, trei luni, o săptămână şi o zi, până ce se va trezi la viaţă.“

Acestea fiind zise, prinţesa s-a aşezat pe jos, pe dalele din faţa căminului, şi a aşteptat ca Omul Mort să se trezească la viaţă.

O poveste veneţiană, de asemenea relatată în Decameronul *şi de către* signor *Calvino în cartea sa de poveşti, care cumva a răzbit până în Castellamare în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Convingerea mea este că a fost adusă, probabil, de unul dintre prizonierii din nord. Consemnată prima oară când* signor *Rizzu mi-a repovestit-o în 1942.*

1

Războiul se stinse în vara când Maria-Grazia şi Robert ajunseră să se iubească. În primăvara următoare, când Sicilia era sub ocupaţie străină de opt luni, iar pescarii începuseră să se aventureze iarăşi în larg, o barcă necunoscută apăru la orizont. Alergând până la fereastra de sus a casei, Concetta şi Maria-Grazia scrutară marea prin binoclul lui Flavio şi descoperiră barca, pescarul care vâslea şi doi soldaţi americani, fiecare cu câte o cască metalică pe cap.

Sosirea tardivă a americanilor în Castellamare era rezultatul unei omisiuni. Insula ar fi trebuit să fie ocupată, de fapt, cu luni în urmă. Dar în haosul care înghiţise Siracuza, sicilienii uitaseră, pur şi simplu, să le comunice ocupanţilor că insuliţa de la orizont era locuită. Abia mult mai târziu se întâmplă ca un colonel, aplecat peste fotografiile lui aeriene cu o lupă în mână, să desluşească o pată tulbure la sud-est de Sicilia. Mărind imaginea, colonelul descoperi bolovani cenuşii formând un chei şi o inflorescenţă roşie reprezentând, probabil, nişte case. S-a dus să se lămurească în piaţa de mărfuri de sub fereastra biroului său.

— *Sì, sì*, confirmară târgoveţii din Siracuza, *sì*, Castellamare era o insulă locuită, ba chiar existase acolo şi un lagăr de prizonieri, mulţi oameni deştepţi din nord, patru sau cinci gardieni.

În dimineaţa următoare, colonelul trimise o barcă peste întinderea mării, ca să investigheze.

Americanii – un sergent şi un locotenent – îi oferiseră bătrânului proprietar al bărcii *Îndură-te, Doamne* o singură bancnotă, de un dolar, ca să îi transporte la Castellamare. Ajunseră imediat după ora patru după-amiaza, pe o căldură infernală, în ciuda primăverii calendaristice. Pescarul trase barca la cheiul pustiu şi le arătă drumul, printre livezile de măslini şi cactuşi, spre vârful insulei. Pe urmă se aşeză pe fundul bărcii şi începu să îşi dea o pasienţă, înşirând cărţile de joc pe bancheta transversală şi anunţând foarte ferm că el intenţiona să rămână acolo.

— O să fie mare zăpuşeală la urcuş, spuse sergentul.

— O să găsim pe careva cu o maşină, ca să ne ducă până sus, zise

locotenentul.

Pescarul ţuguie buzele.

— Nu există automobile pe-aici, zise el, cu dispreţul locuitorului de la oraş pentru viaţa la ţară. Nici frigider, nici televizor, nici aparat de radio portabil. Nu există nimic aici. Aţi înţeles, *americani*?

Urcând cu greu dealul, americanii înţeleseră. Pe câmpuri, lujerii din vie abia răsăreau, amintindu-i sergentului de viaţa de-acasă şi de câmpurile din California. În depărtare, aproape de mare, un şir de lucrători se mişcau la unison, scobind cu săpăligile în pământul uscat, cu un zgomot ritmic care se auzea chiar de la acea înălţime. Lângă ei, pe drumul de ţară, se zărea micuţ un automobil, care n-ar prea fi avut ce să caute acolo.

— Ce facem? Facem cale-ntoarsă, să-i întrebăm pe oamenii ăia? spuse sergentul.

— Încercăm întâi în oraş, răspunse sergentul, care nu putea concepe să mai urce încă o dată dealul pe o asemenea caniculă.

Dar nu mai întâlniră alte semne de viaţă, până când, într-un final, trecură pe sub o arcadă scorojită şi intrară în oraş. Arcada devenise un fel de panou de afişaj pentru sloganuri de toate orientările politice. *Viva Il Duce!* şi *Viva Mussolini!* erau aproape şterse acum, în locul lor apărând numele eroilor Italiei pe jumătate eliberate: *Viva Badoglio! Viva Garibaldi! Viva il Re!*

Locotenentul mişcă aprobator din cap.

— Nu sunt fascişti aici, zise el.

— În orice caz, nu mai sunt, spuse sergentul.

Pescarul din Siracuza se înşelase în privinţa altui lucru: exista un aparat de radio portabil. După câteva căutări, îl localizară în faţa barului. Aici, dădură peste un amestec straniu de persoane: văduve, jucători de cărţi vârstnici, doi sau trei pescari şi un soldat britanic, bând cafea şi discutând în contradictoriu buletinul de ştiri de la BBC.

— Unde e restul regimentului tău? îl întrebă locotenentul pe soldatul britanic. Nu ni s-a spus că insula aceasta ar fi fost deja capturată de către forţele britanice.

Robert puse cana de cafea pe masă şi se ridică în picioare.

— Nici nu a fost, zise el. Eu sunt sigurul. Am eşuat pe ţărm, adus de mare, în noaptea de 9 iulie. M-am pierdut de regimentul meu când avioanele de remorcare ne-au dat drumul în mare, iar de-atunci nu am mai văzut nici un camarad de arme.

Sergentul auzise de aterizările acelea de la cumnatul lui, pilot pe un avion de

remorcare: cum avioanele fuseseră deviate de vântul puternic şi de ploaie, din cauza cărora dăduseră drumul planoarelor prea devreme; cum paraşutiştii britanici fuseseră împrăştiaţi pe munţi, cufundaţi în marea zbuciumată, abandonaţi prin plantaţii de viţă-de-vie, la sute de kilometri în spatele liniilor inamice. În zilele care au urmat atunci, cei care mai puteau încă să lupte luptaseră acolo unde se aflau; cei care pluteau încă pe fragmente de epave fuseseră culeşi din mare şi trimişi înapoi în Tunisia. Unii britanici fuseseră atât de furioşi pe piloţii americani ai avioanelor de remorcare, încât trebuiseră consemnaţi în tabăra militară.

— Mare porcărie, murmură sergentul. Am auzit şi noi toate astea.

Soldatul britanic se identifică:

— Plutonul de paraşutişti numărul şase, Batalion trei, Divizia întâi de trupe aeropurtate. Aveţi idee dacă au mai scăpat şi alţii din planoarele prăbuşite? La asta mă gândesc mereu. Visez asta noaptea. Au mai scăpat şi alţii?

— Noi am ajuns în Sicilia doar de şase luni, spuse locotenentul. Nu ştiu nimic despre asta. Îşi mută privirea de la soldatul britanic la bătrânii de la masa unde jucau cărţi, la văduvele care şuşoteau în colţ şi la cei doi pescari, care puseseră deoparte ziarele şi se uitau acum la cei doi americani, cu o curiozitate binevoitoare. Am auzit că există un lagăr de deţinuţi, adăugă el în cele din urmă.

A fost chemată Pina. Ea îi conduse pe soldaţi în lungul străzii principale, până la colibele dărăpănate unde fuseseră cazaţi cândva prizonierii. Prea timidă ca să vorbească englezeşte în faţa acestor străini, Pina le explică totuşi, într-o italiană clară, că lagărul de deţinuţi nu mai exista.

— Zice că aici erau ţinuţi prizonierii, traduse Robert. Nu a fost un lagăr propriu-zis, doar aceste case. Apoi, spune ea, când au început luptele, gardienii fascişti au plecat. Asta s-a întâmplat exact în momentul când am ajuns eu pe insulă.

— Cum e cu prizonierii?

— Există un lector universitar. Vreo doi deputaţi socialişti. Ceilalţi au plecat, de asemenea.

Chiar şi Mario Vazzo plecase, întorcându-se în Italia continentală ca să-şi caute soţia şi copilul.

— Care-i situaţia cu administraţia locală? Există oficialităţi cu care să putem discuta? Primarul?

Robert scutură din cap.

De-acum, jumătate din locuitorii insulei prinseseră de veste că veniseră

soldaţii americani. Se îngrămădiră în jurul americanilor eliberatori, bătându-i prieteneşte pe umăr. Cineva începu să scandeze *Viva l'America!*. Concetta se smulse din mâna Mariei-Grazia şi ieşi în faţa mulţimii ca să se zgâiască la străini.

— E ciudat, fir-ar să fie! spuse locotenentul, care sperase să cucerească insula într-un stil mai grandios. Nouă ni s-a spus că exista aici un lagăr de prizonieri, cu patru sau cinci gardieni.

— Da, da, zise Robert. Spune şi ea că a fost un lagăr de prizonieri, doar că acum au plecat toţi.

— Aduceţi-i pe americani înapoi la bar, să bea o cafea, spuse Rizzu. Oferiţi-le ceva de mâncare şi de băut.

Soldaţii americani fură conduşi înapoi pe străzi, ca oaspeţi de onoare, ceea ce îl mai îmbună un pic pe locotenent. La Casa de la Marginea Nopţii, o refuzară pe Maria-Grazia când le oferi *caffè di guerra*, dar acceptară să stea jos la bar, sub ventilatorul din tavan, unde cerură ca fostul *podestà* al insulei să fie convocat imediat.

Rizzu, aşezat mândru pe scaunul din faţă al automobilului, pentru prima oară în viaţa lui, îl aduse pe *il conte* de pe câmp. Timorat, *il conte* făcu o plecăciune rigidă în faţa eliberatorilor.

— Înţelegi limba engleză? întrebă locotenentul.

Il conte, care nu se omorâse niciodată prea mult cu învăţătura, se văzu nevoit să scuture din cap. Robert şi Pina fură aduşi să traducă. În timp ce *il conte* se făcea tot mai roşu la faţă, cu ochii pironiţi în pământ, soldaţii americani declarară că insula era cucerită, iar *il conte* era destituit din funcţia de primar. *Il conte* se apropie târşâind tălpile şi, după un moment de încordare când puţin lipsi să nu turbeze de furie, consimţi să dea mâna cu soldaţii.

Pe urmă, americanii ridicară problema lui Robert.

— Te vom luăm cu noi la Siracuza, zise locotenentul. Îţi dăm o medalie frumoasă şi te transferăm înapoi la regimentul tău.

— Nu pot să merg, spuse Robert. Am încercat deja să plec, să mă întorc la regimentul meu. Nu s-a putut. Rana de la umăr a început să sângereze din nou când am părăsit insula.

— *Sì, sì*, a confirmat una dintre sătence, o bătrână oarbă, cu o pojghiţă albă pe globii ochilor. *Un miracolo di Sant'Agata*.

— Ce-a zis?

— Zice că e un miracol al Sfintei Agata.

— Haida-de, zău aşa, spuse locotenentul. Ajunge, gata. Te scoatem de-aici şi te ducem într-un spital ca lumea, dacă eşti rănit. Vom cere să fii transportat în Tunisia. Sau să fii trimis acasă în Anglia, dacă asta e ce-ţi doreşti.

Dar Robert clătina din cap.

Amedeo a fost împins în faţă de mulţimea localnicilor ca să prezinte un raport medical. Da, da, admise el. Nu se poate face nimic pentru umărul lui Robert, decât să fie lăsat să se vindece de la sine. O perioadă de repaus şi odihnă; nu era recomandabil ca pacientul să fie mutat de pe insulă, în această fază delicată.

— Ia, arată-mi şi mie umărul tău, spuse locotenentul.

Robert se descheie la cămaşă şi dezgoli cicatricea, cu pielea deja lucioasă şi netedă.

— Eu văd că s-a vindecat destul de bine, spuse locotenentul. Nu mai e nici o problemă cu umărul tău.

— Dar nu şi când va pleca de pe insulă, ieşi în faţă Maria-Grazia, răsucindu-şi părul negru şi des, ca o funie groasă, şi vorbind clar englezeşte. Atunci va sângera din nou.

Locuitorii insulei confirmară şi ei, într-un murmur general. Locotenentul îşi aminti de ghidul de campanie pentru Sicilia, pe care îl primiseră înainte de a debarca la Messina. „Majoritatea locuitorilor sunt romano-catolici şi foarte devotaţi sfinţilor.“ Britanicul acesta părea să exercite un fel de fascinaţie asupra lor.

— Cred că tipul s-a cam ţicnit în războiul ăsta, mormăi el la urechea sergentului.

Dar, superstiţios din fire, sergentul părea vizibil impresionat şi înclina să nu-i dea dreptate.

— Eu n-aş fi aşa de sigur, spuse el. Am mai auzit şi de alte miracole în războiul ăsta, de la cumnatul meu Harvey, care pilotează avioane.

— Haide, recunoaşte, încercă locotenentul din nou, adresându-i-se doar lui Robert. Aşa-i că ţi-ar plăcea să vii cu noi în Sicilia, să mănânci o masă bună, să mergi la un doctor şi să afli ce s-a mai întâmplat cu amicii tăi?

Dar Robert scutură din cap. Nu putea să meargă cu ei pe continent şi nu-i trebuia nici un tratament medical într-un spital al armatei.

— Nu pot să plec de-aici, zise el. Insula aceasta este singurul loc unde umărul meu se poate vindeca. Şi el este singurul doctor care mă poate face bine.

Acum, pentru prima oară, sergentul simţi nevoia să intervină.

— Are umărul paradit, oricum, spuse el. După părerea mea, nici nu mai

contează dacă îl lăsăm aici sau îl luăm cu noi.

— Un dezertor rămâne dezertor, orice-ar fi, decretă locotenentul. Nu se poate să-l lăsăm aici.

*

Locotenentul se aşteptase ca englezul să se împotrivească mai mult, dar în final Robert se duse cu ei. Însă nu se aşteptase să vadă acea procesiune a localnicilor care îi urmară pe drumul de ţară, până pe chei, văicărindu-se, vociferând în dialectul lor, iar în unele cazuri chiar plângând în hohote şi agăţându-se de mâinile englezului. Locotenentul, asudând din greu, în timp ce îl ducea de braţ pe Robert, palid şi posomorât, regreta clipa în care fusese trimis pe insula aceasta. Şi situaţia se complicase şi mai mult, dat fiind că sergentul lui, un tânăr stăpânit de superstiţii, care crescuse într-o cocioabă din California, se dăduse făţiş de partea englezului.

Pe chei, localnicii aşteptau în tăcere ca americanii să îl ducă pe Robert departe. Locotenentul simţea că era cazul să facă un fel de anunţ. Cocoţându-se pe bancheta bărcii *Îndură-te, Doamne*, li se adresă locuitorilor insulei:

— Vom avea multă grijă de prietenul vostru. Vom veghea să fie tratat cum se cuvine.

Localnicii continuau să se holbeze în tăcere, în timp ce Robert şi Maria-Grazia se îmbrăţişară repede. Apoi pescarul ridică ancora, având-u-i la bord pe americani şi pe englez. Localnicii, trişti cu toţii, rămaseră pe chei pentru mult timp, privind cum barca se îndepărta în larg.

— Ce loc infernal, spuse locotenentul.

— De rău augur, dacă vreţi părerea mea, zise sergentul.

În timp ce pescarul trăgea la vâsle prin valurile clocotitoare ale mării dintre Castellamare şi Siracuza, englezul scoase un geamăt surd. Un sânge negru i se prelingea din rana de la umăr. Locotenentul scotoci prin trusa de prim ajutor, de unde scoase un pachet de pansament steril, model Carlisle pentru armată.

— Uite, zise el. Pune-ţi asta pe umăr. Te trimitem la doctor de îndată ce ajungem pe ţărm.

Între timp, sergentul îşi aminti pe neaşteptate o întâmplare din trecut: avea vreo cincisprezece sau şaisprezece ani şi muncea să strângă recolta la o fermă de lângă Soledad, când văzuse cum un om căzuse dintr-un car direct într-o furcă, iar omul acela sângerase acolo, până nu mai rămăsese în el nici o picătură de sânge.

Îi păru bine când îl lăsară pe soldat la spitalul de campanie britanic, ştiind că

nu trebuia să mai aibă de-a face cu el.

*

De la Spitalul General Britanic 66, Catania, Robert, sângerând în continuare, a fost trimis în Tunisia şi de-acolo îmbarcat pe o navă-spital, cu destinaţia Southampton. În timpul voiajului pe mare rămase imobilizat la pat, hrănindu-se doar cu câte un pic de supă limpede. Uneori, rana începea să se vindece, dar după câteva zile sângera iarăşi. Robert avea febră tot timpul, temperatura urcând şi coborând imprevizibil; îl chinuiau dureri de cap persistente. Tratamentul cu mercurocrom şi sulfanilamidă nu avea nici un efect asupra acestei infecţii, care părea mult mai profundă, ca şi cum prinsese rădăcini în el.

Regimentul lui – cât mai rămăsese din el – lupta în nord, însă Robert nu mai putea fi trimis nicăieri. În timp ce camarazii lui din Plutonul de paraşutişti numărul şase erau paraşutaţi deasupra oraşului Arnhem, Robert zăcea într-un pat cu perdele cenuşii, câteodată revenindu-şi, alteori simţindu-se rău, şi visa la Maria-Grazia. Visa la îmbrăţişările ei în după-amiezile fierbinţi, când restul oraşului picotea amorţit în spatele obloanelor închise, când ei îşi ţineau răsuflarea, ca să nu tulbure profunda linişte a insulei. Visa la părul ei negru şi des ca o funie groasă. La senzaţia de calm, când se trezea din somn lângă ea, în odaia aceea cu frunze de palmieri la fereastră şi linia albăstruie a mării în zare. Dacă aceste lucruri se întâmplaseră aievea sau fuseseră doar în închipuirea lui, nu-şi mai dădea seama cu certitudine. Întreaga lume părea un tărâm scufundat, în care imense porţiuni de timp dispăreau înghiţite complet, şi cu toate astea zilele se târau letargic înainte. Dar el continua să se agaţe de credinţa că fusese cândva iubitul ei şi că va putea să o iubească din nou.

Asculta ştirile la radio, înţelegea că războiul se apropia de un final haotic. Află că două bombe teribile fuseseră aruncate deasupra Japoniei, oraşe întregi fiind nimicite, un lucru îngrozitor. Apoi, capitularea. Hitler mort, Mussolini mort. Curând, ştia asta, soldaţii aveau să pornească înapoi, cu vapoare, cu trenuri, un formidabil exod în toate direcţiile prin lumea cunoscută de toţi, unde duşmăniile lor fuseseră date uitării, o călătorie aidoma migraţiei păsărilor spre casă.

*

Maria-Grazia primi o carte poştală cu fotografia unui spital englezesc cu ziduri din cărămidă roşie în toamna anului 1945. Avea la adresă doar „Maria-Grazia Esposito, Casa de la Marginea Nopţii, Insula Castellamare“, dar ilustrata

o găsise cumva. „*Sto pensando a te*“, scria. „Mă gândesc la tine.“ În felul acesta, înţelese că Robert supravieţuise.

2

Micuţa Concetta o trezi din somn înainte de revărsatul zorilor.

— Maria-Grazia, vino jos! strigă ea, vocea ei răsunând cu ecou în curte.

Maria-Grazia se dezmetici din visele ei stranii, vise cu grote negre, vise în care cădea vertiginos. Bâjbâi după ivărul de la fereastră şi scoase capul afară.

— Concetta?

Plouase mărunt; cerul era înţesat de stele.

— Maria-Grazia! strigă Concetta. Trezeşte-te! A plouat şi au ieşit mulţi *babbaluci*. Dacă mergem acum, o să-i luăm pe cei mai buni.

Maria-Grazia se îmbrăcă pe întuneric şi coborî scara, prin dreptul fotografiilor fraţilor ei, rămase în umbrele casei. În curte, cernea încă o burniţă fină; noaptea părea îmbibată de stropi. Maria-Grazia luă două găleţi de tablă, un pic lipicioase pe dinăuntru, de data trecută când fuseseră cu ele să adune melci de uscat. Alţii erau deja afară, ştia precis: familia Mazzu, care adunase o recoltă slabă în vara aceea; ţăranii contelui, care nu aveau suficient de lucru.

— Hai să mergem la casele dărăpănate, spuse Concetta. Nimeni nu se gândeşte să caute pe-acolo. O mulţime de *babbaluci* se ascund în crăpăturile din ziduri, lipiţi unii de alţii ca într-un ghem. I-am văzut eu. Haide odată, Maria-Grazia!

Concetta, pe care nimeni n-o văzuse vreodată suferind de oboseală sau de deprimare, alerga pe lângă Maria-Grazia prin întunericul umed. În *piazza*, ţăranii se puneau în mişcare deja. Unii aşteptau să apară cu maşina vechilii contelui şi să-i angajeze ca zilieri – aşa făcuseră întotdeauna, când nu prea se găsea de lucru. Dar alţii se adunau acum pentru un alt scop, cu priviri conspirative, purtând steaguri roşii sub conducerea tânărului Bepe.

— Ce-i cu ei aici? întrebă Concetta.

— Protestează, spuse Maria-Grazia. Haide, vino, lasă-i în pace.

Necazurile dintre ţărani şi *il conte* porniseră iniţial când Bepe fusese în vizită la vărul său în Palermo. Venise înapoi agitat, urcând treptele barului în seara sosirii, cu un ziar din Palermo la subsuoară şi cu o imensă indignare justiţiară în

suflet.

— Au apărut legi noi, îi anunţă el pe ţăranii şi pescarii care şedeau în jurul mesei, jucând *scopa*. Acum am aflat şi eu, de la văru-meu. Reforme funciare. Au fost puse în practică de peste un an, dar nouă nu ne-a spus nimeni nimic. Însă legile noi se aplică şi pentru noi, aici, la fel ca în oricare altă parte a Italiei! De acum înainte trebuie să ne primim partea de grâne şi de măsline care ni se cuvine conform legii, şi nu sfertul acela pe care ni-l oferă *il conte* de obicei. Iar aceia dintre voi care nu sunteţi arendaşi sau dijmaşi, nu aveţi de ce să mai staţi în *piazza* în fiecare dimineaţă aşteptând să căpătaţi ceva de lucru, ci trebuie să obţineţi un contract adecvat. Şi orice bucată de pământ care nu este cultivată noi avem dreptul să o luăm, ca să fie a noastră! Chiar şi terenul contelui, dacă nu e folosit, este al nostru!

Ţăranii se adunară bombănind în jurul ziarului lui Bepe, neavând nici un chef să se lase păcăliţi. Însă, într-adevăr, ziarul din Palermo confirma ce spusese Bepe – ba, mai mult chiar, dacă noile legi nu erau respectate întocmai, susţinea Bepe, aveau să vină nişte *carabinieri* de pe continent şi să-l oblige pe *il conte* să le respecte, fiindcă noul ministru al agriculturii, care era un comunist, aşa spusese.

— Da, confirmă Maria-Grazia din spatele tejghelei. A scris asta şi în toate ziarele de-aici, doar că în barul ăsta lumea nu citeşte decât *La Gazzetta dello Sport.*

— Mai este un lucru important, adăugă Bepe. Trebuie să formăm o cooperativă, înainte de a putea ocupa pământul.

— O *ce?*! pufni arendaşul Mazzu, cu suspiciune. Eu nu cooperez cu nici unul din voi.

— Trebuie să formăm o organizaţie, insistă Bepe. La asta m-am referit. Şi trebuie să mergem la faţa locului şi să ocupăm pământul împreună. În felul acesta, guvernul va ţine cont de revendicările noastre. Şi – Bepe scutură o bucată de pânză roşie scoasă de sub haină – vom purta acest steag al Partidului Comunist când mergem acolo, unde o să-l înfigem în ţărână atârnat de un mic par. Există foarte mult pământ necultivat, dacă ne gândim bine – terenul de vânătoare al contelui, dar şi bucata aceea stâncoasă din sud, de care nimeni nu se sinchiseşte. Dar care pe vremuri era teren comunitar, adăugă el, iar vreo doi ţărani mai bătrâni, amintindu-şi, se simţiră cuprinşi de o veche indignare.

Treptat, Bepe făcu turul insulei ţinându-şi pledoaria. În anul precedent, nimeni nu scosese o recoltă bună; jumătate din insulă avea datorii la *il conte* şi vechilii lui. În ziua în care *il conte* şi soţia lui au plecat la moşia lor din Palermo, ca să

scape de arşiţa verii târzii, Bepe reuşi în sfârşit să-i convingă pe ceilalţi ţărani să treacă la acţiune. Luni dimineaţa, bărbaţii împreună cu nevestele lor purtând pe cap oale mari de bucătărie, şi cu o droaie de copii după ei, porniră să revendice pământul nefolosit al contelui. Câmpul pietros din estul insulei, ocupat până acum doar de capre sălbatice şi cuiburi de şopârle, a fost împărţit în parcele prin linii de demarcare din aţă pescărească bine întinsă şi apoi semănat cu grâu de toamnă.

La ora prânzului, vechilii contelui, înarmaţi cu puşti de vânătoare, apărură călare pe catâri.

— Să plecaţi de-aici imediat! porunciră ei.

Ţăranii plecară, dar se întoarseră când încolţi grâul şi, în mod subversiv, se apucară de răriţat.

Nimeni nu ştia ce urma să se întâmple când se domolea canicula şi *il conte* avea să revină de la Palermo. Dar acum ţăranii porneau din nou pe câmp să revendice pământul nefolosit: terenul de vânătoare, de data asta. Concetta se ţinu după ei câţiva paşi, atrasă de zgomotul înfundat al acordeonului lui Bepe, până când drumurile lor se despărţiră. Poteca pe care mergeau Concetta şi Maria-Grazia cobora pe coasta golaşă a dealului, în timp ce convoiul de ţărani şerpuia înainte pe drum, unde ţigările lor aprinse scânteiau ca nişte licurici în întuneric. În urma lor, muzica se stinse; totul era beznă şi ploaie. Maria-Grazia şi Concetta, strecurându-se printre bălăriile ude şi tufele de ciulini, ajunseră la casele părăsite, unde fuseseră ţinuţi cândva prizonierii. Într-adevăr, în genunchi prin moloz, Maria-Grazia găsi peste tot *babbaluci*, care scoteau coarnele afară.

Maria-Grazia avea cumva remuşcări când arunca melcii în găleată. Concetta, veselă, îi număra:

— Cincizeci şi unu, cincizeci şi doi, cincizeci şi trei…

— O să facem o tocăniţă, spuse Maria-Grazia. Cu ulei, pătrunjel, usturoi şi un pic de piper.

Odată cu zorile, casele dărăpănate se micşorară la proporţiile obişnuite, iar melcii începură să se vâre mai adânc sub pământ. Lucrau amândouă cot la cot, fără să vorbească, grăbite să nu le apuce afară soarele şi arşiţa zilei. Şi aşa umplură o găleată.

— Maria-Grazia, spuse Concetta, zgâindu-se în găleata cu melci. Tu ce crezi că s-a mai întâmplat cu *signor* Robert?

Maria-Grazia se crispă un pic auzind întrebarea.

— Dar ce ţi-a venit să întrebi?

— Ah, nimic special. Doar că voiam să ştiu ce crezi tu că s-a mai întâmplat cu el.

— Nu ştiu. E încă în Anglia, presupun. Ţi-am arătat cartea poştală pe care a trimis-o.

— Cartea aceea poştală nu spunea mare lucru şi, oricum, a trecut mai mult de-un an de atunci, zise Concetta.

— Probabil că îl durea iar umărul, aşa că asta a fost tot ce-a izbutit să scrie.

— Dar *tu* poţi să-i scrii *lui*?

Maria-Grazia scutură din cap. Scrisese la spital, în urmă cu un an. Nici o informaţie, îi spuseseră cei de-acolo. Pacientul plecase. Nu se ştia unde.

Concetta ridică un melc şi se uită cum scotea coarnele şi le trăgea înapoi, de parcă ar fi dansat.

— Nu putem merge în Anglia, să-l căutăm? Cu o barcă sau cu un aeroplan. Noi două, Maria-Grazia, nu putem?!

— O, Concetta, ştii ce mult ar costa. Lire şi lire, nenumărate. Oricum, el va veni înapoi de îndată ce va putea, sunt sigură de asta.

Fetiţa dispăru în spatele zidului. Maria-Grazia o auzea mormăind de una singură şi râcâind pământul – căuta melci mai mici, *attuppateddi*, care trăiau la vreo doi centimetri sub pământ.

— Să nu pui *attuppateddi* la un loc cu *babbaluci*, zise Maria-Grazia. Ţii minte cum s-au încăierat data trecută, iar *attuppateddi* sunt amari – o să trebuiască să stea în apă cu tărâţe o zi-două, ca să îşi piardă gustul ăla rău.

— Îhî, îngână fără chef Concetta, în loc de răspuns.

Lucrară până când soarele ajunse sus pe cer şi toţi *babbaluci* rămaşi dispărură, îngropaţi în firidele şi găurile lor, iar *attuppateddi* se vârâră mai adânc sub pământ. Concetta, murdară până la coate, aruncă în găleată ultimii melci.

— Pot să mănânc măcar unul acum? se rugă ea. Nu mă deranjează că e crud.

— O, Concetta, aşteaptă să îi gătim!

Abia când se ridică, ridicând prima găleată, Maria-Grazia îşi dădu seama că cineva stătea în picioare la mică distanţă îndărătul lor, proiectând o umbră pe spinarea ei.

Poate din cauză că adineauri Concetta tocmai pomenise de el, poate din pricină că asemenea lucruri se petrecuseră de zeci de ori în visurile ei tainice, în orice caz, pentru o clipă, când se întoarse, crezu că era Robert. Dar nu. În faţa se afla un bărbat cu haine străine care nu-i veneau bine, cu un geamantan turtit din carton şi cu o faţă care îi aducea aminte de unul dintre fraţii ei. O faţă un pic

scofâlcită şi ridată, dar oarecum cunoscută, cu nasul acela lat, trăsăturile oacheşe şi sprâncenele groase sub o claie de păr bine pomădat. Înţelese atunci, cuprinsă de groază:

— Flavio! *Dio*, tu eşti?

— Maria-Grazia, spuse bărbatul care semăna cu fratele ei.

— O, Flavio! Tu eşti, într-adevăr, nu fantoma ta?

— Bineînţeles că eu sunt.

— Dar unde-ai fost? Nouă ni s-a spus că ai fost dat dispărut în Nordul Africii.

— Nu-mi urezi bun venit? zise el.

Dar când îl îmbrăţişă, părea un pic rezervat, rigid şi sever în braţele ei.

— Te aşteptai să vezi pe altcineva, spuse el. Când te-ai întors şi m-ai zărit, ai fost dezamăgită.

Ea izbucni în lacrimi:

— Nu, e doar surpriza revederii. Hai acasă, la *mamma* şi *papà*…

— Aurelio şi Tullio? S-au întors deja?

— Nu mai ştim nimic de ei.

Îl prinse de mână şi începură să meargă, Concetta împleticindu-se în urma lor cu găleţile de melci.

Înăuntrul zidurilor oraşului, câţiva oameni părură să-l recunoască pe Flavio şi murmurară un *salve* sau un *buongiorno*. Dar nimeni nu se apropie. Conştientă de acest lucru, Maria- Grazia vorbea un pic prea înflăcărat:

— Ce mult mă bucur! Şi vei vedea că lucrurile sunt exact la fel aici, avem şi medalia ta…

Concetta, căznindu-se în urma lor, lăsă găleţile din mână şi strigă :

— Hei! Hei!

Maria-Grazia întoarse capul.

— Scuze, *cara*, sunt prea grele pentru tine. Dă-mi şi mie una! Flavio întinse braţul să ia cealaltă găleată.

— Ce-i asta? zise el, oarecum scârbit de grămada aceea care colcăia înăuntru.

— Sunt melci.

— Pentru mâncare?

— Dar tu pentru *ce* credeai? Adevărul e că nu prea se mai găseşte nici un fel de hrană în ultima vreme. Însă mulţumim lui Dumnezeu şi Sfintei Agata că-i avem pe pescari – sunt sigură că oamenii din Sicilia fac foamea mult mai rău decât noi, la kilometri distanţă de mare, în locurile acelea stâncoase şi uscate.

Remarcă imediat, când Flavio luă găleata, că nu mai avea degete la mâna

dreaptă, în afară de degetul mare şi arătător. Simţi că o podideau lacrimile.

— Ce-ai păţit la mână?

— O, făcu el, uitându-se la mâna lui pe ambele părţi, întâi palma, pe urmă dosul, de parcă ar fi fost ceva nou pentru el. O împuşcătură, spuse el în cele din urmă. Dar nu e nimic de spus despre asta, aşa că prefer să schimbăm subiectul.

Tot drumul în sus, pe strada mare, Maria-Grazia încercă să nu se holbeze la mâna lui, să nu se gândească la degetele care dansaseră cândva pe clapele trompetei de alamă, scoţând sunete melodioase.

În faţa casei, se opri şi puse jos găleata.

— Lasă-mă să intru eu prima, zise ea. Lasă-mă pe mine să le spun.

Flavio încuviinţă din cap şi rămase locului încordat, ţinând găleata cu melci.

În timp ce aştepta, se lăsă dezmierdat de curenţii de aer, care treceau prin împletitura tulpinilor de bougainvillea, şi de foşnetul familiar al mării. Auzi murmurul glasurilor din bar, muzica familiară a intonaţiei lor. Auzi vocea tatălui său, a mamei sale. Sora lui din nou acum:

— E aici. Stă afară. Fratele meu s-a întors din război.

Auzi, inconfundabile, ţipetele mamei lui: „Tullio? Aurelio?“ Abia după ce invocă numele amândurora, ceilalţi fraţi ai lui, şi un nume străin, pe care nu-l recunoştea, spuse în cele din urmă şi „Flavio?“. El auzi şi îşi dădu seama imediat că nu avea să mai fie vreodată fericit în Castellamare.

*

După ce războiul se termină, mulţi dintre tineri se întoarseră pe insulă. Unii aduceau medalii împachetate în geamantane; alţii se întorceau în haine civile care nu le veneau bine, căpătate în ţări necunoscute, şi miroseau a săpun de ras din străinătate şi a briantină ieftină. Imediat după Crăciun, în timp ce *presepe* [25], cu statuile în mărime naturală, înfăţişându-i pe Maica Domnului, pruncul Isus şi Sfântul Iosif aplecat asupra lui, era încă în faţa bisericii, *il conte* primise vestea că fiul său, Andrea, cu un picior zdrobit, se întorcea dintr-un lagăr de prizonieri din Indiana. De Bobotează, mama lui, acum de vârstă mijlocie, veni la biserică, rezemându-se de braţul contelui. Carmela plânse în faţa statuii Sfintei Agata, înălţând braţele şi mulţumindu-i cu voce tare sfintei. („S-o fi auzit cum făcea“, spunea Gesuina, „ca o femeie de rând de pe insulă“.) După ziua aceea, Carmela începu să îmbătrânească la fel ca toţi ceilalţi localnici, cu hainele la fel de ponosite şi lipsite de eleganţă, cu faţa la fel de zbârcită.

25. Ieslea de Crăciun reprezentând Naşterea Mântuitorului (în it., în orig.).

În timp ce Andrea era încă închis în America, alţi locuitori ai insulei primiseră şi ei scrisori şi telegrame cu timbre de la Crucea Roşie şi ştampile poştale din străinătate, iar un val de băieţi se întorseseră deja acasă. Dar nu existase niciodată vreo scrisoare pentru Pina şi Amedeo. Întoarcerea neaşteptată a lui Flavio zdruncină Casa de la Marginea Nopţii, şocul întoarcerii fiind la fel de mare cum fusese şi cel al dispariţiei lui.

De fapt, o scrisoare mototolită de la Crucea Roşie sosi la o zi sau două după venirea lui Flavio, fiind adusă la uşa barului de către cumnatul lui Pierino. Ţipătul Pinei trezi întreaga *piazza*, zburătăci din copaci grangurii speriaţi şi-i aduse pe soţul şi fiica ei valvârtej jos – fiindcă, pentru o clipă, crezuse că primise veşti despre unul dintre ceilalţi băieţi ai ei. În realitate, era doar o înştiinţare rătăcită despre Flavio, care ar fi trebuit să le parvină mai demult.

„Avem plăcerea să vă informăm“, scria acolo, „că fiul dumneavoastră Flavio Esposito a luat legătura cu noi în aşteptarea eliberării lui din lagărul de prizonieri de război din Langton Priory, Surrey, Anglia. În timpul detenţiei în Anglia, a primit tratamente medicale pentru o amputare a degetelor de la mâna dreaptă şi pentru tulburări psihologice suferite pe durata serviciului militar în nordul Africii, fiind astfel internat la Addington Park War Hospital din Croydon şi, de asemenea, la Belmont Prisoner of War Hospital din Sutton. S-a însănătoşit şi este destul de optimist, deşi nu poate să scrie deocamdată. Dacă doriţi să îi trimiteţi un mesaj prin intermediul nostru, vom fi bucuroşi să i-l transmitem“.

Scrisoarea purta o dată veche de trei luni.

Flavio nu putu să explice ce se întâmplase în intervalul de timp care trecuse de atunci, iar, când veni vorba despre „tulburările psihologice“, se albi la faţă şi se posomorî, refuzând să mai spună ceva.

— Crezi că l-au maltratat? spuse Pina plângând în intimitatea dormitorului, târziu în acea noapte.

— Englezii sunt oameni buni, răspunse Amedeo, care nu întâlnise în viaţa lui decât un singur englez, pe soldatul Robert. Sunt convins că l-au îngrijit bine pe Flavio. Iar acum, când a ajuns înapoi acasă, îşi va reveni complet – o să vezi – aerul benefic al mării, familia, chipurile cunoscute.

Dar, în realitate, Flavio nu părea să mai fi găsit nimic familiar. După salutările iniţiale de pe veranda barului se îndepărtase de mama lui, ca şi cum ar fi fost o necunoscută excesiv de afectuoasă, şi urcase scara spre camera lui. Aici,

constatase că portretul Ducelui şi trompeta de alamă dispăruseră, iar pe noptieră erau un aparat de ras şi o spumă de bărbierit aparţinând unui străin. Pina se năpustise să îndepărteze toate aceste urme ale prezenţei lui Robert, să aducă aşternuturi curate şi să tragă la o parte perdelele prăfuite. Dar după aceea Flavio se aşezase pe marginea patului, sucind şi răsucind fiecare obiect de pe noptieră, de parcă i-ar fi fost necunoscute.

Apoi, Pina reuşi să pună la loc toate lucrurile lui Flavio, exact aşa cum le lăsase el, căci în anii de după dispariţia lui şi înainte de venirea lui Robert rătăcise de nenumărate ori prin odăile fiilor ei în lungile nopţi de insomnie, examinând fiecare soldat de plumb şi diplomă şcolară. Doar portretul Ducelui nu mai apăru, rămânând făcut sul într-un sertar. Trompeta de alamă a lui Flavio, în caseta ei, se ivi pe masă, la picioarele patului, iar soldaţii lui de plumb preferaţi şi cartonaşele cu fotbalişti reapărură pe noptieră.

— *Mamma*, Flavio are douăzeci şi cinci de ani acum, spuse Maria-Grazia, observând toate astea.

Amedeo se duse afară şi dezgropă medalia lui Flavio de sub palmierul din curte, dându-i-o fiului său.

— Pot să scot petele alea maronii de pe ea, spuse Amedeo. Am îngropat-o acolo ca să o păstrez în siguranţă, atâta tot.

Flavio nu spuse nimic; se lungi doar pe pat şi adormi, cufundându-se într-un somn atât de profund, încât nu se mai trezi complet decât peste o săptămână.

Între timp, mergeau tiptil prin casă, de parcă o dihanie sălbatică ar fi hibernat în odaia de deasupra.

În toate aceste zile cât Flavio a dormit, Pina a rămas pe veranda barului. Deşi clienţii făceau o zarvă agasantă, deşi Maria- Grazia circula cu tăvi cu pahare şi încerca să o scoată din muţenia ei, Pina îi ignora pe toţi. Şedea la marginea verandei, cu spatele la toţi, contemplând marea. În timpul acelor zile, uitându-se de la distanţă la mama ei, cum stătea însingurată acolo, Maria- Grazia începu să îşi dea seama că Pina era aproape bătrână. Părul împletit ca o funie, care în imaginea mentală a Mariei- Grazia despre mama ei era încă negru, se fanase, pierzându-şi desimea luxuriantă. Umerii ei erau aplecaţi ca nişte costişe, şira spinării era o coamă dreaptă, ca şi cum Pina bătrână atârna acum pe osatura ei din tinereţe. Stătea neclintită acolo, aşteptând ca fiul ei să se trezească din somn şi să vină la ea.

Maria-Grazia presupunea că fratele ei avea să dorească să-şi ia barul înapoi acum şi, pe furiş, începu să caute prin ziare ca să vadă cam cât ar costa un bilet

până în Anglia – fiindcă, în fond, de ce să nu se ducă să îl caute pe Robert, lăsând barul în grija lui Flavio? Dar preţurile erau aşa de mari – cât profitul pe o lună întreagă pentru Casa de la Marginea Nopţii – şi, chiar presupunând că Flavio ar fi vrut să se ocupe de bar, de unde să pornească ea căutările, în vastitatea acelei ţări cenuşii din imaginaţia ei, pentru a-l găsi pe Robert? De ce nu se întorsese la ea?

Pina se încumeta cu greu să se ducă la culcare în fiecare seară, după ce barul se închidea, şi în fiecare dimineaţă se scula cu noaptea-n cap, se spăla pe faţă cu apă rece, îşi punea hainele ei bune şi cobora pe verandă, pentru a aştepta acolo ca fiul ei să se trezească din somn. Uneori, motanul Micetto, îmblânzit într-un final la bătrâneţe, şedea foarte aproape de ea, mişcând uşor din coadă, acceptând compania ei.

*

Pe când se întâmplau toate astea şi fiecare era preocupat de întoarcerea tinerilor din război, Gesuina îşi dădu obştescul sfârşit.

Şedea în locul ei obişnuit, pe un scaun din colţul barului, lângă aparatul de radio. Se stinse în somn, atât de cuminte, cu mâinile împreunate frumos în poală, încât nimeni nu observă pe moment că se prăpădise. Partidele de *scopa* continuau; piesele de domino păcăneau în liniştea molatică; aparatul pentru cafea, învechit acum şi el, şuiera. Abia când micuţa Concetta se duse la Gesuina, o bătu uşor pe genunchi şi zbieră „Hei!“ ca s-o trezească, îşi dădu seama cât de reci erau mâinile bătrânei.

— Nici nu m-a certat! se plânse Concetta. S-a întâmplat ceva rău de tot cu ea!

Chemat repede, Amedeo se lăsă în genunchi în faţa ei.

— *Signora* Gesuina? făcu el.

Bătrâna nu răspunse, însă faţa ei încremenită în odihnă avea parcă un vag surâs. Cea mai mică oglindă din spatele barului a fost dată jos şi ţinută în faţa gurii ei deschise. Rămase netulburată, reflectând doar linia albastră a mării.

*

Când vestea s-a răspândit pe insulă, amărăciunea tuturor a fost uriaşă. Gesuina era prima persoană care murea în Castellamare, după avalanşa de morţi din război, iar acum decesul ei le oferea locuitorilor un adăpost sub care să poată jeli toate celelalte dispariţii, mai cumplite. Prăvăliile au fost închise, brasardele negre fură scoase din sertare, iar toţi cei care plânseseră pentru alte necazuri în spatele

uşilor închise – oameni care izbiseră ca demenţii cu pumnii în pernă, care zăcuseră bocind pe pardoseala bucătăriei zile întregi, care se frecaseră cu cenuşă pe faţă –, toţi aceşti locuitori ai insulei ieşiră acum pe străzi fără să se mai ferească, îndoliaţi şi trişti, cu batistele ude şi ochii roşii.

Bătrâna, în coşciugul ei micuţ, a fost înmormântată în cimitirul de lângă via lui Mazzu. Aici fusese înmormântat fiecare locuitor al insulei, de când muriseră primii colonişti greci. Gesuina primi un loc de veci sub singurul chiparos din cimitir, pe care urma să îl ocupe pentru o perioadă de douăzeci de ani, pentru ca apoi oasele curate să fie adunate şi, după o slujbă de pomenire, să fie puse într-un mic alcov alb din zidul cimitirului. Părintele Ignazio conducea procesiunea şi intona cântece de jale închinate Sfintei Agata. Întristarea insulei era nemărginită. În strălucirea amurgului, când o îngropară pe bătrână, părintele Ignazio se uita la oameni cum plângeau şi înţelese atunci că nu plângeau pentru Gesuina, ci pentru tot ce se schimba, pentru tot ce nu mai era. Uneori, suferinţa sufletească avea nevoie să capete o formă concretă – ştia el asta, bătrânul preot. Contele veni la înmormântare, cu soţia lui, şi depuse pe mormântul Gesuinei o coroană frumoasă de flori. Bătrâna îi moşise aproape pe toţi cei care o jeleau acum, chiar şi pe *il conte*.

3

În timp ce întregul oraş era la înmormântarea Gesuinei, Flavio se trezi ca dintr-o vrajă. Mişcându-se în patul copilăriei sale, deschise ochii şi se simţi dintr-odată despovărat de imensa vlăguire a războiului. Avea părul încâlcit şi un gust acru în gură. Dormise prea mult, iar acum simţea o durere apăsătoare în vezică. Trecuseră douăsprezece ceasuri de când se dusese ultima oară la baie, împleticindu-se buimac de somn. Se târî de-a lungul coridorului şi dădu drumul unui şuvoi de urină cu spumă în vasul de toaletă. Aici se îmbrâncise cândva cu fraţii lui, sculându-se pe întuneric înainte de şcoală, ca să-şi bărbierească puful de pe bărbie cu lamele de ras ale tatălui lor, ca să se ungă pe păr cu ulei de măsline, ca poetul-prizonier Mario Vazzo, simţindu-se deja prea mari pentru insulă. Deschise fereastra de la baie şi rămase mult timp acolo, privind afară.

Un fel de procesiune şerpuia spre oraş dinspre câmpuri. Era oare Sant'Agata? Ba nu, se zăpăcise, sărbătoarea de Sant'Agata era întotdeauna în iunie, or acum era toamnă, în curând iarnă. Vreo îndeletnicire specifică locului, probabil. Se frecă pe faţă cu vârful degetului pe care îl mai avea la mâna dreaptă. Persista aceeaşi senzaţie de irealitate, ca şi cum privea o peliculă cinematografică a insulei proiectată pe un perete, şi nu insula aievea. Nimic din ce vedea nu percepea corect. Simţise asta din prima clipă, când pescarul din Siracuza îl lăsase pe chei, în hainele lui englezeşti primite de pomană, cu geamantanul din carton sub braţ.

Flavio se duse înapoi în pat, se lungi cu capul pe pernă şi refăcu în gând acea călătorie, încercând să depisteze în ea vreo emoţie a întoarcerii acasă. Urcase dealul agale, pe poteca dintre cactuşi, pe unde umblase întotdeauna în copilărie. Lucrurile aduse din lagărul de prizonieri zăngăneau în valiză, la fiecare pas: aparatul de ras, încă ruginit după umezeala din Anglia, cărţile de joc englezeşti, Biblia în engleză. Nu ştiuse ce să facă, la plecare, cu Biblia. S-o abandoneze părea o impietate; să o arunce era de neconceput. Aşa că o aduse cu el la Castellamare, unde avea să rămână în următorii cincizeci de ani, acoperindu-se de praf în camera de la mansarda casei, având înscrisă pe prima copertă adresa

lagărului de prizonieri unde fusese el.

Flavio nu se aşteptase la un comitet de primire care să-i ureze bun venit în faţa primăriei. Dar, în timp ce urca dealul, trecând apoi prin arcada scorojită care marca intrarea în oraş, înţelesese că nu avea să i se facă nici un fel de primire. Vreo doi copii, care crescuseră de când îi văzuse el ultima oară, ridicaseră privirea când îl auziseră venind şi o rupseseră la fugă. Îl zărise pe fostul primar Arcangelo, care se eschivase rapid, dispărând pe o străduţă, cu o expresie chinuită, dându-i de înţeles lui Flavio că ar fi inoportun ca ei doi, fostul fascist şi fosta vedetă din *Balilla*, să îşi vorbească acum.

Atunci se îndepărtase din nou de oraş, păşind abătut spre casele dărăpănate – până când, uluit, dăduse peste sora lui, o femeie cu un rid pe frunte şi care nu mai purta proteze la picioare.

Când îl îmbrăţişase, îl învăluise un parfum de femeie adultă.

Sora lui îl dusese apoi la bar, unde Flavio constatase că totul era schimbat, totul era straniu. Mama lui se împuţinase la trup, tatăl lui era un bătrân cu glas subţiratic. Impactul cu amintirile îl derutase complet. Unde erau protezele pe care sora lui le purtase la picioare? Unde era pisoiul? Apoi, descoperise lucrurile unui străin în dormitorul lui, trompeta cu pete vechi şi nicăieri vechiul portret al Ducelui, dar, până ca memoria să îl fi subjugat complet, se cufundase în somn.

*

Se dădu jos din pat. Îşi puse o cămaşă şi nişte pantaloni din scrinul cu miros de naftalină, coborî scările, bău un pahar cu apă. Mama lui intră în bar şi se descălţă de pantofii ei de învăţătoare. Veniră şi ceilalţi: tatăl lui, sora lui.

— Ce era procesiunea aceea? întrebă Flavio. Am văzut de la geam.

— O înmormântare, spuse mama lui. *Signora* Gesuina.

Gesuina. Femeia avusese grijă de el când era mic, îi dăduse să mănânce ricotta îndulcită şi smochine curăţate de coajă. Încercă să scoată câteva lacrimi, reuşind în cele din urmă. Mama lui veni lângă el şi îl frecă un pic pe spate.

— Flavio, băiatul meu, murmură ea. Flavio, băiatul meu. Dragul meu, te-ai întors la mine.

O lăsă să îi netezească un cârlionţ de pe frunte.

— Cum a fost în lagăr? îl întrebă ea. Cum s-au purtat cu tine *inglesi* ăia? Bine?

Ce putea să-i spună? Că mâncarea era destul de bună, totul cam păstos şi terciuit? Că îl îmbrăcaseră cu un costum negru, care avea o pată gri pe spate şi

alta la fel pe gleznă, ca nişte ţinte în care să tragă, dacă ar fi încercat să evadeze? Că l-au lăsat să muncească la o fermă, dar nu de la început? La început îl consideraseră un fascist. Cum să-şi fi schimbat el opiniile dintr-odată? Totuşi, patru dintre prizonieri, printre care şi Flavio, primiseră în cele din urmă permisiunea să muncească la o fermă mare şi sumbră, înconjurată de dulăi care lătrau fioros, unde se duceau pe jos în fiecare dimineaţă, iarna, trecând printr-un crâng înţepenit de ger. Acolo, la un Crăciun, avuseseră voie să stea la masă cu familia fermierului, mâncând friptură de gâscă, cartofiori prăjiţi şi nişte verze în miniatură, dar amare la gust, pe care *inglesi* le numeau *sprouts* [26], râzând când îl vedeau cum strâmba din nas din cauza gustului lor oribil. Să-i povestească mamei lui despre asta? Sau cum purtaseră pe cap coifuri de hârtie colorată, toată după-amiaza, şi băuseră bere englezească indigestă? Sau spitalul – să-i povestească despre spital? Cum în salonul psihiatric, când se stingea lumina, nu trebuia decât să ciuleşti urechile ca să afli locul fiecărui pat în parte, după bolboroselile şi gemetele specifice, fiecare pat ca o insulă de plânsete în întuneric. Pe care dintre acele lucruri să îl povestească acum, scuturându-l de praful trecutului, scoţându-l la suprafaţă? Era obosit; nu ştia.

26. Verze de Bruxelles.

— S-au purtat destul de bine, spuse el. Totul era în regulă.

Iarăşi, setea asta nepotolită. Bău nişte apă pe nerăsuflate. Mama lui îi luă paharul din mână şi i-l umplu iar, dorindu-şi cu disperare să fie utilă.

*

Abia reuşea să rămână treaz în acele zile de început. Îi spuse surorii lui că voia să se ocupe din nou de bar, însă adevărul era că nu prea mai putea să care o tavă, acum când îi lipsea o parte din mâna dreaptă, şi nici nu-şi mai amintea măcar cum să prepare cafeaua şi prăjiturile. Dar chiar ştiuse vreodată? Pentru Flavio, acum, a-şi trăi viaţa de zi cu zi însemna a fi prezent doar pe jumătate în lumea reală, căci într-un locaş mai adânc al minţii lui războiul se derula şi se relua continuu, vlăguindu-l complet, de parcă ar fi luptat încă pe front. Imaginile îi apăreau subit. Bunăoară, se întâmpla să aranjeze aşternutul de pe pat înainte de culcare, dar în faţa ochilor i se ivea ca aievea deşertul vălurindu-se, răvăşit de vânt. Sau ridica mâna să se bărbierească şi vedea, în schimb, o dâră de sânge – simţea din nou cum i se chircise stomacul când a ridicat aceeaşi mână pe întuneric, descoperind că un deget, două degete, trei degete dispăruseră, smulse

de gloanţe. Degetele fuseseră de negăsit (deşi scormonise după ele prin nisip cu mâna stângă, scoţând la suprafaţă doar pietre tari). Au căzut peste ei din nou focurile inamicului; trebuiau să plece de-acolo. „*Vai, vai!*“[27], răcnea sergentul. Flavio se urnise şontâcăind, îndoit de mijloc, cu mâna însângerată strâns lipită de piept, în timp ce degetele rămăseseră acum abandonate la kilometri întregi în urma lor, călcate în picioare, sub bocancii englezilor. Durerea veni abia după aceea, doborându-l peste câteva ceasuri.

27. Du-te, du-te! (în it., în orig.).

Câteodată, acum, se întâmpla să fie în spatele barului, ştergând un pahar cu mâna nevătămată, în timp ce îl ţinea între cele două degete care-i mai rămăseseră la mâna dreaptă, şi să audă păcănitul focurilor de mitralieră, dar când se întorcea speriat, descoperea dincolo de uşă doar ţârâitul inofensiv al greierilor şi linia albăstruie a mării la orizont.

I se povestise câte un pic despre englezul Robert Carr. Omul dormise în patul lui şi – judecând după nostalgia din ochii surorii lui când privea marea – în patul Mariei-Grazia, de asemenea. La scurt timp după ce se reinstalase în camera lui din copilărie, Flavio găsise o cărticică uitată sub noptieră, *Ghidul soldatului în Sicilia*, cu copertele încreţite de apa mării, cu un singur fir de păr blond între pagini. Englezul cunoscuse, pesemne, ceea ce-i fusese dat şi lui Flavio să trăiască: lumina infernală a deşertului, atacul lansat pe flancul unei dune, vuietele, bubuiturile. Englezul ştiuse toate astea, dar plecase, iar din ceea ce povesteau localnicii despre el, fusese primit cu braţele deschise, ca un erou, în timp ce Flavio, cu mâna ciuntită de trei degete şi cu ochii nelinişţiţi, era o persoană cu care nimeni nu părea să ştie ce să mai facă.

*

Andrea d’Isantu se întoarse la două săptămâni după Flavio Esposito. *Il conte* ţinea morţiş ca fiul lui să aibă parte de o primire mai răsunătoare decât i se pregătise oricăruia dintre ceilalţi soldaţi întorşi de pe front. Le porunci ţăranilor să vină la muncă devreme în acea dimineaţă, îmbrăcaţi în straie de sărbătoare, şi-i puse să se alinieze în lungul aleii care ducea la vila lui, ţinând în mâini ghirlande de leandru. Soţia lui apelase la serviciile fanfarei satului. Numărul muzicanţilor se împuţinase, din păcate, de când începuse războiul; câţiva dintre ei deplângeau acest lucru, adunaţi la bar pentru un dram de curaj înainte de-a cânta.

Mama lui Flavio îl îndemnă să se ducă şi el cu trompeta de alamă.

— Dar cum să mai cânt, când nu mai am degete pentru asta? exclamă el, când maică-sa îi împinse insistent trompeta în mână.

— Cântă oricum, îl îmboldi ea. Cântă cât vei putea de bine doar cu stânga. Flavio, tu cântai aşa de frumos, vezi că fanfara nu mai are destui muzicanţi.

Din câte îşi amintea Flavio, maică-sa nu agrease niciodată prea mult trompeta lui de alamă. Se duse totuşi, morocănos, mânat cumva de vreo reminiscenţă de supunere din copilărie. Stând acolo, în faţa vilei contelui, printre muzicanţii mai vârstnici, năduşind într-o jachetă de împrumut, văzu cum se apropie automobilul contelui, stârnind praful de pe drum. Pe scaunul din dreapta volanului şedea soldatul întors de pe front, în continuare subţire ca un brad, fără să se uite nici în stânga, nici în dreapta.

În timp ce Flavio mima notele pe care ceilalţi le cântau, îl copleşi dintr-odată o senzaţie ciudată: când mişca cioturile de la mâna dreaptă era ca şi cum degetele lui reveneau la viaţă; le simţea cum apăsau şi ţineau clapele, aşa cum se întâmpla în adolescenţa lui. Când se uita, nu vedea nimic. Şi totuşi, el le simţea – fantomele degetelor lui cântând la trompetă în aer.

Dar o altercaţie izbucnise între *il conte* şi fiul său, *il conte* murmurând şi încercând să-l convingă, iar fiul său împotrivindu-se:

— Nu vreau! Nu vreau! Şi, pe urmă, o izbucnire violentă. Nu vreau să fiu prostul tău, pricepi, *stronzo* ce eşti tu, *figlio di puttana*!

„Nemernic“, „fiu de târfă“ – unde se mai pomenise ca vreun locuitor din Castellamare să îşi insulte aşa tatăl?! O admiraţie dublată de groază puse stăpânire pe Flavio. Andrea d’Isantu se dădu jos din maşină, trântind portiera în urma lui. Venea acum şchiopătând pe alee, ţanţoş şi furios, sprijinindu-se într-un baston. În timp ce fanfara ataca prima frază muzicală, el trecu prin dreptul lor, şchiopătând mai departe. Trecu pe lângă fanfară, trecu pe lângă ţărani, trecu pe lângă servitori şi coti pe lângă colţul clădirii. Se făcu nevăzut, lăsându-i pe toţi ca pe nişte caraghioşi în urma lui. *Il conte*, surprins în postura nedemnă de a se ţine după fiul lui, spintecă aerul cu mâna înspre muzicanţi, făcându-i să se oprească.

Muzicanţii aşteptară în arşiţa zilei, dar nimeni nu mai veni. Până la urmă, un servitor apăru jenat cu o carafă de *limonata* şi o jumătate de sticlă de arancello pentru fanfară. Muzicanţii rămaseră în picioare pe iarba pârlită din faţa vilei şi băură, apoi plecară acasă.

*

După eşecul comitetului de primire, Andrea d'Isantu rămase închis în vila tatălui său. Maică-sa i-l aduse pe preot, taică-său – pe doctorul de pe continent. Andrea îi goni pe amândoi.

— Suferă din cauza pierderii războiului, murmură Rizzu în bar. Băiatul ăsta o fi fost de-adevăratelea fascist!

Dar Flavio, care apucase să se uite bine în ochii lui Andrea d'Isantu înainte ca acesta să dispară, ştia că adevărul era altul. Flavio tresărise când îl văzuse trecând pe fiul contelui, ca şi cum recunoscuse în el un iniţiat din lumea lui, un frate, un om suferind de aceeaşi maladie ruşinoasă.

Acum îmbina în minte frânturi de amintiri despre Andrea. Flavio îşi amintea cum interpretase odată la trompetă *Giovinezza* [28] cu prilejul vizitei unui demnitar, iar Andrea cântase. Andrea avea pe atunci o voce uimitor de înaltă, nazală, foarte pură, neschimbată chiar şi la vârsta de şaisprezece ani. Nimănui nu-i trecea prin minte să îl ia în derâdere. În general, ceilalţi copii îl lăsaseră complet singur, protejat de costumele din stofe străine cu care venea la şcoală, de obiceiul de a vorbi o italiană literară cu profesorul, spunând *grazie* cu un *e* în loc de uzualul *grazzi* specific insulei, *per favore* în loc de *pi fauri* – „Ca un personaj dintr-un manual", cum remarca Tullio. Andrea se ducea la şcoală singur, pe jos, dar în după-amiezile caniculare venea să-l ia bătrânul Rizzu cu căruţa trasă de măgar, sau vechilul Santino Arcangelo, fiul cel mare al băcanului, cu automobilul contelui, trecând de pe-o parte pe alta a drumului şi claxonând încântat, ca să-i împrăştie pe ceilalţi copii din calea bolidului. Andrea terminase ultimii ani de şcoală singur, în biblioteca din vila contelui.

28. Imnul oficial al Partidului Fascist Italian.

Dar iată-l acum, întors din război, cu o expresie bolnavă în privire.

Următoarea dată când Flavio îl zări din nou, după eşecul comitetului de primire, se petrecu spre sfârşitul toamnei. Îl văzu cu coada ochiului, cum trecea şchiopătând, sprijinit în baston. În cealaltă mână ţinea câteva flori de luleaua-turcului ciufulite de furtună. Andrea avusese oasele genunchiului zdrobite, aflase Flavio; fusese nevoie să facă cinci operaţii într-un spital american, ca să-i fie puse la loc. Andrea se opri o clipă lângă fântâna cu miros de baltă şi îşi apropie faţa de cupele portocalii ale florilor. Flavio se uita la el, scărpinându-se pe cioturile degetelor. Într-un final, Andrea îşi înălţă capul, se întoarse spre el şi spuse:

— Ce vrei?

— *Salve*, *signor* d’Isantu, zise Flavio.

— Dar ce vrei? De ce te holbezi aşa?

— *Mi scusi*, spuse Flavio. Doar că am auzit că şi tu ai căzut prizonier în Africa, în timpul războiului.

— Vino încoace.

Flavio se apropie, rămânând în faţa lui. Fiul contelui avea manierele lui taică-său şi ochii bulbucaţi şi insolenţi ai acestuia. Ridică florile ca într-un toast.

— Pentru mama mea. Îi plac mult. Nu avem aşa ceva la moşie. E un pic cam dificilă de când m-am întors, un pic cam pretenţioasă, aşa că prefer să fac lungi plimbări ca să îi culeg un buchețel; astfel ea îşi capătă florile dorite, iar eu am parte de puţină tihnă. S-a cam terminat acum şi cu florile astea.

Flavio spuse şi el câteva cuvinte despre maică-sa: cum îi aranjase cartonaşele cu fotbalişti pe noptieră, cum îl silise să ia trompeta – ca şi cum el ar mai fi putut să cânte acum la chestia aia, cu toate degetele spulberate de gloanţe!

— Fir-ar să fie de treabă, mamele şi taţii noştri nu sunt în stare să priceapă că noi nu mai suntem cei dinainte, spuse Flavio, devenind strident în nevoia lui imperioasă de a fi înţeles. Oamenii ăştia nu ştiu nimic altceva decât insula asta, marea, bărcile de pescuit, bârfele din sat şi sărbătoarea de Sant’Agata, zău aşa…

Lui Flavio fiecare individ de pe insulă i se părea acum un copil, toţi foarte veseli şi simpli, de parcă ar fi descins dintr-un veac anterior. Constată că Andrea îi dădea dreptate, încuviinţând din cap: da, fiul contelui înţelegea şi el lucrurile astea.

— Nu-i nevoie să-mi explici mie că trebuie să plec din locul ăsta, zise Andrea. Din această *isola di merda* [29]. Simt că mor dacă mai stau aici. Şi tu la fel.

29. Insulă de rahat (în it., în orig.).

Astfel, se înfiripă o prietenie ciudată.

*

Când insula începu să se salte din marasm în anul următor, scuturându-şi umerii de praful războiului, febra nunţilor cuprinse Castellamare. În fiecare sâmbătă, boabe de orez erau aruncate simbolic pe strada mare; la fiecare mesă de duminică, părintele Ignazio era nevoit să dea citire anunţurilor nupţiale, astfel încât începu să încurce numele tinerilor cununaţi în săptămâna precedentă cu mirii şi miresele care aşteptau nunta în săptămâna curentă. În serile liniştite,

auzeai de departe cum flăcăii din sat veneau cu chitare şi *organetti* să le cânte serenade sub fereastră noilor cupluri, bătând la uşa casei părinţilor unde tinerii îşi petreceau jenaţi noaptea nunţii, prin odăi înghesuite. Florăreasa Gisella nu avusese niciodată asemenea vânzări, iar din gardurile vii şi din curţile oamenilor dispăruseră toate florile oranj şi albe, în frenezia cererii de buchete, încât ai fi zis că vara nici nu venise în acest an sau că trecuse prematur, fără nici o floare.

Când şi ultima dintre colegele de clasă ale Mariei-Grazia, Giulia Marinello, cobora îmbujorată scările bisericii cu soţul ei, tânărul Totò, agăţată ferm de braţul lui, pe Maria-Grazia o cuprinse o melancolie atât de profundă, încât îi simţea gustul aievea, aşa cum simţi gustul unei furtuni când vine dinspre mare. Încătuşată în rigoarea zâmbetului şi a hainelor de sărbătoare, deja prea mici, aruncând boabe de orez spre Giulia şi Totò, îşi dădu seama că în vara aceea se împlineau trei ani de când americanii îl luaseră pe Robert departe, peste apele mării.

La început, mama şi tatăl ei purtaseră pe umeri, la fel ca ea, marea suferinţă a pierderii englezului. Dar ea refuzase să pomenească de el – ieşea ori de câte ori ei îi rosteau numele –, până când renunţaseră şi bătuseră în retragere, ascunzându-şi gândurile în vreun cotlon din inimile lor, unde erau încarcerate, de asemenea, amintirile lor despre Tullio şi Aurelio.

Prin urmare, nimeni nu mai vorbea despre englez, în afară de Concetta şi de bătrânul Rizzu.

— Noi toţi l-am îndrăgit pe *inglese*, îi spuse bătrânul Mariei-Grazia într-o după-amiază, la bar, prinzând-o de mână. Noi toţi l-am îndrăgit pe Roberto Carr. Dar căsătoria e altceva, aşa că e timpul să găsim pe cineva şi pentru tine, Maria-Grazia.

— Greşeşti în privinţa asta, *nonno* [30]! exclamă Concetta şi, furioasă cum era, răsturnă cafeaua lui Rizzu.

30. Bunic, moş (în it., în orig.).

— Şi, mă rog, ce-i greşit în asta? rosti Rizzu, tremurându-i vocea. N-o să mai rămână nimeni disponibil, dacă biata Mariuzza stă să mai aştepte!

— Maria-Grazia îl aşteaptă pe *signor* Robert, spuse Concetta. Trebuie să aştepte până *signor* Robert o să vină acasă.

— N-o să mai rămână nimeni, se tângui Rizzu. N-o să mai rămână nimeni, Mariuzza!

— Deja nu mai e nimeni, răspunse Maria-Grazia.

Era adevărat. Furia nunţilor se domoli la fel de repede cum începuse. Credincioasă lui Robert, ea se ţinuse deoparte, chiar şi când i se oferise vreo şansă modestă la fericire. Umblase cu ochii în pământ când îl servea pe tânărul pescar Totò, care renunţase să mai fluiere după ea când se mişca prin bar şi se apucase, în schimb, s-o curteze pe Giulia, obţinând mâna ei cu o eficienţă admirabilă în numai zece zile. Pe văduvul Dacosta, un bărbat de vârstă mijlocie, îl luase în glumă, purtându-se cu el precum o fiică, până când omul încetase să mai stea pe lângă tejgheaua barului oferindu-i părerile lui despre politică şi agricultură, aşa că până la urmă îşi bău cafeaua de unul singur la o masă din colţ, cu ochii în ziar. Până şi Dacosta se recăsătorise în cele din urmă, găsindu-şi o nevastă printre verişoarele lui mai îndepărtate de pe continent, unde fusese în vizită în iarna precedentă. Ea nu ştia să mai fi rămas acum vreun alt bărbat neînsurat pe insulă, în afară de preot şi de bătrânul Rizzu. Glumind, Rizzu se prefăcea că o cere în căsătorie pe Maria-Grazia, cu un inel de tablă luat de la una dintre noile cutii americane cu apă gazoasă, care se găseau acum la bar, fredonând cu vocea lui tremurândă, de om bătrân, cele mai romantice cântece ale insulei.

Intenţia lui era să o înveselească, însă Maria-Grazia întorcea capul înlăcrimată, simţindu-se ridiculizată în faţa tuturor.

*

În acel sfârşit rece de toamnă, Maria-Grazia ieşi pe terasă ca să adune paharele murdare şi-l văzu pe fiul contelui, într-un costum de in englezesc, rezemat de verandă. De la incidentul produs la votul din 1934, niciodată nu se mai întâmplase ca *il conte* sau vreun alt membru al familiei lui să se mai apropie de Casa de la Marginea Nopţii. Duşmănia dintre *il conte* şi tatăl ei, un lucru despre care nu se vorbea, avea o forţă proprie, care trebuia să fie respectată.

— Bună seara, *signor* d’Isantu, spuse ea totuşi. Pot să-ţi ofer o masă?

— Nu. Nu pun piciorul pe terasa voastră. Am venit aici doar ca să mă văd cu Flavio.

— Mă duc să-l chem.

Andrea, învăţat să i se dea ascultare, zise:

— Vino aici o clipă.

Maria-Grazia puse paharele jos şi îşi şterse mâinile pe şorţ.

— Eşti Maria-Grazia, aşa-i? Te ţin minte de la şcoală. Fata deşteaptă.

Atenţia lui o ţinea captivă. O faţă îngustă, păr negru pomădat ca al tatălui lui,

ochi iscoditori. Fiecare muşchi de pe figura sa emana o intensitate stranie. Când se trase un pic mai aproape, sprijinit pe bastonul lui cu măciulie din argint, Maria-Grazia se înduioşă subit, amintindu-şi de frustrarea ei când purta protezele la picioare. Acum, ea stătea dreaptă şi înaltă, iar el era cel despre care toţi şuşoteau că era infirm. În cele din urmă, după ce o studiase bine cu totul, îi spuse:

— Te-ai schimbat, faţă de cum erai la începutul războiului.

Maria-Grazia, care nu ştia cum să răspundă la asta, nu spuse nimic. La o fereastră de sus, Amedeo se uită în jos la amândoi, băiatul de la marginea verandei şi frumoasa lui fiică, şi îşi înnodă sprâncenele într-o singură dungă, întrebându-se ce necazuri intenţiona să provoace Andrea.

*

Prietenia dintre Flavio şi Andrea d'Isantu începuse să fie remarcată. Fuseseră observaţi pe furiş de către bătrânul Mazzu, când se plimbau împreună în jurul insulei, Andrea lovind cu bastonul în mărăcini, iar Flavio gesticulând prin aer cu mâna rănită. Formau o pereche stranie, fiul contelui şi fiul duşmanului lui, doctorul. De câteva ori, Flavio îl invitase pe Andrea să stea cu el pe veranda barului. Dar Andrea d'Isantu refuzase să pună piciorul pe teritoriul lui Esposito, din respect pentru tatăl său. Aşa că Flavio mută o masă într-un spaţiu neutru, sub palmierul din *piazza*, la vreo doi metri dincolo de graniţa barului, iar chestiunea se rezolvă. Flavio şedea cu prietenul lui şi purtau conversaţii aprinse, în timp ce beau arancello.

Pina şi Amedeo nu agreau prietenia lor, la fel cum nu o agreau nici Carmela sau *il conte*.

Între timp, Maria-Grazia auzea cum vorbeau fratele ei şi Andrea d'Isantu despre insulă: *isola di merda* o numeau ei – un loc cu oameni înguşti la minte şi bârfitori, o insulă de căprari şi culegători de măsline. Cu toate că şi ea aruncase acuzaţii la adresa insulei de sute de ori în sufletul ei, îi sări în apărare, acum când auzea că era ponegrită în gura mare; clocotea de furie în timp ce curăţa mesele. Se simţea fâstâcită în prezenţa lui Andrea, prinsă mereu pe picior greşit. De câteva ori, adunând paharele murdare sau aranjând farfuriile în faţa clienţilor de pe verandă, privea spre umbra întunecată a palmierului şi constata că Andrea d'Isantu se uita şi el la ea, o privire ce părea să vină din adâncurile unei oglinzi, potrivindu-se cu privirea ei. În timp ce se mişca pe verandă, ochii lui o urmăreau, însoţind-o oriunde se ducea.

Şi-l amintea de la şcoală, studiind migălos la un pupitru plasat separat de băncile celorlalţi copii, ca o recunoaştere a statutului tatălui său, cu o placă de ciment pusă dedesubt, ca să fie deasupra celorlalţi. Vreo idee de-a învăţătorului Calleja, ca să intre în graţiile contelui. Andrea d'Isantu, cu ceafa înţepenită de ridicolul poziţiei lui, încercase să-şi ascundă umilinţa aplecând mult capul peste problemele de matematică, iar Mariei-Grazia părul lui lins şi gâtul subţiratic i se păruseră a forma cel mai însingurat lucru din lume. Ceea ce îi izola de ceilalţi pe amândoi, el – cu hainele lui scumpe şi dicţia perfectă, ea – cu protezele ei la picioare, zăngănind şi scârţâind, nu fusese niciodată un motiv suficient pentru a lega o prietenie. Dar acum ochii lui o urmăreau, iar ochii ei îl căutau, cu un fel de ritm, repetându-se şi reluându-se.

Se uita la ea ca şi cum între ei doi ar fi existat o complicitate.

Devreme, într-o dimineaţă de decembrie, veni la bar să îl caute din nou pe Flavio. Cădea o ploaie ca o perdea deasă. Andrea stătea afară şi ploaia îl bătea nemilos.

— Flavio nu s-a sculat încă, spuse ea. Mă duc să-l chem. Pe o asemenea vreme, nu-i rămânea decât să îl poftească în casă, fiindcă politeţea avea întâietate pe insulă, chiar şi asupra vechilor discordii. Vino să-l aştepţi înăuntru, zise Maria-Grazia. Haide, intră în hol. Eşti ud leoarcă.

— O să aştept aici.

— Te rog, *signor* d'Isantu, vino înăuntru.

Degeaba, Andrea era inflexibil. Ştia din auzite cum Pina Vella îl dăduse afară din bar, când era bebeluş în braţele maică-sii, iar din mândrie se simţea obligat acum să rămână ferm în hotărârea lui, chiar şi pe o ploaie torenţială.

— Nu intru, spuse el. Nu pun piciorul în barul vostru. Voi aştepta aici, dincolo de trepte.

Ploaia se revărsa, turtindu-i părul călugăreşte pe fruntea palidă, făcându-i buzunarele costumului englezesc să arate ca nişte găleţi pline cu apă. Dintr-odată, o furie teribilă puse stăpânire pe Maria-Grazia, care nu mai suporta absurditatea discordiei de altădată, mândria lui, irosirea unui costum bun de haine! Aşa ceva era inacceptabil. Azvârlindu-şi peste umăr cosiţa groasă ca un odgon, bătu din amândouă picioarele pe veranda udă.

— N-am auzit în viaţa mea ceva atât de prostesc! ţipă ea. Treci înăuntru, când îţi spun! Doar n-ai de gând să stai acolo în ploaie?!

— Ba da, spuse Andrea.

— Ba nu, *stronzo* ce eşti tu!

Niciodată nu îndrăznise cineva în Castellamare să vorbească aşa cu fiul contelui! Răsuflând greu, gâfâind un pic, deschise gura să se împotrivească. Dar până să-şi recapete el darul vorbirii, Maria-Grazia îl şi înşfăcase de braţ cu atâta încrâncenare, încât Andrea îşi pierdu echilibrul, poticnindu-se pe piciorul infirm.

— Treci încoace, spuse ea. Şi, târându-l după ea pe Andrea, furios şi uluit, ajunse într-un loc ferit de ploaie, la intrarea în holul Casei de la Marginea Nopţii, unde îl împinse înăuntru pe fiul contelui şi închise uşa în urma lor. Gata, mai zise ea, scuturând apa din buzunarele costumului lui. Ajunge cu tâmpeniile astea.

Andrea, complet stingherit pentru prima oară în viaţa lui, spuse:

— Nu-i nevoie… nu-i nevoie… în timp ce apa îi picura din buzunare pe dalele roşii, semănând cu nişte hărţi ale lumii.

Brusc, Maria-Grazia se simţi un pic ruşinată de ceea ce făcuse. Pentru o clipă, se priviră intens.

— Aşteaptă aici, te rog, *signor* d'Isantu, zise ea în cele din urmă. Mă duc să-l chem pe Flavio.

Andrea rămase pironit locului, tremurând stingher. Maria-Grazia urca scările, iar privirea lui urca odată cu ea.

— Flavio! strigă ea, bătând la uşa fratelui ei. A venit prietenul tău, *signor* d'Isantu!

Flavio se trezi din somn, cu un geamăt prelung.

— Cobor în două minute, spune-i să aştepte.

— Deja aşteaptă.

Dar acum prezenţa lui Andrea la picioarele scării era ca o povară întunecată, ca un nor deasupra mării. Maria-Grazia se retrase în camera ei, complet uluită de ceea ce făcuse. Fratele ei umbla buimac de somn în camera de dedesubt – camera aceea care, în mintea ei, continua să fie a lui Robert. Îşi amintea încă toate micile zgomote care se-auzeau de-acolo pe vremea englezului: arcurile patului scârţâind când se întorcea de pe-o parte pe cealaltă, felul cum tuşea şi îşi dregea glasul, ticuri străine în urechile ei, bufnitura surdă a cărţii pe noptieră, când el se pregătea de culcare.

Cartea poştală de la Robert era la locul ei, pe noptieră. O luă de-acolo, cu un gest duios, căutând încă vreun tâlc nevăzut în cele câteva cuvinte neadecvate scrise pe ea.

Şocată, observă că Andrea d'Isantu urcase treptele. Acum, pufăind din cauza efortului, trăgând de piciorul nevolnic cu ambele mâini, apăruse aici, chiar la uşa camerei ei. Scăpă din mână cartea poştală şi se refugie la fereastră.

— Camera lui Flavio e mai jos, pe palierul celălalt, nu aici…

— Voiam să-mi cer scuze, spuse Andrea. Ai dreptate, discordia aceasta e un lucru prostesc. Totul, mă refer, adăugă el şi, aplecându-se, dar ţinând drept piciorul beteag, ridică de pe jos cartea poştală. *Sto pensando a te?* citi el.

— E de la un prieten.

— De la englezul tău. Mi-a povestit Flavio.

Ochii lui ageri, un pic batjocoritori, o ţineau captivă. Maria-Grazia stătea încordată şi severă sub privirile lui, simţindu-se ca o fată bătrână, circumspectă în faţa unui peţitor periculos. Îşi încrucişă braţele, rezemată de scrinul cu măciulii noduroase la sertare. Odată, îşi amintea asta vag, ca un lucru pe care îl auzise povestit despre altcineva, Robert o lipise strâns de aceste sertare, făcuse dragoste cu ea acolo, sprijinind-o de marginea scrinului, astfel încât, când terminaseră, descoperiseră două urme rotunde pe şalele ei.

Andrea îi înapoie cartea poştală, care acum, observă ea, avea o amprentă udă, de la degetul lui. Dar când întinse braţul să o ia, el o prinse de încheietura mâinii, ţinând-o în faţa lui, de parcă acum, când avea în palmă palma ei, nu ştia ce să facă mai departe.

— Când m-ai prins de braţ adineauri, îngăimă el în cele din urmă… De când m-am întors – de când am fost la război – nici o persoană nu m-a atins, nici mama mea, nici tatăl meu. Doar tu.

Dintr-odată, tatăl ei umplu tot cadrul uşii; nu-l auzise venind pe scară. Înaintă în cameră, clocotind de furie, cum nu-l mai văzuse vreodată.

— Ce-i asta? urlă el. Dă-i drumul fiicei mele! Tatăl ei păşi în faţă şi, cu o lovitură rapidă, îndepărtă mâna băiatului de mâna ei. Afară! răcni el. Afară!

Andrea se trase înapoi în faţa zbieretelor turbate ale lui Amedeo, cu obrajii împurpuraţi.

— Îţi interzic să te mai vezi cu fiica mea, tună Amedeo. Îţi interzic să te mai ţii după fiica mea. Îţi interzic să mai vorbeşti cu ea.

Flavio, dezmeticit de-a binelea, ţâşni din odaia lui şi porni după prietenul lui, pe scări în jos, trecându-l toate năduşelile de ruşine.

Acum, în camera care încă vibra un pic de ceea ce tocmai se întâmplase, Amedeo se întoarse nervos spre Maria-Grazia.

— Ce făceai aici cu băiatul contelui? Ce căuta el în camera ta?

— Nu făceam nimic. A venit să-l ia pe Flavio. Ploua, a trebuit să-l poftesc înăuntru, ca să-l aştepte…

— Face un joc păcătos, asta să ştii, un joc afurisit…

— A venit din greşeală. Îl căuta pe Flavio.

Amedeo o înşfăcă de braţ:

— Îţi interzic să mai ai de-a face cu fiul contelui.

Dar în noaptea aceea, când Maria-Grazia încercă să doarmă, avu vise ciudate şi haotice – vise în care se făcea că Andrea, viguros, o împingea puternic în scrin, cum făcuse cândva Robert, sau o lipea de peretele grotelor de lângă mare, astfel încât urmele de pe spatele ei aveau formă de cranii. Se trezi, se spălă cu apă rece pe faţă şi coborî în bar. Când descuie uşa şi ieşi pe verandă, Andrea aştepta acolo, cu o singură floare de luleaua-turcului în mână. Lumina bătea pieziş, astfel încât floarea strălucea de parcă ar fi fost o sursă de lumină în sine.

— I-am făcut o impresie proastă tatălui tău, o impresie urâtă. Pot să îndrept lucrurile? spuse el.

Ea ezita, neştiind cum să-l respingă, iar Andrea o prinse de încheietură şi închise floarea în palma ei. Lucrul acesta îi reaminti de momentul când, în copilărie, ascunsă în spatele tulpinilor de bougainvillea, pe vremea când protezele îi scârţâiau pe picioare, văzuse cum poetul Mario Vazzo îi oferise o singură floare plăpândă mamei ei, Pina Vella, iar pe-atunci ea nu înţelesese semnificaţia gestului pe care îl făcuse prizonierul-poet. Acum înţelegea perfect.

Maria-Grazia puse floarea într-un pahar cu apă pe noptieră, iar când se uita la ea simţea un fel de greaţă, deşi senzaţia nu era neapărat dezagreabilă. Tatăl ei, când văzu darul lui Andrea, azvârli floarea cu tot cu pahar afară pe fereastră, iar vasul explodă în mii de ţăndări. Săptămâni întregi după aceea, călcau pe cioburi mici de sticlă când umblau pe verandă, iar Andrea rămânea postat din nou la marginea terasei: ostracizat, gânditor, pământiu la faţă, veghind constant.

Maria-Grazia nu-l văzuse niciodată pe tatăl ei comportându-se aşa. Îl auzea uneori certându-l cu voce joasă pe Flavio, în dosul draperiei de la bar, seara, măcinat de o furie teribilă:

— N-am încredere să-l las pe prietenul ăla al tău cu Maria-Grazia, nici un pic de încredere, auzi, absolut nici o fărâmă!

Într-o seară, după ce lucrurile continuaseră aşa câteva luni la rând, tatăl ei o chemă sus, în biroul lui. Acolo, îi luă mâna, ţinând-o strâns între palmele lui mari cu pielea zbârcită, o mângâie pe păr şi într-un final spuse:

— Ţi-ar plăcea să pleci de pe insulă, Mariuzza? Îţi doreşti să mergi altundeva? Asta te frământă pe tine?

— Să plec de pe insulă... murmură ea, derutată de întrebare.

— Ai putea studia la universitate sau să te pregăteşti pentru a intra în

învăţământ, spuse tatăl ei. Poţi să mergi într-un oraş mare, la Roma sau la Florenţa. Stai închisă în casa asta de prea mult timp, având grijă de *mamma* şi *papà*, bieţii tăi părinţi ajunşi la bătrâneţe.

Tentativa de a fi glumeţ eşuase lamentabil, lăsând între ei o tăcere penibilă.

— Dar de ce mă întrebi? spuse ea. Am făcut ceva rău? Flavio vrea să preia barul?

— Nu, *cara*. Nici vorbă de-aşa ceva. Tu n-ai făcut niciodată nimic rău; ai fost mereu o binecuvântare pentru noi, spuse tatăl ei oftând adânc. Dar Andrea d'Isantu…

Lacrimi usturătoare o podidiră atunci, cu furie şi indignare.

— Ce-i cu el?

— *Cara mia. Principessa*, o mângâie el pe mână, dar Maria-Grazia nu se lăsa îmbunată.

— N-am greşit cu nimic, se răsti ea. Nu s-a întâmplat nimic, *papà*.

— Ai auzit zvonurile despre mine şi Carmela d'Isantu. Nu se poate să nu fi aflat ce s-a întâmplat între noi, înainte ca tu să te naşti.

Din pudoare, se simţea obligată să îi întoarcă spatele, păstrând tăcerea, contemplând un imens pachebot care se mişca la orizont cu o graţie lentă, luminat sclipitor ca un oraş în largul mării.

— Uită-te la mine, Mariuzza, spuse tatăl ei. Nu trebuie să-ţi fie ruşine. Mie, da, trebuie să-mi fie ruşine, fiindcă eu am fost cel care a făcut acele lucruri, deşi, Dumnezeu mi-e martor, mi-aş dori enorm să te pot minţi şi să-ţi spun că n-am făcut nimic. Nu suport ideea de a decădea în ochii tăi, *cara*. Însă trebuie să vorbesc. Uită-te la mine, Mariuzza.

Se uita la cărţile de pe rafturi – cărţi de poveşti, reviste medicale vechi legate în scoarţe de piele –, se uita la orice, numai să nu se uite la tatăl ei.

— Parcă se dovedise totuşi că Andrea nu e fiul tău, murmură ea în cele din urmă. Asta era ceea ce auzise ea, o rumoare susurată pe la spatele ei în curtea şcolii – faptul că venise un doctor de pe continent şi făcuse o analiză specială. La vremea respectivă, zvonul acela nu făcuse decât să îi întărească ferma convingere că tatăl ei era nevinovat.

— Analiza aceea nu are nici o relevanţă, spuse tatăl ei, ţâţâind agasat din buze. Nu există posibilitatea de a şti cu exactitate. *Cara*, nu-mi place felul cum se uită la tine, cum te urmăreşte din ochi. Privirea aceea, crede-mă, nu prevesteşte decât necazuri.

— Nimeni altcineva nu se uită la mine, spuse ea. Nimeni altcineva nu observă

că exist. Nimănui altcuiva de pe insula asta afurisită nu-i pasă dacă trăiesc sau mor!

— Am mai auzit de fenomenul acesta, continuă tatăl ei, adoptând tonul lui de medic – dar ea nu mai suporta să-l asculte! Când practicam medicina pe continent, în tinereţe, am aflat de doi tineri, un băiat şi o fată, fraţi vitregi, care au fost separaţi în copilărie, au crescut în case diferite, fiecare în alt capăt al satului, dar au ajuns să trăiască pe urmă ca soţ şi soţie, însă e periculos, Mariuzza. În asemenea cazuri, poate exista o atracţie puternică – fără a mai pomeni de aspectul legal al acestui lucru, scandalul într-un loc atât de mic…

Îi venea să plângă, simţindu-se atât de umilită.

— Te şochează ceea ce ţi-am mărturisit? o întrebă Amedeo. Te face să ai mai puţină consideraţie pentru mine, *cara*?

— Nu, îl minţi Maria-Grazia, cu faţa întoarsă de la el.

— Cum rămâne cu Robert? continuă cu blândeţe tatăl ei. Noi toţi l-am îndrăgit pe Robert.

Vocea lui se frânse un pic, însă Maria-Grazia simţea, în disperarea ei, că n-ar fi putut suporta să îl vadă plângând şi pe el, aşa că i-o luă înainte, spunând cu toată indiferenţa pe care reuşea să o simuleze:

— Bun, cum rămâne cu Robert? Nu l-a mai văzut nimeni de patru ani de zile!

— Şi ce dacă! *Cristo, Dio*! Maria-Grazia, tu l-ai iubit pe Robert, nu-i aşa? Dar niciodată de când a plecat nu i-ai mai rostit numele. A venit la noi ieşind din mare, ca un miracol, ca un fiu. Nu îl iubeşti? Nu te iubeşte? Nu vine înapoi?

Furia, într-un final, îi umplu ochii cu lacrimi de ciudă şi supărare.

— Întreabă-l pe *el* dacă mai vine înapoi! plângea ea acum. Întreabă-l pe *el* dacă mă iubeşte! Eu am aşteptat destul, nu crezi? Patru ani am tot aşteptat! Acum, nu-mi rămâne decât să fiu umilită, să ajung de râsul lumii, o fată bătrână în ochii tuturor, singura fată rămasă nemăritată! L-am iubit pe Robert! De ce nu vedeţi nici unul cât l-am iubit – cum am aşteptat şi am aşteptat şi am aşteptat un terchea-berchea, care n-a catadicsit să se mai întoarcă la mine?!

Tatăl ei încercă să o îmbrăţişeze, dar ea îl respinse, luând-o la fugă, de neconsolat. Pe cea mai scurtă cale, gonind în jos prin livada de măslini, lăsă oraşul în urmă şi se pierdu printre grotele de lângă mare.

*

Andrea d'Isantu, decretă Amedeo, nu avea voie să mai intre niciodată în Casa de la Marginea Nopţii. *Il conte* limitase şi el libertăţile lui Andrea, iar mai târziu

în acel an aranjă ca un prieten de pe continent să vină cu cele cinci fiice ale lui să petreacă sărbătoarea Crăciunului la vilă. Andrea fugi în timp ce erau toţi la cină în prima seară şi se duse să arunce cu nisip în fereastra Mariei-Grazia.

— Maria-Grazia! striga el beat. De ce nu vrei să te vezi cu mine? *Dio*, ai de gând să mă scoţi din minţi?!

Maria-Grazia, simţind avertismentul tatălui ei ca o greutate în piept, nu se încumetă să deschidă fereastra. Din spatele perdelelor, văzu în schimb amuţită cum Andrea se întoarse să plece, gârbovit, sprijinindu-se în baston, şi traversă piaţa. În cele patru colţuri se deschideau ferestre, vecinii se zgâiau afară – singur în bezna geroasă, Andrea i se părea cel mai însingurat om de pe întreaga insulă, la fel de solitar ca şcolarul de odinioară, înălţat deasupra celorlalţi pe tronul lui aşezat pe o placă de ciment.

Zvonurile se răspândiră fulgerător pe toată insula şi ajunseră la Casa de la Marginea Nopţii până să se fi luminat de ziuă. Băiatul contelui fusese bolnav de când se întorsese din război – era un lucru ştiut de toţi, dar îndoiala persista încă în mintea unora dintre localnici. Nu era de presupus că Maria-Grazia făcuse ea totuşi ceva care să-l încurajeze? Coborând scara spre bar, înţelese din tăcerea bruscă a clienţilor, din privirile lor insidioase, că exact despre asta vorbise toată lumea. Şi, în zilele următoare, auzi fără să vrea lucruri urâte:

— Este îndrăgostit lulea de ea, aşa zice *signora* Carmela – refuză să se însoare cu vreuna dintre fetele alea de la oraş.

— Hmm, *Gesummaria,* cum să fii înamorat de o fată care poate e sora ta, doar ştie toată lumea.

— Eu am mai auzit un caz ca ăsta, vărul meu de pe continent cunoştea pe cineva care s-a măritat cu un văr primar – copii cu picioare de caracatiţă, capete de meduză, cu douăsprezece degete şi cinci ochi…

Andrea participă la slujba solemnă de Crăciun, între mama şi tatăl lui, fetele de la oraş venind după el, de parcă i-ar fi dus trena. În biserică, de pe rândul din faţă, privind peste enoriaşii din întreaga insulă, se răsuci în scaun şi o fixă pe Maria-Grazia, cu ochii lui negri, intransigenţi.

Acum, bătrânii jucători de *scopa* şi femeile de pe scaunele lor de lemn din faţa caselor nu se mai fereau să o bârfească de-a dreptul. Toată insula părea să fi devenit o masă compactă de ochi coborâţi în pământ. Era şi ea întinată, la fel ca Flavio, la fel ca Andrea; praful deşertului din războiul lor îşi lăsase amprenta şi asupra ei. În acele ultime zile din 1948, plângea disperată, bătând cu pumnii în salteaua patului ei îngust, chinuită de o amărăciune mută. Se spunea că Andrea

era bolnav. Nu mai venea să bea cu fratele ei sub palmier, nu mai făcea plimbări solitare în jurul insulei, iar ţăranii, atâţia câţi mai lucrau încă pentru *il conte*, şuşoteau că băiatul îşi pusese în cui bastonul, căzuse la pat şi refuza să mai vorbească, indiferent cu cine.

Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă Robert s-ar fi întors la ea. O dezamăgise atât de profund prin plecarea lui, prin tăcerea lui de-atâţia ani, încât simţea uneori că, pur şi simplu, nu merita să-i mai pese de el. Andrea avea dreptate într-o privinţă: locul acesta era o *isola di merda* – plin de bârfe, plin de neruşinare. Pentru ea, devenise insuportabil. La începutul lui 1949, cel de-al douăzeci şi patrulea an din viaţa ei, îşi făcu obiceiul de a pune deoparte bancnote din sertarul cu încasări şi de a le îndesa într-o sticlă veche de Campari, în dosul patului ei. Când va fi strâns îndeajuns, era decisă să plece din locul acesta.

4

În anul acela, la scurt timp după *Epifania* [31],Carmela făcu o vizită la Casa de la Marginea Nopţii. Intrase, pesemne, când toată lumea dormea încă, fiindcă Maria-Grazia, trezindu-se devreme cu aceeaşi nelinişte care pusese stăpânire pe ea de când începuse acest necaz cu Andrea, o găsi pe *la contessa* aşteptând-o deja la picioarele scării. Era postată acolo, în taiorul ei parizian spălăcit, de culoarea pătlăgelelor-vinete, purtând pălăria ei de duminică, cu voaletă din tul cu punctişoare, cumpărată înainte de Primul Război. Era întâia oară, după douăzeci şi opt de ani, când Carmela trecea pragul Casei de la Marginea Nopţii, după ce Pina o dăduse afară din bar, cu copilaşul în braţe, şi jurase să nu-i mai primească niciodată.

31. Bobotează (în it., în orig.).

— *Signora* d'Isantu, spuse Maria-Grazia, oprindu-se sub razele soarelui, în curbura scărilor.

Acum Carmela vorbi, cu vocea subţiratică şi şubrezită, ca a răposatei Gesuina.

— *Signorina* Maria-Grazia, spuse Carmela. Trebuie să-l ajuţi pe fiul meu.

Mariei-Grazia i se strânsese inima în piept şi respira greu.

— Dar ce-a păţit? E bolnav? Mă duc să-l trezesc pe tata, aduc eu geanta lui de medic.

— Nu, nu, nu, plângea Carmela, scuturând din cap. Nu-l chema pe Amedeo. Eu de tine am nevoie.

— Spuneţi-mi ce s-a întâmplat.

— E bolnav, zise Carmela. E bolnav din dragoste pentru tine, *signorina* Maria-Grazia! Tot anul trecut i-a mers din ce în ce mai rău. Nu se mai dă jos din pat, nu mai mănâncă, are limba uscată şi albă, ochii îngălbeniţi. Mi-e teamă să nu se prăpădească. Nu vrei să-i dai o speranţă? Băiatul meu se topeşte din dragoste pentru tine.

Ca o actriţă ridicându-şi masca, Carmela îşi dădu la o parte voaleta, iar Maria-Grazia văzu că lacrimile şterseseră fardul de pe pleoapele contesei, care era

mânjită de dâre cenuşii pe obraji, ca un bandit camuflat. Mariei-Grazia i se făcu milă de ea. O luă pe Carmela de braţ şi o conduse în barul pustiu. Dădu jos două scaune puse cu picioarele în sus pe masă, coborî obloanele pentru a bloca privirile indiscrete ale clienţilor matinali care bântuiau prin *piazza* şi lăsă la uşă semnul cu *Chiuso* spre exterior, aşa cum fusese peste noapte, apoi se apucă să dezmorţească aparatul pentru cafea.

— Nu, nu, spuse Carmela. Ceva mai tare – mai fortifiant – nişte limoncello cum făcea Rizzu, dacă ţi-a mai rămas cumva?

Efectiv, Carmela nu era deloc în apele ei, se gândi Maria- Grazia, fiindcă limoncello ca acela nu se mai găsea de un sfert de veac. Oricum, aduse o altă sticlă şi puse două pahare pe masă. Ceasul de deasupra tejghelei arăta că era puţin trecut de ora şapte, dar nu mai conta, Carmela dădu pe gât păhărelul ei cu băutură, ca o femeie la priveghi, şi consimţi în cele din urmă să stea jos, ezitând până găsi marginea scaunului.

— *Signor il figlio del conte* trebuie să-şi scoată din cap ideea de a se însura cu mine, spuse Maria-Grazia în cele din urmă. Fiindcă nu este posibil. Din câte am auzit, oricum, *signora* d'Isantu, nici nu ar fi bine.

Brusc, Carmela deveni caustică, rotindu-şi ochii cu un amuzament amar.

— Ştiu cum vorbesc toţi despre mine. Nu-i adevărat ce-ai auzit tu.

Maria-Grazia întrezări timidă o speranţă:

— Nu-i adevărat în legătură cu *papà* … ori… ori cu grotele de lângă mare?

— Nu, nu, astea sunt adevărate, da. Nu asta am vrut să spun, repetă Carmela, alungând ideea cu o mişcare în jos a mâinii acoperite de o mănuşă albă. Dar Andrea nu este fratele tău vitreg. Cel puţin, eu nu cred. Asta am venit să-ţi spun. Maria-Grazia, am credinţa că nu există nici un motiv să nu-l poţi iubi. Nu există nici un motiv, în ochii lui Dumnezeu sau ai legii, ca voi doi să nu vă puteţi căsători. De-asta am venit aici, ca să-ţi spun.

Când Maria-Grazia nu răspunse nimic, Carmela întinse mâna şi o trase de mânecă. *Contessa* mirosea straniu a mosc, un parfum al disperării care plutea în jurul lor prin aer.

— Există pericolul ca băiatul meu să părăsească insula, dacă tu nu-l iubeşti, încheie ea.

În cele din urmă, cu precauţie, Maria-Grazia spuse:

— De unde sunteţi aşa de sigură că nu e frate vitreg cu mine?

— Sunt convinsă de asta, *cara*. Este adevărat ce se bârfeşte, că eu şi soţul meu nu am putut avea niciodată copii. Dar, *cara*, el nici nu a încercat măcar, spuse

Carmela, cu un zâmbet dispreţuitor, şi mai bău nişte limoncello. După ce ne-am căsătorit, soţul meu a lansat zvonul că eu sunt stearpă, până când toată insula a aflat chestia asta. Lui îi convenea, presupun, să mă ridiculizeze pe mine şi, în acelaşi timp, să se eschiveze de la îndatoririle conjugale. Adevărul este că *el* niciodată nu m-a vrut pe *mine*. A fost un mariaj aranjat, o afacere de terenuri şi *palazzi* între familiile noastre. Căsătoria nu s-a consumat niciodată – sau prea puţin, nici nu merită să vorbim despre asta. Trebuie să fiu sinceră, *cara* – scuză-mă. Adevărul este că soţul meu nu a dorit niciodată vreo femeie. În fine, asta până nu am început eu să am amanţi. Atunci, presupun, un instinct de stăpân dominator l-a împins să se întoarcă la mine pentru o vreme. Aceasta a fost singura modalitate de a-l face să îi pese cât de cât de mine, *cara*. Doar după ce alţii s-au arătat interesaţi de mine. Prin urmare, vezi tu – şi Carmela o prinse din nou de mânecă pe Maria-Grazia –, e puţin probabil ca Andrea să fie copilul lui Amedeo. Eşti liberă să îl iubeşti – *trebuie* să îl iubeşti. Am lansat zvonurile acelea cum că băiatul ar fi al lui Amedeo Dumnezeu ştie de ce, dintr-o pornire de răutate, din dorinţa de a-l umili pe soţul meu, însă nu e adevărat. Cel puţin, nu cred că e.

Maria-Grazia privea în adâncurile tulburi ale paharului cu limoncello.

— Dar nici nu ştiţi cu certitudine, spuse ea în cele din urmă.

Din nou, Carmela o trase de mânecă.

— Are glezne slabe ca taică-său, *cara*. Aceleaşi crize de constipaţie o dată la două săptămâni. Când suflă un vânt umed dinspre nord, amândoi au junghiuri chinuitoare în genunchi, la vechile lor răni din război, exact în acelaşi loc. Îi studiez pe amândoi de douăzeci şi opt de ani. Sunt sigură că aşa e.

— Dar tot nu puteţi şti cu certitudine, insistă Maria-Grazia.

— Nu, admise Carmela. Nu pot şti cu certitudine.

Văzând că Maria-Grazia păstra tăcerea, Carmela o prinse din nou de mânecă, vrând parcă să-i capteze atenţia.

— Te rog, *cara*, dă-i o speranţă lui Andrea, altminteri băiatul meu va pleca – ştiu eu –, ştiu că va pleca şi mă va lăsa complet singură aici, fără nimeni care să-mi ţină de urât în oraşul ăsta părăsit de lume şi de Dumnezeu, în afară de afurisitul de bărbatu-meu.

— Nu-mi puteţi porunci să-l iubesc, aşa, pur şi simplu! strigă Maria-Grazia, panicată de deznădejdea acaparatoare a contesei.

— Nu, nu, *signorina* Esposito. Nimeni nu îţi porunceşte nimic – nu asta am vrut să spun. Dar nu vrei să-i dai măcar un răspuns? Dă-i un răspuns la sfârşitul

verii, când vei fi avut suficient timp să reflectezi la asta. Şase luni, să zicem, opt luni – zece, dacă vrei tu! Ia-ţi tot răgazul necesar ca să te gândeşti bine, dar lasă-l să-ţi facă curte, lasă-l să vină în vizită…

Dar pentru Maria-Grazia era deja prea mult:

— Nu, nu! Nu vreau să vină în vizită, nu vreau să-mi facă curte! Nu-i de-ajuns tot scandalul de până acum?

— Prea bine, atunci îi voi interzice să vină în vizită, până nu vei fi avut răgazul să te gândeşti, *cara*. Şase luni, un an, cât crezi tu de cuviinţă! Îi voi spune să nu vină la tine.

— Dar dacă nici atunci nu voi avea un răspuns?

Carmela îşi pierdu iarăşi cumpătul:

— A ameninţat că va pleca! Mă va părăsi, singurul meu băiat…

— Bine, *sì, sì*, spuse Maria-Grazia, care dintr-odată simţea că nu mai suporta încă o criză de plâns din partea ei. Mă voi gândi la asta, îi voi da un răspuns peste şase luni.

— Să nu spui nimănui c-am fost aici, zise Carmela, luându-şi poşeta, încheindu-şi jacheţica de culoarea pătlăgelelor-vinete, tamponându-se metodic sub voaletă, ca să-şi şteargă dârele negre de kohol de pe faţă. Dintr-odată, părea să-şi fi recăpătat alura ei dintotdeauna, redevenind acea femeie statuară şi rece, pe care Maria-Grazia nu o văzuse înainte decât de la distanţă – la împărtăşanie în biserică, trecând prin dreptul ei, cu privirea în pământ, sau de sărbătoarea Sfintei, când apărea glacială, îmbrăcată în haine care fuseseră noi înainte de Primul Război, cu o voaletă acoperindu-i întotdeauna ochii.

— Nu voi spune nimănui, zise Maria-Grazia.

— Într-o bună zi, peste ani, când eu voi fi murit… murmură Carmela.

— N-o să spun nimănui.

Carmela o prinse de încheietură, strângând-o cu degete reci.

— Ai o faţă blândă, *cara*, zise ea. Este o uşurare pentru mine să pot spune cuiva, după atâţia ani cât am stat închisă în camerele acelea pustii, fără să vorbesc cu nimeni. Şi mi-ai dat o speranţă, fiindcă văd că ai putea să-l iubeşti, *cara*. Spune-mi adevărul. Spune-mi că l-ai putea iubi.

— *Sì*, recunoscu Maria-Grazia. Aş putea.

Carmela îi strânse amândouă mâinile. Era o strângere uşoară, cu palme nebătătorite, ca ale unui copil, genul de strângere pe care o ai doar după o viaţă petrecută purtând mănuşi albe. Apoi plecă, iar Maria-Grazia, zăpăcită, privind în urma ei cum se îndepărta prin *piazza* crezu preţ de o clipă că doar visase

întâlnirea de adineauri. În *piazza* era linişte din nou. Umbra palmierului se deplasa molcom pe dalele verandei, marcând trecerea timpului ca acul unui cadran solar. Şopârlele se furişau afară din firidele caselor, căutând razele soarelui.

Dar Maria-Grazia bodogănea în şoaptă, în timp ce, la fel ca în fiecare dimineaţă devreme, pornea aparatul pentru cafea, ridica obloanele, aranja scaunele. Cum îşi permitea această Carmela să se bage aşa în sufletul ei? Şi de ce trebuia ca ea, Maria-Grazia, să devină confidenta secretelor tuturor? Ce voiau toţi de la ea, ei – măcinaţi de remuşcări pentru faptele lor neruşinate, ei – cu ochii lor vinovaţi, de ce să arunce pe umerii ei aceste necazuri şi neruşinări care se petrecuseră înainte ca ea să se fi născut?

Şi totuşi, când se gândea la Andrea, chinuit de insomnii şi amărăciune, o durea sufletul şi se temea pentru el, la fel cum se temuse cândva pentru Robert. Oare asta însemna dragoste sau doar milă? Nu putea să îl iubească pe Andrea la fel cum îl iubise pe Robert. Ştia că acesta era adevărul; îşi consumase toată capacitatea lăuntrică a mai simţi genul acela de adoraţie. Şi totuşi, Robert era plecat, iar Andrea era aici, bolnav din dragoste pentru ea. Nimeni nu-i oferise vreodată o asemenea onoare. Pentru Totò şi pentru văduvul Dacosta, nu fusese decât o posibilă soţie, înlocuibilă. Poate că şi Robert o înlocuise de mult cu vreo englezoaică, vreo iubită de-a lui de dinainte de război. Nu şi Andrea d’Isantu.

Un sentiment de tandreţe înflorea în ea când se gândea la piciorul lui vătămat, amintindu-şi de ruşinea pe care o îndurase pentru gleznele ei şubrede, pentru mersul ei chinuit. Şi, de fapt, dacă se gândea bine, nu fuseseră ei tovarăşi în toate încă din copilărie: ea şi fiul contelui, amândoi fără prieteni, uniţi prin aceeaşi sumbră seriozitate, aceeaşi solitudine, aceeaşi sârguinţă pentru studiu şi note mari? Cu patru ani mai mică decât el la şcoală, avusese senzaţia că întotdeauna călca pe urmele lui, căci atunci când îi întrecea la învăţătură pe colegii ei de clasă, notele pe care le primise Andrea erau scoase de învăţător din catalog, pentru comparaţie. „Aşa, Esposito, ia să vedem acum cum s-a descurcat d’Isantu la această examinare.“ Dascălul ţinuse evidenţa unei valori medii a notelor ei în paralel cu notele lui Andrea. În ultimul lui an de şcoală, media notelor ei era mai mare decât a lui. Când Andrea aflase acest lucru, doar zâmbise un pic, înclinând din cap. La vremea aceea, interpretase gestul lui drept o lipsă de generozitate. De ce nu dorise să îi strângă mâna? Oare nu fusese, de fapt, un fel de deferenţă, aceeaşi deferenţă cu care îi oferise floarea, tremurând emoţionat?

La sfârşitul verii, urma să-i dea un răspuns. Până atunci însă, era decisă să

facă tot posibilul ca să şi-i scoată complet din minte pe amândoi, pe englez şi pe fiul contelui deopotrivă.

*

Până şi insula era neliniştită, nemulţumită, în vremea aceea. Fusese cândva un vulcan. Deşi localnicii ştiau asta, vulcanul stătuse cuminte atât de mult timp, încât adesea uitau. Şi pe urmă, câteodată, se comporta bizar, mocnind în tulburi aduceri- aminte din trecutul său vulcanic. O dată sau de două ori într-un deceniu se mai deschidea vreo gaură în pământ, emanând un jet de fum, pârjolind vreo vie sau preschimbând o capră de munte într-un morman de oase negre. Alteori, pe sub stâncile de la marginea mării începea să curgă o apă caldă, împrăştiată de curenţi invizibili. Atunci, dacă te băgai cu capul la fund, puteai desluşi o dâră de bule ieşind din vreo crăpătură din pereţii insulei. Dar era de aşteptat să se întâmple asemenea lucruri. În definitiv, insula era cunoscută ca fiind un loc al miracolelor.

Vulcanul nu erupsese niciodată; craterul se afla undeva sub vila contelui. Dar tot se mai foia uneori, provocând unde de şoc şi cutremurături. 1949 era un astfel de an. În tavanul Casei de la Marginea Nopţii apărură noi crăpături în acel ianuarie. Prin martie, puteai să te întinzi pe pardoseala barului şi să auzi un zgomot ca un vaier ieşind din măruntaiele pământului. Lucrul acesta Concetta îl raportă cu încântare, stând lungită ca o stea de mare pe dale şi sâsâind la toţi ca să poată auzi mai bine.

— Vine cutremurul, Maria-Grazia! anunţă ea. Vine cutremurul!

Fetiţa continua să manifeste aceeaşi înclinaţie îngrijorătoare pentru tot ce însemna haos şi violenţă.

— Ferească-ne Sant'Agata de vreun cutremur de pământ, o mustră Rizzu. Eu sunt prea bătrân pentru aşa ceva. Şi încercă să o bage în sperieţi pe Concetta cu poveşti fantastice despre cutremurele din vechime, când toate casele se prăvăliseră, în afară de Casa de la Marginea Nopţii, ferma bătrânului Mazzu şi vila contelui, când talazurile uriaşe dinspre Sicilia se revărsaseră peste ţărmurile insulei, ca pe timpul lui Noe şi al fiilor lui, iar localnicii fugiseră pe dealuri.

Degeaba, Concetta nu se lăsă impresionată de asemenea grozăvii.

— Imaginaţi-vă! strigă ea, cu ochii strălucind. Cum ar fi să dispară totul! Mizeria aia de prăvălie a lui tata şi tot ce e în ea!

Maria-Grazia era cocoţată pe o scară, zugrăvind faţada barului, când simţi prima scuturătură mai zdravănă. O clătinătură laterală, ca o barcă de pescuit

eşuând la mal. Dându-se jos, sugrumată de panică, încât nici să ţipe n-ar fi putut, chiar şi să fi vrut, se ciocni de fratele ei.

— *Gesù*! exclamă Flavio. *Gesù Dio*! Era desculţ, încă în cămaşa de noapte, când o luă la fugă prin piaţă.

— Flavio! strigă ea după el. Vino înapoi!

Pământul se potoli; insula era din nou liniştită. Alergă după fratele ei până în cealaltă parte a pieţei şi-l prinse în umbra de lângă casa pustie a Gesuinei. Tremura de frică, în genunchi.

— Flavio, spuse ea. Nu mai e nici un pericol. Cutremurul a trecut.

Flavio, închis ca într-o carapace, clătina din cap şi se tânguia. Îşi freca întruna cioturile de la mâna dreaptă. Când Maria-Grazia se apropie şi se uită în ochii lui, observă că erau opaci, acoperiţi parcă de o pojghiţă, cum fuseseră cândva ochii bătrânei Gesuina: în faţa lui nu era *piazza* scăldată de razele soarelui sau Casa de la Marginea Nopţii, ci pustietatea deşertului. Îi trebui mult timp până să-l convingă să o ia de mână.

În timp ce îl conducea înapoi la bar pe Flavio, care dârdâia, strângându-şi poalele cămăşii în jurul corpului, ca o fată surprinsă de un vânt puternic, cineva râse batjocoritor. Dar Maria-Grazia învăţase să desfidă răutatea oamenilor, de când cu bârfele despre Andrea; acum îl trăgea pe Flavio după ea fără să plece capul.

— Haide, vino, spuse ea. Nici unul n-a luptat cu atâta vitejie ca tine, Flavio.

De atunci, bârfa pe insulă era că, neîndoielnic, tânărul Esposito se întorsese din război cu mintea rătăcită – dar despre Maria-Grazia nimeni n-ar mai fi îndrăznit să spună ceva.

*

Pe măsură ce aceste zgâlţâituri se repetau, fervoarea religioasă cuprinse insula. Dintre toţi, cel mai rău îl afectă pe Flavio. Nimeni nu băgă de seamă decât abia când, de lângă intrarea în bar, începu să dispară încetul cu încetul întregul bric-à-brac din jurul Sfintei Agata, căruia nimeni nu-i dăduse prea multă atenţie în ultimul sfert de veac. Întâi, apa sfinţită, apoi, rozariile şi, în cele din urmă, însăşi statueta care-ţi dădea fiori, a sfintei cu inima sângerândă. Statueta dispăru într-o noapte din aprilie, lăsând în urmă doar un cerc fără praf pe masa din hol ca să arate absenţa ei. Pina, scotocind prin casă, descoperi relicvele sub o pânză într-un colţ al dormitorului lui Flavio, între două lumânări înnegrite. Noaptea, Maria-Grazia îl auzea în odaia de dedesubt bolborosind rugăciuni. Nu mult după aceea,

începu să lipsească din bar perioade lungi de timp, când putea fi găsit ţinându-se după părintele Ignazio prin biserică, sâcâindu-l cu întrebări serioase.

— O, pe mine nu mă deranjează, spuse preotul, când Amedeo îşi ceru scuze. Sant'Agata mi-e martoră că întotdeauna am ţinut la copiii tăi, Amedeo, deşi, din păcate, nu pot să-l învăţ pe Flavio chestiuni prea canonice. Nici măcar eu nu mi le mai amintesc!

Preotul îl puse pe Flavio să lustruiască crucifixul cel mare de alamă din spatele altarului, ceea ce pentru părintele Ignazio fusese întotdeauna o corvoadă. Flavio însă se apuca în fiecare dimineaţă de treabă cu o evlavie solemnă, aplecându-se reverenţios peste cutia cu pastă de lustruit, cu o cârpă dintr-o cămaşă veche, pe care i-o dăduse preotul, şi oprindu-se din când în când ca să se uite la chipul de metal al Mântuitorului de pe cruce, murmurând rugăciuni fierbinţi.

La ora prânzului, în fiecare zi, Maria-Grazia închidea barul şi se ducea la biserică să-l ia pe Flavio, care altminteri ar fi uitat că trebuia să şi mănânce. În timp ce se întorceau împreună, el perora fără oprire despre miracolele sfintei, începând fraze pe care nu le termina, ca şi cum cuvintele erau doar o revărsare a gândurilor lui învălmăşite: „…şi asta e esenţial la Sant'Agata, înţelegi, misterul, faptul că nimeni nu ştie cine era ea, poate fata unui ţăran sărac sau fiica unui fermier, dar cu toate astea avea viziuni, viziuni adevărate…" Intrase în Comitetul Sant' Agata, participând cuviincios la reuniunile de sâmbătă după-amiaza în salonaşele văduvelor, cu mobilierul lor închis la culoare şi cu batistele lor stropite cu parfum de roze, unde discutau despre lumânările care trebuiau comandate pentru sărbătoarea sfintei sau despre pernele noi pentru îngenuncheat, care trebuiau cusute pentru Capela Maicii Domnului. Dar Flavio ajunsese bătaia de joc a băieţilor cu care fusese cândva prieten, acum pescari, muncitori şi negustoraşi, iar Maria-Grazia ştia asta. „O lasă pe soră-sa să se ocupe de bar, în timp ce el se roagă la Sant'Agata şi stă închis în secret cu bătrânele alea", îi auzise ea comentând. Flavio şedea singur acum la masa de sub palmier – ajunând, bând doar un pic de apă cu lămâie, sugându-şi buzele.

— Are conştiinţa încărcată, mormăi cineva. Fantoma lui Pierino nu-i dă pace.

Fiindcă mulţi continuau să-l acuze pe Flavio că îl snopise în bătaie pe pescar. În primele zile, când insula fusese zdruncinată de cutremure, bătrânul Pierino murise. Deşi, în final, trăise până la o vârstă înaintată, niciodată nu putuse să mai vorbească, niciodată nu mai ieşise pe mare cu barca, iar câţiva oameni jurau că îl văzuseră pe bătrân, după ce se prăpădise, în genunchi lângă piatra lui de

mormânt din cimitir, încercând să sape pământul ca să se bage la loc în groapă.

Acum Flavio părea să se închidă tot mai mult în sine, micşorându-se până părea să fi rămas din el doar un punct. Dar, câteodată, când veneau amândoi acasă de la biserică, o lua de braţ pe Maria-Grazia, aproape fără să-şi dea seama, iar ea începea să creadă că fratele ei se făcea bine. Şi totuşi, Flavio începuse să se gândească tot mai serios să fugă de pe insulă.

— Voi pleca din locul acesta, îi spuse el la un moment, cu ochii limpezi. Mă voi duce înapoi în Anglia. Chiar dacă unii m-au tratat ca pe un câine, oricum s-au purtat mai bine cu mine acolo decât se poartă aici cei de-un neam cu mine.

Iar Flavio, se află, văzuse şi el fantoma lui Pierino.

— E verde, străveziu, bălmăji el. Vrea să plec. O să plec din locul ăsta. O să-mi iau zborul.

Ce înţelegea el prin asta, nu voia să spună. Dar când Pina îl auzi bălmăjind aşa, începu să plângă, crezând că fiul ei se referea la vreo lume a spiritelor, vreo împărăţie a cerurilor.

— N-o să mai stau îngrădit între aceste ţărmuri, şopti cu tâlc Flavio, lustruind cu ceară statuia Sfintei Agata, până o văzu strălucind.

*

Când insula se domoli după acel prim cutremur, un mic miracol ieşi la iveală.

Ţăranii contelui, îmboldiţi şi muştruluiţi de Bepe, continuau să lucreze câmpul stâncos din sud, pe care îl ocupaseră cu doi ani înainte. Grâul încolţise în timpul celui de-al doilea an, cu fire verzi, dar uscate pe margini, din lipsă de îngrăşăminte. Ţăranii recoltaseră tot ce putuseră, încumetându-se să păstreze totul pentru ei, în loc să-i predea un sfert contelui. A doua cultură de grâu creştea deja. Acum era timpul răritului plantelor. Mărşăluiau spre câmpuri, mai puţini la număr şi fără vreun *organetto*, aruncând o privire spre vila contelui când depăşiră curba, iar Bepe îi îndemna, cocoţat în spinarea catârului unchiului său, cu care defila în sus şi în jos pe lângă ei, de parcă ar fi fost comandantul unei armate.

— Înainte, tovarăşi, îi îmboldi el. Pământul e al nostru.

Dar pământul, când ajunseră acolo, se mişcase, nu mai arăta la fel. O erupţie imensă avusese loc în mijlocul terenului, de unde ceva încerca să iasă la suprafaţă. Răsadurile zăceau risipite, smulse din rădăcini, deja veştejite de soare. Tânărul Agato se închină speriat.

— E un semn de sus! strigă el.

— Nu, spuse Bepe. E un fenomen natural. Trebuie să investigăm ce s-a întâmplat.

Dar fenomenul acesta, indiferent ce-ar fi fost el, nu era natural. Săpând în pământul nisipos, azvârlind la o parte bolovani, ţăranii scoaseră la lumină, încetul cu încetul, un zid de piatră. Nu un zid, îşi dădură seama pe măsură ce săpară mai departe: un fel de bancă lungă sau împrejmuire, care se curba într-un semicerc. Şi era rece la atingere. Când dădură fuga să-şi aducă săpăligile şi cazmalele, ca să scurme mai în adâncime, dezgropară un al doilea strat, şi încă unul dedesubt, îngustându-se spre fundul căldării, ca dungile de pe o scoică.

— Uitaţi-vă aici, strigă Agato, săpând mai într-o parte. Un altar!

Localnicii se traseră înapoi un pic, în faţa acestei aluzii la păgânism şi jertfe omeneşti, însă Bepe se apucă să râcâie curajos cu săpăliga pe lângă colţul de piatră dezgropat de Agato.

— Nu e un altar, anunţă el. E o scenă. Aici era un teatru, sunt sigur acum. Grec sau roman. Am văzut altele la fel pe cărţi poştale de pe continent, când am fost în vizită la vărul meu de la oraş, teatre micuţe ca acesta, iar altele, mari de tot, cât un stadion de fotbal.

Mazzu spuse cu şiretenie:

— Chestia asta s-ar putea să valoreze ceva.

— *Il conte* nu ştie nimic despre asta, remarcă Bepe. Şi, de fapt, pământul e de drept al nostru, acum.

Ţăranii stăteau în jurul nălucii amfiteatrului, păstrând acest lucru în inimile lor, aidoma imaginii sfintei.

*

Bepe apăru pe furiş la bar în acea seară, strângând la piept acordeonul.

— Trebuie să vorbesc cu *signor il dottore*, îi spuse el Mariei-Grazia. O chestiune urgentă. Ceva foarte important.

— Ai venit să cânţi?

— Nu, nu, zise încet Bepe. *Organetto* ăsta e doar o acoperire. Adu-l pe taică-tău.

Maria-Grazia îl chemă. Îl auzi, apoi, pe Bepe vorbind în şoaptă cu *papà*, în spatele draperiei de la bar.

— Trebuie să găsim un arheolog care să vină să ne spună cât valorează totul. S-ar putea să fie un lucru bun pentru insulă, un lucru important, doar că avem nevoie de un om şcolit, care să ne explice cum stau lucrurile. Ar putea fi o sursă

de bogăţie pentru Castellamare. O groază de lire.

— Şi vei redistribui bogăţia în mod cinstit? Glasul tatălui ei, un pic ironic. Sau vei forma un partid de avangardă pentru a instaura întâi dictatura proletariatului?

— Ambele, ambele, spuse Bepe, foarte serios. Dar am nevoie de ajutorul dumitale. Dumneata eşti un om şcolit, *signor il dottore* – suficient de şcolit, oricum. Nu se poate să nu cunoşti vreun arheolog la care să apelăm. Undeva, la Florenţa sau Roma, sau de-acolo de unde vii dumneata.

Dar Amedeo nu cunoştea nici un arheolog. Cum nu cunoştea nici părintele Ignazio, pe care Bepe îl încolţi când intra în bar în seara aceea şi îl trase misterios după draperie.

— Am trăit pe insula asta la fel de mult ca tine, spuse preotul. Nu mai cunosc pe nimeni în lumea din afară. Am devenit unul de-al vostru, pentru păcatele mele.

Singura persoană de pe insulă care cunoştea un arheolog, spre surprinderea tuturor, era Pina.

— Dar cu toţii îl cunoaştem, spuse ea. Aţi uitat? Profesorul Vincio.

— Cine?! se răsti Bepe, aşteptându-se la o glumă.

— O, erai un băieţel pe-atunci, Bepe – n-ai cum să ţii minte. Profesorul Vincio, arheologul din Bologna. A fost prizonier de război aici. El a reparat veranda barului nostru.

— Cine?! Idiotul ăla care a pus grinzile de-a-ndoaselea, cu spatele în faţă? făcu Bepe. De-a trebuit *signor* Pierino să îndrepte lucrurile după aceea, mi-aduc aminte!

— Profesorul Vincio era un arheolog renumit. A lucrat în Cipru, înainte de război, unde a descoperit cetăţi antice. Mi-a povestit odată cum, în timpul săpăturilor, a dezgropat o femeie cu copilul ei, adică nişte schelete cu bijuterii de aur, perfect conservate. E ceva teribil şi minunat, totodată, să scoţi la iveală asemenea vestigii ale trecutului. Este un lucru demn de respect, tinere Bepe. Păi, dacă te gândeşti, orice ar putea ieşi la lumină aşa. Dar nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu el.

— Îi vom scrie, zise preotul. În atenţia Universităţii din Bologna. Şi vedem, astfel, dacă mai trăieşte, iar dacă da, cu voia lui Dumnezeu şi a Sfintei Agata, poate vine să se uite la ruinele astea pe care le-aţi descoperit voi. Să nu-i spuneţi nimic contelui, da, Bepe?! Cel puţin până nu aflăm mai multe.

Preotul compuse o scrisoare în seara aceea, iar Bepe o duse pe continent. Amfiteatrul fu îngropat la loc cu săpăligi şi hârleţe şi apoi acoperit cu prelate.

Toată luna aceea, localnicii păstrară cu sfinţenie secretul, trăind cu emoţia aşteptării în suflet, în timp ce insula trepida sub tălpile lor.

*

Nimeni nu-l recunoscu pe profesorul Vincio. Sosi la sfârşitul prematur al primăverii, cu părul alb, cu o umbrelă specială şi un asistent care să-i care bagajele. Arheologul se sui în căruţa trasă de măgar a lui Rizzu. Dar, în timp ce urcau dealul, îl rugă pe Rizzu să oprească în afara zidurilor oraşului. Acolo, se dădu jos şi rămase multă vreme în picioare în faţa fostului lagăr de prizonieri, care revenise la vechea învălmăşeală de bălării, ciulini, bântuit de şopârle, nemaipăstrând nici o urmă a trecutului. La Casa de la Marginea Nopţii, îi îmbrăţişă pe Pina şi pe Amedeo cu lacrimi în ochi.

La scurt timp după sosirea arheologului, *il conte*, care prinsese de veste cumva că un personaj important de la oraş venise în mijlocul lor, îşi vârî nasul. Făcându-şi teatral apariţia în *piazza* cu automobilul lui, îl salută pe profesor ridicând o mână, ca şi cum ar fi fost vechi prieteni.

— *Signor* Vincio, permite-mi să-ţi urez bun venit, strigă el scoţând capul pe geamul maşinii. Vreau să-ţi fac o propunere.

Arheologul trebuia neapărat să stea la vilă, insista el, unde avea să se bucure de mai mult confort. Şi era invitat la masă zilnic, ca oaspete al contelui.

Profesorul Vincio spuse că se instalase deja foarte confortabil în Casa de la Marginea Nopţii.

— Prea bine, se zbârli *il conte*. Vino atunci la cină.

— Nu, spuse profesorul Vincio. Mulţumesc. Îmi amintesc bine perioada petrecută pe insulă, *signor il conte*.

Il conte, învins şi înfuriat, îşi trase capul înapoi în maşină şi plecă.

A doua zi de dimineaţă, în zori, ţăranii îl escortară pe profesorul Vincio la amfiteatrul îngropat. Bătrânul profesor se aşeză în patru labe şi se apucă să mături praful cu o perie fină. Din când în când, se oprea ca să decupeze o bucată de iarbă sau de sol ori să-i arate ceva asistentului său. Acesta căra o ladă de lemn ca acelea în care locuitorii insulei transportau găinile. Din lada aceea ieşeau obiecte ciudate: o chestie care semăna cu o strecurătoare de paste făinoase, un set de scobitori, o perie de frecat duşumeaua.

Unii localnici păreau indignaţi văzând toate astea, părându-li-se totul foarte ridicol. Dar profesorul Vincio continua să râcâie.

— Asta e tot ce-o să facă? izbucni până la urmă băiatul Agato, care nu-şi mai

putea înfrâna dezamăgirea.

Când deveni limpede că exact asta avea de gând să facă profesorul acela, locuitorii insulei se împrăştiară la treburile lor.

Între timp, *il conte* aflase de săpăturile arheologice. În dimineaţa următoare, când micul grup din Casa de la Marginea Nopţii sosi la şantier, escortându-l pe arheolog, cei doi vechili ai contelui aşteptau acolo. Între ei stătea postat Andrea d'Isantu.

— Terenul acesta este proprietate privată, spuse el. Nimeni nu are voie să calce aici fără permisiunea tatălui meu.

— Dar eu exact asta voi face, spuse profesorul Vincio, în stilul lui calm, de om de la oraş, deprins să vorbească de la egal la egal cu oricine. Avem de efectuat săpături arheologice aici.

Andrea apucă bastonul cu ambele mâini. Privirea îi fugi spre Maria-Grazia în timp ce vorbea, apoi se uită din nou spre bătrânul profesor.

— Nimeni nu are voie să intre pe această parcelă de teren.

Bepe, furios, sări jos de pe catâr şi înaintă trei paşi pe pământul contelui.

— Poftim, *signor* d'Isantu, ca să fie clar, declară el. Cineva tocmai a intrat.

Andrea luă bastonul şi îl atinse uşor pe umăr.

— Treci înapoi, Bepe. Ţi-am spus, nimeni nu are voie să intre.

— E pământ comunitar acum, spuse blând părintele Ignazio. Şi, în orice caz, *signor* d'Isantu, nu ar fi mai bine să rezolvăm această chestiune în mod amiabil, fără să ajungem să ne batem pentru asta?

Andrea veni ameninţător spre preot, de parcă ar fi avut de-a face cu unul dintre ţăranii tatălui său.

— Mă voi bate cu oricine va încerca să confişte pământul tatălui meu! ţipă el. Oricare *stronzo* dintre voi va îndrăzni să treacă acest hotar, va avea de-a face cu mine, Sant'Agata mi-e martoră! Să nu mă provocaţi!

Bebe făcu subversiv încă un pas în faţă. Andrea legănă bastonul, luându-şi avânt, şi, cu măciulia de argint, îl trânti pe Bepe la pământ.

— Toţi indivizii care au avut un amestec în această ocupare abuzivă a terenurilor sunt concediaţi, îi anunţă Andrea pe ţăranii adunaţi acolo. N-aveţi decât să vă găsiţi altceva de lucru. Dar dijmaşi pe pământul tatălui meu nu veţi mai fi niciodată, *stronzi* ce sunteţi, *figli di puttana*, dacă nu daţi dovadă de respect, aşa cum se cuvine!

— Unde-i tatăl tău, Andrea? întrebă preotul, punând o mână pe umărul tânărului. Nu e, de fapt, problema lui? Nu fi atât de impulsiv, alungând familii

care au lucrat pentru familia ta de generaţii…

— Nu permit să fiu ridiculizat astfel. Amfiteatrul este al nostru, pământul este al nostru…

Din nou, Andrea legănă ameninţător bastonul, alb la faţă de furie. Ţăranii se risipiră, împărţindu-se în grupuri mici. Catârul lui Bepe, răgând sălbatic, se smulse din mâna lui Agato şi o luă la fugă pe drum, uitând de stăpânul lui. Totul era haotic. În spatele lui Andrea, vechilii contelui deveniseră precauţi, ridicând puştile.

— Ocuparea abuzivă a terenului s-a încheiat, spuse Andrea. Rupeţi rândurile.

*

— Oricum, amfiteatrul era un exemplu minor al acestui gen de construcţii, îi consolă ulterior profesorul Vincio, în timp ce Amedeo, peste tejghea, punea un pansament pe cucuiul cu care bietul Bepe se alesese la cap. Asta din câte am putut eu să-mi dau seama. Un amfiteatru roman, mic, destul de deteriorat. Totuşi, sigur, mi-ar fi plăcut să studiez mai bine ruinele – şi îmi pare rău că tu, Bepe, ai încasat o lovitură la cap din cauza mea. Şi, mai mult chiar decât aş putea spune în cuvinte, îmi pare rău că ţăranii au rămas fără un loc de muncă.

Bepe spumega de furie.

— O să ies iarăşi pe mare, se jură el. Mă fac din nou pescar. Am isprăvit-o cu insula asta şi cu ticălosul ăla de conte!

În ziua următoare, Bepe îşi înfăşură steagul comunist şi plecă pe mare cu o barcă veche de-a lui Pierino, pe care o vopsise din nou şi o botezase *Santa Maria della Luce*. Rătăcind pe apele tumultuoase din largul coastei, era plecat săptămâni la rând.

— Dacă nu mi-e dat să îmbunătăţesc situaţia aici, îi plăcea lui să repete în scurtele şi înciudatele lui reveniri la bar, atunci voi merge în altă parte.

Dar alungarea ţăranilor de pe pământul pe care îl ocupaseră aduse totuşi şi o stranie binefacere, fiindcă, indirect, îl conduse pe profesorul Vincio spre o descoperire cu mult mai importantă.

Cât fusese prizonier de război pe insulă, profesorul Vincio nu auzise niciodată povestindu-se despre grotele de lângă mare. Află de ele, din întâmplare, în cea de-a cincea zi a şederii lui pe insulă, când stătea pe veranda barului, sorbind dintr-un pahar de *limettacello*, care fusese specialitatea Gesuinei, şi studiind caietul cu poveşti al lui Amedeo. De la Gesuina, când murise, rămăseseră douăsprezece sticle de *limettacello*, care nu erau scoase pe masă decât pentru cei

mai importanţi musafiri: zece dintre ele erau încă neatinse. Acum, în timp ce, încălzit de licoare, citea povestea lui Amedeo despre grote, arheologului îi veni o idee. Aplecându-se peste masă, atinse uşor braţul doctorului, făcându-l atent.

— Catacombele astea? începu el. Sunt reale sau doar o legendă?

— Reale, spuse Amedeo, un pic surprins de întrebare.

— Da, da, zise şi Rizzu, care auzise dialogul, intervenind acum cu înfocare. Sunt grote dreptunghiulare. Cu cranii, oase şi diverse lucruri în ele. Tot soiul de relicve.

La această veste, profesorul se înflăcără ca un copil. Răsturnând din greşeală paharul cu *limettacello* pe masă, se năpusti pe scări după o lanternă, dar la repezeală luase o perie şi trebui să se mai ducă o dată sus; cu sufletul la gură, îl puse pe asistent să adune echipamentul.

— Adu sitele, periile, amândouă făraşele – nu, nu, lasă, vino aşa, imediat! O să le luăm mai târziu!

Rizzu îl conduse pe profesor la grote, în căruţa trasă de măgar, întrebându-se în sinea lui dacă bietul om nu-şi pierduse cumva minţile, după dezamăgirea suferită din cauza amfiteatrului.

— Să ştiţi că nu-i mare lucru de văzut, totuşi, îl preveni el. Doar câteva cranii şi oase curate. Poate că am exagerat un pic adineauri.

Dar imediat ce ajunseră la grote, profesorul se cufundă în întunericul lor. Mângâind pereţii, cu voluptatea îndrăgostitului dezmierdându-şi iubita, declară că locul acela era o necropolă, o citadelă a morţilor.

— Un lucru rar, spuse el. Un sit important. Un loc în care oamenii din Antichitate îşi îngropau morţii. Există foarte puţine asemenea locuri atât de bine conservate. *Signor* Rizzu, locul acesta este cu mult mai captivant decât un vechi amfiteatru roman! Acest sit este de o importanţă mondială. E posibil să aibă o vechime de mii de ani!

— O citadelă a morţilor, repetă Rizzu, minunându-se. Aşa se explică blestemul plânsului.

Localnicii nu-şi mai încăpeau în piele de mândrie aflând că profesorul considera Castellamare drept un sit de o importanţă mondială – lucru pe care ei îl bănuiseră dintotdeauna, dar care acum era confirmat de un om deştept de la oraş!

În săptămâna următoare sosi o întreagă echipă de arheologi de la Bologna, organizând un adevărat şantier de săpături, cu corturi, garduri, ţăruşi şi bucăţi de sfoară. Cutremurele de pământ dislocaseră craniile din locurile lor şi deschiseseră un culoar în a doua grotă. Acum, săpând în acest pasaj cu ceea ce

locuitorilor li se părea în continuare un fel de pămătufuri de ras şi scobitori, arheologii descoperiră o reţea de gropi funerare, un depozit cu vase, două monede de aur. Rizzu lansase ideea că arheologii străini urmau să dezlege misterul acelui blestem al plânsului, o dată pentru totdeauna, iar locuitorii insulei erau dispuşi să le fie de ajutor. Bătrânul Mazzu apăru la grote în a treia zi, oferindu-le nişte hârleţe şi cazmale.

— Mă gândesc că aveţi nevoie de astea, spuse el. E mare păcat că nu vă puteţi permite nici un echipament, aşa că am căzut de acord să vi le facem cadou.

Arheologul acceptă acest dar, înclinând uşor din cap, însă când bătrânul Mazzu trecu pe la grote în ziua următoare, descoperi cu dezamăgire că specialiştii râcâiau în continuare cu periile lor de curăţat duşumele. În luna următoare, sosi o echipă de arheologi germani, ca să lucreze cu ei. Din zori până în noapte, străinii ciopleau în stânci, râcâiau praful, minunându-se, în graiurile lor nordice, pe măsură ce comorile erau scoase la lumină.

*

Între timp, văzând că barul şi insula păreau să-i fie hărăzite pe viaţă, Maria-Grazia se ridică din abisul autocompătimirii şi decise ca măcar să profite din plin de ceea ce îi era dat să trăiască.

Bepe abandonase comunismul. Dar acum avea în minte un alt plan. Intrând în bar într-o seară şi aruncând pe tejghea, cu un aer distrat, un ton mic şi cam plin de sânge, îşi anunţă intenţia de a lansa un serviciu de transport cu feribotul.

— *Il conte* ţine morţiş ca nimeni de pe insulă să nu aibă de-a face decât cu vecinii, spuse Bepe. Eu mi-am tot muncit mintea gândindu-mă la chestia asta. Contele urmăreşte ca noi să nu scoatem bani din nimic, în timp ce toţi banii pe care el îi câştigă pe spinarea insulei sunt cheltuiţi prin restaurantele din Palermo, Paris sau Roma. Şi noi nu avem aici nici măcar un feribot ca lumea. Mi-ar plăcea ca odraslele mele să facă gimnaziul pe continent. Şi de ce nu s-ar putea ca feribotul să aducă oameni pe insulă şi să-i şi transporte înapoi?! Mi-ar plăcea să vină turişti aici, să cumpere tablourile artistului Vincenzo, să bea cafea la barul vostru, să admire peisajele noastre, exact cum fac turiştii la Atena, la La Valetta sau la Palermo. Mai ales acum, când avem un şantier arheologic în toată regula!

Auzind asta, Agata-pescăriţa pufni în cană, împroşcând cu cafea pe toată masa.

— Ce?! strigă Bepe furios. Noi n-avem o biserică, n-avem o sfântă, ruine antice la fel de bune ca ale lor?! Lucruri la care să te zgâieşti! Lucruri de

cumpărat! Asta le place turiştilor cel mai mult, i-am văzut eu la Siracuza! Ruine greceşti! Cărţi poştale! Mici machete din ipsos cu *Colosseo*! Noi avem o citadelă a morţilor, da?! Ce, asta nu-i bună? Deja jumătate dintre voi scoateţi bani din această descoperire, găzduindu-i pe arheologi la voi acasă. Dar se pot scoate şi mai mulţi bani! Dacă tot nu e să fim comunişti, hai măcar să fim moderni şi în felul ăsta să-l învăţăm minte pe *il conte*!

— Eu sunt de acord cu tine, Bepe, spuse preotul în mod neaşteptat, din colţul lui. Eu cred că ai dreptate. Trebuie să vină vizitatori aici ca să vadă grotele de lângă mare şi să asiste la festivităţile de Sant'Agata. Copiii noştri trebuie să meargă la gimnaziu pe continent. Trebuie să facem rost de mijloacele băneşti necesare pentru a-i duce pe oameni la spital când se îmbolnăvesc – ştiţi că asta este o veche obsesie de-a mea. *Il conte* şi familia lui şi-au dat arama pe faţă în chestiunea terenurilor. Dacă vrem să ne modernizăm, trebuie să acţionăm pe cont propriu.

— Am putea înfiinţa un comitet, spuse Maria-Grazia, surprinsă ea însăşi că intervenea în această discuţie, când până în urmă cu câteva clipe stătuse deoparte, lustruind aparatul pentru cafea. Cum este Comitetul Sant'Agata, doar că cel nou s-ar ocupa de îmbunătăţiri în interesul insulei.

— Asta-i o idee bună! exclamă Bepe, preluând sugestia ei. E o idee foarte bună, Mariuzza! Da, un comitet. Vom avea aşa ceva!

— Iarăşi vreţi să mă târâţi în alte cooperări, bombăni Mazzu, dar când Maria-Grazia rupse o foaie din registrul de socoteli şi o trecu din mână în mână, în bar, în acea după-amiază, pentru a alcătui o listă a posibililor membri, semnă şi el.

În data de cinci iulie, la o săptămână după sărbătoarea de Sant'Agata, se ţinu prima şedinţă a Comitetului pentru Modernizarea insulei Castellamare. Participară Amedeo, Pina, Maria-Grazia, părintele Ignazio, artistul Vincenzo, cei doi fermieri Mazzu şi Rizzu, precum şi jumătate dintre ţăranii concediaţi ai contelui. Şi Agata-pescăriţa, fiindcă de când se întorsese fratele ei nu mai era pescăriţă, aşa că se simţea cam surghiunită. Agata, care nu se măritase, locuia singură în căsuţa ei îngropată sub plante agăţătoare, doar cu căţelul ei, Chiappi. Se împotrivise cu seninătate încercărilor mamei şi fraţilor ei de a o scoate de-acolo.

— Cred c-aş muri să am un soţ, îi plăcea ei să spună, deşi toată lumea ştia că Bepe tot încercase să-i ceară mâna de când se terminase războiul.

La şedinţă, se stabili să se facă publicitate pentru tururi turistice pe insulă şi să se înfiinţeze un serviciu de feribot, cu două traversări dus-întors pe zi. Cu banii

câştigaţi în acest mod, urmau să se facă reparaţii la casele avariate de cutremure şi, dacă lucrurile mergeau bine, să se procure năvoade noi pentru breasla pescarilor şi să se construiască o nouă aripă la clădirea şcolii.

— Ascultaţi bine aici, interveni Amedeo, când discuţiile erau aproape încheiate. Trebuie să avem mare grijă cum abordăm chestiunile acestea. Noi am făcut întotdeauna schimb între noi ba de unele, ba de altele şi ne-am ajutat vecinii când erau la ananghie. Ţin minte cum voi toţi v-aţi unit forţele în jurul meu, aducându-ne vinete coapte şi *pasta al forno* [32] când Mariuzza era atât de bolnăvioară, la început. Poate n-am apreciat cum se cuvenea la momentul respectiv, însă am convingerea că insula aceasta nu trebuie să-şi schimbe tradiţiile şi obiceiurile, chiar dacă se pot câştiga bani mulţi. Voi toţi trebuie să rămâneţi aceiaşi oameni din Castellamare pe care îi ştiu dintotdeauna.

32. Paste la cuptor (în it., în orig.).

— Probabil că da, spuse Bepe, dar banii sunt bani şi a venit timpul ca insula Castellamare să devină un loc modern.

În sâmbăta următoare, Bepe şi Agata plecară cu barca până pe continent, cu un afiş nou de pus la vedere, care făcea reclamă locurilor istorice din „Antica Necropolă Castellamare“. Pentru o sută de lire, adică un dolar, turiştii erau aduşi cu feribotul pe insulă şi transportaţi cu căruţa trasă de măgar a lui Rizzu până la grotele de lângă mare, ca să vadă cum se lucra pe şantierul arheologic de acolo. „Baruri istorice!“ proclama afişul lor, punând ambiţios la plural fiecare obiectiv de pe insulă. „Biserici vechi! Capelele Sfintei Agata! Plimbări cu catârul! Îngheţată!“ (Îngheţata nu sosise deocamdată, însă era de aşteptat ca, odată cu noul aflux de turişti, până la sfârşitul anului, Casa de la Marginea Nopţii să poată instala primul aparat pentru îngheţată.)

Vizitatori, da, veniră. Nu puhoaie, ci câţiva, ademeniţi de afişul rustic, de aspectul romantic al insulei din mijlocul mării, de coloritul fantastic al feribotului *Santa Maria della Luce*. Văzând, după lungul urcuş hurducăit în căruţa trasă de măgar, că în inima insulei exista un bar în care puteai să te bucuri de un ceai şi prăjituri, unde postul BBC răsuna dintr-un aparat de radio portabil, turiştii simţeau că trăiau o aventură, dar că totodată erau în siguranţă, fiind la o aruncătură de băţ de lumea civilizată, ceea ce constituia pentru ei o combinaţie liniştitoare. În afară de asta, jumătate dintre vizitatori erau cercetători, atraşi de un studiu preliminar despre grota-necropolă din Castellamare, recent descoperită, care tocmai fusese publicat în *American Journal of Archeology*.

Unul dintre aceşti primi vizitatori era un fost prizonier, poetul Mario Vazzo. Bucurându-se de-acum de oarecare faimă, având un palmares de onoruri literare, sosi totuşi singur, urcând pe jos dealul până la Casa de la Marginea Nopţii. De pe locul ei obişnuit de la capătul verandei, Pina se ridică să-l întâmpine. Cei doi se recunoscură imediat. Mario urcă treptele şi prinse amândouă mâinile Pinei între ale sale. Rămaseră aşa multă vreme.

Lui Mario Vazzo îi murise nevasta la sfârşitul războiului, le povesti, dar fiul lui trăia. Era student acum, la facultatea de drept din Torino. I se umflă pieptul de mândrie când pomeni despre băiat. Adusese cu el un pachet învelit în hârtie, pe care i-l puse Pinei în mână.

— Cea mai nouă carte a mea, spuse el. Vei vedea că am găsit până la urmă cuvintele potrivite pentru a scrie despre război. Am tot vrut să mă întorc aici şi să-ţi aduc cartea personal, dar am amânat de fiecare dată, până când am văzut articolul din ziar despre săpăturile arheologice, iar coincidenţa mi s-a părut prea mare ca să o mai ignor. Insula aceasta, în sfârşit pe harta lumii.

Cartea se numea simplu: *Odissea*.

— E o epopee în versuri? întrebă Rizzu, fără nici o urmă de ironie acum, când văzu volumul tipărit şi preţul pe copertă – o mie de lire.

— Da, spuse Mario Vazzo, încuviinţând scurt din cap. Este o variantă modernă a *Odiseei*.

— Pare interesant, da, admise Rizzu. Mai ales dacă are vreo două bătălii pe mare şi dacă ai păstrat părţile acelea cu cucoanele goale de pe stânci.

Fiindcă toţi cei de pe insulă cunoşteau întâmplările din *Odiseea*, la fel de bine cum ştiau şi legendele insulei lor. Pina le citise copiilor din *Odiseea* la şcoală, în după-amiezile toride, având grijă întâi să deschidă geamurile, ca să creeze un fel de fundal din zgomotul mării.

Mai târziu, când ea şi poetul rămaseră singuri pe verandă, Pina scoase cartea din hârtia în care era împachetată. Conform celor scrise pe copertă, Mario Vazzo fusese printre finaliştii celor două premii literare importante – Bagutta şi Strega, dar, spre ruşinea ei, Pina nu auzise de ele. *Odissea* lui se vânduse în zeci de mii de exemplare, fiind un „*fenomeno nazionale*“, cum declara un profesor din Roma, ale cărui remarci laudative erau tipărite pe ultima copertă. „Povestea aceasta m-a preocupat tot timpul cât am stat aici“, spunea Mario Vazzo. „Iar, după ce am plecat, a ajuns să mă obsedeze. Aşa că am rescris-o. În loc de ciclopi, aici avem gărzile fasciste, iar în loc de greci, sunt prizonierii, care încearcă să ajungă acasă.“

Pina şedea pe verandă, citind cartea pe îndelete, savurând-o ca pe un pahar de arancello, în timp ce poetul stătea lungit lângă ea, moţăind la soare. Pina abordă lectura cu multă seriozitate, oprindu-se să marcheze pasaje cu creionul, cum făcea când preda la şcoală şi studia cu atenţie fragmente din Dante şi Pirandello. Când termină cartea, era atât de emoţionată, încât nu fu în stare decât să murmure cu o voce gâtuită de lacrimi:

— O operă de geniu.

În ziua următoare, când Pina îl conduse pe oaspetele lor să vadă săpăturile arheologice de la necropolă, citi şi Amedeo cartea, simţindu-se vinovat când sărea peste pagini. Da, era o carte bună, recunoştea cu ciudă Amedeo în sinea lui – poate chiar era o operă de geniu, cum spunea Pina. Recunoştea întâmplările, transfigurate din aspectul sordid şi infam pe care îl îmbrăcaseră în timpul războiului în lupte de esenţă legendară, asemenea celor aparţinând poveştilor insulei, pe care le îndrăgea el. Bătaia cruntă la care fusese supus Pierino deveni în carte o bătălie eroică, sosirea americanilor era o eliberare trimisă de zei. Totul foarte ingenios.

O parte din carte îl contraria totuşi pe Amedeo. Era fragmentul care descria cum prizonierul Odiseu, care, presupunea Amedeo, îl întruchipa pe Mario Vazzo, se îndrăgostise de o femeie de pe insulă. Într-o noapte cu „apă neagră şi multe stele", cele două personaje făcuseră dragoste în grotele de lângă mare, „îmbrăţişaţi printre cranii, între zidurile citadelei morţilor". Nu erau astea grotele din Castellamare? Descrierea i se părea lui Amedeo prea vie, aproape indecentă, purtând amprenta scandaloasă a adevărului. I-a readus în minte, cu un sentiment cumplit de ruşine pe care nu-l mai avusese de douăzeci de ani, propriile lui întâlniri secrete cu Carmela. Găsea în carte exact detaliile acelor locuri: oasele care te împungeau în spate, nisipul în păr, apa rece infiltrându-se pe sub trupurile înlănţuite, cu pielea încreţită de fiori. Şi ce femeie de pe insulă cunoscuse sau îndrăgise Mario Vazzo, în afară de Pina? Pina, care îl angajase să lucreze la ei, îi luase apărarea, adunase versurile lui răzleţe şi le păstrase în sertarul de la noptiera ei, legate grijuliu cu o sfoară? Amedeo văzuse cu ochii lui şerveţelele de hârtie îngălbenite, nu mai departe de vreo şase luni în urmă, mirându-se să le găsească păstrate cu atâta sfinţenie. Pina nu mai vorbise niciodată despre Mario Vazzo, după ce acesta plecase de pe insulă, însă şerveţelele de hârtie îl puseseră pe gânduri pe Amedeo; amintirea lor îl răscolea din nou acum.

La fel, îl tulburase şi felul cum soţia lui îl întâmpinase pe prizonier, amuţită de emoţie. Acum, îndoiala începu să îl macine insistent, prea absurdă pentru a fi

rostită în cuvinte, dar totuşi nu îndeajuns de ridicolă încât să o poată elimina complet din minte. I se întâmpla să se holbeze la poet, peste fasolea şi sardelele de la cină, sau în mulţimea din bar, simţind cum i se sfâşia sufletul fie şi imaginându-şi posibilitatea ca poetul şi Pina să se fi dedat la asemenea fapte ruşinoase în grotele de lângă mare. Existase oare o legătură amoroasă între ei? Ce ciudat părea ca, după toţi anii în care el trăise cu sentimentul vinovăţiei pentru relaţia cu Carmela, soţia lui să ajungă să-l înşele şi ea. Zvonuri stranii circulau acum despre ei doi, pretinzând că fuseseră văzuţi împreună pe stânca de deasupra grotelor de lângă mare – şi era adevărat că Pina începuse de la o vreme să se întoarcă la ore ciudate după lungi plimbări pe insulă, ciufulită, cu părul răvăşit de vânt. Amedeo o auzise pe soţia lui vorbind cu Maria-Grazia în odaia de sus a casei, după ce o prinsese noaptea afară, iar vocea ei urca şi cobora în intensitate ca o barcă cu motor, cum se întâmplase în timpul războiului, destăinuind vreun secret sau vreo poveste, dar el era prea departe ca să poată auzi, oricât s-ar fi căznit să desluşească vreun cuvânt, oricât ar fi încercat să se lipească mai bine cu urechea de uşă.

Mulţi dintre localnici păreau entuziasmaţi de această întorsătură a lucrurilor, pe care o considerau un fel de justiţie poetică.

Neştiind ce să spună, Amedeo nu scotea o vorbă.

Totuşi, se bucură când poetul plecă. Luă *Odissea* şi o ascunse în cutia de Campari din podul casei, susţinând faţă de soţia lui că habar nu avea unde putuse să dispară. Neimpresionată şi fără să vădească vreun semn de vinovăţie, Pina se sui în feribotul lui Bepe şi se duse pe continent, cumpărându-şi un alt exemplar al cărţii dintr-o librărie din Siracuza.

*

La sfârşitul verii, avu loc o întrunire la primărie pentru a prezenta descoperirile echipei de arheologi. Sala era la fel de aglomerată ca biserica la sfânta liturghie de Sant’Agata, fiindcă toţi voiau să audă ce avea să se spună despre blestemul plânsului. Deşi nimeni nu auzise vreodată plânsul acela, toţi ştiau pe cineva – vreo mătuşă a unei mătuşi, vreun văr al unui văr – care îl auzise de-adevăratelea şi jurase cu mâna pe inimă că plânsul exista precis, care ajunsese să înnebunească sau să nu mai poată dormi din cauza asta. Poate că străinii aceştia aveau să elucideze misterul.

Amedeo şedea cu caietul lui roşu deschis pe genunchi, pregătit să consemneze povestea. Rizzu, plin de importanţa momentului, ocupa primul scaun de pe

rândul din faţă. Întrunirea trebui să fie decalată cu un ceas, fiindcă lumea continua să vină: pescarii în pantalonii lor de tweed şi cu maiourile lor albe, unsuroase, prăvăliaşii cu şorţurile lor albe, ţăranii cu feţele ca nişte măşti mortuare din cauza prafului de pe câmp. Bepe suspendase serviciul de transport cu feribotul special pentru a participa, dar tot întârzie douăzeci şi cinci de minute. Agata-pescăriţa intră în urma lui, purtând aceiaşi pantaloni lăbărţaţi şi soioşi şi o pălărie de fetru bărbătească. Alte persoane veneau în continuare. Micuţa Concetta, care o zbughise de lângă maică-sa şi taică-său, alergă ciufulită printre şirurile de scaune, ca să se strecoare lângă Maria-Grazia. Două văduve din Comitetul Sant'Agata, care se declaraseră scandalizate de săpături şi de toate discuţiile acestea despre blestemul plânsului, încercară totuşi să se fofileze înăuntru neobservate. Membrii consiliului municipal sosiră împreună, pătrunşi de importanţa lor, cu Arcangelo în frunte. Localnicii continuau să vină, dar la un moment nu mai rămăseseră scaune goale, aşa că se produseră nişte mutări, unii tineri fură daţi la o parte ca să facă loc bătrânilor, alţii se îmbrânceau ca să aibă o poziţie mai bună.

Nordicii erau neplăcut impresionaţi de toată această lipsă de consideraţie faţă de ora fixată pentru începerea şedinţei. În cele din urmă, uşile se închiseră şi, dintre arheologi, se ridică să vorbească o nemţoaică, asudând toată, cu părul creţ şi încărunţit, cu braţele dezgolite şi pistruiate. Ea vorbea; profesorul Vincio traducea.

— Grotele de lângă mare – li s-a spus localnicilor – sunt catacombe, o necropolă cu peste o sută de morminte. Cele mai mici dintre ele erau pentru familii, fiecare conţinând de la doi până la şapte defuncţi. Cele trei morminte mai mari erau la origine… cum să spun eu?… nişte locuinţe cioplite în stâncă, credem noi, dar ulterior au fost folosite tot pentru a adăposti rămăşiţele pământeşti ale unor oameni. Cele mai vechi datează din timpurile preistorice; cele mai mari sunt din vremea Imperiului Bizantin. Există, de asemenea, un mic număr de grote naturale, însă cea mai mare parte a sitului reprezintă o necropolă făcută de mâna omului. Este vorba despre o descoperire capitală, o descoperire importantă, adăugă profesorul Vincio, exact cum am bănuit eu de la început. În afară de situl de la Pantalica, aceasta este singura necropolă de o asemenea anvergură din bazinul mediteraneean. Am găsit câteva obiecte care vor fi expuse în muzee importante din Milano şi Roma, care sperăm să atragă alţi oameni de ştiinţă – şi, desigur, vizitatori pentru insula voastră, de asemenea.

Acestea fiind zise, nemţoaica încuviinţă binevoitor din cap. Asistenta ei, cu

mănuşi în mâini, ieşi în faţă şi le arătă mai întâi un cuţit ruginit, apoi un ac, atât de oxidat, încât semăna cu un fel de crustaceu de pe fundul mării, precum şi câteva cioburi de sticlă. Locuitorii insulei se uitau de parcă ar fi fost relicve de-ale sfintei. În cele din urmă, Bepe spuse:

— Câţi vizitatori vor veni?

— Dar cum rămâne cu blestemul plânsului? vru să ştie Rizzu.

— Ca să răspund la prima întrebare, începu profesorul Vincio, nu putem şti deocamdată cât de important este acest sit istoric. Dar, după ce vom prezenta a doua lucrare, mai detaliată, la o conferinţă de la Heidelberg, în noiembrie, anticipez cel puţin un an de noi săpături arheologice, cu o echipă mai mare.

O altă voce, mai stridentă, cea a Agatei-pescăriţa, reluă ca un ecou întrebarea lui Rizzu.

— Cum rămâne cu blestemul plânsului?

Profesorul aruncă o privire spre colega nemţoaică, dar, printr-o mişcare scurtă a capului creţ şi cărunt, aceasta îi cedă lui cuvântul. Vincio se ridică în picioare şi îşi umezi buzele cu limba.

— Noi considerăm că am elucidat în mod satisfăcător acest mister, începu el. Stânca din care sunt formate grotele este permeabilă, poroasă.

Din respect, oamenii îl priveau cu expresii neutre. În italiana lui literară, profesorul bâjbâia după cuvinte care să fie pe înţelesul acestor localnici, fiindcă el nu vorbea nici un dialect, decât cel din Bologna, de unde era.

— Apa trece prin stâncă, explică el. Aerul trece prin stâncă. Când am intrat prima oară în grote, am simţit un curent. Or asta e ceva ciudat, un curent de aer sub pământ.

Acum, în sfârşit, un murmur de dumirire colectivă. Da, toţi cei care intraseră în grote simţiseră curentul straniu, iar cuvântul era acelaşi şi în dialectul lor.

— Fiind atât de aproape de mare, stânca din acea regiune a insulei era deja erodată înainte ca mormintele să fie construite, spuse profesorul Vincio. Roasă de intemperii. Aşa se explică partea naturală a necropolei. Locuitorii insulei din timpul Imperiului Bizantin au dezgropat probabil cavourile făcute de mâna omului. Dar stânca a continuat să se erodeze şi mai mult în nenumăratele veacuri care au trecut de-atunci, astfel încât acum există tuneluri şi fisuri care leagă între ele criptele mortuare. Există nenumărate mici deschizături. Se poate observa acest lucru, deoarece, chiar şi intrând mai adânc în grote, simţi în continuare acei curenţi şi respiri un aer proaspăt, aşa-i?

Da, da, încuviinţară câţiva din cap. Dar locuitorii insulei presupuseseră

întotdeauna că acest fenomen făcea parte din ceea ce era natura miraculoasă a grotelor.

— Când bate vântul într-un anumit unghi, explică mai departe profesorul, se produce un fenomen ciudat. Vântul este împins prin aceste încăperi înguste, cu un zgomot precum un vaiet straniu. L-am auzit şi noi de câteva ori. E posibil ca fenomenul să le fi fost deja cunoscut locuitorilor insulei din timpurile vechi, acesta fiind şi motivul pentru care au ales acel loc pentru înmormântarea defuncţilor. Un loc potrivit pentru bocete.

— Şi casele? Cu ele cum rămâne? interveni altcineva. Din toate pietrele de pe insulă iese acel sunet ca un plânset, când sapi să le scoţi din pământ ca să construieşti cu ele. Toată lumea ştie asta.

Însă remarca stârni neîncredere. Un murmur de dezaprobare veni dinspre doi localnici.

— Eu nu ştiu ce să zic, se auzi tare vocea lui Mazzu. Noi am extins ferma în ’38, dar nu-mi amintesc să fi auzit vreun plânset atunci din pietrele pe care le-am folosit.

— Dar casa lui *signor il dottore*, ei?! ridică glasul şi Agata- pescăriţa. În casa aceea plânsetele au continuat mult timp după ce la alţii încetaseră. Cine le-a auzit? Nu se poate ca nimeni de-aici să nu-şi amintească!

Numai că toţi tăcură. Unora li se povestise despre plânsetele care veneau din Casa de la Marginea Nopţii în vremuri de restrişte; alţii parcă-şi aminteau vag să le fi auzit, în serile furtunoase când plecau de la bar, pe vremea când era proprietar fratele lui Rizzu, dar nimeni nu ar fi putut confirma că auzise pietrele plângând.

— Mai există un lucru neobişnuit la grotele astea, spuse profesorul Vincio. Noi credem că localnicii îngropaţi acolo nu au murit unul câte unul de-a lungul anilor, ci toţi deodată, la interval de luni sau ani, nu secole. Înhumările par să fie straniu de uniforme, iar cadavrele au fost îngropate toate în acelaşi timp – oricum, nu am văzut nici un indiciu al vreunei redeschideri a criptelor pentru a mai introduce alţi defuncţi, aşa cum ar fi fost de aşteptat într-o astfel de necropolă. Cum este cazul, bunăoară, în necropola de la Pantalica. În grotele mai mari, judecând după poziţia trupurilor la care nu s-a mai umblat niciodată, se poate observa că au fost îngropaţi repede toţi morţii şi în acelaşi timp, ceea ce sugerează o nenorocire care s-ar fi produs pe insulă, probabil vreo molimă. Este posibil să fi avut loc evenimente tragice aici. Şi, prin urmare, este firesc ca localnicii de odinioară să fi ajuns să creadă că insula lor era un meleag trist, un

loc dezolant, chiar blestemat. Aceasta este, probabil, originea legendei.

Locuitorii insulei se uitau neajutoraţi la *il dottore*, marele lor culegător de poveşti populare, însă constatară că acesta încuviinţa din cap, perfect de acord cu tot ce spusese profesorul.

În zilele care urmară raportului despre descoperirile arheologilor, o nemulţumire plină de amărăciune clocotea în Castellamare. Pentru cei care crezuseră dintotdeauna în blestemul plânsului, explicaţia seacă, nemitologică a arheologilor era ca o ofensă personală.

— Lucrurile sunt mai profunde decât spun ei, insistă Rizzu. Mult mai profunde. Nu pot să neg că sunt dezamăgit. Catacombe! Cripte! Ce fel de vorbe sunt astea? Blestemul plânsului nu e doar o şmecherie a vântului. Nu e doar o chestiune legată de aerul împins prin nişte găuri, ca o mare băşină!

— Şi ce se schimbă cu asta, mă rog?! exclamă Concetta din spatele tejghelei barului, unde punea cu lingura ciocolată fierbinte în căni, lângă Maria-Grazia. Pe mine nu m-au speriat niciodată grotele alea prosteşti, iar dacă, mulţumită lor, vor veni aici turişti să se zgâiască la cioburi de sticlă vechi sau la ace ruginite, ba să ne mai dea şi bani pentru asta, eu una mă bucur că s-a isprăvit cu blestemul plânsului!

Fiindcă deja barul scotea bani frumoşi din mesele servite arheologilor şi din trataţiile pentru vizitatori – suficient, oricum, cât să se poată cumpăra cu bani peşin un aparat de îngheţată foarte curând. Şi, pe furiş, Maria-Grazia, încă mai economisea câteva lire pe săptămână în sticla goală din spatele patului ei.

Bepe înclina şi el spre punctul de vedere adoptat de Concetta.

— Şi eu mă bucur, spuse el. Un blestem al plânsului dăunează turismului, nu credeţi? Mai bine că nu mai există aşa ceva pe-aici.

— Ba *există* un blestem al plânsului, rosti cu încrâncenare Rizzu. *Există* precis un blestem al plânsului. Treaba lor, n-au decât să spună ce vor, fiindcă asta nu-nseamnă nimic. Ce ştiu ei, în fond, străinii ăia, cu vorbele lor italieneşti pompoase, cu scobitorile şi periuţele lor, ei!?!

— Povestea rămâne frumoasă, oricum, chiar dacă, cinstit vorbind, poate să fie adevărată sau nu, spuse Amedeo, făcându-l pe Rizzu să pufnească nervos în cană, împroşcând cafeaua pe masă.

Într-adevăr, deşi *signor* Rizzu, deja trecut de nouăzeci de ani, avea să mai trăiască perfect sănătos încă vreo patru-cinci, nemulţumirea aceea nu-i trecu niciodată. Până în ultima clipă, se simţi jignit personal de elucidarea misterului grotelor.

5

În vara aceea, când veniseră arheologii, Flavio deveni tot mai bântuit, tot mai chinuit de fantasme, mai hotărât ca oricând să părăsească insula.

— N-o să mai stau îngrădit între aceste ţărmuri, bombănea el, în timp ce se ocupa de treburile zilnice.

Pina plângea când îl auzea vorbind aşa, fiindcă era ca şi cum băiatul se hotărâse să moară. La rândul ei, Maria-Grazia simţea o crâncenă indignare faţă de nedreptăţile care i se făcuseră fratelui ei.

În dimineaţa de după întâlnirea de la primărie, Flavio apăruse acasă cu o privire rătăcită şi tremurând tot, cu muguri de cactus lipiţi de haine, ca statuia unui martir. Nu vru să spună cine îi aruncase în el, sau cine îi înnegrise ochiul în ziua următoare, sau cine îi sfâşiase turul pantalonilor cu un cârlig de pescuit pe drumul care urca dinspre mare, în altă zi. Dar Maria-Grazia, spălându-l pe faţă, tamponându-i zgârieturile cu o loţiune mentolată, deveni la fel de înverşunată ca mama ei, Pina.

— Cineva vrea să-l gonească de pe insulă, spuse ea. Cineva vrea să-l scoată din minţi. Am de gând să aflu *cine*.

Căci fantoma lui Pierino fusese văzută din nou, după sărbătoare, săpând în pământ cu mâinile ei verzi şi străvezii.

A doua zi după întâlnirea cu arheologii, barul rămase închis. Când Flavio se trezi din somn, la cinci fără un sfert după-amiază, Maria-Grazia îl chemă la bucătărie. Gonindu-i pe ceilalţi – fiindcă mama ei plângea prea uşor când venea vorba despre boala lui Flavio, iar tatăl ei se foia şi bolborosea neliniştit –, îl aşeză pe fratele său la masa mare, în faţa ei, şi îi porunci să îi spună adevărul despre seara când Pierino fusese snopit în bătaie.

Flavio stătea cu coatele pe masă, cu capul atârnându-i între mâini, şi o umbră teribilă se lăsă asupra lui. Fără să se descurajeze, Maria-Grazia scutură bucăţile de *melanzane* [33] în strecurătoare, ridicând aburi din ele, şi aşteptă momentul când povestea lui avea să se depene de la sine. Răcoarea nopţii intra pe fereastră. La ferma familiei Terazzu, ciobănescul german lătră o dată, de două ori, de trei ori.

33. Pătlăgele-vinete (în it., în orig.).

— Eu n-am făcut niciodată nimic, spuse Flavio în cele din urmă. *Mamma* şi *papà* mă cred nebun. Dar nu sunt. Am văzut şi eu strigoiul verde. L-am văzut jos, la grotele de lângă mare, umblând cu nişte homari într-o capcană, acoperit cu ulei verde de la bărcile cu motor. Până şi el crede că eu am făcut răul. Dar eu n-am făcut niciodată nimic.

— Povesteşte-mi, *caro*, îl îndemnă Maria-Grazia.

Flavio reflectă câteva minute, cu ochii pironiţi în adâncurile dalelor dintre picioarele lui. După care spuse:

— Am fost trimis acasă devreme de la întrunirea *Balilla*, în seara aceea. Ţii minte? Tuşeam rău.

— Da, ţin minte.

— Urma să mergem într-o misiune specială de noapte. Nu trebuia să spunem nimic nimănui. Apoi, învăţătorul Calleja a zis că, de fapt, eu nu trebuia să mai particip la misiunea de noapte. Aşa că am plecat, foarte supărat fiindcă nu mă luau şi pe mine cu ei. Am venit acasă pe ocolite, pe drumul cu cactuşi. Ştii cărarea caprelor, prin mărăciniş…

— *Sì, sì*.

— Asta e tot ce am de spus. Învăţătorul Calleja mi-a dat drumul să plec la nouă şi jumătate; am venit acasă; nu m-am întâlnit cu nimeni. Ca apoi ei să mă acuze că l-aş fi bătut pe Pierino, afirmând că mi se dăduse drumul să plec la ora nouă şi că avusesem tot timpul să iau un harapnic, să-l urmăresc pe Pierino până acasă şi să-l snopesc în bătaie. Toate astea sunt minciuni.

Maria-Grazia abandonă vinetele. Ştergându-şi sarea de pe mâini, îl prinse pe Flavio de umeri.

— Spune-le atunci adevărul, îl îndemnă ea. Spune-le, să afle toată insula că tu nu ai nici un amestec în chestia asta – trebuie să le spui tuturor!

— Cine m-ar crede pe mine, într-un oraş plin de iscoade şi bârfe ca ăsta? Nu, n-are nici un rost să spun ceva! Nu le mai scoate nimeni din cap părerea asta despre mine.

Maria-Grazia decise să îi facă o vizită lui Arcangelo.

Băcănia arăta ca o bortă lângă strada mare, o prăvălie unde era răcoare şi mirosea a lemn, cu rafturi şi tejghele lăcuite, rămase la fel din veacul al XIX-lea. Maria-Grazia stătea în faţa siluetei mătăhăloase a lui *signor* Arcangelo, uitându-se pe rând la pachetele cu paste, conservele de legume, sticlele cu vin de pe

continent, cutiile cu anşoa, hălcile terne de prosciutto, care atârnau ca nişte ciomege pe lângă ţeasta lui, bucăţile de brânză care se înmuiau pe tejghea, fiecare tronând pe pătratul ei de hârtie cerată. În cele din urmă, luându-şi inima în dinţi, spuse:

— *Signor* Arcangelo, ce ştiţi despre împrejurările în care a fost bătut Pierino?

Atunci, băcanul, pierzându-şi stăpânirea de sine, se ridică precum un monstru marin din spatele tejghelei şi o dădu afară din prăvălia lui.

— N-am nimic de spus nimănui din familia Esposito, nu aveţi ce să auziţi de la mine despre asta! tuna el, în timp ce ea fugea pe stradă. Ai noroc că nu-mi scot cureaua să-ţi trag o mamă de bătaie, *puttana troia* ce eşti!

Nici cu învăţătorul Calleja nu avu mai mult noroc, fiindcă de îndată ce se apropie de bătrânul dascăl, care şedea pe un scaun de lemn în faţa casei, acesta o şi şterse înăuntru şi închise zgomotos toate obloanele.

Între timp, clienţii din bar aflaseră ce urmărea ea şi erau indignaţi. „Ce-a apucat-o pe fata asta, să scormonească o treabă din vremea fasciştilor?“ se întrebau bătrânii jucători de *scopa.* „Pierino e mort, iar chestiile astea n-au de ce să mai fie scoase la iveală“, insistau şi pescarii, care fuseseră cândva camarazii lui. Iar unii muşterii erau atât de supăraţi de faptul că „fata asta a lui Esposito îşi tot bagă nasul unde nu-i fierbe oala“, cum spunea văduva Valeria, încât puseră la cale un boicot temporar asupra barului. Doar barcagiul Bepe părea să fie de acord cu ea.

— Cineva tot trebuie să facă lumină în afacerea asta, mormăi el pe lângă tejghea. Dacă tu nu reuşeşti, *signorina* Maria- Grazia, o s-o fac eu. Pierino a fost prietenul meu şi cineva l-a ucis, or acum e timpul ca adevărul să iasă la iveală şi vinovatul să fie pedepsit. Ce-ar mai căuta altminteri stafia lui să bântuie pe-aici?! Sunt de acord cu tine.

*

Prima persoană care rupse tăcerea fu Santa Maria, fiica mai mică a lui Pierino. În vârstă de douăzeci şi opt de ani şi deja văduvă, îi făcu semn din prag Mariei-Grazia, îngrozită, într-o duminică de dimineaţă, după sfânta liturghie.

— Am auzit că vrei să afli ce a păţit atunci bietul meu *papà,* şopti ea, trăgând-o pe Maria-Grazia în sus pe treptele casei ei şi ghidând-o apoi printre ghivecele din care busuiocul dădea pe dinafară. Am ceva să-ţi povestesc şi eu. Puţin, oricum. Poate te ajută, cine ştie?

În salonaşul care purta semnele trecerii anilor, unde cândva văduvele se

rugaseră pentru sufletul Mariei-Grazia, scaunul bătrânului pescar se afla încă într-un colţ, cu tapiţeria de catifea roasă pe spătarul în formă de inimă – căci bietul nu părăsea niciodată acel scaun, doar când se ducea la culcare, cu excepţia acelei dimineţi de marţi în care se hotărâse în cele din urmă să moară. Santa Maria o trimise pe maică-sa, Agata-fiica-brutarului, să aducă de la parter o prăjitură *cassata* cam veche, pe care bătrâna i-o oferi solemn Mariei-Grazia. Casa era acum pustie. Nenorocirea lui Pierino îi împinsese pe copiii lui mai mari să plece în anii de după război în America şi în Anglia, Elveţia şi Germania, până când rămăsese doar Santa Maria – iar acum soţul ei se prăpădise şi el pe mare, lăsând familia fără urmaşi. Rufele nu se mai umflau în vânt pe frânghiile din faţa casei care fusese însufleţită pe timpuri de familia numeroasă a pescarului, iar văduvele din Comitetul Sant'Agata, considerând că salonaşul Agatei era prea lugubru chiar şi pentru gusturile lor austere, îşi mutaseră şedinţele altundeva. Pina venea pe-acolo uneori, cu daruri de la bar, fiindcă Pierino fusese rudă cu ea. Altminteri, răcoarea salonaşului nu mai era tulburată de nimic.

— *Signorina* Esposito, îmi amintesc foarte bine seara aceea când *papà* a fost rănit, spuse Santa Maria.

Auzind această referire directă la momentul când sărmanul ei soţ fusese snopit în bătaie, Agata-fiica-brutarului îşi îngropă faţa în şorţ.

— Du-te jos, *mamma*, îi zise Santa Maria. Am de discutat lucruri importante cu *signorina* Esposito.

Bătrâna se supuse. Santa Maria se aplecă spre Maria-Grazia şi şopti:

— Eu nu cred că fratele tău a făcut asta.

Sentimentul de uşurare îi dădu aripi Mariei-Grazia.

— Atunci, tu… tu nu crezi că Flavio este vinovat…

— Sunt sigură că nu e.

Maria-Grazia încercă să înghită îmbucătura de *cassata*, dar constată că i se lipise de cerul gurii, care i se uscase de emoţie.

— Continuă, spuse ea. Povesteşte-mi ce ştii.

— Eram în bucătărie în seara aceea, spuse Santa Maria, cu mama – jumuleam un pui, săram nişte *melanzane* pentru a doua zi, în timp ce aşteptam să vină *papà* acasă. Era şi fratele meu cel mare, Marco, care fusese la pescuit cu tata. Marco ne-a zis că *papà* avea să mai întârzie. Prinseseră un ton mare – *papà* era jos la *tonnara*, sărbătorind evenimentul, aşa cum obişnuia el întotdeauna. Deşi nu era un beţivan de felul lui, adăugă ea. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Din nou, Maria-Grazia încercă să înghită, dar constată că nu-i era cu putinţă.

— În fine, continuă Santa Maria. La un moment dat, am auzit un zgomot ciudat la uşă, ca un râcâit. Era târziu – nouă sau zece – şi mama a crezut că erau nişte câini vagabonzi care făceau necazuri. S-a dus sus, la etaj, ca să ia bătătorul de covoare. Întotdeauna i se făcea frică de câini, să nu fie turbaţi, după ce bietul *zio* Nunziato de pe continent a murit muşcat de un câine în 1909. Dar nu erau câini vagabonzi – era bietul *papà*, care se căznea să se ridice în picioare, ţinându-se de ziduri. Am deschis uşa şi săracul de el a căzut grămadă înăuntru. Îl bătuseră peste piept cu ceva. Nu ştiu cu ce – o bâtă, o curea. Şi i-am auzit când au fugit – paşi de oameni mari, cel puţin unul dintre ei era un adult.

— Şi asta e tot ce-ţi aminteşti?

Santa Maria încuviinţă din cap, lăsându-se în cele din urmă copleşită de amintiri.

— Bietul *papà*, se jelui ea, bietul *papà*. Din ziua aceea, n-a mai vorbit niciodată; n-a mai ieşit niciodată cu barca pe mare.

Maria-Grazia îşi îndesa pe gât bucăţi mari de *cassata*, simţind că se sufocă în atmosfera dezolantă a încăperii. Imediat ce a fost posibil, s-a ridicat să plece.

Când ajunse acasă, barul vuia de agitaţie. Fantoma lui Pierino fusese văzută din nou, rătăcind pe stâncile de deasupra mării. Arcangelo închisese prăvălia, turbat de furie, şi ameninţa să dea în judecată familia Esposito pentru calomnie, aşa că totul era haos şi gâlceavă.

— Ai grijă, o povăţui Amedeo pe fiica lui. Eşti înverşunată ca maică-ta, ceea ce ei nu i-a prea priit, să ştii, Mariuzza.

Dar o foame crâncenă de a afla adevărul pusese stăpânire pe Maria-Grazia, care nu se mai putea opri acum, nici chiar să fi vrut.

*

Înainte de revărsatul zorilor în dimineaţa următoare, Andrea d’Isantu îşi făcu încă o dată apariţia neinvitat la Casa de la Marginea Nopţii.

Veni până la bar cu automobilul tatălui său, astfel încât Maria-Grazia îl găsi aşteptând deja afară, când ieşi să deschidă uşa, la ora şapte şi jumătate. Stătea acolo ca o nălucă, în costumul lui englezesc decolorat.

— *Salve*, s*ignor* d’Isantu, spuse ea.

Fără să se dea jos din maşină, Andrea d’Isantu zise:

— Am stat deoparte, ai văzut, da?

— *Sì*, *signor* d’Isantu.

— Cât timp tu ai cumpănit – cât timp tu ai luat o decizie. Şase luni, aşa ai zis. S-au făcut opt.

— *Sì*, *signor* d'Isantu.

— Când îmi voi primi răspunsul? Nu pot să dorm, Maria-Grazia, nu pot să mănânc.

În crunta sete pentru dreptate care pusese stăpânire pe ea, cum putea să se mai gândească la aşa ceva? Cum să-i mai ardă de măritiş?

— Când adevărul despre Pierino va fi ieşit la iveală, spuse ea, atunci abia mă voi gândi la măritiş. Nu înainte.

Andrea, observă ea uitându-se mai bine la el, era mai uscăţiv, mai sfrijit, ca un bărbat de patruzeci sau cincizeci de ani. I se strânse inima un pic, văzându-l cum ajunsese, dar nu într-atât de mult, încât să renunţe la hotărârea ei.

— Când adevărul despre Pierino va fi ieşit la lumină, repetă ea, un pic vinovată la gândul că opt luni trecuseră atât de repede, fără ca ea să bage de seamă.

Dar Andrea păru satisfăcut. Înclinând scurt din cap, întoarse automobilul şi părăsi piaţa.

*

În noaptea aceea, la scurt timp după ora şapte şi jumătate, fiul contelui mărturisi că el îl omorâse pe Pierino.

Bătrânii jucători de *scopa* sosiră devreme la bar, într-o stare de mare agitaţie şi efervescenţă, fiindcă văduvele din Comitetul Sant'Agata le povestiseră tot. În acea după-amiază, automobilul contelui oprise în faţa bisericii, cu Andrea d'Isantu singur la volan. Deşi cunoscut drept un păgân inveterat, omul îşi scosese totuşi pălăria de pe cap, intrase în biserică, se aşezase în confesional şi îl chemase pe părintele Ignazio să-l spovedească. Membrele Comitetului Sant'Agata lustruiau în acel moment statuia sfintei şi înlocuiau lumânările votive topite. Astfel, auziseră destul de clar mărturisirea murmurată de Andrea, când părintele Iganzio se instalase în spatele perdeluţei roşii:

— Mărturisesc lui Dumnezeu Atotputernicul şi Sfinţiei Voastre, *padre*, păcatele mele. Nu m-am spovedit de paisprezece ani. De atunci, am săvârşit un păcat mortal şi câteva păcate veniale. Dar despre păcatul mortal vreau să vorbesc.

Văduvele din Comitetul Sant'Agata, doar un pic ruşinate de fapta lor, se opriră din treabă şi ascultară cu atenţie. Când clopotul a sunat pentru rugăciunea

Ángelus de la amiază, toţi locuitorii insulei ştiau că Andrea d'Isantu era cel care îl bătuse pe pescar.

Clevetelile din bar în acea seară riscau să declanşeze un război civil.

— Nu pot să cred aşa ceva! strigă văduva Valeria. Vrea să îl acopere pe prietenul lui, asta e tot! Pe Flavio Esposito, de care este atât de apropiat de când s-a întors din război.

— Aiurea! se răsti Bepe. De ce nu poţi să crezi că d'Isantu a făcut asta? Uiţi cum se purtau cu el fasciştii de pe insulă când era flăcău, de parcă ar fi fost eroul lor?! Hărăzit să aibă o carieră importantă peste mări şi ţări. Ştiau ei ce ştiau de pe-atunci, crede-mă. Abia acum înţeleg totul.

— Şi presupun, deci, că Flavio Esposito e cu adevărat nevinovat? spuse Valeria.

— Ştiam eu! exclamă cu patos Agata-pescăriţa. Ştiam eu că nu se putea să fi fost tânărul Flavio.

Maria-Grazia însă era furioasă pentru ceea ce făcuse Andrea.

Destăinuindu-i-se micuţei Concetta, fiindcă oricum nu avea pe altcineva, tuna şi fulgera în magazia barului:

— Andrea a făcut asta doar ca să mă forţeze să-i dau un răspuns, dar, dacă îşi închipuie că acum o să mă mărit cu el, se înşală amarnic nătărăul!

— Chiar aşa, spuse Concetta, mâncând un *arancino*, imperturbabilă la această demonstraţie de furie. Tu oricum aştepţi să te măriţi cu *signor* Roberto. *Signor il figlio del conte* n-are nici o şansă.

Dar indiferent cum ar fi luat-o, ce era făcut nu se mai putea desface, iar pe măsură ce ziua se preschimbă în seară, locuitorii din Castellamare căpătară convingerea că Andrea d'Isantu era vinovat.

Atunci, cuprinşi de indignare, Bepe şi pescarii, văduvele Sfintei Agata şi toţi ceilalţi arbitri ai justiţiei din oraş luară cu asalt porţile vilei contelui şi cerură ca ucigaşul să se arate la faţă.

Dar Andrea d'Isantu nu mai avea nimic de spus. Tatăl lui nu primea nici un fel de vizitatori în vila din capătul aleii cu palmieri şi refuza să răspundă chemării lor. Atunci, locuitorii insulei, înfuriaţi, cerură ca Andrea d'Isantu să fie adus la judecată – să îngenuncheze în faţa mormântului pescarului şi să ceară îndurare de la strigoiul verde care bântuia pe pământ –, să părăsească insula ca Ulise şi să nu se mai întoarcă niciodată. Pe măsură ce noaptea înainta, cererile lor deveneau din ce în ce mai extravagante. Poate că trebuia să fie pus să umble în genunchi pe toată insula, în urma statuii sfintei, sugeră Comitetul Sant'Agata. Poate, mârâi

Bepe, trebuia împuşcat.

— Atenţie, atenţie, interveni părintele Ignazio, care nu se pricepuse niciodată să ţină morală, dar se străduia acum. Situaţia începe să scape de sub control. Trebuie să lăsăm în urmă această vrajbă şi să ieşim în lumină, să învăţăm să fim milostivi.

Dar Andrea d'Isantu, decretaseră localnicii, trebuia cel puţin să părăsească insula.

*

Târziu, în noaptea următoare, Maria-Grazia a fost trezită din somn de zgomotul înfundat făcut de nişte nisip aruncat în geamul ei. Deschizând fereastra, privi în jos, înspre *piazza* luminată de lună, şi-l zări pe Andrea din nou, sprijinit în baston, cu faţa ridicată ca o lună în întuneric. Într-o mână ţinea bastonul, în cealaltă, geamantanul de carton cu care se întorsese din război.

— Unde pleci? şopti ea.

— Pe continent. Mă duce un prieten de-al lui taică-meu. Vino jos, Maria-Grazia. Mi-ai promis un răspuns. Nu ne vom mai vedea după aceea.

Tulburată de indignare şi regret în egală măsură, Maria- Grazia îşi aruncă un şal pe umeri şi coborî la el.

Ramurile de bougainvillea desenau umbre imense sub razele lunii. La adăpostul lor, Andrea d'Isantu aştepta melancolic, frământând în palmă măciulia bastonului.

— Îmi datorezi un răspuns, spuse el în cele din urmă. Mi-ai promis un răspuns.

— Nu, zise Maria-Grazia. Nu îţi datorez un răspuns, fiindcă nu cred nicidecum că acesta este adevărul, aşa cum a ieşit la lumină. E un joc pe care îl faci tu, acoperindu-l pe Flavio, în speranţa că în felul acesta voi ajunge să te iubesc. Ei bine, nu se va întâmpla aşa. Fiindcă eu nu cred că tu ai fost autorul faptei.

Atunci, în umbra terasei. Andrea d'Isantu îi povesti ce se întâmplase cu adevărat în seara când Pierino fusese snopit în bătaie.

*

Fuseseră trei băieţi în seara aceea la întrunirea *Balilla*: Flavio Esposito, Filippo Arcangelo şi Andrea d'Isantu. De asemenea, cei doi conducători *Balilla*: *dottor* Vitale, cu toba lui mare, şi dascălul de şcoală Calleja. În încăperea

mohorâtă a şcolii, sub portretul Ducelui pe care învăţătorul Calleja îl decupase din ziar, după celebrul Marş asupra Romei, repetau cântecele lor cadenţate. Apăru o problemă: Flavio Esposito tuşea tot timpul, scoţând din trompeta lui de alamă un fel de gâgâituri caraghioase, care stricau solemnitatea interpretării. La ora zece fără douăzeci, dascălul Calleja îşi ieşi din pepeni şi îl dădu afară pe băiat.

— Şi din acel moment Flavio n-a mai avut nici un amestec? întrebă Maria-Grazia.

— Da, de-atunci el nu a mai avut nimic de-a face cu ce s-a întâmplat.

După ce se descotorosiseră de băiatul lui Esposito (fiindcă tatăl lui era cunoscut drept un bolşevic din nord şi nu prezenta nici un fel de încredere), lăsară la o parte tobele şi trompetele. Calleja îşi puse cămaşa neagră. Mergeau în misiunea lor nocturnă specială, le spuse el celorlalţi. Un comunist local trebuia învăţat minte. Urmau să se ducă până în livada de măslini a familiei Mazzu şi să se posteze la pândă acolo, până când comunistul avea să urce dealul de pe ţărm.

Cei doi băieţi râdeau batjocoritor, ştiind ce însemna asta şi imaginându-şi ruşinosul „tratament“ cu ulei de ricin.

— Unul dintre noi, spuse învăţătorul Calleja, uitându-se pe rând la fiecare, trebuie să se asigure că individul se va învăţa minte. Aşa mi-au zis taţii voştri, *il conte* şi *signor* Arcangelo.

Învăţătorul Calleja îşi scoase puşca dintre bucăţile de cretă şi creioanele de grafit din dulapul cu rechizite şcolare. Apoi îi dădu fiecărui băiat o lanternă.

— Veţi merge câte unul, separat. Regruparea în livada de măslini, peste treizeci de minute, spuse el.

De îndată ce a fost liber să plece, Andrea a alergat, cu fasciculul luminos al lanternei săltând pe pietre înaintea lui, înspre casa tatălui său. În emoţia momentului, nu avea alt plan decât să se înarmeze şi el, ca învăţătorul Calleja cu formidabila lui puşcă. Dar acareturile erau cufundate în întuneric, iar armele vechililor încuiate înăuntru. Doar catârul paznicului Rizzu tropăia şi răgea sinistru în boxa din spate. Andrea, trăgând de pe pereţi pânze de păianjen ca nişte imense ghirlande, dădu peste nişte săpăligi străvechi, o furcă acoperită cu un strat gros de rugină şi, în sfârşit, un harapnic de pe timpuri. Înşfăcând bine biciul, stinse lanterna şi o rupse la fugă spre livada de măslini a familiei Mazzu.

Livada de măslini, noaptea, era ca un tărâm de umbre marine. Andrea se ascunse în spatele imensului bolovan abandonat al presei de măsline, care de trei veacuri străjuia la intrarea în livadă. Ceva mai încolo, desluşi faţa ca o lună plină

a lui Filippo, pitit într-un aluniş, şi silueta neagră a profesorului Calleja, cu puşca ţintind în sus prin beznă, asemenea unei linii trase cu rigla. *Dottor* Vitale, cocoţat comic într-un măslin, lansă chemarea de cercetăşie ca un strigăt de bufniţă, făcându-i pe amândoi băieţii să pufnească în râs pe înfundate. Aşteptând ei aşa pe întuneric, la un moment dat, de pe drumul de deasupra lor, se auzi huruitul inconfundabil al automobilului contelui.

Prin mărăciniş venea cineva. Omul era beat, deduse Andrea, după felul împleticit în care mergea, după respiraţia hârâită.

— *Papà*? murmură Andrea, crezând că tatăl lui se dăduse jos din maşină şi venea spre ei, un pic abţiguit, cum era adesea în asemenea seri de vară.

Omul scoase un oftat adânc, iar Andrea îl văzu, mai mult îi ghici braţele şi picioarele întunecate, cum se descheie la prohab şi proiectează un şuvoi de urină în adâncurile alunişului. Nu putea fi tatăl lui totuşi. *Papà* era probabil mai încolo. Doar Andrea era aşa de aproape de omul din beznă.

Andrea ridică puţin capul din spatele bolovanului şi, cu paşi mărunţi, se apropie de om prin noaptea fierbinte. În momentul acela, nu intenţiona să lovească, doar să se uite mai bine. Indiscutabil, era pescarul Pierino, legănându-se un pic, proptit în cangea pentru ton. Andrea palpita de groază şi exaltare.

Dar acum Pierino părea să fi simţit ceva. Se uita încolo şi încoace, cu ochii lui de câine bătut.

— Cine-i acolo? se zbârli el.

Andrea desluşi limpede furia privirii lui. Abil, Pierino se răsuci în loc, ridicând cangea.

— Fasciştilor, voi sunteţi din nou? a răcnit el într-o bravadă de beţivan. V-arăt eu vouă, vă împung cu cangea asta!

Se năpusti fioros în direcţia lui Andrea, care se trase îndărăt clătinându-se. Orbecăind printre ciulinii de pe jos, simţi cum pescarul îl înşfacă de glezne. Pierino, pe întuneric, părea o arătare cumplită, o măgăoaie ca demonul Nas-de-Argint. Zbierând, Andrea lovi orbeşte cu harapnicul, plesnind iarăşi şi iarăşi cu biciul în pieptul înfricoşător al pescarului, ca să-l împiedice să se apropie. Pierzându-şi echilibrul, Pierino căzu şi el. O trosnitură grozavă. Pescarul era întins pe pământ ca o stea de mare. Zăcea nemişcat.

— S*ignor* Pierino! strigă Andrea d’Isantu pe întuneric, cu vocea lui subţiratică de şcolar.

Nici un răspuns.

Acum, cu lanternele ridicate, ceilalţi veneau spre el – învăţătorul Calleja,

dottor Vitale, tatăl său, *il conte*. Andrea constată cu ruşine că pantalonii *Balilla* i se lipiseră de corp. Harapnicul căzuse undeva în bezna hăţişului.

— Îmi pare rău! strigă el. Îmi pare rău! N-am vrut să fac asta…

Il conte ridică o mână şi săltă lanterna. Acum, cauza tăcerii lui Pierino era evidentă. Căzând, pescarul se lovise cu capul de bolovanul presei de măsline. Zăcea inert acolo, de parcă se topise pe jos, din arcada stângă prelingându-i-se o dâră de sânge.

— *Bravo*, Andrea, spuse *il conte*. Bravo, băiete. Nu ai motive să-ţi fie ruşine.

Filippo Arcangelo fugea spre drum, scâncind de groază. *Dottor* Vitale o şterse şi el, făcându-se nevăzut în sus prin mărăcinişuri şi azvârlind lanterna, care se rostogoli la vale, izbindu-se în cele din urmă, stinsă, de trunchiul alunului.

— Nu pleacă nimeni nicăieri! ordonă dascălul Calleja. Staţi aici să mă ajutaţi, spuse el, săltându-l pe Pierino de subsuori. Luaţi-l de picioare! Andrea, *signor il conte*. Trebuie să-l cărăm acasă.

Il conte chibzui câteva clipe, după care încuviinţă din cap.

— O să-l punem în automobil, zise el. Înainte să se aplece ca să-l apuce pe pescar de glezne, *il conte* stinse lanterna cu un pocnet sec şi vârî harapnicul sub haina costumului de in englezesc în care era îmbrăcat. Haideţi. Unu… doi… trei… sus.

Îl îngrămădiră pe Pierino în automobilul contelui. Andrea, pe bancheta din spate, ţinea capul întors, ca să nu-l vadă pe pescarul care zăcea inconştient lângă el.

Lăsară automobilul sub arcada de la intrarea în oraş. Prin bezna încinsă a nopţii, îl cărară pe Pierino pe cărări lăturalnice şi prin *vaneddi*. Nici unul nu sufla o vorbă, dar din când în când cei doi fascişti se mai uitau la Andrea, cu luare-aminte şi admirativ. Traseul pe sub bolta înstelată a cerului, cărându-l pe pescarul plin de sânge, fu cel mai lung drum din viaţa lui Andrea.

Îl lăsară pe Pierino pe uliţa de lângă casa lui. Poate că tatăl său, *il conte*, sau *il professore* intenţionaseră să bată la uşă. Dar în momentul acela, pescarul se dezmetici un pic, se răsuci şi mişcă degetele prin colb. Curajul îi părăsi şi o rupseră toţi la fugă, pe uliţe şi poteci, apucând-o care încotro, marcaţi deja de povara tăcerii pe care trebuiau să o păstreze şi de cumplita complicitate la fapta lui Andrea.

Mergând cu maşina spre casă, lângă tatăl lui, Andrea se ghemui cu capul în jos şi plânse.

— A fost un accident, spuse el.

Punând o mână pe umărul lui, tatăl lui îl îmbărbătă:

— Andrea, *nu a fost* un accident. Ai procedat corect. Îndreaptă-ţi umerii. Nu trebuie să-ţi fie ruşine de ceea ce-ai făcut.

În dreptul Casei de la Marginea Nopţii, lăsând motorul să funcţioneze, *il conte* băgă mâna sub haină şi scoase biciul pătat de sânge. Îl azvârli cu putere şi acesta zbură dincolo de palmierul din *piazza* şi se opri în arbustul de bougainvillea din faţa uşii de la bar .

— Dacă-l găseşte cineva? întrebă Andrea.

— Lasă-l pe Esposito să-şi facă griji pentru asta.

*

Hohote mari de plâns îl zguduiră pe Andrea d'Isantu după ce termină de spus această poveste. Rămase multă vreme privind peste zid la cactuşii care începeau să prindă contur în cenuşiul zorilor şi continuă să plângă pentru ceea ce făcuse.

— Iubeam locul acesta, îi zise el. Voiam să fiu alături de ceilalţi. Nici nu mi-ar fi trecut prin minte să îl bat pe pescar, dacă nu m-aş fi speriat. Dar fasciştii credeau cu toţii că am făcut-o intenţionat. Credeau că eram un fel de erou. Tata era *mândru*! Rosti cuvântul cu scârbă, de parcă l-ar fi scuipat. Nu m-au lăsat niciodată să spun adevărul – ţineau să mă convingă că voisem să fac acel lucru. Dar eu n-am vrut, Maria-Grazia. Eu nu sunt ca tatăl meu. Nu sunt ca el, crede-mă. Acum, ştii cum sunt, şi n-o să mă poţi iubi, dar sper să crezi, în sfârşit, că acesta este adevărul despre Pierino.

Acum, în lumina rece, în liniştea umedă din piaţă, Maria- Grazia credea.

— Îţi voi da răspunsul meu, spuse ea.

Andrea ridică o mână.

— Nu… Nu… Nu spune nimic. Ştiu deja, Mariuzza.

Înfăşurându-se în pardesiu, o mângâie scurt pe braţ şi plecă. Îl urmări cu privirea cum traversa *piazza*, cu mersul lui rigid, de om bătrân, cu silueta lui subţire de nălucă, şi avu senzaţia că se îndepărta şi se micşora în faţa ei, că trecea printr-un proces de îngustare fără sfârşit, cum se întâmplase cu mama lui, Carmela, în urmă cu un sfert de veac, când Pina o gonise din bar. Şi aşa Andrea d'Isantu continuă să meargă, ieşind din Castellamare, şi dispăru dincolo de mare. O lăsă pe mama lui înfrântă, împuţinată, fără să-şi mai poată recăpăta vreodată statura pe care o avusese în anii de dinainte de război. Îl lăsă pe prietenul lui, Flavio, mai distrus sufleteşte decât s-ar fi încumetat să recunoască. Cât despre Maria-Grazia, aveau să mai treacă cincizeci de ani până când ei doi să-şi

vorbească din nou.

*

Flavio dispăru şi el la scurt timp după prietenul său, într-o dimineaţă de septembrie. În acea dimineaţă, Pina se duse în camera lui, ca de obicei, cu cafea şi prăjituri, ţinându-se de balustradă ca să urce scara, dar găsi patul neatins, cu cămaşa de noapte împăturită frumos la marginea dinspre picioare, ca veşmintele lui Isus în mormânt. Atunci Pina începu să bocească şi scăpă cafeaua din mână, fiindcă înţelese numaidecât că fiul ei plecase.

Răscolind toată insula, pescarii şi ţăranii se răsfirară şi scotociră cu beţele hăţişurile, se băgară prin şanţuri, de teamă ca Flavio să nu fi vrut să se înece, se târâră pe sub viţe. Căutară pe chei, prin adâncurile întunecate ale vechii *tonnara*, şi prin acareturile fermei lui Mazzu. Când ajunseră la grotele de lângă mare, dădură de o urmă lăsată de Flavio: încălţările lui, bocancii englezeşti murdari pe care îi purtase de când se întorsese din război, stăteau pe stâncă, unul lângă celălalt, cu vârfurile îndreptate spre mare. Medalia lui din război, cu chipul Ducelui, era ascunsă sub bombeul bocancului drept, cu panglica pătată de pământ împăturită frumos.

Pina aprinse o lumânare pentru fiul ei în biserică şi îngenunche în faţa ei, sub crucifixul care lucea încă de cât fusese lustruit de mâinile lui. Ea şi Carmela se observau câteodată, de pe laturi opuse ale bisericii, îngenunchind fiecare în faţa lumânării ei, preocupată fiecare de propria amărăciune – fiindcă şi Carmela se ruga zilnic pentru întoarcerea lui Andrea, despre care se spunea că ajunsese tocmai în Germania de Vest şi că refuza categoric să vină acasă.

Pe urmă, miracolul. În a zecea zi, sosi un plic cu scrisul lui Flavio. Era teafăr şi bine, spunea el, în Anglia. Din Castellamare înotase până la o barcă de pescuit cu care ajunsese în Sicilia, iar de-acolo făcuse autostopul până în nord. „Am o slujbă bună o slujbă permanentă ca paznic de noapte la o fabrică“, scria Flavio, fără nici un fel de punctuaţie, ca de obicei. „Am simţit nevoia să o iau de la capăt, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi al Sfintei Agata voi veni înapoi de Crăciun sau de sărbătoarea anuală şi transmite-i salutări părintelui Ignatsio te rog. Vedeţi aşadar că sunt bine.“

Deşi Pina avea să mai primească destule scrisori cu greşeli de ortografie – ba chiar avea să-i audă şi vocea, metalică, dar recognoscibilă, prin firele de telefon, în anii de mai târziu, Flavio nu se mai întoarse. După plecarea lui, Pina începu să îmbătrânească de-a binelea. Dar Maria-Grazia credea că fratele ei plecase din

motivele lui personale, nu toate triste, şi aşa se împăcă ea cu gândul celei de-a doua plecări a lui. Fiindcă, până la urmă, un fel de ordine se reinstalase pe insulă. „Îţi mulţumesc pentru ce ai făcut“, îi scrise el un an mai târziu, pe o bucată de carton decupat dintr-o cutie englezească de cereale. „Dorm mai bine acum.“

6

În această lume de schimbări şi zguduituri seismice, sosi un străin, instalându-se la vechiul lui loc din spatele tejghelei, de parcă nu fusese niciodată plecat.

Când Maria-Grazia se întoarse într-o după-amiază de la biserică, unde se ducea uneori în zilele când se simţea tristă, ca să mai stea puţin de vorbă cu părintele Ignazio despre fratele ei, ştiu – văzând zâmbetele satisfăcute ale babelor din faţa prăvăliei lui Arcangelo, auzind binecuvântarea pe care văduvul Onofrio i-o strigă de la fereastra de sus, când ea trecu pe lângă casa lui, ba chiar şi sesizând liniştea neobişnuită a turturelelor din palmieri, că ceva se schimbase pe insulă. Mirându-se de toate aceste ciudăţenii, se duse acasă pe căi mai ocolite, prin *vannedi* şi pe poteci, ca să scape de alte cleveteli.

Concetta o întâmpină în uşa barului.

— Ai un nou client! o anunţă ea jubilând. Hai înăuntru, să-l vezi.

Maria-Grazia, făcându-i jocul, se lăsă condusă de fetiţă. Se aştepta să-l vadă pe vreunul dintre arheologi, poate pe vreun alt fost prizonier. A spera acum să fie Robert părea la fel de absurd ca şi cum s-ar fi aşteptat să o găsească acolo pe Sant’ Agata în carne şi oase.

De aceea avu un mare şoc când dădu cu ochii de iubitul ei aşteptând la tejghea, zâmbind încântat şi un pic vinovat de emoţia puternică pe care i-o provocase.

Era mai matur, mai scund decât îşi amintea ea, prost îmbrăcat. Vocea ei se auzi parcă de departe, uimind-o şi pe ea:

— Ce cauţi aici?

Robert se ridică în picioare, ştergându-şi transpiraţia de pe frunte. Vorbea cu ea folosind cu stângăcie expresii de tandreţe în engleză şi italiană: *cara mia*, draga mea. Expresii care aparţineau acelor după-amiezi fierbinţi din urmă cu cinci veri, când era încă o fetişcană, cuvinte care nu se cuveneau să fie rostite în faţa clienţilor din bar. Nu se simţi în stare să răspundă, fiind prea copleşită de emoţiile care o cuprindeau cu repeziciune: ba şoc, ba bucurie, ba mânie.

— Ce cauţi aici, *signor* Carr? spuse ea din nou.

Robert bălmăjea, încerca să o prindă de mâini.

— M-am întors. Maria-Grazia, nici nu ştii cât sunt de fericit… Şi tu eşti neschimbată…

Vorbea italieneşte acum, cât de cât, fiindcă în italiană îi spunea toate astea.

Neschimbată?! După cinci ani?! Ea, care adunase melci şi culesese ierburi amare, ea care se înflăcărase la ideea Comitetului de Modernizare şi dovedise nevinovăţia lui Flavio în cele din urmă?! Încleşta şi descleşta pumnii, aproape fără să-şi dea seama.

— N-ai scris deloc, spuse ea.

Bătrânii jucători de *scopa* se întorseseră complet cu scaunele, mişcând din cap spre ea, nerăbdători.

Oare avea să se năpustească la el, în faţa tuturor, dându-le satisfacţia acestei împăcări?

Maria-Grazia se clătina, ţinându-se cu o mână de tejghea, ca să nu cadă din picioare. Robert se apropie, un pic neliniştit acum.

— Nu trebuia să-ţi fac o asemenea surpriză, spuse el. Şi pe urmă, din nou, mai timid: În tot acest timp, Maria-Grazia, eu te-am iubit. M-am întors. M-am întors pentru totdeauna.

Ridică privirea şi se uită în ochii lui. Părul lui îşi pierduse strălucirea, încărunţise de când nu-l mai văzuse; pielea lui, cândva fină ca o foiţă de hârtie, se îngroşase şi se făcuse mai roşie. Voia să vorbească, dar toate aceste valuri de furie şi bucurie se revărsau încă peste ea, violente ca o febră grea, făcând-o să se cutremure.

— Iubeşti cumva pe altcineva? murmură el, când ea rămase tăcută. Cumva nu-ţi mai pasă de mine acum?

În timp ce stăteau faţă în faţă, în dreptul tejghelei, simţi că pământul se zguduie. Mintea ei era atât de răvăşită, încât abia după câteva secunde îşi dădu seama că mişcarea se produsese în ea. Pe urmă, încă o cutremurare.

— Spune-mi ce s-a întâmplat, o implora Robert.

— N-ai scris deloc, zise ea din nou.

Dar până ca el să poată da un răspuns, o mare mulţime de oameni dăduse buzna în bar. Plecând de la biserică, unde părintele Ignazio oficiase liturghia la amiază, enoriaşii prinseseră de veste că englezul se întorsese, iar acum veneau să-l salute. Robert se trezi în mijlocul localnicilor, care îşi manifestau zgomotos încântarea.

— *Signor* Carr! *Signor* Carr!

— *L’inglese,* a venit englezul!

— Slavă ţie Sant’Agata, sfânta celor năpăstuiţi şi slavă tuturor sfinţilor!

Apăru şi părintele Ignazio, care îl luă pe Robert de amândouă mâinile.

— O să avem o nuntă acum, anunţă o văduvă.

Deşi Maria-Grazia abia dacă o cunoştea, femeia o înghiontea cu subînţeles, încântată să-şi arate isteţimea. Pregăteşte-te să faci anunţul de căsătorie, *padre*!

Trebuia să scape de gloata asta! I se făcuse greaţă, era ameţită – nu putea să se concentreze în vacarmul acela cumplit. Dar în timp ce se căznea să răzbească spre uşă, ţinându-l de încheietura mâinii pe englez, un alt val de localnici îşi făcu apariţia, luând cu asalt treptele verandei. Bătrânul Mazzu, mânându-şi caprele cu o nuia, urmat de un grup de ţărani ai contelui. Mazzu ridică ambele braţe când îl văzu pe Robert şi, de bucurie, îl atinse cu băţul lui pe ambii umeri, binecuvântându-l parcă.

— *Signor* Carr! strigă el. *Signor* Carr! Lăudată fie Sant’ Agata, bine că te-ai întors până la urmă! Uite-o şi pe Maria-Grazia, sfioasa noastră mireasă!

— Lăsaţi-ne toţi în pace! strigă Maria-Grazia. Terminaţi odată cu bârfele şi cu aranjamentele voastre! Şi nu vă mai băgaţi nasul unde nu vă fierbe oala!

Acestea fiind zise, dispăru pe după draperia de la bar. Se refugie în curte, printre cearşafurile pe care Pina le spălase în acea dimineaţă şi le întinsese la soare, în adierea vântului. Auzi uşa trântindu-se: Robert venise după ea, aşa cum sperase că avea să facă.

— Maria-Grazia? se auzi glasul lui. *Perché mi fuggi*? De ce fugi de mine?

În momentul acela, valul de furie care crescuse în ea se revărsă tumultuos, înlocuind temporar bucuria care îi umpluse sufletul când îl auzise vorbind poticnit în italiană şi murmurând „draga mea“.

— Fiindcă nu mi-ai scris! se răsti ea. Fiindcă nu mi-ai trimis nici un rând în cinci ani, în afară de amărâta aia de carte poştală! Fiindcă m-ai făcut să mă simt ca o caraghioasă, m-ai umilit…

— Dar, *cara*…

Căznindu-se să treacă prin labirintul cearşafurilor, ajunse în sfârşit la ea.

— Nu mi-ai scris, repetă ea. Nimic, în afară de o carte poştală: *Sto pensando a te.* Ţie ţi se pare normal? Ţie ţi se pare corect?

— Nu, spuse el, rostind cu grijă, în italiană, fiecare cuvânt. Nu mi se pare corect.

— Şi-atunci ce explicaţie ai putea, mă rog, să-mi mai dai acum?

— Când ţi-am trimis acea carte poştală, şopti el, intenţionam să o prind din

urmă şi să ajung la tine în câteva zile. Altminteri, îţi jur, aş fi scris mai mult.

Maria-Grazia se întoarse cu spatele; nu ca să fugă din nou, ci poate pentru a-l speria un pic la gândul că ar fi putut fugi.

— Stai! strigă el disperat. Stai, Maria-Grazia. Lasă-mă măcar să-ţi explic. Nu mi-e uşor să-mi găsesc cuvintele, mă străduiesc, *cara*. Pot să explic, doar să-mi dai răgaz.

De indignare, simţi că i se tăiase respiraţia. Apucă zdravăn coşul de rufe, îl răsturnă cu fundul în sus şi se aşeză hotărâtă pe el.

— *Bene*. Prea bine. Explică.

*

Între timp, în bar mocnea revolta. O încrâncenare stranie pusese stăpânire pe Amedeo, care nu dădea voie nimănui să meargă în curte după Maria-Grazia şi Roberto. Alţi localnici continuau să vină la bar în căutarea englezului, dar Amedeo îi oprea pe toţi.

— Unde s-a ascuns? întrebară imperativ văduvele din Comitetul Sant’Agata, urcând în formaţie treptele verandei. I-am adus o sticlă de limoncello, în dar de bun venit, şi o imagine a sfintei.

— Nu, tună Amedeo. Nu vă băgaţi. Vă interzic categoric să-i deranjaţi.

În această privinţă, Pina era şi ea de neînduplecat, păzind cu străşnicie draperia barului, ca nu cumva să încerce careva să se ducă peste Robert şi Maria-Grazia.

— Nu s-au văzut de cinci ani, spuse ea. Pentru numele Sfintei Agata, lăsaţi-i în pace, s-a-nţeles?! Dacă prind pe careva că încearcă măcar să intre în curte după ei, închid cu cheia toate uşile barului şi vă ţin prizonieri aici. Veţi avea tot timpul să-l vedeţi pe *signor* Carr, dar s-apuce întâi şi ei să-şi vorbească între patru ochi.

Oamenii se resemnară şi se aşezară bombănind prin bar şi pe verandă, aşteptând reapariţia englezului.

Dar Concetta nu putea îndura o asemenea incertitudine. Pândind un moment când Pina nu era atentă, se furişă pe uşa barului şi fugi pe cărările din spate. Cocoţându-se pe poarta curţii, reuşi să desluşească silueta lui s*ignor* Robert, o siluetă în spatele cearşafurilor, ca o marionetă într-un teatru al umbrelor, gesticulând. Iar Maria-Grazia stătea pe coşul de rufe, cu braţele încrucişate strâns la piept, privind în altă parte. Concetta, deşi o păgână inveterată, se rugă în taină la Sant’Agata, cerându-i ca Mariuzza să se îmbuneze şi să se împace cu *signor*

Robert.

*

Robert începu şovăielnic, pornind de la momentul când părăsise Castellamare. Îi povesti cum ambarcaţiunile îl duseseră departe de ea: întâi, barca pescărească vâslind pe mare, apoi o navă de transport imensă şi cenuşie, pe urmă un vapor-spital, ale cărui compartimente cavernoase de sub punte erau pline de gemete şi suspine. De la Siracuza la Catania, de la Catania în Tunisia, din Tunisia în Southampton, iar apoi, într-un final, la spitalul cu perdele cenuşii, unde se chinui şi pătimi tot restul războiului. Mereu, în acea călătorie, avusese senzaţia că privea înapoi peste o întindere tot mai mare de apă cenuşie, căutând în înceţoşarea febrei chipul ei prin mulţimile de oameni.

Maria-Grazia şedea neclintită, dar Robert începu să-şi găsească mai uşor cuvintele. Acum, în disperarea care îl cuprinsese, le aşternu pe toate în faţa ei.

Luni întregi, umărul lui supurase, îi povesti el, sângerase, refuzase să se vindece. Rămăsese nevindecat până în ziua în care se terminaseră luptele. Din cauza rănii nu fusese paraşutat în Arnhem după Ziua Z, nici nu mersese la moarte sigură în noroiul învolburat de la marginea vreunui sat olandez, ca aproape toţi foştii lui camarazi. Umărul nu-l lăsase să participe la restul războiului. Dar, încă din primele zile ale lunii mai 1945, rana începu să se închidă şi să se vindece, iar febra scăzu. Când luptele încetară, constată că nu mai avea absolut nimic.

— Atunci mi-ai scris mie, spuse Maria-Grazia. Asta a fost acum patru ani. Dar după aceea?

— *Lo so*, zise Robert. Ştiu, *cara*. Ajung şi la asta.

Necazurile începuseră odată cu însănătoşirea lui, îi spuse el. Fiindcă, în loc să fie externat din spital, primise ordinul să plece în Olanda, unde se afla regimentul său. Soldatul din patul de alături, un căpitan descurajat, îi spusese că putea dura ani de zile până să fie lăsat la vatră. Dar el nu avea cum să aştepte atâta timp. Îşi strânsese lucrurile şi dispăruse pe furiş. La ieşirea din spital, îi scrisese Mariei-Grazia un mesaj în italiană, atât cât îşi mai amintea limba: *Sto pensando a te*. Mă gândesc la tine.

— N-am putut să scriu mai mult, zise el. Trebuia să plec.

Fugise din spital şi se îndreptase spre mare, mergând pe marginea drumului, cu lucrurile în braţe, purtând aceeaşi uniformă mucegăită cu care fusese internat în spital. Simţea privirile curioase ale oamenilor din automobilele care veneau

din spate şi încetineau ca să se uite la el. Pe la jumătatea distanţei, o şoferiţă de pe o ambulanţă opri şi îl luă în maşină. Avea drum la docuri, îi spuse ea. Putea să-l ducă până acolo. Dar nu ştia să-i spună de unde ar fi putut să cumpere un bilet pentru Sicilia. În afară de asta, Robert avea foarte puţini bani. După ce coborâse din ambulanţă, trebuise să se ducă la o bancă, să scoată banii, iar acolo se simţise din nou stingher, din cauza uniformei jerpelite şi a boccelei făcute dintr-un prosop de spital, la care toţi se holbau. Când ieşea din biroul de voiaj, de unde îşi cumpărase în sfârşit preţiosul bilet pentru traversarea Canalului Mânecii (în Sicilia intenţiona să ajungă în mai multe etape), îl opriseră doi agenţi din poliţia militară, care îi ceruseră documentele de lăsare la vatră.

Îi povesti restul pe sărite, temându-se să nu o împovăreze cu disperarea trăită de el în acea perioadă, dar dorindu-şi totuşi, cu o disperare la fel de mare, să îşi pledeze cazul, să îi câştige încrederea. Îl trimiseseră în judecată pentru dezertare, îi spuse el. Îi confiscaseră biletul de călătorie. Îi povesti cum, la curtea marţială, avocatul apărării era un maior subţiratic ca o funie, un străin, care şezuse cu el în holul de la intrarea în tribunal şi parcursese dosarul lui făcându-şi însemnări pline de greşeli de ortografie. Îi mai spuse cum procesul lui fusese al şaptelea dintr-o serie de douăzeci şi nouă în acea săptămână. Cum, în acelaşi timp, Londra şi Parisul roiau de dezertori; militarii fugiţi din armată bântuiau pe străzi, furând camioane, jefuind restaurante, dedându-se la acte de violenţă. „Trebuia să te fi dus la Londra“, îi spusese maiorul, pe un ton sec, în timp ce nota sub numele lui Robert („Car“ cu un singur „r“, şi „plutonier“, în loc de „paraşutist“) faptul că fusese „tratat de un medic local în Castle Amary, Sicilia, după aceea la Netley Park“.

Opiniile celor ce alcătuiau instanţa de judecată la Curtea marţială fuseseră destul de împărţite, întrucât se considerase că, dacă o simplă rană la umăr ajunsese să se deschidă şi să sângereze, să supureze, să provoace frisoane şi febră mare, dar totodată să se vindece brusc în ultima zi de război, realitatea nu putea decât să ascundă un substrat psihologic mai grav. Şi totuşi, în mod limpede, la un moment dat omul acesta fusese inapt pentru front, fiindcă aşa scria explicit în fişa lui medicală.

— Ce ne poţi spune despre medicul sicilian? îl întrebase colonelul care prezida completul de judecată. Putem obţine informaţii de la el? Se poate atesta cu certitudine că ai fost într-adevăr aşa de bolnav cum afirmi dumneata, atât de bolnav, încât ţi-a fost imposibil să te întorci la regimentul de bază, în anii 1943 şi 1944?

— Nu am avut suficient timp pentru a-i scrie doctorului italian ca să trimită o declaraţie, spuse maiorul, ceea ce era perfect adevărat, din moment ce îl cunoscuse pe Robert doar cu două ceasuri în urmă.

— Accepţi să te întorci la Batalionul al Treilea, până la eliberarea din armată? întrebă avocatul acuzării.

Robert nu acceptă. Abia când primi condamnarea de zece ani de muncă silnică, îşi dădu seama ce mare greşeală făcuse.

În primele zile de încarcerare, gândindu-se la Maria-Grazia, care fusese o fetişcană când ei se iubiseră şi care ar fi urmat să aibă aproape treizeci de ani când el avea să se poată întoarce la ea, Robert căzuse pradă disperării.

— Cum să-ţi fi scris toate astea? spuse el. Cum să-ţi fi cerut să mă aştepţi, să aştepţi zece ani, chiar presupunând că mi-ar fi dat hârtie, stilou şi timbre pentru străinătate, ceea ce oricum n-ar fi făcut?! Erai doar o fetişcană când ne-am cunoscut, eu nu vorbeam deloc limba ta, ne-am iubit câteva luni în timpul războiului. Cum aş fi putut eu să-mi închipui că sentimentele tale pentru mine însemnau o dragoste atât de profundă, încât să doreşti să mă aştepţi, renunţând la orice altă şansă de a fi fericită?! Cum să-mi pot eu închipui că totul ar fi fost la fel şi pe timp de pace?! Cum puteam eu să-ţi fi cerut aşa ceva?!

— Dar dragostea pe care tu o simţeai pentru mine? întrebă Maria-Grazia, cu multă răceală. Era o dragoste atât de profundă?

— Da, *cara*. Era – este – bineînţeles, aşa era, indiferent ce simţeai tu pentru mine. Dar nu puteam să fiu sigur de dragostea ta. Trecuse atâta timp.

— Te iubeam şi eu, spuse Maria-Grazia rănită. Eram doar o fetişcană, dar te iubeam. Te-aş fi aşteptat, dacă mi-ai fi cerut-o.

Însufleţit acum de o mică speranţă, Robert se învioră. Singurul lucru pe care i-l povesti despre închisoarea militară unde îşi ispăşise pedeapsa a fost cum o femeie cucernică şi bună la suflet venise să stea de vorbă cu el, o vizitatoare de caritate, şi îl întrebase despre întemniţarea lui acolo, iar după aceea, peste câteva luni, îi trimisese cărţile din care învăţase el italieneşte.

— Nu putea să-mi fi trimis şi mie o scrisoare? întrebă Maria-Grazia. De ce n-ai rugat-o să-mi scrie?

— Dar, *cara*, am rugat-o, zise Robert surprins. Şi ţi-a scris. Ţi-a trimis zece-cincisprezece scrisori.

Dar, din câte se părea, scrisorile acelea nu ajunseseră niciodată la Castellamare. Acum începea şi el să înţeleagă indignarea ei.

— Ce cauţi aici? îl întrebă ea acum, încă neînduplecată. Din câte mi-ai

povestit, mai ai şase ani de ispăşit din condamnare.

Da, aşa ar fi trebuit. Dar după patru ani de detenţie, la închisoare venise un colonel, căutând prizonieri cu o bună conduită, care să poată fi trimişi în nord ca să lucreze în minele de cărbuni rămase fără mână de lucru. Robert, fiind din nordul ţării, născut într-un sat de mineri, şi dornic să obţină mai repede eliberarea, fusese trecut pe listă. Primise o hârtie în schimbul căreia putea căpăta un bilet de tren.

— Poţi să te duci acasă acum, îi spuse colonelul.

Robert făcuse autostopul până la Dover şi se îmbarcase pe un vas până la Calais. De data asta, nu se mai întâlnise cu poliţia militară. Se rugase de oameni să-l ia cu maşina, iar când nu voia nimeni să oprească, mergea pe jos şi, în felul acesta, străbătuse continentul până în sud. Înainte de a traversa cu barca spre insulă, se spălase în mare cu o bucată de săpun cu fenol, îşi tunsese părul, se bărbierise uitându-se în oglinda unui automobil şi, cu câteva lire, cumpărase de la un ţăran un rând de haine noi. Bepe fusese cel care îl adusese cu barca. Neîndrăznind nici să spere, Robert îl întrebase pe bătrân despre Maria-Grazia, iar Bepe, cu un chiot de bucurie, îl recunoscuse pe englez.

— Nu vreau să creez probleme venind aici, dacă ea iubeşte pe altcineva, îngăimase Robert. Spune-mi doar, s-a măritat? Am vreo speranţă? Nu mi-a răspuns niciodată la scrisori.

— Du-te sus, la Casa de la Marginea Nopţii, şi lămureşte-te singur, îl sfătuise Bepe.

După hohotele vesele de râs ale barcagiului şi primirea frumoasă care i se făcuse când debarcase pe chei, trăsese concluzia că mai avea totuşi o speranţă. Acum, nu mai era la fel de sigur.

Ciudat, cât de expeditiv fusese povestind despre toţi acei ani!

— Dacă voi fi găsit, voi fi considerat iar dezertor, spuse el. Sunt într-o situaţie dificilă. Ar fi trebuit să mă duc în Olanda, cum mi s-a propus, şi să aştept să fiu lăsat la vatră cu acte în regulă – asta a fost greşeala mea, însă, şi dacă aş fi avut posibilitatea să-ţi scriu, tot nu m-aş fi încumetat să îţi cer să mă aştepţi zece ani. Dar n-am încetat nici o clipă să te iubesc, Maria-Grazia. Să nu mă acuzi de aşa ceva.

Când îi spusese că era într-o situaţie dificilă, alesese un cuvânt special în italiană, *frangente*, care avea şi sensul de talaz clocotitor, iar pe Maria-Grazia o emoţionă felul cum îl rostise, tandru, şovăielnic, la fel cum Andrea d’Isantu îi oferise cândva o floare.

— Nu poţi să te mai duci înapoi? îl întrebă ea în cele din urmă, regretând un pic răceala cu care îl tratase până atunci.

— Nu, *amore*. Nu pot să mă mai duc înapoi în Anglia.

Maria-Grazia se aplecă şi atinse dalele reci din faţa ei, fără să-şi dea seama de ce, până când se dumiri că, de fapt, mâinile ei căutau pământul patriei. O înspăimânta soarta lui cumplită: să fii osândit ca niciodată să nu te mai întorci acasă pe pământul care te-a plămădit, niciodată să nu mai fi legănat de freamătul şi vuietul familiar al mării din ţara ta, niciodată să nu te mai simţi ocrotit şi mânios între hotarele ei.

Dar, pesemne, rostise aceste gânduri cu glas tare, din moment ce Robert zise încetişor:

— Insula aceasta este pământul care m-a plămădit pe mine. Nu aceea.

Şi se petrecu ceva ciudat. Fiindcă Maria-Grazia descoperi că toată nerăbdarea ei de a pleca, durerea aceea care o îmboldise ani de-a rândul, ca înţepătura unor ace de cactus invizibile care persista zile de-a rândul după ce culegeai fructele spinoase, se vindecase, dispăruse.

— Mă crezi? întrebă el.

— Da, răspunse Maria-Grazia. Te cred.

Emoţionat, Robert spuse:

— Draga mea Mariuzza, *cara mia*!

— Te cred, repetă ea. Dar nu ai îndreptat lucrurile încă. Nu complet.

Nu voia să-l sărute, nu voia să-l îmbrăţişeze, dar acceptă să îl ia de mână. După aceea, îşi dădu seama că nu-i venea să-i mai dea drumul. Şi stătură aşa multă vreme, protocolari, de parcă abia se cunoscuseră.

— Crezi că vei putea să mă mai iubeşti vreodată? întrebă Robert.

— Nu ştiu, spuse Maria-Grazia. Dar rămâi aici.

Concetta, pitită încă în spatele porţii, văzu umbrele lor apropiindu-se şi ţopăi de bucurie, dar în tăcere.

7

Când Robert şi Maria-Grazia se întoarseră în bar ţinându-se de mână, părând a se fi împăcat, o explozie de bucurie izbucni în Casa de la Marginea Nopţii. Dar, în scurt timp, reieşi că nu existau planuri de nuntă şi nici şansa unei reveniri iminente la vechiul lor statut de îndrăgostiţi. Dimpotrivă, se zvoni chiar că Maria-Grazia îl surghiunise pe englez în mansarda casei, să doarmă pe vechea canapea tapiţată cu catifea, unde fusese ostracizat cândva şi Amedeo, în loc să-l fi invitat în odăiţa ei cu vedere spre palmieri.

Acesta era adevărul gol-goluţ. La o sticlă de arancello, în acea după-amiază, Amedeo încercă să-l consoleze un pic pe Robert.

— Mda, asta e Mariuzza mea, o fată aprigă, să ştii, murmură el. Aşa a fost întotdeauna. Are nevoie de timp. Te iubeşte. Doar că te lasă să aştepţi un pic, aşa cum ai făcut şi tu cu ea, fiindcă vrea să îşi analizeze mai bine sentimentele. Nu-i place să o grăbeşti sau să o forţezi să ia o decizie.

— Eu am făcut-o să aştepte cinci ani, remarcă Robert. Sper că n-are de gând…

— Ai răbdare cu ea, îl sfătui Amedeo.

Robert sorbi din arancello şi avu senzaţia că i se lipise de limbă, băutura aceasta fiind mai aspră decât licoarea fină pe care o ţinea el minte.

— Vorbeşte cu ea, zise Amedeo în cele din urmă. Spune-i toate lucrurile pe care nu ai fi putut niciodată să i le spui înainte, pe vremea când nu ştiai limba noastră. Povesteşte-i despre copilăria ta, despre tinereţea ta. Toate lucrurile obişnuite despre care discută îndrăgostiţii. Eşti un străin pentru ea acum, măcar în parte. Spune-i poveştile vieţii tale. Înduplec-o să se întoarcă la tine în felul acesta.

Amedeo nu cunoştea vreun alt mijloc mai sigur de a câştiga inima cuiva.

*

Maria-Grazia se trezi în dimineaţa următoare cu impresia că mintea îi juca feste. Se îmbrăcă liniştită, se spălă pe faţă, îşi împleti părul într-o cosiţă şi coborî

scările cu hotărâre, gata să înfrunte adevărul că întoarcerea lui Robert fusese doar o halucinaţie. Iată-l, în schimb, stând între părinţii ei, curăţând smochine cu mâinile lui sigure şi aspre. Sări în picioare şi, politicos, îi trase scaunul ca să se aşeze.

— Bună dimineaţa, *cara mia*, spuse el cu precauţie, studiindu-i expresia feţei.

Maria-Grazia luă ceaiul pe care i-l oferea Pina. Pe urmă, când părinţii ei plecară în pripă de la masă, scuzându-se că aveau treabă, se trezi asaltată de poveşti. Turuind în italiană, Robert depănă întâmplări din viaţa lui, vorbindu-i despre copilărie şi anii adolescenţei.

Începu cu casa lui din nord, dintr-un sat de mineri: două şiruri drepte de case, zid în zid, construite pe o parcelă de verdeaţă, sub un cer plumburiu. Localitatea se numea Aykley Moor. Povestea familiei lui era, de fapt, că el nu avea familie, în afară de o mătuşă şi un unchi în vârstă, care îl crescuseră cam fără tragere de inimă, mai degrabă din obligaţie. Mama lui, actriţă de teatru, murise răpusă de gripa spaniolă, când el avea doar câteva luni. Robert fusese acolo în acele momente, dormind într-un cărucior de copil, în colţul unei cabine dintr-un teatru de provincie. În graba de a duce moarta afară, fără să provoace vreun scandal, pe el îl uitaseră înăuntru. Doar paznicul, când venise să încuie, auzise scâncetele slabe şi îl găsise pe băiat. Apoi se aflase că mama copilului fusese o biată actriţă decedată, iar unchiul şi mătuşa fuseseră chemaţi să-l ia de-acolo.

Maria-Grazia puse ceaiul deoparte, fiindcă nu putea să-l bea.

— De ce-mi spui povestea asta acum? îl întrebă ea.

— *Cara*, fiindcă… O prinse de mână. Englez în tot ce făcea, întotdeauna se apropiase cu reticenţă de ea, de parcă ar fi fost o obligaţie pentru el. Chiar şi în prima zi, atunci, pe plajă. Fiindcă intenţionez să te cer în căsătorie, spuse el. Şi mi se pare corect să mă cunoşti un pic mai bine decât mă cunoşteai data trecută.

O bucurie năvalnică o copleşi când auzi aceste cuvinte, făcând-o aproape să plângă. Dar îşi înăbuşi emoţia, lăsându-l să-şi continue istorisirea. Îi povesti cum mătuşa şi unchiul lui se gândiseră să-l abandoneze. În lungul voiaj cu trenul spre nord, în timp ce băiatul se uita lung la ei cu ochii lui albaştri, deciseseră să îl lase la un orfelinat de băieţi din Newcastle. Lucrul acesta i-l relataseră de nenumărate ori, ca o dovadă a bunătăţii lor în faţa firii lui reci. Din motive niciodată dezvăluite lui Robert, ezitaseră la poarta instituţiei şi îl luaseră totuşi acasă. Vrând parcă să compenseze această slăbiciune, niciodată de-atunci nu-şi mai permiseseră să se arate generoşi cu el. Aveau să trateze prezenţa lui drept o obligaţie până în ziua în care – la vârsta de şaptesprezece ani – plecase din casa

lor, cu un geamantan de carton într-o mână şi cu un costum de haine bine călcat, pe un umeraş din lemn, în cealaltă, în căutarea unei vieţi mai bune.

— Ce este Newcastle? întrebă Maria-Grazia în engleză.

Iar Robert îi răspunse în italiană:

— Un oraş mare din nord, plin de arcade şi poduri.

Mai târziu, deşi n-ar fi recunoscut asta nici în ruptul capului, când el se duse să le facă o vizită de curtoazie localnicilor care nu aflaseră încă vestea sosirii lui, urcă scările în fugă şi căută localitatea aceea în atlasul de şcoală al mamei ei. Fiindcă povestea răscolise ceva în ea. Dintr-odată, stivuind cutii în mica magazie a barului, se trezise plângând, plângând de bucurie, aplecată cu totul peste o ladă cu arancello, cu amândouă mâinile apăsate peste gură, ca să înăbuşe zgomotul.

În seara aceea, stând la tejgheaua barului, îl întrebă:

— Cum erai în copilărie? Când locuiai în Aykley Moor?

Robert îşi căuta înnebunit cuvintele, savurând recunoscător acest semn de bunăvoinţă din partea ei.

— Eram un băiat mic, îi spuse el. Foarte îngust. Voise să spună subţiratic, dar ea înţelese, din felul cum strânsese aerul între degete ca într-un cleşte. Am fost întotdeauna alb ca o cretă, mai adăugă el, iar ea se minună în sinea ei: ce ciudată comparaţie şcolărească folosise, când aici, pe insulă, ei ar fi zis „alb ca ricotta“.

— Altceva? îl îndemnă ea.

Şi Robert, care însăilase frazele cu o febrilitate plină de disperare, a dat drumul acum la toată italiana pe care şi-o amintea în acel moment:

— Aveam un ochi care fugea. A trebuit să port un plasture mare peste el. Când nu mă dădeam jos din pat îndeajuns de repede dimineaţa, mătuşa mea mă punea să râcâi gheaţa de pe partea interioară a geamurilor. Mă târa de ureche de la o fereastră la alta.

— Partea interioară a geamurilor?! se miră Maria-Grazia.

— *Sì, cara*.

— Şi, pe urmă, ce s-a mai întâmplat?

— Pe urmă m-am făcut puternic, zise el, şi suficient de sprinten, încât să nu mă mai poată prinde. Ca să scap de-acasă sâmbetele, am început să alerg pe coclauri. Prin văi şi pe dealuri, ceasuri întregi. Am ajuns să fiu cel mai bun elev din şcoală – aveam cele mai mari note – şi am decis să plec din locul acela.

Din aceste crâmpeie de amintiri, dar şi din altele, pe care Robert i le murmură mai târziu în seara aceea la cină, apoi în timp ce spălau vasele în bucătăria cu pereţi de piatră şi, pe urmă, când urcau scara ca să meargă la culcare – el

păstrând respectuos distanţa –, Maria-Grazia începu să înţeleagă că şi el fusese cândva copil, adolescent, tânăr. Înainte, întotdeauna, aura lui de miracol fusese parte din adoraţia ei pentru el: un străin matur care apăruse din mare şi care se întorsese înapoi de unde venise, ca un călător din caietul cu poveşti al tatălui ei.

— Îmi dai voie? zise el în faţa uşii de la camera ei, tremurând un pic când îi atinse încheietura.

— Nu, *caro*.

Însă în noaptea aceea, când îl auzi mişcându-se prin odaia de la mansardă, văzu cu ochii minţii nenumăratele versiuni mai tinere ale lui Robert, imaginându-şi cum fusese el cândva, şi se înduioşă din nou: un băiat cu un plasture pe ochi, râcâind gheaţa în satul acela arctic, cu mânuţe albe precum creta; un flăcău alergând pe coclaurile cenuşii ale Angliei, purtând în suflet, ca un resort, apriga dorinţă de a pleca de-acolo. Ea nu-i povestise niciodată despre protezele de la picioare, se înroşea de ruşine de fiecare dată când se gândea la ele, ascunse în lada de Campari, în toate lunile acelea când se iubiseră, deşi el trebuie să-i fi observat mersul mai şovăielnic. Nu-i spusese încă nimic despre sticla ticsită cu bancnote din spatele patului ei. Acum i se părea că el ar fi putut să înţeleagă toate astea.

*

Mama şi tatăl Mariei-Grazia se uitau la ei în fiecare dimineaţă, la micul dejun, cu priviri precaute, ţinându-şi respiraţia de emoţie şi nerăbdare. Şi nici cei din bar nu erau mai breji, din moment ce, ori de câte ori Maria-Grazia încerca să-i spună ceva lui Robert, care stătea mereu pe lângă ea, ţinându-i companie zilnic în spatele barului, bătrânii jucători de *scopa* se întorceau complet cu scaunele şi se holbau la ei, de parcă această revenire a lui *signor* Carr nu avusese decât rolul de a-i distra pe ei. Cum să poţi vorbi liniştit în asemenea condiţii?

— Mă duc, îi şopti ea în după-amiaza următoare, să culeg fructe de cactus.

Aşteptând un pic, cât să nu pară nepoliticos, Robert se duse după ea. În timp ce Maria-Grazia, cu mâinile înfăşurate în cârpe, aduna fructele de cactus, el începu din nou să-i vorbească despre viaţa lui dinainte.

De-astă dată, îi povesti despre adolescenţa lui, despre fuga din sat. Elev de liceu, în timp ce restul băieţilor din satul lui coborâseră în mină, el plecase de-acasă, pe bicicletă, călătorind spre ocean, ţinând sus costumul pe umeraş, ca să-l protejeze de noroiul de pe drum. Fusese luat în ucenicie în biroul de proiectare al Furness Shipbuilding Company. Aici locuise singur în odaia din spate a unui

funcţionar important al firmei. Serile se plimba cu bicicleta până la Literary and Mechanics' Institute, cum îl numea el, un loc unde citea cărţi despre tehnică şi fizică, dar studia şi stelele.

Înţelegând doar parţial ce citea, complexat, devorase lucrările despre care profesorii lui de liceu îi vorbiseră cu veneraţie. Era decis să călătorească, să devină un om educat. Nu ezita să-şi procure orice obiect care i-ar fi putut îmbogăţi cunoştinţele: cărţi de Dickens, Shakespeare, o cutie cu scule inginereşti cumpărată la mâna a doua dintr-o prăvălie cu vechituri, într-o sâmbătă ploioasă. Amintindu-şi de volumele acelea, îi venise aproape să plângă când văzuse prima oară ediţiile Pinei, traduse în limba italiană, cu *Opere di Shakespeare* şi *Racconto di due città*[34].

34. *Poveste despre două oraşe* de Charles Dickens (în it., în orig.).

În 1939, îi mărturisi el Mariei-Grazia, se înscrisese chiar să dea examen de admitere la University of London. Nu fusese niciodată la Londra, acesta fiind şi motivul pentru care alesese acea instituţie de învăţământ superior. Tot ce era legat de copilăria şi adolescenţa lui i se părea anost, o etapă lipsită de importanţă, un episod ce nu merita mai mult decât un paragraf în povestea vieţii lui. Aşa îi vorbi şi ei acum despre perioada aceea, iar Maria-Grazia simţi nevoia să întoarcă privirea, de data aceasta nu din cauza furiei, ci impresionată de înduioşarea pe care era în stare şi acum să i-o provoace, dar pe care ea nu voia să o arate deocamdată în faţa lui. Ea nu-i vorbise niciodată despre cărţile pe care le primise la premiu, puse deoparte fără să fi apucat măcar să le deschidă, sau despre fotografiile cu universităţi din Italia continentală, pe care le studiase cândva împreună cu mama ei. Războiul îi curmase subit toate planurile. În timp ce ezita, neştiind dacă să-i destăinuiască aceste lucruri, Robert îşi scoase cămaşa şi prinse în ea, cu un gest galant, fructele de cactus pe care Maria-Grazia nu mai putea să le ţină.

*

Şi, mai apoi, când era cocoţată pe un scaun ca să atârne ghirlandele pentru sărbătoarea de Sant'Agata, Robert îi povesti despre război. Căci războiul era, de fapt, în centrul tuturor acestor lucruri. Războiul îl smulsese valvârtej din existenţa lui în nord, căci nu mai dădu niciodată examenul de admitere la University of London, nu-şi mai termină niciodată ucenicia în proiectare şi unde *Casa umbrelor* rămase pentru totdeauna abandonată în bibliotecă la capitolul

cinci. Războiul întrerupsese acel paragraf al unei vieţi, făcând din el doar un preambul al unei istorii mai grandioase, dar nerelatată vreodată. Războiul fusese sfârşitul tuturor lucrurilor pentru el, deşi afirmaţia era improprie, din moment ce războiul îl adusese la ea. Maria- Grazia se înfiora un pic auzindu-l cum, în italiana lui aproximativă, descria acest război aşa cum şi-l imaginase întotdeauna şi ea: ca un monstru înfricoşător care înghiţise oraşe, insule, oameni, iar apoi, la sfârşit, nu dăduse înapoi decât un singur lucru; englezul răsărind ca o stranie binecuvântare din apele mării. Războiul fusese sfârşitul tuturor lucrurilor, dar tot războiul îl adusese la ea.

Acum îşi dori dintr-odată să afle cum fusese războiul pentru el – ce îndurase el, în timp ce ea îndoia cafeaua cu cicoare şi apă, făcea faţă tăcerii separate a părinţilor ei şi scurma după melci.

Îi vorbi despre perioada lungă şi anevoioasă pe frontul de la El Alamein şi despre tabăra militară din deşert, unde toţi umblau acoperiţi de praf, mijind ochii mereu. Îi povesti despre prietenii lui, dar pe scurt, fără să i-i descrie, fiindcă se prăpădiseră şi era mai sigur să îi pomenească acum doar cu numele, fără alte detalii. Jack Snapes, de la care Robert aflase prima oară că se căutau oameni din toate batalioanele care să formeze o divizie aeropurtată. Cererea de transfer a lui Robert fusese acceptată, dar a lui Jack fusese respinsă, din cauza vederii slabe. De-atunci nu se mai văzuseră niciodată. Jack, aflase Robert mai târziu, murise din cauza unei cangrene, în Normandia. Paul Dodd, care sărise cu paraşuta alături de Robert din cincizeci de planoare, un om din nord şi el, tot din Newcastle, drumurile lor în război împletindu-se în mod straniu până în noaptea când, din cauza furtunii pe mare, Paul se înecase, iar Robert scăpase cu viaţă. Paul fusese în gândurile lui aproape tot timpul, în orele când plutise în derivă spre Castellamare, crezând că stânca neclară din faţa lui era vreo bizară halucinaţie, vreun vis delirant.

— Tu n-ai văzut niciodată insula din exterior, îi spuse el. Dacă ai ştii cât de ciudat arată, *cara.* Ca o apariţie din altă lume. Ca şi cum ar fi învelită în ceaţă.

— Căldura face apa să se evapore, murmură ea.

Văzuse şi ea asta; bărcile pescarilor, când ieşeau în larg, erau adesea învăluite în asemenea vapori. Dar ea de celelalte cuvinte ale lui se minuna acum: „Tu n-ai văzut niciodată insula din depărtare“. Era adevărat. Nu părăsise aproape niciodată ţărmurile sale, decât de vreo două ori, când mersese cu barca în jurul ei într-o expediţie de înot estivală. Şi nu părea ciudat, îngăimă ea cu voce tare, ca ea, care nu plecase niciodată de-aici, şi el, pe care războiul îl azvârlise de colo-

colo pe continent, să se întâlnească tocmai pe ţărmurile acestei insulei?!

— *Sì*, *cara*, zise el. *Un miracolo lo era*. A fost un miracol.

O duru un pic sufletul când îl auzi vorbind ca despre un lucru aparţinând trecutului. Lăsă deoparte ghirlandele de flori şi privi în jos la părul lui incredibil de blond, la umerii lui firavi, aduşi un pic în faţă, cum fuseseră întotdeauna, la ochelarii lui. Ochelarii! De zile întregi se căznise să-şi dea seama ce era schimbat la el. Asta era. Nici o modificare sumbră, nici o transformare sinistră, doar ochelarii.

— Porţi ochelari acum, zise ea.

— Da, *cara*. De la prea mult citit.

Înduioşată, întinse mâna şi îl mângâie pe tâmplă, unde braţul ochelarilor se rezema pe ureche. Mângâierea aceasta avu martori, fiindcă barul lumina ca un far la acea oră peste piaţa întunecată, iar de dimineaţă toată insula aflase că englezul începuse, câte un pic, în cele din urmă, să recucerească inima Mariei-Grazia.

8

După ce îi spusese Mariei-Grazia poveştile lui, Robert o rugase să îi povestească tot ce i se întâmplase de când plecase el. Şi acum, depănându-şi povestea în odăiţa de sus a casei, în timp ce Robert o mângâia pe mână, Maria-Grazia înţelese că fata care îl iubise, o fetişcană abia eliberată de iluziile adolescenţei, fusese complet înlocuită în ea de o femeie mai puternică. Ea era stăpâna barului acum şi tot ea cea care potolise pentru totdeauna fantoma lui Pierino şi iniţiase Comitetul de Modernizare. De aceea apărea o problemă. Căci ce femeie cu o asemenea prestanţă ar fi putut accepta să devină nevastă, ca Giulia Martinello, care umbla cu părul strâns într-un coc la ceafă, gârbovită peste un cărucior de copil, sau ca fiica văduvei Valeria, una dintre frumuseţile rujate care îi făcuse cândva ochi dulci lui Robert la tejgheaua barului, dar pe care o văzuse acum pe prispă, cu mâinile scorojite de la săpunul cu leşie şi scândura de spălat rufe?! Nu, nu asta voia Maria-Grazia.

Şi totuşi, îl iubea. Îi spusese şi lui cum lucrul acesta devenise limpede pentru ea atunci când el îi povestise întâmplări din copilăria lui: vechiul sentiment revenise, făcând-o să nu-şi găsească astâmpărul noaptea, când îl auzea mişcându-se prin odăiţa de sus a casei, şi să nu mai poată dormi, dornică să nu scape nici unul dintre acele sunete dragi inimii ei. A ascunde mai departe această iubire, a păstra în continuare acea indiferenţă aparentă era peste puterile ei.

— Dar atunci, nu vrei să ne căsătorim? spuse el.

— Nu, răspunse ea. Deocamdată nu.

— Voi aştepta, zise el. Te voi aştepta cinci ani, dacă asta ţi-ai pus în gând – voi dormi sus aici, voi fi răbdător, respectuos, voi aştepta cinci ani ca să pot fi din nou iubitul tău.

— Dar, *caro*! ripostă Maria-Grazia, un pic poznaşă. Eu n-am spus niciodată aşa ceva!

Ridicând privirea spre ea, Robert văzu că râdea sfioasă, ca fetişcana de odinioară. Îl prinse de cealaltă mână, cu un gest cumva diferit acum, mai vibrant, ceea ce îi dădu curaj lui Robert, pentru prima oară, să o sărute, nu pe faţă, ci pe

mâna pe care ea i-o oferise, lăsând o amprentă fierbinte în palma ei.

Maria-Grazia, aproape fără să-şi dea seama ce făcea, se ridică în picioare, răsuci cheia în broasca uşii şi trase perdelele.

Acesta fusese semnalul lor înainte, în timpul perioadei de siestă, iar el înţelese cumva intenţia ei şi se apropie, cu mâinile ridicate, răbdător, lăsându-i răgazul să-şi descheie rochia la spate, să-şi scoată agrafele din păr, una câte una. Dar când, în cele din urmă, Maria-Grazia îl îmbrăţişă, Robert fu copleşit: agitat, trăgea ba de cureaua lui, de pantofii lui, de panglica ei care îi ţinea părul încă strâns. Pe jumătate dezbrăcaţi, se prăbuşiră îmbrăţişaţi pe canapeaua de catifea cu iz de mucegai, trăgând cuvertura peste ei ca să-i ferească de răcoarea toamnei. Şi acum timpul se comprimă parcă, aidoma unei pâcle după arşiţă şi deveni mai stabil – astfel încât ora în care trăiau acum ar fi putut aparţine acelei prime după-amiezi din odaia copilăriei ei sau, altfel, vreunei seri din vremea bătrâneţii lor, peste vreo cincizeci de ani. Înflăcărat, făcea dragoste cu ea, respirând adânc parfumul părului ei, regăsind vechiul lor ritm. În această tăcere plină de bucurie rămaseră înlănţuiţi mult timp.

După aceea, în vreme ce ea se îmbrăca, Robert spuse:

— Şi nu vrei să te măriţi? Eşti sigură?

— Păi, de ce să nu fim amanţi, ca înainte? E greu?

Robert îşi puse ochelarii – cu un gest nou la el – şi clipi prin ei, mirat şi derutat.

— Dar ce facem cu bârfele, *cara*?

— Bârfele le pot suporta, zise Maria-Grazia. Am trecut prin lucruri şi mai rele.

Fără să se ruşineze, se întoarse în bar şi servi la mese toată după-amiaza, întâlnind privirea lui Robert uneori, când acesta zăbovea în uşa de la bucătărie. În seara aceea, îl chemă înapoi în camera ei cu vedere spre palmieri, definitiv de data asta, râzând un pic de bucuria lui imensă, de declaraţiile lui de dragoste.

— Accept un inel, îi spuse ea. Voi fi iubita ta ca înainte. Te voi iubi mereu, aşa cum te-am iubit întotdeauna. Sunt fericită să fac toate astea, *caro mio*. Dar ne vom căsători altcândva.

Şi în anii care urmară, deşi nimeni din Castellamare nu ar fi putut pune la îndoială că nu-l iubea, deşi se zvonea scandalos că trăiau ca soţ şi soţie, deşi conduceau barul împreună, făcând socotelile liniştiţi în fiecare seară, de o parte şi de cealaltă a tejghelei, de parcă ar fi fost căsătoriţi de multă vreme, acela era singurul răspuns pe care ea îl dădea vecinilor iscoditori:

— Ne vom căsători noi cândva.

*

Nu se răzgândi decât în primăvara anului 1953. Maria-Grazia, în acea dimineaţă, fusese la văduva Valeria, care locuia în spatele bisericii, unde bătuse palma pentru douăsprezece sticle de *limettacello*, care să fie gata la timp pentru sărbătoarea anuală. Şi în acea dimineaţă, întorcându-se la bar, îl găsi pe Robert plângând aplecat peste radioul portabil, în timp ce clienţii îl băteau pe umeri, în chip de consolare, cum făceau când cineva avea un deces în familie sau era beat.

— Ce e? strigă ea, prinzându-l de mână. Ce-ai păţit?

Radioul era reglat pe un post în engleză. Bepe mişcă din cap în direcţia aparatului. Dar, spre consternarea ei, nu era în stare să desluşească nici un cuvânt: vorbele sunau complet străine pentru ea, cum păţise odinioară, când era o fetişcană.

În cele din urmă, Robert se sprijini în coate şi se şterse la ochi. Văzând-o, o prinse de amândouă mâinile, ţinând-o strâns.

— Dezertorii au fost graţiaţi, rosti el într-un final, la urechea ei, udându-i obrajii de lacrimi. Dezertorii au fost graţiaţi.

— *Signor* Churchill i-a graţiat, spuse Agata-pescăriţa, iar *signor* Robert poate să meargă acasă.

În momentul acela, Maria-Grazia se trezi plângând şi ea, fără să-şi dea seama iniţial de ce.

— Vrei să pleci? spuse ea, în cele din urmă. Vei pleca din nou de-aici?

— Nu, răspunse Robert. Nu, *cara*. Ţi-am promis, nu voi mai pleca niciodată din locul acesta.

— Mare prost eşti, spuse Agata-pescăriţa, mai mult în glumă. Auzi, Maria-Grazia, până şi eu cred că ai face mai bine acum să te măriţi cu bietul *signor* Robert.

Sì, sì, vociferau şi bătrânii jucători de *scopa* – păi, nu-l lăsase oricum să aştepte deja patru ani, aproape la fel de mult cât îl aşteptase şi ea? Totuşi, ideea o speria un pic, la fel ca atunci când era în culmea fericirii, după ce el se întorsese.

— Eu nu vreau să fiu nevastă! strigă ea. Nu vreau să trebuiască să spăl rufe, să fac curat şi să gătesc toată ziua! Nu vreau să merg peste tot cu un cărucior de copil şi să nu mă pot ocupa de barul acesta, care aparţine familiei noastre încă de la sfârşitul Primului Război. Şi cine se va ocupa de el atunci? Tu nu eşti nevastă, Agata, fiindcă ai jurat întotdeauna că mai bine ai muri decât să ai un soţ, şi-

atunci de ce nu poţi înţelege că şi eu simt la fel?! Nici unul dintre voi nu s-a gândit la asta. Dacă m-aş mărita, aş fi nevoită să renunţ la bar!

— Dacă ăsta e singurul lucru care te deranjează, spuse Robert, un pic ameţit, când stăteau lungiţi împreună în seara aceea în odaia ei, atunci o să spăl *eu* rufe şi o să gătesc şi o să fac curat. *Eu* o să merg peste tot cu căruciorul. Ocupă-te tu de bar, dacă asta vrei! Orice, Maria-Grazia, numai să spui da.

— În cazul ăsta, zise ea, încercând, dar nereuşind să-şi ascundă exaltarea, fiindcă ştia că Robert vorbise foarte serios, cred că ar fi mai bine să ne căsătorim, până la urmă. Oricum, am ajuns să nu mai suport atâtea bârfe.

*

Maria-Grazia şi englezul au fost cununaţi de părintele Ignazio cum fuseseră cununaţi şi părinţii ei. După aceea, Robert s-a semnat în registrul murdărit de atâtea mâini pe care i-l oferi preotul. Ca să şteargă viaţa lui de dinainte, luă numele ei: Robert Esposito.

Apoi, pentru prima oară după război, se dansă pe terasa Casei de la Marginea Nopţii. *Il conte* nu veni să îşi dea binecuvântarea şi să bea un păhărel de arancello, cum era obiceiul la nunţile localnicilor. După plecarea lui Andrea, *il conte* şi *la contessa* intraseră parcă într-o perioadă de doliu. Obloanele erau ţinute mereu închise, faţada casei rămăsese nezugrăvită, iar servitorii primiseră ordinul să se prezinte la vilă întotdeauna în haine negre. Dar nimic nu putu strica atmosfera de sărbătoare şi veselie din jurul Casei de la Marginea Nopţii. Maria-Grazia trebui să fie oprită cu forţa, fiindcă se ambiţiona să servească la mese în continuare şi să socotească încasările. Şi atunci Robert, foarte englez şi emoţionat, şi un pic cherchelit, întinse mâinile şi o invită la dans. În timp ce se învârtea pe verandă în braţele lui, insula se micşora, pierzând din importanţă, în comparaţie cu bărbatul din faţa ei.

— Ce bucuroasă sunt, murmură ea.

— De ce, *cara*?

— Fiindcă m-am măritat cu tine, până la urmă.

La lumina lunii, în acorduri de *organetto*, continuară să danseze strâns înlănţuiţi unul de celălalt. Înăuntrul ei sălăşluia deja fărâma de viaţă care avea să devină următorul Esposito.

IV
Cei doi fraţi
1954–1989

Doi fraţi erau pescari pe mare, amândoi foarte chipeşi şi atât de asemănători, încât nimeni nu putea să-i deosebească, şi amândoi foarte săraci. După o zi de pescuit fără nici un pic de noroc, au prins în cele din urmă un peştişor atât de mititel, că nu se îndurau să-l mănânce.

— Hai să-l mâncăm totuşi, spuse fratele mai mare. Tot ne alegem cu câteva îmbucături din el.

— Nu, zise fratele mai tânăr. Hai să-l cruţăm. N-are nici un rost să-l omorâm.

Au cruţat peştele, ceea ce le-a adus multă bunăstare: doi armăsari albi, doi saci de aur, cu care să călătorească prin lume, şi un vas conţinând o pomadă miraculoasă, cu care să vindece orice răni. Întrucât pe acesta nu prea aveau cum să-l împartă, fratele mai mare, care era mai viteaz şi mai puternic, i l-a dat fratelui mai mic ca să-l ferească de rele.

Fraţii au plecat călare în direcţii opuse. Fratele mai tânăr nu a trecut prin aventuri – sau, oricum, povestea nu pomeneşte nimic în acest sens. Fratele mai mare a adus înapoi o prinţesă răpită de un şarpe de mare, tăind cele şapte limbi ale monstrului şi retezându-i cele şapte capete, iar pentru aceste munci fata i-a devenit mireasă. A salvat o vale de la blestemul unui vrăjitor rău. A călătorit până pe fundul oceanului într-o corabie fermecată şi a scos de-acolo perle preţioase. I-a crescut părul, s-a însurat cu prinţesa, acum nu mai semăna cu fratele lui.

Pe urmă, încă nemulţumit, a pornit în urmărirea unei vrăjitoare care subjugase cu farmecele ei un ţinut întreg, dar pe care nimeni nu reuşea să o omoare. Mergând călare până la castelul ei, cu paloşul în mână, a ameninţat-o că îi va tăia capul. Dar vrăjitoarea aceasta era vicleană. Înfăşurând un singur fir din părul ei fermecat în jurul grumazului flăcăului, l-a luat prizonier. „Aşa, vasăzică“, se gândea vrăjitoarea. „O să-l fac robul meu, iar el mă va apăra de toţi cavalerii aceştia nesuferiţi care vin călare mereu să-mi taie capul, în timp ce eu voi sta liniştită, înfruptându-mă cu fripturi şi prăjituri toată ziulica.“

Între timp, fratele mai tânăr, căruia începuse să-i cam fie urât, umbla călare prin lume în căutarea fratelui său mai mare. Ani în şir a cutreierat el aşa, întrebând în dreapta şi-n stânga dacă nu văzuse careva un bărbat pe un cal alb, leit la faţă cu el. În cele din urmă, a ajuns în valea vrăjitoarei, unde lumea i-a povestit despre fratele lui, care era ţinut captiv. „Acum a venit momentul să

merg să-l salvez“, îşi spuse fratele mai tânăr.

Pe drum, s-a întâlnit cu un moşneguţ, care l-a întrebat încotro mergea.

— Mă duc să-l eliberez pe fratele meu, înrobit de puterea vrăjitoarei, zise fratele mai tânăr.

Atunci bătrânul l-a învăţat cum să facă. Întrucât puterea vrăjitoarei era în părul ei, tânărul trebuia să o înşface de păr şi să o ţină bine, până când avea să o supună.

— Atunci tu îi tai capul, îl povăţui moşneguţul, şi ne faci nouă, tuturor, un mare bine.

Tânărul s-a dus călare până la castelul vrăjitoarei. De-acolo a ieşit năvalnic un cavaler înfricoşător, cu pletele în vânt, mişcând ameninţător paloşul şi răcnind furios. Dintr-o singură lovitură, fratele mai tânăr a retezat îngrozit capul cavalerului. Apoi, înşfăcând-o pe vrăjitoare de păr, i-a străpuns trupul cu paloşul, omorând-o şi pe ea.

Dar acum, când vraja se destrămase, a văzut că înfricoşătorul cavaler pe care el îl ucisese, robul vrăjitoarei, i se părea destul de cunoscut. Aplecându-se mai aproape, a recunoscut chipul fratelui său şi a plâns, a plâns amarnic pentru ceea ce făcuse.

Dintr-odată, şi-a amintit de pomada miraculoasă. A fugit la armăsarul lui, de unde s-a întors cu leacul acolo unde zăcea trupul decapitat al fratelui său. Îngenunchind lângă el, a uns trupul cu pomada fermecată, iar pielea s-a vindecat şi mortul s-a ridicat în capul oaselor. Cei doi fraţi s-au îmbrăţişat, iar mezinul i-a cerut iertare celuilalt pentru fapta odioasă pe care o săvârşise. Pe urmă au plecat împreună la palatul fratelui mai mare, călărind unul lângă celălalt, iar de-atunci, câte zile le-a fost dat lor să trăiască pe acest pământ, niciodată nu s-au mai despărţit.

O veche legendă din insulă, aşa cum mi-a povestit-o văduvul Mazzu, dar care prezintă similitudini cu legenda siciliană purtând acelaşi nume şi din care, probabil, provine. Consemnată prin 1961.

1

Peste mulţi ani, când amândoi se făcuseră mari şi încetaseră să mai aibă de-a face unul cu celălalt, Maria-Grazia avea să se căznească să-şi amintească măcar un moment când cei doi fii ai săi nu se războiseră între ei.

Băieţii se născuseră la nici un an diferenţă unul de celălalt, ceea ce îi făcuse pe străunchiul şi strămătuşa lor din Anglia să îi numească „gemenii irlandezi“, în scrisoarea de felicitare, foarte formală, pe care o trimiseră pe insulă, după naşterea celui de-al doilea nepot al lor. Veniseră pe lume la începutul şi la sfârşitul aceluiaşi an, 1954: Sergio, în ianuarie, Giuseppino, în decembrie. Naşterea lui Sergio a fost precedată de patruzeci de ore de travaliu, cu fătul în poziţie pelviană. În chinurile cele mai groaznice, la patru dimineaţa, Maria-Grazia se jură de nenumărate ori în faţa lui Robert că ea nu voia să mai aibă niciodată copii.

Dar, în ziua când ieşi cu Sergio din spitalul din Siracuza, în timp ce stăteau toţi trei ghemuiţi sub paltonul lui Robert, pe bancheta „feribotului“ *Santa Maria della Luce*, iar el o mângâia cu tandreţe pe şalele chinuite, Maria-Grazia se răzgândi.

— O să mai facem un copil totuşi, zise ea. Doar că va trebui să ne grăbim, până nu-mi piere curajul.

Chiar dacă Robert se alarmă, preferă să nu-i taie elanul.

— *Cara*, îi spuse el, vom face cum vrei tu.

Până ca bebeluşul să se ridice singur în şezut sau să poată primi alimente solide, clienţii vârstnici ai Casei de la Marginea Nopţii aveau motiv să clevetească din nou, văzând cum Mariei- Grazia i se umflau gleznele iarăşi şi cum ieşea valvârtej din bar să se bage cu capul în vreo chiuvetă sau vreun coş de gunoi.

— Englezul ăla al tău e o forţă demnă de luat în seamă, spuse Agata-pescăriţa, dându-i coate Mariei-Grazia şi făcându-i pe bătrânii jucători de *scopa* să ricaneze cu subînţeles.

Dar nimic n-o mai făcea acum pe Maria-Grazia să se fâstâcească.

— Bărbaţii aceştia de pe insulă ar trebui să ia lecţii, ripostă ea, stârnind un cor de râsete şi fluierături printre pescarii din colţ.

Giuseppino veni pe lume la termen şi, băiat cumsecade, ieşi cu capul în jos. Naşterea dură mai puţin de un ceas. După aceea, rudele şi vecinii nu aveau să contenească niciodată să îi tot sublinieze Mariei-Grazia această diferenţă, ca şi cum ar fi dezvăluit vreun adevăr profund despre temperamentul fiecărui copil. Şi, poate, de-aici începu tot necazul.

Primul lucru pe care îl făcu Sergio când al doilea bebeluş fusese adus acasă fu să se târască de-a buşilea până la leagănul acestuia. Ajungând el aşa la picioarele pătuţului, micuţul Sergio se trase în sus, prinzându-se de zăbrele, şi se uită înăuntru.

— O, exclamă înduioşată bunica lui, Pina. Uite, vrea să-l salute pe frăţiorul lui.

Sergio, în schimb, răcni în nasul celuilalt copilaş, care se sperie şi începu să plângă. Şi Sergio nu conteni să răcnească până când Pina nu îl luă de-acolo.

Lucrul acesta era ciudat, fiindcă, din câte îşi amintea Maria-Grazia, băiatul ei mai mic, Giuseppino, fusese cel care, de-atunci, începuse mereu toate certurile.

*

În euforia care urmase după ce Maria-Grazia consimţise să se mărite cu el, Robert plănuise să îşi asume singur sarcina creşterii celor doi copii, lăsând-o pe ea să se ocupe de treburile barului. Dar îngrijirea băieţilor nu era un lucru care să poată fi făcut de un singur adult. Era o treabă anevoioasă şi murdară, riscând să copleşească orice rudă aflată prin preajmă şi să îi priveze de somn pe toţi. Cei doi copilaşi nu puteau fi lăsaţi împreună fără supraveghere.

Foarte rapid, îi vlăguiră complet pe mama şi pe tatăl lor. În primăvara anului 1955, Concetta se duse să o caute pe Maria-Grazia şi o găsi dormind în spatele tejghelei din bar, iar clienţii recurseseră la soluţia de a-şi lua singuri cafeaua şi băutura. Trezind-o pe Maria-Grazia, depistară unde se afla Robert după urletele care ieşeau din baia cu dale roşii de la etaj, unde bietul om aproape plângea într-un talmeş-balmeş de caca de bebeluş şi pudră de talc, în timp ce Sergio îl lovea cu pumnul în cap pe Giuseppino. Concetta reflectă la toate astea cu ochii mijiţi. Pe urmă, se aşeză în genunchi, îl recuperă pe Sergio din băltoaca care se formase în spatele vasului de la toaletă, îl şterse de murdărie la fund pe Giuseppino şi îi oferi o batistă lui *signor* Robert.

— Of, Concetta! se văită Maria-Grazia, care urcase scara în urma fetei şi

acum asista la furia turbată a fiilor ei. Copilaşii ăştia se urăsc!

— Poftim?! zise Concetta, pe tonul învăţat de la Pina Vella. Asta-i o prostie.

— Nu ne mai descurcăm cu ei! strigă Maria-Grazia. Eu nu pot să cobor la bar, Robert nu poate de unul singur să aibă grijă de amândoi, iar mama şi tata sunt prea bătrâni…

Fiindcă Amedeo avea optzeci de ani acum, iar Pina cam tot atât, şi unde mai pui că i se umflau rău picioarele, făcând-o aproape neputincioasă, şi doar şchiopătând şi poticnindu-se reuşea să se ţină după copilaşi.

— Barul va da faliment, se văită Maria-Grazia, iar băieţii ăştia se vor omorî unul pe celălalt înainte să facă zece ani.

— Se bat şi ei, atâta tot, spuse Concetta. Toţi copiii se bat. Eu, când eram mică, mă luptam cu tot ce mişca. Cu alţi copii, cu câinii, cu şopârlele. Şi fraţii tăi se băteau, nu-i aşa?

— Da, dar nu în halul ăsta, ţipă Maria-Grazia.

— Haide, Mariuzza, linişteşte-te, spuse Robert, mângâind-o duios pe spate. Găsim noi o soluţie să ieşim din asta.

Dar disperarea mamei lor răzbise până şi în mintea agitată a celor doi fraţi. Încetară ostilităţile pentru o clipă şi se uitară în sus la ea, privind cu ochii lor de opal, de sub nişte pleoape englezeşti străvezii. Sergio era un copilaş înţelept, cu o faţă ciudat de mare, care îi dădea o alură de statuie, aidoma unui profesor sau diplomat pleşuv imortalizat într-un bust din veacul al XIX-lea. Giuseppino, în schimb, era un năpârstoc roşu, vioi, precaut, veşnic pus pe harţă. Concetta îl luă pe sus şi îl scoase din raza vizuală a fratelui său, ducându-l în cadrul uşii, unde-i puse scutecul cu o viteză admirabilă şi reuşi să-l potolească.

Dar, în ciuda autorităţii manifestate asupra copiilor războinici, Concetta nu era în apele ei, observă acum Maria-Grazia. Avea umerii un pic încovoiaţi şi faţa ei, îndeobşte luminoasă, părea cam palidă. Fata avusese necazuri în ultima vreme. Toată primăvara, insula vuise de bârfe despre fată şi tatăl ei, *signor* Arcangelo.

Se aflase de ceva vreme că Arcangelo era supărat pe odrasla lui neascultătoare. Concetta, potrivit tatălui ei, ajunsese la o vârstă la care se cuvenea să poarte fuste lungi şi să înceapă să se gândească la un soţ. Ea, în schimb, umbla brambura pe insulă cu fiii adolescenţi ai pescarilor, aprinzând focuri de tabără cu ei şi aruncându-se în mare în nişte nădragi cu cracii rupţi. Crescând, se părea că scăpase de crizele din copilărie. Iar acum nu mai voia să fie rostite rugăciuni pentru ea şi, la un moment dat, în timpul unui scandal monstruos, care se auzise prin ferestrele deschise ale casei lui Arcangelo în toată

partea de sud a oraşului, îşi azvârli rozariul în curte, anunţând că era şi ea o păgână, ca Agata-pescăriţa.

Lucrurile continuaseră aşa de la Bobotează până la sărbătoarea Întâmpinarea Domnului. În seara aceea, după o nouă ceartă aprigă, Concetta pusese la cale o răzvrătire. Părăsise prăvălia tatălui ei în toiul ultimei furtuni vijelioase din acea iarnă şi, luând un sac în care îşi pusese toate lucrurile ei, pornise pe strada mare pe lângă fântâna cu iz de baltă, pe uliţa familiei Fazzoli şi în sus, pe poteca îngustă numită pompos Via Cavour, sosind la uşa strămătuşii ei Onofria, la ora douăsprezece fără un sfert. În timpul marşului ei solitar, pe care se părea că îl urmărise întregul oraş din spatele perdelelor, toţi remarcaseră urmele roşii care urcau ca o scară pe partea din spate a braţelor Concettei şi vânătăile de sub ochi. Concetta n-a vrut să spună cum se alesese cu ele, susţinând că îi apăruseră pur şi simplu ca stigmatele sfintelor, dar orice prost ştia că, atunci când dosul braţelor avea asemenea urme, umerii nu puteau fi decât carne vie de la loviturile de curea.

Acum, localnicii care fuseseră întotdeauna de partea lui Arcangelo înclinară balanţa simpatiei lor înspre Concetta. Fiindcă băcanul, se adeveri, o bătuse de când era mică. Mai ieşiră la iveală şi alte lucruri ciudate: fetiţa fusese silită să doarmă pe podea în casa tatălui ei, spunea lumea, şi i se poruncise să se ascundă în cămară sau afară, în privată, ori de câte ori o apuca vreo criză, ca nu cumva să-i sperie pe clienţii din prăvălie. Concetta nu făcu nimic pentru a nega aceste zvonuri sau pentru a le confirma. Se închise doar în odaia din dos a văduvei Onofria şi refuză să se ducă acasă.

— Am ajuns de râsul lumii din cauza ei, tuna Arcangelo. Nu puteţi face ceva s-o aduceţi acasă, să opriţi răspândirea acestor minciuni despre mine?! se ruga băcanul de *il conte*.

Fiindcă el nu păţise aşa ceva cu ceilalţi copii ai lui, întotdeauna atât de cuminţi: Filippo, care ucenicise pe lângă el, de ajunsese acum să vadă singur de băcănie, lăsându-l pe Arcangelo să aibă o pensie uşoară, şi Santino, care lucra ca vechil pentru *il conte* şi îl însoţea zilnic în automobil pe insulă, spre mândria tatălui său.

Dar pe *il conte* nu-l interesau necazurile fostului său amic. De când plecase Andrea, contele avea mereu un aer absent şi părea să asculte numai cu o ureche.

— Ce, parcă aş fi eu primul părinte care să-şi bată odrasla îndărătnică?! îşi pledă cauza Arcangelo. Toţi părinţii îşi pedepsesc fiul sau fiica, nu sunt eu singurul! De ce să mi se aducă mie reproşuri şi jigniri fiindcă mi-am muştruluit

copila? Am făcut-o din dragoste părintească, atenţie, nu din răutate, doar ca s-o aduc pe drumul cel bun!

— Eu şi nevastă-mea nu l-am bătut niciodată pe Andrea, spuse *il conte*. Trebuie să-ţi rezolvi singur încurcăturile din familie. Dar – şi acum îi oferi o fărâmă de consolare – eu aş zice că, atunci când are s-o răzbească foamea, Concetta va veni acasă, fiindcă Dumnezeu e martor că văduva Onofria n-are din ce să o ţină pe fată.

Il conte ştia asta fiindcă Onofria făcea parte din grupul ţăranilor concediaţi de el, fiind săracă lipită pământului, abia descurcându-se şi trăind mai mult din mila altora.

— Da, zise Arcangelo, care se mai potolise. Da, da, Concetta va veni înapoi curând, ce naiba, oricum la timp pentru vizita vărului ei Cesare, de sărbătoarea Sfintei Agata, şi, cu un pic de noroc, poate omul va accepta să mi-o ia de pe cap anul ăsta. Fata e suficient de mare ca să se mărite.

— Înfruntă cu bărbăţie ruşinea aceasta, îl povăţui *il conte*. Şi împacă-te cu Concetta de îndată ce va veni acasă.

Dar Concetta avea alte idei. Acum, stând în genunchi lângă Maria-Grazia, ţinându-l de după grumaz pe Sergio cu o mână şi pe Giuseppino orăcăind în cealaltă mână, zise:

— Despre treaba asta cu taică-meu voiam să discut eu cu tine.

— Da, *cara*. Spune.

Maria-Grazia ţinuse întotdeauna la fată. Acum, Concetta, jenată şi timorată pentru prima oară în viaţă, începu prin a-şi drege glasul, ca apoi să zică:

— Îmi trebuie ceva de lucru de-acum încolo, dacă e să mă întreţin pe mine şi pe bătrâna mea *zia* Onofria. Dar cine să mă angajeze pe mine după cearta asta cu taică-meu?! Oamenii nu sunt proşti. Ştiu toţi ce bun prieten e el cu *il conte*.

— Un loc de muncă? repetă Maria-Grazia. Şi cum rămâne cu şcoala?

— Am terminat şcoala astă-vară, spuse Concetta, îndreptându-şi umerii. O să împlinesc optsprezece ani.

Optsprezece ani. Maria-Grazia nici nu băgase de seamă când crescuse fata. Se simţea vinovată, gândindu-se la bătăile pe care nu le observase, la semnele ciudate pe care ea le trecuse cu vederea, atribuindu-le peripeţiilor zburdalnice ale fetei prin mărăciniş şi printre cactuşi.

— Aş vrea să lucrez aici, în bar, spuse Concetta. N-ai putea să mă angajezi…

Acum, Maria-Grazia înţelese totul.

— Zi mai departe.

Concetta continuă pe nerăsuflate:

— Voi aveţi nevoie de ajutor, chiar tu ai spus asta, tu şi *signor* Robert, iar mie îmi place barul ăsta şi ştiu cum funcţionează totul. Ştiu să fac cafea şi ciocolată, ştiu să ţin socotelile. Sau aş putea să am grijă de Sergio şi de Giuseppino. Aş fi ca Gesuina, care a avut grijă de tine şi de fraţii tăi când eraţi mici, doar că eu nu am o sută douăzeci de ani şi nu sunt oarbă, cum era ea, Dumnezeu s-o odihnească în pace.

Maria-Grazia ştia că fata putea fi un sprijin, aşa cum fusese adesea când era mică.

— Te rog, Maria-Grazia. Spune da. Ai văzut ce bine l-am şters la fund adineauri pe Sergio…

— Ăla era fundul lui Giuseppino.

— Nu contează, o să învăţ să le deosebesc. Te rog, spune da, Maria-Grazia.

— Da, zise Maria-Grazia.

— Sigur că da, Concetta, interveni şi Robert, ar fi foarte bine să lucrezi aici. Dacă Maria-Grazia e de acord, poţi începe imediat.

În lunea următoarea, purtând un şorţ negru, comandat special la croitoreasa Pasqualina pentru a se potrivi pe talia micuţă a Concettei, şi rochia ei bună, călcată frumos şi stropită cu apă de lavandă, cu obrajii lucind de mândrie şi un pic de trac, Concetta se mişca printre mesele de pe veranda Casei de la Marginea Nopţii pentru prima oară în calitatea ei oficială de ajutor la bar. Purta farfuriile sus, deasupra capului, cu o graţie abia descoperită, şi asculta comenzile turiştilor, ţinând mâinile împreunate respectuos.

— E un miracol, spunea Agata-pescăriţa. Voi, familia Esposito, aţi îmblânzit-o pe Concetta când toţi s-au dat bătuţi.

Între timp, Arcangelo umbla cu o mutră ca vremea urâtă, ştiind că se făcuse de ocară în ochii tuturor.

*

Prezenţa Concettei în casă mai linişti lucrurile. Fata învăţă să-i ia prin surprindere pe băieţi, ţipând tare *Basta!* , exact ca Gesuina, şi îi ţinea ocupaţi ore în şir cu jocuri sălbatice născocite de ea, până când oboseau atât de rău, încât uitau să se mai duşmănească. Mândră, îi plimba prin oraş în două cărucioare identice, pe care Robert le unise cu o coadă de mătură într-un unic atelaj, astfel încât să poată fi împinse amândouă deodată, ţinându-i pe băieţi separaţi unul de celălalt, fiindcă numai văzându-l pe celălalt în acelaşi cărucior se şi puneau pe

răcnit. Totodată, treburile la bar nu merseseră niciodată mai bine, deoarece Concetta crescuse mai mult pe-acolo, iar acum avea abilitatea să care o tavă cu băuturi într-o mână, să îl ţină pe Sergio urlând în cealaltă, şi, pe deasupra, nici nu uita să îi transmită Mariei-Grazia o comandă pentru douăsprezece prăjituri. Dar mai important era faptul că îndrăgea din tot sufletul Casa de la Marginea Nopţii. Maria-Grazia, privind în urmă, se întreba cum reuşiseră până atunci să se ocupe de bar fără ajutorul ei. Acum, în fiecare noapte în care ea şi Robert puteau să doarmă neîntorşi, sau să se retragă în odăiţa lor cu palmieri la fereastră şi, pentru câteva ceasuri, să se iubească fără nici o grijă, cum făcuseră în timpul războiului, Maria-Grazia îi mulţumea în gând sfintei pentru prezenţa fetei.

Tatăl Concettei nu mai apărea decât arareori în spatele tejghelei din băcănia lui, pe care o lăsase acum în seama fiului său Filippo. În schimb, stătea toată ziua pe un teren viran de lângă vechea *tonnara* arabă, unde tinerii constructori-pescari ’Ncilino şi Tonino săpau de zor, sub supravegherea lui.

— O fi o casă nouă, îşi dădu cu părerea Agata-pescăriţa.

— Păi, sigur, omului i s-o fi făcut ruşine de ce bârfeşte lumea despre felul cum s-a purtat cu fiica lui, de s-a hotărât să plece de tot din oraş.

— O a doua prăvălie, spuseră alţii.

Fiindcă era un lucru bine cunoscut că băcănia lui Arcangelo mersese bine de când apăruseră turiştii, mai bine chiar decât Casa de la Marginea Nopţii.

În serile senine din acea vară, se auzeau zgomote de fierăstrău de pe terenul viran de lângă port, unde Tonino şi ’Ncilino lucrau până târziu, ridicând grinzi.

Cu o zi înaintea sărbătorii de Sant’Agata, nişte muncitori de pe continent veniră cu o barcă din care descărcară lăzi după lăzi. Arcangelo le băgă repede în clădire, gonindu-i pe toţi cei care se opreau să se zgâiască. Ultimul obiect fu o cutie lungă din lemn, care arăta ca un sicriu. Muncitorii străini sfredeliră cu bormaşina până spre dimineaţă. În timp ce femeile de pe insulă stăteau aplecate printre gardurile vii, ude de rouă, ca să adune petale de bougainvillea şi de leandru, pregătindu-şi coşurile pentru ploaia de flori, ceva se aprinse scurt şi străluci purpuriu în întuneric, ca un fantastic foc infernal.

A doua zi de dimineaţă se văzu clar ce tot meşterise Arcangelo acolo. O firmă de neon, prima de acest fel de pe insulă, împrăştia lumină de pe faţada noii clădiri, făcându-i deopotrivă pe copii şi pe vârstnici să se oprească şi să privească în sus, fascinaţi de focul acela lichid. Clădirea avea acum un acoperiş roşu şi un balcon cu grilaj ornamentat. Pe terasa de ciment, bine măturată, erau vreo zece mese. Înăuntru zumzăiau nişte frigidere, iar dintr-un radio portabil se

auzeau voci în engleză; un aparat de îngheţată, nou după cum arăta, sclipea în lumina difuză. Firma de neon, în stil american, proclama: „La Barul de pe Plajă al lui Arcangelo“.

*

Maria-Grazia sesiză că se petrecuse ceva doar când, deschizând devreme înainte de sfânta liturghie din ziua de Sant'Agata, constată că barul ei era gol. De obicei, locuitorii insulei stăteau la coadă pe terasă, ca să bea un pahar de arancello sau *limonata* înainte de biserică, în cinstea sărbătorii sfintei. Dar acum nu mai era nimeni, nici bătrânii jucători de *scopa*, nici pescarii cu câte o ţigară după ureche şi nici prăvăliaşii, care veneau îndeobşte pe-acolo ca să citească ziarele de dimineaţă. În bar nu se auzea decât murmurul molcom al mării. Robert, cu câte un copilaş pe fiecare şold, apăru de după draperie.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el. A murit cineva?

— Nu ştiu, *caro.*

Un pic nedumerit, se apleca să o sărute pe păr.

— Nu trebuie să te îngrijorezi, îi spuse ea. Sunt sigură că există un motiv.

Dar Robert continua să fie neliniştit. Dându-i-l pe Giuseppino să-l alăpteze şi punându-l jos pe Sergio între mesele goale, unde băiatul învăţa acum să facă primii paşi, îi ţinu un pic companie în bar.

Agata-pescăriţa şi Bepe sosiră o jumătate de oră mai târziu.

— Trebuie neapărat să vedeţi ceva, zise Agata.

Cu o expresie sumbră, îi conduse pe toţi membrii familiei Esposito – Maria-Grazia, Robert cu copiii în cărucior, Concetta, care tocmai venise, Pina şi Amedeo – pe potecă, printre cactuşi. Din spatele unui cactus, Maria-Grazia văzu firma de neon a lui Arcangelo şi o mulţime de oameni roind pe terasa de beton; auzi muzica zgomotoasă şi clinchetul de pahare. Concetta izbucni în lacrimi de ciudă.

— Nătărăul de taică-meu, fir-ar el să fie, vrea să bage în faliment Casa de la Marginea Nopţii!

Totuşi, până seara, Casa de la Marginea Nopţii se umpluse din nou. Ruşinaţi, clienţii obişnuiţi se furişau înapoi, ba câte unul, ba câte doi, instalându-se la locurile lor dintotdeauna. Până la urmă, numărul amatorilor de dans de pe verandă a fost doar un pic mai mic decât de obicei.

— Trebuie să vedeţi ce preţ ia *signor* Arcangelo pe cafea, bombăni *signora* Valeria. Mă şi mir cum de ne-am lăsat prostiţi.

Dar unii localnici rămăseseră la noul bar de pe plajă. Când Maria-Grazia se duse cu Robert până la belvedere, la un moment dat înainte de revărsatul zorilor, desluşi siluete dansând şi acolo, jos lângă marea neagră, în strălucirea luminii de neon.

„În data de 28 iunie 1955“, notă Amedeo în caietul lui roşu în acea dimineaţă, având sentimentul că înregistra un semn de rău augur, „Arcangelo a deschis barul de pe plajă“.

*

Deschiderea unui bar rival însemna o provocare. Familia Esposito se văzu nevoită să ia măsuri.

— Ne trebuie şi nouă un aparat de îngheţată, spuse Amedeo.

Comanda a fost trimisă imediat, fiind achitată cu bani din teancurile de bancnote străine care umpleau acum cutia cu numerar a Casei de la Marginea Nopţii. Şi asta fiindcă rămăşiţele arheologice atrăgeau încă lume. Turiştii puneau stăpânire pe veranda barului de dimineaţă până seara: turişti străini, cu picioare albe; vizitatori care se repezeau alarmant la copii cu bliţurile aparatelor de fotografiat; care rămâneau afară în soare chiar şi la amiază; care purtau haine de vară, special cumpărate, şorturi bej suflecate indecent, şosete albe şi pălării cu boruri largi, de parcă ar fi plecat să exploreze Africa. Prezenţa acestor vizitatori, care veneau de fapt pentru săpăturile arheologice, era acum salutară, fiindcă, fără ei, cum ar fi putut o insulă de opt kilometri să suporte două baruri?!

De pe continent a fost adus un catalog cu firme de neon, pe care îl studiară minuţios.

— Tot ce face el trebuie să facem şi noi, zise Amedeo.

Dar Pina, calmă, nu era de aceeaşi părere.

— Acesta este barul adevărat, barul cel vechi, spuse ea. Oamenii vor veni aici, oricum.

Maria-Grazia era de acord cu Pina, aşa că nu se cumpără nici un fel de firmă de neon, care să schimbe faţada Casei de la Marginea Nopţii. Dar începând de atunci, ori de câte ori încasările erau mai modeste, sau arheologii se mai răreau, ori când vreun ghinion se abătea asupra Casei de la Marginea Nopţii, nu treceau mai mult de câteva minute până să vezi pe careva ridicând ochii spre cer şi dând vina, bombănind, pe *signor* Arcangelo. Deveni un joc familiar între Maria-Grazia şi Robert în acei ani de început ai căsniciei lor. Stând lungiţi în pat noaptea, făcându-şi griji pentru Giuseppino, căruia nu-i dădea pace un dinţişor,

sau pentru Sergio, care făcuse febră, sau din cauza vreunei luni mai slabe, Maria-Grazia bombănea dinadins, făcându-l să râdă mânzeşte pe soţul ei:

— Totul e din vina lui Arcangelo şi-a barului de pe plajă.

2

Sergio şi Giuseppino se născuseră în cea mai înfloritoare perioadă a insulei. Pe măsură ce creşteau, Maria-Grazia se minuna de lumea în care le era dat să trăiască. Pentru fiii ei, grotele de lângă mare nu fuseseră niciodată altceva decât un şantier arheologic, cu un mic şopron la intrare, unde Salvatore Mazzu şedea şi vindea bilete. Băieţii nu-şi imaginau că fusese o vreme când feribotul lui Bepe nu exista sau când insula nu avusese decât un singur automobil, şi nici nu le venea să creadă că amfiteatrul grecesc fusese cândva un câmp pietros, ocupat doar de capre (fiindcă *il conte*, înţelegând să profite şi el de noua popularitate dobândită de Castellamare, dezgropase până la urmă ruinele din pământ, împrejmuindu-le cu un gard şi instalând o gheretă, unde Santino Arcangelo vindea bilete şi el). Pentru Sergio şi Giuseppino, Casa de la Marginea Nopţii fusese dintotdeauna un local unde străinii beau cafea şi făceau fotografii. Dar şi pentru Maria-Grazia insula părea din nou un loc cu posibilităţi ameţitoare. Robert era cel care o lecuise, până la urmă, de neastâmpărul care nu-i dăduse pace cândva. Robert, pentru care nu exista fericire mai mare decât să se cufunde în mare cu fiii lui în după-amiezile de duminică, să stea cuibărit la pieptul ei, în serile fierbinţi, ascultând foşnetul palmierilor la fereastră, să şadă pe verandă seara, după ce terminau treaba şi, adunând sumele în registrul de socoteli, să facă tot felul de speculaţii ademenitoare… Visurile lui erau înduioşător de modeste.

— Băieţii ar putea să urmeze gimnaziul pe continent, îi spunea el în asemenea seri, iar tu, dacă instalezi un aparat cu aer condiţionat şi un televizor, o să ai un bar mai bun decât al lui Arcangelo.

Într-adevăr, în acei ani de modernizări Castellamare se alesese cu multe ciudăţenii din străinătate, inclusiv cu un televizor. Barcagiul Bepe, care, după cum bombăneau cârcotaşi clienţii bătrâni ai barului, câştigase atât de mulţi bani cu noul lui feribot, dar nu fusese în stare să se gândească la un lucru mai cumpătat pe care să-i cheltuiască, îl cumpărase dintr-un magazin de aparate electrice din Siracuza. Îl aduse pe mare, într-o cutie căptuşită cu ziare, de parcă ar fi fost vreo relicvă arheologică. Nişte muncitori de pe continent instalaseră o

antenă pe acoperişul casei lui albastre din dosul bisericii, iar acum locuitorii insulei se adunau în vechiul salonaş al mamei lui Bepe, decorat cu aceleaşi draperii de catifea şi figurine de sfinţi îndureraţi, ca să se uite cum diverşi străini în alb-negru se rostogoleau precar din partea de sus a ecranului în partea de jos şi transmiteau ştirile. („Mă aşteptam să fi vorbit în dialectul nostru“, spuse dezamăgită Agata-pescăriţa. „Măcar unii dintre ei.“)

La televizorul lui Bepe, ghemuiţi între genunchii părinţilor lor, Sergio şi Giuseppino văzură funeraliile de stat ale preşedintelui american, *signor* Kennedy. Li se promise că, atunci când străinii care lansau rachete în cosmos, ruşi şi americani, aveau să reuşească să păşească pe lună, evenimentul avea să fie difuzat, de asemenea. Maria-Grazia reflecta, minunându-se, că pe aceeaşi insulă unde ea culesese melci şi mărunţise cicoare pentru cafea, în acelaşi loc unde Robert, adus de mare pe ţărm, zăcuse cu febră, fiindcă nu se găsea penicilină, fiii ei urmau să vadă cum nişte oameni erau catapultaţi în spaţiu. Dar, văzând lumea exterioară doar pe ecranul televizorului lui Bepe şi în paginile ziarului, se căznea să nu-şi imagineze că restul locurilor de pe lume, în afară de Castellamare, erau tot în negru şi alb.

Barul era dotat acum cu cel mai modern aparat de îngheţată şi cu frigidere care zumzăiau eficient, răcind bine şi adunând condens. Uneori, turiştii deschideau uşile frigiderelor şi, respirând uşuraţi, stăteau un pic în dreptul lor, amintindu-şi de răcoarea ţinuturilor lor nordice. Între timp, Bepe înlocui mica lui şalupă cu motor cu un bac modern, cu fundul plat şi spaţios, *Santa Maria del Mare*, pe care încăpeau cinci maşini.

Iluziile localnicilor creşteau aidoma mirajelor, devenind nemăsurate şi excentrice. „Poate o să avem şi noi cluburi de noapte, ca la Paris“, visau tinerii pescari pe veranda Casei de la Marginea Nopţii. „Un şir întreg de baruri, nu doar două, demodate şi pline cu jucători de *scopa*. Un magazin în toată regula, cu haine noi de la Milano.“ Fiindcă era greu să te mai mulţumeşti cu hainele obişnuite, comandate pe continent şi împachetate în hârtie maro sau cumpărate de la prăvălia cu obiecte casnice a văduvei Valeria, unde de zeci de ani vedeai în vitrină aceiaşi chiloţi decoloraţi, aceleaşi şosete şi veşnicii pantaloni de înmormântare.

Ceva nou apăru pe insulă, în cele din urmă: o casă de economii.

Nimeni nu-şi amintea să fi existat vreodată o bancă în Castellamare. Deşi se ştia că familia lui Arcangelo îi împrumuta pe vecini cu bani când voiau să repare un acoperiş sau să cumpere vreun năvod nou; deşi strămoşii lui Pierino

organizaseră cândva un fel de troc, prin care le dădeau cu împrumut ambarcaţiuni şi plase de pescuit unor pescari care rămăseseră fără barcă, luând în schimb jumătate din peştii scoşi de aceştia, dar fără nici un risc; deşi nişte veri din familia Mazzu, acum decedaţi, oferiseră de închiriat costume pentru înmormântare, cu zece lire pe oră, profitând de pe urma priveghiurilor prelungite din veacul al XIX-lea ca să câştige de douăzeci de ori mai mult decât plătiseră pe costume la cumpărare – altfel spus, deşi insula cunoscuse cândva toate aceste manifestări ale capitalismului, o bancă era cu totul altceva!

— N-avem nevoie de toate astea, zise Agata-pescăriţa. Nu ne-am descurcat noi întotdeauna şi-aşa?!

Fiindcă era drept că locuitorii insulei îşi ţinuseră întotdeauna banii obţinuţi din îndeletnicirile lor în nişte casete metalice, arareori încuiate cu lacăt, şi sub salteaua de pe pat. Plăţile se puteau face în ton sau ulei, la fel de bine ca în bani reali, iar cu acest sistem oamenii insulei avuseseră mereu unde să locuiască şi ce să mănânce. („Spre deosebire de acei *americani* în timpul Depresiunii lor“, observa Agata-pescăriţa, pe un ton sumbru.) Dar acum urma să existe o bancă, o clădire cu geamuri sclipitoare şi clanţe aurii la uşi, amenajată din rămăşiţele casei Gesuinei şi orientată cu faţa spre Casa de la Marginea Nopţii, un pic sfidător, peste întinderea de praf şi soare a pieţei.

Totul începuse odată cu moartea contelui. Vechiul duşman al lui Amedeo murise liniştit în vara anului 1964, fără vâlvă, la volanul automobilului lui de odinioară. Fusese nevoie de opt bărbaţi şi de trei catâri ca să extragă maşina din şanţul în care căzuse, dar trupul contelui era intact, fără nici o zgârietură. După cum arăta, ai fi zis că doar adormise la volan.

A fost înmormântat cu onoruri, fiind condus la groapă de bărbaţi îndoliaţi purtând mănuşi albe, veniţi de pe continent, toţi foşti *duci* şi *conti* din acea lume apusă în care se născuse el. Vechiul lui prieten, doctorul, citi panegiricul. Carmela, fără lacrimi, cu voalul ei negru de doliu, stătea singură la capul mormântului.

Apoi, prea târziu ca să mai fi prins înmormântarea, Andrea d’Isantu veni acasă. Maria-Grazia nu-l văzu în acea primă zi, fiindcă ajunsese după lăsarea nopţii şi se închisese în vilă cu mama lui. Dar clienţii de la bar povesteau că acum purta un costum de haine din stofă fină şi ochelari fără ramă, ca un străin. Ultimii ţărani bătrâni ai contelui îi oferiseră pe chei inelul cu sigiliu care aparţinuse tatălui său, dar se produsese un mic scandal, nişte vociferări legate de stafia lui Pierino. Carmela se ţinuse strâns de braţul fiului ei. Moşia – cât mai

rămânea din ea – avea să-i revină lui acum. Carmela se bucură atât de făţiş la biserică în dimineaţa următoare, mulţumind Sfintei Agata şi tuturor sfinţilor pentru întoarcerea fiului ei – „băiatul meu… frumosul meu băiat… slavă ţie, Sant'Agata…" –, încât era cam jenant s-o auzi atât de înflăcărată, la aşa de puţin timp după moartea soţului ei, ziceau văduvele din Comitetul Sant'Agata.

— Intenţionează să stea, mormăi constructorul Tonino în faţa clienţilor de la bar. Ne-a plătit pe mine şi pe 'Ncilino să-i reparăm jumătate din casele goale. Avem atât de mulţi bani acum, încât intenţionăm să ne cumpărăm alte cutii de scule şi nişte scări.

Maria-Grazia nu ar fi putut explica de ce toate astea o tulburau puţin sau de ce, când Robert a întrebat: „Ce-i cu toate discuţiile astea despre venirea acasă a fiului contelui?", ea nu putu să răspundă. Soţul ei ştia că fiul contelui o iubise cândva. Dar asta nu-l deranja. Şi-atunci, de ce să-i fi fost teamă de întoarcerea lui Andrea?

Curând, constructorii care lucrau la casele lui Andrea fură nevoiţi să angajeze jumătate din lucrătorii şomeri de pe insulă. Şi, până la sfârşitul verii, Tonino şi 'Ncilino reuşiră să-şi cumpere nu numai cutiile cu scule şi scările dorite, ci şi furgoneta în care să le ţină, plus trei acri de pământ. Fiindcă fiul contelui, bogat acum, se întorsese cu planuri mari pentru viitor.

Clădirea băncii, cu ferestrele spoite şi cu o firmă simbolizând galbenul soarelui şi albastrul mării, dar acoperită deocamdată cu un cearşaf, stârnea curiozitatea şi suspiciunea. În ziua dinaintea sărbătorii de Sant'Agata, când nimeni nu ştia, de fapt, ce putea fi noua clădire, Andrea d'Isantu anunţă o mare ceremonie de inaugurare. Prea speriat ca să stea în faţa localnicilor (sau, cel puţin, aşa susţineau bătrânii jucători de *scopa*), preferă să o trimită pe mama lui să facă onorurile. Carmela se prezentă în faţa lor îmbrăcată cu taiorul ei vineţiu decolorat şi tăie o panglică bleu. Vechilul Santino şi tatăl lui, Arcangelo, se repeziră să tragă în jos cearşaful prăfuit de pe firma clădirii, scoţând la iveală cuvintele: „Banca de Economii şi Credite din Castellamare".

— Cu toţii aţi început să câştigaţi bine, graţie interesului manifestat de turişti pentru insula noastră dragă, anunţă Carmela, imitând stilul oratoric strident practicat cândva de *il conte*. Acum veţi avea un loc unde să vă depuneţi câştigurile, iar dacă veţi vrea să vă înlocuiţi vechile case cu altele noi, foarte bine, veniţi la noi şi noi vă vom împrumuta banii necesari pentru asta.

Filippo Arcangelo era primul client în fiecare seară, postându-se timorat la ghişeu cu încasările de peste zi strânse într-un sac de pânză groasă. Curând după

el, apăreau brutarul şi florăreasa. Iar când Agata-pescăriţa întrebă, sfioasă ca niciodată în faţa funcţionarilor bancari veniţi de pe continent în costumele lor fine, dacă ar fi posibil să primească şi ea un mic împrumut ca să repare podeaua stricată la cutremur, banca lui Andrea d'Isantu îi oferi banii necesari ca să demoleze casa complet şi să îşi construiască în loc o vilă de ciment – totul fără nici un cost, putea să achite mai târziu. Fiindcă Agata-pescăriţa se lăsase convinsă să intre ca parteneră în firma de feriboturi a lui Bepe, ocupându-se acum de contabilitate şi programări şi pilotând cam un sfert din traversările cu bacul, ceea ce însemna că în curând avea să devină la fel de bogată ca el.

— S-o creadă ei că o să dărâm casa construită de străbunicu-meu! se burzului Agata. Dar o să iau banii ca să repar podeaua – asta, da, fiindcă m-am săturat să îmi tot intre apa în casă când plouă.

Se răspândi vestea că banca lui Andrea d'Isantu nu acorda credite doar prietenilor tatălui său, ci oricui, fără nici o deosebire. Şi dacă Agata-pescăriţa putea fi fericită în casa de la străbunicul ei, unde vântul intra peste tot şi şopârlele îşi făcuseră cuiburi în ziduri, alţii profitară de ocazie ca să plece din casele lor strămoşeşti, unde trăiseră înghesuiţi zeci de ani. În Castellamare, casele fuseseră dintotdeauna un lucru moştenit, un fel de loterie la naştere: te bucurai dacă ferestrele erau largi, cu o vedere frumoasă spre mare, sau te posomorai şi cârpăceai locul cum puteai mai bine dacă odăile erau strâmte şi întunecoase, cum era casa lui Bepe, din spatele bisericii, rămasă de la răposata de maică-sa. Dacă nu existau urmaşi care să moştenească o casă, sau prea mulţi urmaşi în prea multe ţări străine, care nu s-ar fi putut înţelege cum să o împartă, atunci casa rămânea, pur şi simplu, goală, lipsită de orice valoare, până când obloanele începeau să cadă şi iedera se târa peste tot molozul dinăuntru. Asta se întâmplase cu casa Gesuinei, înainte de a fi transformată în banca de acum. Din acel moment, anunţă noul conte, oricine, cu condiţia să aibă o slujbă bună şi economii la banca lui, putea cere o ipotecă pentru a cumpăra o bucată de teren viran, pe care să îşi construiască o vilă din ciment.

— N-ar trebui să ne depunem şi noi economiile la noua companie bancară? întrebă Robert într-o seară, mângâind-o pe Maria-Grazia pe mână. Fiindcă veşnic mă împiedic prin toată casa de casete cu numerar şi plicuri cu bani. Ne-am îmbogăţit, *cara*. Chiar săptămâna trecută am găsit o sticlă plină cu lire vechi, în spatele patului.

Banii economisiţi de ea pentru o eventuală evadare. Aproape că uitase de ei. Băgă mâna pe lângă pat, luă sticla şi deşurubă capacul. Dinăuntru ieşi un iz vag

de Campari, combinat cu un miros de praf. Scormonind în sticlă cu un ac de păr, scoase liră după liră, într-un torent de bancnote revărsate.

— Pentru ce erau astea? întrebă Robert.

Zâmbi un pic, amintindu-şi, şi îi povesti.

— Dar, *cara*, murmură el, mai în glumă, mai în serios, cum ai putut să-ţi doreşti vreodată să pleci din acest loc?

Când Maria-Grazia veni înapoi în pat, o trase mai aproape, ca şi cum s-ar fi temut să nu-i fie frig.

— Ce părere ai despre ce ţi-am zis? Despre contul de economii?

— Nu, spuse Maria-Grazia. Nu vreau să depun banii acolo.

— Pe mine nu m-ar deranja dacă ai face aşa, zise Robert. Nu am nici o problemă dacă vrei să tratezi cu d'Isantu. Nu mi-e frică de el.

Uneori, în italiană, rostea încă expresii ciudate de acest fel: nu mi-e frică de el. Soţului ei, un bărbat puternic, la fel de bronzat ca Maria-Grazia, cu umeri vânjoşi ca un pescar, care îi ridica în braţe pe băieţi toată ziua, cum să-i fie lui frică de noul conte, cu piciorul lui beteag, cu figura lui pământie, cu mersul lui de om bătrân?! Sărută pe rând mâinile lui Robert şi spuse:

— *Lo so, caro*. Ştiu.

Dar tot nu vru să depună la bancă economiile lor.

— Nu întâmplător i-au dat denumirea „companie de economii *şi* credite", spuse Amedeo, potolind murmurul de entuziasm care umpluse barul în ultimele zile (fiindcă nu concepea să fie tolerant când venea vorba despre vechiul lui duşman, *signor il conte*). Andrea d'Isantu împrumută bani de la voi cu o mână şi îi dă cu împrumut mai departe cu cealaltă mână. Dacă Arcangelo depune la bancă încasările lui pe o lună, să zicem o sută de mii de lire, continuă Amedeo, mutând demonstrativ două solniţe pe masă, tot ce trebuie să facă *signor* d'Isantu este să ia acea sută de mii de lire şi să i-o dea cu împrumut Agatei-*la-pescatrice*, ca să-şi repare podeaua. Ea îi returnează banii cu o dobândă mare, el îi dă banii înapoi lui Arcangelo cu o dobândă mică şi bagă în buzunar diferenţa. Asta face el, ca să vă fie clar.

— Indiferent ce-o face, spuse Agata-pescăriţa, cert e că îi reuşeşte. Cât a fost plecat peste mări şi ţări, a strâns o avere mai mare chiar decât a lui taică-său!

Într-adevăr, Andrea d'Isantu începuse lucrări de reamenajare şi renovare la vila tatălui său, instalând curent electric în fiecare cameră, demolând acareturile dărăpănate, smulgând din balamale obloanele putrezite şi înlocuindu-le cu altele noi. Trimisese la fiare vechi primul automobil, iar Carmela se plimba acum într-

o maşină puternică, după cât de impresionant torcea motorul, fabricată în Germania de Vest şi livrată special la destinaţie cu bacul lui Bepe. Cât despre noul conte, acesta rămânea închis în vilă, unde nimeni nu-l putea vedea.

Pina se opunea şi ea dezvoltării imobiliare.

— Hm, şirul acela de vile din beton, zise ea, nu-s bune de nimic. Nici nu se compară cu casele astea vechi din oraş. Oricine îşi dă seama că la primul cutremur se vor prăvăli cu totul. Şi, în scurt timp, de-atâtea construcţii noi n-o să mai vedem marea de nicăieri, şi nici golful, caprele nu vor mai avea unde să pască, iar numărul turiştilor pe insulă va întrece numărul localnicilor. Şi contele ăsta nou, cu ifosele lui de orăşean, va deţine totul.

Dar Maria-Grazia nu putea nega, desigur, că banii curgeau mai uşor în bar acum, că vechea casetă de bani (deşi conţinutul era încă transferat în spatele rafturilor şi strecurat între saltele şi perne în fiecare vineri, dar nicidecum depus la banca de economii a noului conte) era mai ticsită şi se umplea mai repede. Pereţii casei fură zugrăviţi, aparatul de cafea, înlocuit, iar Concetta, din salariul ei mărit, reuşi să renoveze casa mătuşii ei Onofria, zugrăvi totul într-o nuanţă de bleu şi plantă portocali în curtea din faţă. La rândul lui, Robert muncea din greu în fiecare sâmbătă ca să renoveze camerele în care crescuseră Tullio şi Aurelio, fiindcă în cele din urmă Amedeo acceptase să le cedeze pentru Sergio şi Giuseppino: discuta cu tâmplarul despre mobilierul care trebuia confecţionat la comandă, raşcheta tocurile uşilor, freca podelele cu ceară până străluceau.

*

Maria-Grazia nu se văzu cu Andrea în lunile pe care acesta le petrecu pe insulă în acea primă vizită. La începutul celei de-a doua săptămâni, se duse dis-de-dimineaţă la poarta vilei şi sună, fără nici o intenţie clară. După vreo cinci sau zece minute, la poarta din fier forjat apăru vechilul Santino Arcangelo.

— Ce doreşti?

— Am venit la *signor* d’Isantu, spuse ea.

Santino dispăru. Fără să se grăbească, porni înapoi spre casă, oprindu-se din loc în loc să biciuiască iarba înaltă cu un băţ, vrând parcă să-i demonstreze cât de puţin îi păsa că o lăsa să aştepte. Îi trebuiră douăzeci şi cinci de minute ca să revină, iar atunci când o făcu avea un rânjet ciudat, plin de satisfacţie.

— Nu vrea să te vadă, anunţă Santino din spatele porţii. Pleacă de-aici imediat, Maria-Grazia Esposito, fiindcă *signor il conte* nu are ce să discute cu tine.

Mergând înapoi spre casă, se întreba de ce îşi simţea paşii atât de grei. Ce-ar fi vrut să-i spună lui Andrea d'Isantu, de fapt? Nu mai vorbiseră de cincisprezece ani. Ar fi putut să-i spună că nu scăzuse în ochii ei după ce îi mărturisise că îl bătuse pe Pierino; că Flavio era fericit în Anglia, cel puţin aşa reieşea din misivele lui fără punctuaţie; că fantoma pescarului nu mai fusese văzută pe insulă, decât sub influenţa acelui *limetacello* foarte tare, preparat de văduva Valeria; că, pe scurt, totul aici era bine. Dar cum s-ar fi încumetat ea să-i spună în cuvinte toate acele lucruri?

Când ajunse la bar, Robert arbitra în curte o dispută între Sergio şi Giuseppino, cu părul lui fin zbârlit de briza primăvăratică.

— Ştiu unde-ai fost, îi spuse încetişor tatăl ei, Amedeo. Toată insula vuieşte deja. Ai grijă, *cara*. Ai un soţ bun, dacă nu te-a luat la întrebări încă.

— S-o ia naiba de insulă! zise ea. Să-i ia naiba de bârfitori şi spioni, n-au altceva mai bun de făcut decât să-şi vâre nasul mereu în treburile altora?!

Atunci, pentru prima oară, se certă cu tatăl ei.

— Nu pot înţelege ce ai de vorbit cu omul acela, zise Amedeo. Şi ce te-a apucat să te duci în vizită la el, dis-de-dimineaţă, pe furiş, gătită aşa. În timp ce soţul tău stă aici să aibă grijă de copii, să se ocupe de bar…

— El nu mă bănuieşte de nimic, *papà*. Poate ar trebui să faci şi tu la fel!

— Robert e răbdător ca Sant'Agata. Ştim cu toţii asta, replică tatăl ei.

Jignită, se răsti la el:

— *Cazzo*, de ce trebuie să-ţi dau ţie raportul pentru tot ce fac? Ce eşti tu, temnicerul sau tatăl meu?

Era nedreaptă – până şi ea ştia asta. Şi totuşi, ca să scape de umilinţa de a-şi cere iertare, dădu buzna în bar şi, furioasă, porni aparatul de cafea.

Şi aşa, toată ziua conflictul continuă în surdină prin bar, încetând doar când Maria-Grazia îl văzu pe Robert traversând piaţa spre ea, la ora cinei, o imagine distorsionată de caniculă, cu un băiat de fiecare mână. Atunci alergă spre el şi îşi lipi capul la pieptul lui, spunând:

— Îmi pare rău, îmi pare rău. Nu a însemnat nimic că m-am dus la el.

— Ştiu, a spus Robert.

Şi Amedeo, martor la această scenă, îşi mângâie consolator fiica pe umăr atunci când ea se întoarse la tejghea, şi decise să nu mai aducă vorba despre băiatul contelui.

Peste câteva luni, Andrea d'Isantu plecă din nou. Maria- Grazia nu îl revăzu, iar în anii care urmară îi venea greu să creadă că fusese pe insulă, imaginându-şi-

l doar ca pe o siluetă în umbră, apărând şi dispărând ca stafia lui Pierino.

*

Dezvoltările imobiliare puse în mişcare de Andrea aveau totuşi un scop concret. Bunăoară, vizau problema cazării turiştilor. În prezent, toţi vizitatorii erau nevoiţi să facă un mare pelerinaj pentru a ajunge pe insulă, ca nişte credincioşi la moaştele unui sfânt. Ca să ajungă aici din cele mai apropiate locuri din Sicilia – Noto şi Siracuza –, cei mai mulţi călătoreau o zi întreagă de la aeroporturile din Catania şi Palermo sau pe nave de agrement din porturi maritime nordice. Aşa se făcea că vizitatorul reprezentativ pentru Castellamare era încă un fel de explorator, interesat de istoria necropolei, încumetându-se să vorbească puţin italieneşte, poticnit.

— Ce bine-ar fi să avem şi noi un aerodrom adevărat chiar aici pe insulă, sau măcar peste mare, la Siracuza, spuse odată Bepe. Auzise el de la nişte pescari străini că insulele accesibile din Grecia, unde puteai ajunge foarte repede într-un avion cu aer condiţionat venind de la Londra sau Paris, atrăgeau acum mii şi mii de turişti pe ţărmurile lor cu mare albastră.

Uneori, în acei ani de dezvoltări imobiliare impetuoase, imense pacheboturi albe treceau la orizont, şuierând zgomotos în văzduh, făcându-i pe copiii de pe insulă să le salute chiuind şi ţopăind. Privind prin binoclul primit de Flavio de la *Balilla*, puteai vedea capete cu păr auriu şi cu ochelari de soare mişcându-se pe punte, trupuri lungi, cu pielea trandafirie, lungite pe şezlonguri.

— Ce păcat că nu se opresc şi aici! spunea Giuseppino.

Băieţilor Mariei-Grazia le plăceau turiştii, cu aerul lor de străinătate, vorbind iute şi succint în limbile lor nordice, care păreau să evoce oraşe unde se petreceau lucruri importante, unde totul trebuia rostit în pripă. Nu ca dialectul insulei, care trena mult şi bine prin însăşi natura lui, învârtindu-se în lungi şi istovitoare cercuri.

Se zvonea că noul conte cumpărase vechea fermă a familiei Mazzu, care căzuse în paragină după moartea bătrânului şi plecarea în America a ultimului fiu. Conform dorinţei fiului ei, Carmela angajase muncitori din Italia continentală pentru a efectua lucrări de construcţie pe terenul care constituise dintotdeauna cea mai bună câmpie a insulei şi cea mai netedă, cu vedere spre port. Vechea casă a familiei Mazzu fu demolată.

— Cred că îşi clădesc vreo vilă, se lamenta Tonino, dezamăgit că nu i se oferise lui contractul, fiind preferaţi nişte străini cu betonierele lor noi. Când o să

fie gata, cred că noul conte o să se mute acolo cu mama lui şi o să dărâme complet vechea reşedinţă.

— Nu dacă am şi eu un cuvânt de spus, zise Pina. Păi, jumătate dintre turişti se opresc să se uite la vila contelui, fiindcă, poate nu ştii, Tonino, dar este una dintre cele mai vechi clădiri de pe insula asta, păstrând multe elemente de origine normandă.

Noul edificiu, o arătare roz de beton, se înălţa treptat. La asfinţit, lumina se prefira printre stâlpii goi şi grinzile de oţel, transformând-o într-o siluetă lucioasă. Ziua, constructorii trudeau în plin soare arzător. Clădirea avea nu numai balcoane şi cornişe, ci şi o piscină în formă de rinichi, albastră pe dinăuntru; o grădină cu palmieri, care erau înfăşuraţi pentru protecţie în hârtie maro, până când praful construcţiei avea să se aşeze; şi, în umbra din spate, o pustietate de beton pentru parcarea automobilelor. Spaţiile din această parcare în stil american, raporta Concetta, care spionase la faţa locului, erau ample, pentru automobile străine, de două ori mai mari decât micile Cinquecento şi furgonetele Ape cu trei roţi, preferate pe insulă. Şi de ce să-i trebuiască noului conte atâtea locuri de parcare pentru musafiri, când nici ţipenie de om nu venise la el sau la Carmela de când murise taică-său (chiar şi presupunând, mormăiau bătrânii jucători de *scopa*, că ar mai avea curajul să revină pe insulă şi a doua oară)? Acum, clădirea se înălţa, dominând de sus şirul micilor vile de ciment, care de pe veranda barului nu păreau mai mari decât nişte cutii de ţigări. În vara următoare, grandioasa construcţie era pregătită să-şi deschidă porţile.

Nu era limpede la ce urma să servească noua clădire.

— Poate că *signora la contessa* o va folosi drept reşedinţă de vară, îşi dădu cu părerea Agata-pescăriţa. O să coboare dealul în automobilul ăla al ei, prin aprilie, ca să-şi petreacă vara pe malul mării, ceea ce o va scuti să se tot fâţâie în sus şi-n jos, câte cincisprezece minute zilnic.

Într-adevăr, Santino Arcangelo o plimba zilnic pe Carmela dus-întors în automobilul ei german, până la locul ei preferat din capătul golfului, unde şedea singură sub o umbrelă de soare, ungându-se cu loţiune de plajă pe braţele ei scofâlcite.

— Este greu de închipuit pe ce pot bogătaşii ăştia să-şi cheltuiască banii, zise Bepe.

— Pe televizoare, de pildă, îl împunse Agata-pescăriţa.

— E un bar nou, zise Concetta. *Il conte* vrea să ne bage în faliment, la fel ca Arcangelo.

Clădirea roz se profila la orizont, cu porţile deschise, cu parcarea pustie.

— E un hotel, anunţă Tonino într-o seară, lămurind lucrurile. Am văzut firma şi un mic birou de recepţie, cu un clopoţel de alamă.

*

Pe insulă nu se găsiseră niciodată atâtea slujbe ca în săptămânile dinaintea marii inaugurări a hotelului. Se căutau oameni care să facă curăţenie, să lustruiască, să stropească gazonul noului hotel cu furtunul („Ce risipă revoltătoare“, bombănea Pina), alţii care să care paturile, dulapurile şi mesele pe care noul conte le comandase de pe continent; specialişti care să prepare delicatesele insulei şi bucatele străine în imensa bucătărie argintie. Fu angajată până şi vechea formaţie instrumentală a insulei ca să asigure puţină culoare locală. Într-o bună dimineaţă, când se treziră din somn, localnicii văzură un imens pachebot alb, plutind ca un miracol dincolo de port, în apele calme ale golfului. Copiii alergară să-i iasă în întâmpinare. În timp ce ei se zbenguiau, formaţia interpretă agitată repertoriul ei de cântece din insulă. Vizitatorii fură aduşi la ţărm, ţinând în mâini geamantane, genţi şi cutii, de parcă fuseseră salvaţi dintr-un naufragiu pe mare, bolborosind în limbile lor nordice ciudate, fiindcă nu ştiau dacă să-i dea bacşiş barcagiului sau să le ofere copiilor nişte monede.

*

Aşa apărură problemele. Aceşti turişti preferau salonul cu aer condiţionat şi terasa luminată de neon ale barului de pe plajă al lui Arcangelo, în detrimentul interiorului vetust şi întunecos al Casei de la Marginea Nopţii. Firma contelui rezervase pentru ei o porţiune din plaja golfului, unde puteau să stea lungiţi pe şezlonguri de plastic. Barul de pe plajă servea cocteiluri americane şi whisky în pahare de cristal. Cu luxul de care beneficiau în hotel şi avantajele barului cu aer condiţionat al lui Arcangelo, noua generaţie de turişti nu mai avea de ce să urce prin arşiţă până în centrul oraşului.

— Dar eu nu pot pricepe ce motive ar putea avea un om să prefere barul acela, şi nu pe acesta, zise Bepe. La Arcangelo o cafea costă o sută cincizeci de lire şi are gust de pipi de catâr!

— Caută să-i aduci încoace pe turiştii aceia, o îndemnă Robert pe Maria-Grazia, ambiţios de dragul ei. Încurajează-i să vină aici. O să le placă insula, cum mi-a plăcut şi mie când am văzut-o prima oară, totul e să-i poţi convinge.

Într-o dimineaţă, doi dintre turiştii contelui se încumetară în cele din urmă să

urce în oraş. Fură văzuţi în *piazza*, zăbovind încurcaţi sub palmier, la scurt timp după ce clopotul încetă să bată pentru sfânta liturghie. Prinzând curaj, Maria-Grazia ieşi în uşă.

— Bine-aţi venit! strigă ea în engleză. Poftiţi înăuntru!

După o discuţie aprinsă, cei doi trecură pragul barului.

— O cafea? le oferi Maria-Grazia. Un ceai? Prăjituri?

Noii vizitatori, cu părul blond şi un pic arşi de soare amândoi, se uitară la bătrânii jucători de *scopa* din colţul barului, la aparatul de radio portabil reglat pe un post sicilian, la răcitoarele pline de chifteluţe de orez şi prăjituri, la aparatul pentru cafea. Bărbatul făcu un gest, ca şi cum ar fi deschis o carte.

— Meniu? întrebă el.

— N-avem meniu, spuse Maria-Grazia. Dar vă putem pregăti orice doriţi. O cafea, poate? O chifteluţă de orez?

Omul scutură din cap şi, în cele din urmă, o întrebă cât costa un ceai.

— Treizeci de lire, spuse Maria-Grazia. Trei cenţi americani.

Dar cei doi, după ce mai examinară chifteluţele de orez pentru ultima oară, scuturară doar din cap şi plecară.

Produsele oferite de Casa de la Marginea Nopţii, le explică Bepe, costau prea puţin.

— Arcangelo are două liste de preţuri, îi lămuri el. Una pentru turişti, una pentru pescari.

— Noi nu putem face aşa ceva, ripostă Robert, scandalizat de ideea că onestitatea soţiei lui ar fi putut să fie pusă la îndoială. Casa de la Marginea Nopţii nu este un local de o asemenea speţă!

— Turiştilor *nu le place* să plătească mai puţin decât s-ar aştepta ei. I-aţi văzut cu ochii voştri – cei care poposesc pe veranda voastră, vizitatori pasionaţi de arheologie, care vin să vadă grotele. Aţi văzut ce bacşişuri vă dau, plătesc treizeci de lire pe o cafea, dar vă mai lasă în plus optzeci de lire. Dacă practicaţi un tarif mai mic decât se aşteaptă ei, au impresia că le oferiţi o cafea de calitate inferioară. Sau, eventual, că trăiţi în sărăcie, ca nişte păstori de capre dinaintea războiului; oricum, în ambele variante, nu le place, Mariuzza.

— Noi nu putem practica două rânduri de preţuri, zise Maria-Grazia. Nu ar fi corect.

Arcangelo, cu cele două liste de preţuri ale lui, avea constant vânzări bune.

3

Într-adevăr, aşa cum intuise Amedeo, Robert avea o răbdare demnă de Sant'Agata. Lucrul acesta devenise evident din primii ani de viaţă ai băieţilor. Căci Robert, care stătuse trei ani într-o închisoare militară, care aşteptase cinci ani ca să se întoarcă pe insulă şi încă alţi cinci ca să devină soţul Mariei- Grazia, avea în el o tărie de fier, pe care nu o puteau zdruncina nişte simple ciondăneli copilăreşti. Când fiii lui se certau, el îl lăsa calm pe fiecare să îşi verse năduful, arbitra conflictul şi împărţea pedepsele, însă în tot acest interval îşi păstra stăpânirea de sine, cu aceeaşi atitudine principială pe care o avusese şi învăţătoarea Pina Vella faţă de disputele elevilor ei. Iar, după astfel de după-amiezi istovitoare, el încă mai avea putere să îşi îmbrăţişeze nevasta în spatele tejghelei sau să fredoneze cântece din insulă aranjând mesele pe verandă, în timp ce Maria-Grazia se simţea complet epuizată, după ce doar îi ascultase.

Poate că dificultatea venea tocmai din această răbdare a lui Robert. Poate, dacă el ar fi fost mai puţin tolerant faţă de războielile băieţilor, poate dacă ar fi suferit şi el mai mult din cauza asta, şi ei s-ar fi purtat mai bine. Deşi, pe de altă parte, ar fi putut să se poarte mult mai urât chiar.

Între timp, Amedeo se înfierbânta mereu când vedea cum nepoţii lui se împungeau unul pe celălalt, uitând cu câtă cruzime se bătuseră odinioară cei trei fii ai lui în curtea şi pe coridoarele Casei de la Marginea Nopţii. Îi iubea pe Sergio şi Giuseppino mai mult decât îşi iubise propriii copii, în afară, poate, de Maria-Grazia, şi cu toate astea erau în stare să-l aducă la exasperare.

Pe la vârsta de patru ani, Sergio putea fi găsit adesea uitându-se nedumerit la paginile caietului cu poveşti al bunicului său. Fratele lui, care avea doar trei ani, începuse să buchisească fiecare cuvânt. Ca să-i trateze la fel, Amedeo le citea amândurora poveşti cu voce tare pe veranda barului, îndopându-i cu îngheţată şi legende în egală măsură. Sergio asculta gânditor, cu ochii pironiţi în zare, ducând cu linguriţa îngheţata la gură şi, uneori, pe piept. Giuseppino, în schimb, dădea din picioare pe scaun şi nu putea să stea liniştit. Şi tot dădea din picioare, din ce în ce mai tare, până când îl lovea pe fratele lui, iar depănarea poveştilor se

transforma în urlete de furie. Totuşi, când Amedeo îi punea după aceea întrebări despre poveşti lui Giuseppino, băiatul şi le amintea pe toate şi putea să le reproducă amănunţit:

— Şi asta a fost aceea cu papagalul şi a venit în zbor la fereastră şi i-a spus fetei că erau zece cai albi cu zece călăreţi în armuri negre, care plecau la război…

— Giuseppino ăsta e un băiat inteligent, zicea Amedeo.

— Amândoi sunt inteligenţi, riposta crâncen Maria-Grazia. Amândoi, exact la fel!

Văzând că îi provocase mândria de mamă, Amedeo încerca să îşi întoarcă vorba:

— *Sì, sì*. Bineînţeles, amândoi nepoţii mei sunt inteligenţi. Nu m-am exprimat eu bine.

Dar nu cumva problema venea chiar din faptul că îi trata pe amândoi exact la fel? Căci cei doi băieţi păreau straniu de diferiţi uneori, de parcă ar fi fost fraţi adoptaţi, şi nu din naştere.

Din momentul în care începuseră şcoala, Sergio fusese lăudat pentru rezultatele lui la învăţătură, fiindcă într-adevăr notele lui erau mai mari. Amedeo ştia asta, deoarece înregistrase cu scrupulozitate toate victoriile şi reperele importante din viaţa fiecărui băiat, de la început: „Sergio măsoară acum 65 cm“, nota el în caietul lui roşu, cu satisfacţie, marcând data; sau: „Giuseppino, prima hrană solidă: un bob de mazăre şi o lingură de piure de *carciofo* [35]“. Apoi, mai târziu, când începuseră şcoala: „Sergio, 7 la lucrarea de aritmetică (adunare şi scădere)“; „Sergio numit responsabil cu creioanele pe clasă 1961–1962“; „Giuseppino a luat premiul la alergare pe şcoală“. În toate competiţiile, cu excepţia celor sportive, Sergio ieşea învingător. Şi totuşi, Giuseppino, care era un atlet formidabil, asemenea tatălui său, părea cel mai inteligent, asimilând tot, ascuns parcă în spatele pleoapelor lui pe jumătate închise apatic, ca şi cum, dacă şi-ar fi dat silinţa, ar fi putut să-i întreacă pe toţi.

35. Anghinare (în it., în orig.).

*

Când băieţii primiră prima lor Comuniune, Amedeo le dărui, mai în glumă, mai în serios, o carte cu poze pentru copii, conţinând o adaptare a poveştii *Cei doi fraţi*, comandată la librăria din Siracuza şi împachetată într-o hârtie roşie.

Aşa cum se aşteptase şi Amedeo, lui Sergio şi Giuseppino le plăcu povestea. Adevărat, îi interesau mai mult părţile despre şarpele de mare şi vrăjitoare decât împăcarea miraculoasă, care era partea cu care Amedeo sperase să le capteze atenţia şi să-i înveţe cât de inutilă şi obositoare era cearta lor permanentă. Dar credea că, în timp, aveau să înţeleagă şi acest lucru.

— Eroul povestirii este fratele mai tânăr, susţinu Giuseppino. El a fost cel care s-a arătat milostiv faţă de peşte şi a salvat situaţia.

— Ba nu! strigă Sergio. Fratele mai mare a fost cel care a adus-o înapoi pe prinţesă, ai uitat?!

După ce băieţii ascultaseră, pe rând, cum bunicul lor le citea povestea, o dorinţă nestăvilită îl împinse pe fiecare să aibă *el* cartea. Se bătură pe ea, traseră de ea şi, în cele din urmă, o rupseră în două. Prea târziu, Amedeo îşi dădu seama, cu regret, că nu trebuia să fi luat o singură carte pentru amândoi. Comandă două exemplare identice, dar răul fusese deja făcut, iar acum amândoi doreau originalul, cel pe care bunicul lor scrisese caligrafic, în interiorul copertei: „Lui Sergio şi Giuseppino, cu prilejul primei lor Comuniuni, cu dragoste, bunicul Amedeo.“

Acest incident arăta clar că, de fapt, toţi înţelegeau greşit problema educaţiei celor doi băieţi.

Şi totuşi, de multe ori – mai ales sub influenţa tatălui lor –, băieţii erau calmi, iar Amedeo se întreba de ce oare se agita el atât. Pina înclina să-i dea dreptate.

— În fond, toţi copiii se ceartă când sunt mici, dar asta nu înseamnă nimic, zise ea. Sunt convinsă că Mariuzza şi Robert ştiu cum să-i crească.

Asemenea sătenilor din poveste, locuitorii din Castellamare făceau eforturi, de asemenea, ca să-i deosebească pe Sergio şi Giuseppino. Deşi Sergio avea o faţă prelungă, iar Giuseppino trăsături ascuţite, era roşcovan cu privirea veşnic iscoditoare, băieţii dormeau şi se trezeau la aceleaşi ore, aveau acelaşi mers, îşi răsuceau moţul pe frunte cu acelaşi gest când citeau şi, absolut separat, deciseră amândoi să studieze la aceeaşi universitate din Londra, pe care în copilărie unul din ei, greu de spus care, o văzuse într-o poză din enciclopedia Pinei şi îndoise special colţul paginii. Duminica după-amiaza, înotând în mare după Robert, privind în spate ca să se asigure că erau admiraţi de mama lor, care îi adora, şi de mătuşica lor Concetta, se învoiau uneori să se joace împreună şi, ore în şir, rămâneau captivaţi în jocuri născocite de ei. Giuseppino întotdeauna îl umilea pe fratele lui la fiecare competiţie sportivă de la şcoală, fiindcă era cel mai bun jucător de fotbal şi cel mai rapid alergător. De un singur lucru se temea, ceea ce

era destul de jenant pe o insulă de această dimensiune: apa. Îi era teamă când nu mai atingea fundul apei cu picioarele. Odată, Sergio fusese văzut luându-l de mână pe fratele lui, ca să-l scoată la mal, iar zile întregi după aceea Amedeo şi Pina discutară despre asta, ca şi cum ar fi fost indiciul unei mari schimbări în comportamentul băieţilor unul faţă de celălalt.

Dar, spre consternarea lui Amedeo, ambii copii detestau insula. Era ca şi cum se născuseră într-un loc nepotrivit – poate de vină să fi fost tatăl lor, care era englez, se gândea Amedeo, deşi n-ar fi admis niciodată să-l vorbească cineva de rău pe *signor* Robert. Căci, efectiv, Robert era ca un înger, fiul care venise la ei, ieşind din mare, atunci când nici un alt fiu nu le mai rămăsese, singurul soţ vrednic pentru Mariuzza lui. Dar nemulţumirea aceasta a lor îşi avea originea undeva, pesemne, reflecta Amedeo melancolic, uitând neastâmpărul care îl împinsese şi pe el cândva să îşi făurească o existenţă aici pe insulă, acelaşi neastâmpăr care pusese stăpânire şi pe fiii lui, în adolescenţă.

Dar aceşti doi nepoţi ai lui, Sergio şi Giuseppino, se plângeau tot timpul! În bar, era prea mare zăpuşeală vara; în casă, era prea rece iarna; bombăneau că nu se găseau cărţi, că nu exista un cinematograf şi că peste tot, la nesfârşit, nu era decât marea. În afară de asta, amândoi erau suficient de sensibili, încât să-i deranjeze bârfele din oraş, veşnicele cleveteli în fiecare prăvălie şi la fiecare colţ de stradă, zvonuri care adesea se refereau la familia Esposito. Bunăoară, oamenii pretindeau că bunicul lor fusese implicat într-un soi de scandal între două femei, cu ani în urmă; că rolul tatălui lor în război nu fusese nicidecum onorabil; că unchiul Flavio înnebunise şi umblase pe insulă în pielea goală, purtând doar medalia de război. Aceste cleveteli, care nu erau în realitate decât aceleaşi bârfe ordinare care circulau de jumătate de veac, îl deprimau pe Sergio şi îl înfuriau pe Giuseppino; şi amândoi ardeau de nerăbdare să plece din acest loc. Când se făcură mai mari, Giuseppino începu să vorbească doar în italiana literară, iar Sergio doar în engleză.

— Ca şi cum, se plânse Amedeo, dialectul insulei nu e destul de bun pentru ei!

— Sunt alte vremuri acum, îl consolă Pina. Copiii ăştia au văzut de mici automobile şi turişti din Anglia, au văzut imagini mişcătoare cu oameni din America zburând în spaţiu. Este firesc să-şi dorească să facă parte din restul lumii. Nu trebuie să te amărăşti aşa, *amore*.

Dar cum să nu se fi amărât, după ce văzuse cum fiii lui plecaseră unul câte unul de pe insulă şi nu se mai întorseseră?! În mintea lui Amedeo încolţi un plan.

— Ce-ar fi dacă i-aş învăţa să se ocupe de bar? sugeră el. Cum am făcut cu băieţii noştri. Şi le-aş preda lor toată responsabilitatea?

— Li s-ar părea odios, spuse Pina. Şi, în afară de asta, uiţi că băieţii ăştia vor să plece în lumea largă, aşa că e mai bine să-i lăsăm decât să ne opunem şi să-i gonim astfel definitiv.

Bineînţeles, ca în toate privinţele, Pina avea dreptate.

Aproape imobilizată acum din cauza picioarelor mereu umflate, şedea pe verandă în fiecare zi, citind şi recitind cărţile care îi plăcuseră pe vremea când preda la şcoală: Shakespeare, Dante şi Pirandello. De asemenea, volume noi, pe care îşi permiteau acum să le comande de pe continent: *Il Gattopardo* [36] şi lucrarea lui Danilo Dolci despre sărăcia din Palermo, pe care o citea scrâşnind din dinţi, mulţumită că ea trăia într-un loc mai mic, cu condiţii mai prielnice. Deşi o dureau prea rău picioarele ca să mai poată umbla, călătorea departe în lecturile ei, aşa cum făcuse cândva şi Amedeo adunând poveştile în caietul roşu. Şi în toate disputele dintre Sergio şi Giuseppino avea capacitatea de a-i cuminţi pe cei doi rebeli, ca pe nişte mieluşei, cu privirea ei aspră de învăţătoare. Lucrurile ar fi putut deveni mult mai grave când erau mici, dacă n-ar fi existat respectul pe care îl impuneau mustrările severe ale bunicii Pina.

36. *Ghepardul* (1958) de Giuseppe Tomaso di Lampedusa.

*

Cu toate astea, când băieţii aveau cam unsprezece ani, Amedeo începu să se teamă că mocnea cu adevărat o mare nenorocire, care avea să izbucnească la un moment dat.

Totul ieşi la lumină, aşa cum părea să se întâmple mereu, în timpul sărbătorii de Sant'Agata, în luna iunie. Dar necazul începuse, de fapt, din februarie. Imediat după ziua de naştere a lui Sergio, băieţii văzuseră zăpadă pentru prima oară. Când se treziseră dimineaţa, un strat de nea acoperea *piazza*. Dincolo de uşile Casei de la Marginea Nopţii, domnea haosul: adolescenţii se războiau violent pe străzi, clienţii vârstnici nu se încumetau să iasă nici măcar în curţile lor, iar şase dintre automobilele de pe insulă o luaseră la vale şi se zdrobiseră lovindu-se de casele de jos. De asemenea, barul de pe plajă al lui Arcangelo fusese inundat de o furtună de iarnă, o victorie pentru care cei din Casa de la Marginea Nopţii refuzau să se bucure.

După ninsoare, aerul era inodor şi tăios ca nişte ţăndări de sticlă. Nepoţii lui,

constata Amedeo, erau fascinaţi. Când soarele pătrunse în curte, de pe frunzele de leandru picura zăpada topită, ca de pe frunzele copacilor dintr-un sat de munte. În ziarele pe care Robert le aduse de afară într-un pachet umezit de ninsoare, copiii descoperiră în fotografii case englezeşti cu zăpada deasupra semănând cu nişte felii de ricotta, maşini îngropate în troiene, de nu li se mai vedeau decât acoperişurile strălucind în lumină.

— De ce nu mi-a fost dat şi mie să mă nasc acolo? strigă Sergio. La ce-mi foloseşte tâmpenia asta de paşaport englezesc, de care oricum n-am nevoie niciodată?! De ce nu mă duci şi pe mine acolo să văd zăpada?

În timp ce Maria-Grazia turna cafeaua pentru micul dejun, Amedeo, jignit de cuvintele lui Sergio, căuta de zor în caietul lui roşu poveşti cu zăpadă, a căror acţiune se petrecea pe insula lor. Dar pe băieţi nu-i interesa. Ţopăiau amândoi la fereastră, îmbrâncindu-se care să prindă o poziţia mai bună, şi nici nu se atinseră de mâncare. Robert dădu o raită prin debaraua pe care n-o foloseau niciodată, unde ţineau hainele de iarnă, şi ieşi de-acolo cu braţele pline de căciuli vechi şi mănuşi de lână tricotate, blănuri din tinereţea Pinei şi a lui Amedeo, cu care se apucă să-i înfofolească pe cei doi băieţi, înainte de a le da drumul afară în zăpadă.

— Jucaţi-vă împreună frumos, strigă Maria-Grazia în urma lor, cu un optimism care lui Amedeo i se păru admirabil, ţinând cont de relaţia lor de până atunci.

Cum era de aşteptat, după vreo jumătate de oră, Giuseppino, plângând în hohote, veni înapoi, azvârlindu-şi cu năduf mănuşile şi fularul. Sergio, clocotind de furie în urma lui, apăru şi el, cu nasul plin de sânge. Băieţii, reieşi, se bătuseră pe o găleată cu zăpadă.

— A luat-o el pe toată! spuse printre sughiţuri de plâns Giuseppino. S-a dus în curte şi a luat toată zăpada, iar mie nu mi-a mai rămas nimic!

— Dar ţie-ţi trebuia doar pentru bulgări de zăpadă! răcni Sergio. Iar eu voiam să fac un om de zăpadă, aşa că am adunat-o pe toată, de pe trepte, de pe dale, de pe frunzele de leandru, până ai venit tu şi mi-ai smuls găleata din mână, şi toată zăpadă a căzut în noroi!

— Unde-i zăpada acum? se interesă Robert, ridicându-se în picioare.

— Nu mai eeee! zbieră Sergio furios.

Giuseppino, izbind cu piciorul în plintă, mormăi:

— Nu-i nevoie să te smiorcăi aşa ca un ţânc!

Ca de obicei – reflectă Amedeo în sinea lui –, Giuseppino suferea mai mult,

iar Sergio era cel mai nedreptăţit. Luându-l pe fiecare băiat de câte o ureche (ceea ce Robert nu concepea să facă nici când era provocat) şi trăgându-i după ea, Pina ieşi şchiopătând afară, unde constată la locul faptei că se bătuseră în mormanul de zăpadă murdară, tăvălindu-se prin ea, până nu mai rămăsese nimic. Pina se strădui din răsputeri să extragă o pildă din ceea ce se întâmplase.

— Aţi văzut?! Vă bateţi pentru un lucru, dar în final nici unul nu-l capătă!

— Îl urăsc, şuieră Sergio, cu nasul înfundat de la pumnul pe care-l încasase. Îl urăsc. Îmi vine să-l omor.

Toată dimineaţa (soba din clasă se stricase, aşa că orele de curs se suspendaseră), Amedeo umblă prin oraş ca să găsească zăpadă pentru băieţii supăraţi, care fuseseră trimişi îmbufnaţi în camerele lor. Dar zăpada se topise sau era murdară, tot oraşul aruncând pe jos fleşcăiala rămasă pe acoperişuri şi crengi. Spre după-amiază, Giuseppino părea să fi uitat de ceartă. Dar Amedeo observă o schimbare la Sergio. Toată primăvara aceea, o furie turbată împotriva fratelui său mocni şi clocoti în el, ameninţând să explodeze. S-au certat din orice în anotimpul acela: pentru notele de la şcoală, pentru locurile de la masă, pentru meciurile de fotbal din *piazza*. În spatele acestor dispute, se temea Amedeo, se afla un rău mai mare, mai profund.

*

Nu însemna că Sergio şi-ar fi urât fratele, dar exista mai degrabă senzaţia că nu era spaţiu pentru amândoi într-un loc atât de strâmt precum Casa de la Marginea Nopţii, şi că, atunci când încercau să-şi rezolve singuri vreun diferend, toţi păreau să se lamenteze din cauza asta, ca şi cum certurile lor ar fi prevestit ceva cumplit. Aşa fusese însă dintotdeauna, dar nici una dintre rudele lor nu părea să înţeleagă acest lucru. Era limpede din ceea ce spuneau toţi că şi lor, în mod firesc, aidoma celorlalţi fraţi de pe insulă care urmau să moştenească o afacere, le era sortit să devină coproprietari ai Casei de la Marginea Nopţii. Lui Sergio îi plăcea barul, însă, dacă ar fi fost nevoit să îl împartă cu fratele lui pentru totdeauna, simţea că avea să înnebunească la fel ca *zio* Flavio, ajungând şi el să cutreiere insula în cămaşă de noapte, cum făcuse unchiul său.

În anul acela, în ziua dinaintea sărbătorii de Sant'Agata, se porni un siroco. Vântul acesta din nordul Africii, cu vuietul lui gâjâit, cernu un praf roşu peste oraş; pe toţi îi usturau pleoapele din cauza lui şi tuturor li se usca limba şi le venea acru în gură. Îţi sufla în ceafă ca o halenă puturoasă şi te secătuia, de până şi urcatul scărilor devenea un calvar. În bar, ventilatorul din tavan se blocase de

la praf, picături de condens se prelingeau ca o sudoare pe uşile frigiderelor şi rămâneau lipite de manetele strălucitoare ale noii cafetiere. Băieţii, iritabili şi smiorcăiţi, fură trimişi pe malul mării, astfel încât adulţii să-şi poate termina pregătirile în linişte. Până şi tatăl lor, care le era îndeobşte aliat, era prins cu inventarul mărfii în camera din spate şi nu avea timp de ei.

Pe bicicletele cumpărate de mama lor din încasările de vara trecută, ambele roşii – „De parcă ar fi fost gemeni!“, îşi zise Sergio nervos –, porniră la vale, pe drumul şerpuit, până în golf. Vântul le sufla în faţă la fiecare cotitură, dar fără să-i răcorească.

Până şi marea părea apatică în acea zi, valurile rostogolindu-se fără spumă peste pietrele cu vinişoare roşii. Pe Sergio îl apuca durerea de cap numai când auzea zgomotul mării. Băieţii aveau chiloţi de baie confecţionaţi în casă, care atârnau jenant când se udau. Punându-şi costumul de baie, Sergio se aruncă în apă, lângă grote. Câţiva turişti stăteau lungiţi pe plajă, prăjindu-şi la soare pielea lor albă. Giuseppino şedea pe ţărm şi se uita circumspect la mare, aruncând pietricele în apă.

Ideea de a-l zgândări pe fratele său îl aduse pe Sergio înapoi, înotând craul cât se poate de bine.

— Hei, zise el. Vino în apă cu mine. N-are de ce să-ţi fie frică. E timpul să nu-ţi mai fie frică, Giuseppino. Trebuie să treci peste asta.

Un pic mai încolo, pe nisip, nişte turişti nordici zăceau nemişcaţi. O fată cu păr auriu, stingheră şi costelivă, într-un costum de baie roz prea mic pentru ea deja, se întoarse spre ei. Sergio vorbise în engleză, sperând să-l facă un pic de ruşine pe fratele lui. Fata se desprinse de restul grupului şi se apropie. Sfioasă, aruncă o pietricică în mare.

— Multor oameni le e frică de apă, îi spuse fata în cele din urmă lui Giuseppino.

Vorbea o engleză fără intonaţie, ca în sud, spre deosebire de accentul lor care, prin câteva grade de separare, aparţinea regiunilor din nord. Şi totuşi, lui Sergio i se părea că nu auzise niciodată o voce aşa de frumoasă.

— Tu câţi ani ai? o întrebă Giuseppino, care, negreşit, avusese şi el aceeaşi impresie.

— Unsprezece.

— Şi noi la fel, spuse Giuseppino.

— *Eu* am unsprezece ani, el nu, interveni Sergio.

— Gemeni?

— Fraţi.

— Vin să înot cu voi, spuse fata. Sunt cea mai bună înotătoare din toate clasele. Am câştigat cupa pe şcoală anul trecut.

Giuseppino nu ştia ce însemna asta, dar acceptă să intre un pic în apă cu fata.

— Poate mi-e mai uşor dacă mă ţii de mână, se încumetă el să spună, dar fata râse şi, la mică distanţă de mal, se aruncă în valuri, lăsând să i se vadă fugitiv fundul uscăţiv, pe care costumul nu reuşea să-l acopere bine. Ieşi apoi la suprafaţă, şiroind de apă.

— Hai să mergem în tunel, zise Sergio prinzând-o de braţ.

— Nu, spuse Giuseppino. Stai un pic. N-am intrat complet în apă încă.

— Vino, îi zise Sergio fetei. Dacă ştii să înoţi aşa de bine, o să-ţi arăt un tunel.

Tunelul, o arcadă naturală în stâncă, era întunecos şi plin de umbre subacvatice. Prin arcada aceasta, peşti cu dungi albastre şi galbene, cu ochi argintii ficşi, se lăsau purtaţi de curenţi, frecându-se de suprafaţa mâzgoasă a rocii. Dacă te scufundai, puteai să treci prin arcadă şi să ieşi afară în cealaltă parte. Sergio ştia prea bine cât de speriat era Giuseppino de locul acesta. Înotă în faţă cu fata lângă el, lăsându-l pe fratele lui să vină după ei, împroşcând prin apa mică, împiedicându-se şi strigând:

— Staţi! Staţi!

— Haide în apă, îl îndemna Sergio. Înoată, Giuseppino! Nu te mai bălăci pe margine!

Ajunseră în golfuleţ, unde Sergio călca apa pe loc.

— Aşteaptă-mă! ţipă Giuseppino.

Deja se îndepărtau de el, lăsându-l în urmă. Giuseppino se băgă în apă, sugând burta, şi se desprinse de stânci. Cu un pleoscăit dizgraţios, intră mai adânc, atingând fundul apei cu degetul mare de la un picior. Sergio, scuturându-şi părul, se scufundă şi dispăru, ieşind la suprafaţă în cealaltă parte a arcadei şi a tunelului, de unde glasul lui pătrundea cu ecou, ca din cripta bisericii.

— Haide, treci şi tu! îi strigă el fetei. E un banc mare de peşti aici!

Fata se scufundă. Dădu din picioare, la suprafaţă, ca apoi să dispară şi ea.

Giuseppino se legăna pe bolovanul lui, singur acum, ascultând glasurile lor care răsunau în cealaltă parte. Observă cum sirocoul lăsa o peliculă de praf pe apă, cum cerul se înnora şi valurile loveau un pic mai tare, încât abia mai reuşea să stea cu vârful degetelor mari de la picioare pe fundul apei.

— Haide încoace, îl chema ecoul straniu al vocii lui Sergio din cealaltă parte a tunelului. Vino şi tu, Giuseppino!

Un val mare îl lovi pe Giuseppino şi, întorcându-se dinspre stâncile numite Morte delle Barche, îl plesni cu putere. Apa era rece aici în umbră şi mai adâncă decât crezuse el iniţial. Giuseppino nu voia să înoate prin tunel; nici nu voia să se apropie de el. Înăuntru, se auzeau clipoceli şi pleoscăituri stranii. Anemone-de-mare, ca nişte jeleuri roz, pulsau în întunecimea de sub arcadă; când valurile îl împinseră într-acolo şi se atinse de stâncă, se trase înapoi îngrozit: era rece ca gheaţa, la fel ca pereţii congelatorului din Casa de la Marginea Nopţii. Erau curenţi puternici de adâncime aici. Tatăl lor era să se înece în apele acestea, cu mulţi ani în urmă.

Dar îl auzea pe fratele lui bălăcindu-se în cealaltă parte, o auzea pe fată râzând şi sporovăind în engleză.

— Înoată! zbieră Sergio. Hai, înoată! Aproape că poţi atinge cu picioarele fundul mării aici!

— Sergio! strigă Giuseppino. Vino înapoi!

— Haide, înoată până aici! Marea e mai calmă în partea asta, crede-mă!

Încă un val mare. Râsul ascuţit al fetei. Când Giuseppino întinse din nou piciorul, nu mai găsi bolovanul. Lovi cu picioarele prin apă, fără să găsească nici un punct de sprijin, şi, ameţit, alunecă şi căzu în apă, unde se lovi cu capul de bolta tunelului. Înghiţi apă, se duse la fund, zbătându-se să treacă prin arcadă – da, avea să răzbească prin tunel acum! – avea să le arate el ce tare era! –, dar marea îl ridică, făcându-l să se frece cu spatele de crustaceele înfipte în piatră, însă, din nou, marea îl trase în jos şi acum ţipa, plângea, înghiţea apă speriat, mişcând haotic braţele prin apa rece, dar unde… unde era fratele lui? Marea se schimbase: se făcuse feroce, aşa cum se temuse mereu că era.

Sergio îl înşfăcă de mijloc şi-l trase în sus, împingându-i capul afară din apă, făcându-l să icnească, să tuşească, să scuipe apă.

— Înoată, mârâia Sergio târându-l înapoi spre ţărm. Înoată, fir-ai tu să fii! Dacă n-ai fi intrat în panică, ai fi reuşit să treci!

Sergio îl trase afară din apă până ajunseră pe nisip, rămânând în picioare deasupra lui, o siluetă neagră cu soarele în spate, cu mâinile în şold.

— De ce nu ai încercat să înoţi cum trebuie?

Giuseppino icni şi tuşi. Când în cele din urmă reuşi să vorbească, zise:

— M-ai abandonat. Nu m-ai ajutat deloc.

— Nu-i vina mea dacă ai zece ani şi nu ştii să înoţi.

Giuseppino începu să plângă, tremurând. Nu era adevărat că nu ştia să înoate. Doar înotase, nu?! Sleit de puteri din cauza chinurilor prin care trecuse, cu

lacrimi fierbinţi în ochi, se uita furios la Sergio şi la englezoaica de lângă el, care ţopăia de pe un picior pe celălalt, jenată să fie prinsă în focul încrucişat al duşmăniei dintre ei.

— M-ai abandonat, îl acuză el. Te-am auzit bălăcindu-te şi chiuind în cealaltă parte. Nu ţi-a păsat ce se întâmplă cu mine!

Dintr-odată, sesizară pufăiturile unui motor de barcă şi întoarseră amândoi capul spre cel care îi striga. Pescarul ’Ncilino apăruse pe mare de dincolo de stâncă; oprise motorul, legănându-se pe valurile leneşe. Fără ochelarii de soare, faţa lui părea acum uimită.

— Băieţi! spuse el. Pe fata aceasta o cheamă Pamela?

Fata încuviinţă din cap.

— A dispărut de lângă părinţii ei. Voi doi, băieţii Esposito, o să daţi de bucluc – toată insula încearcă să o găsească!

— Uite ce-ai făcut! strigă Sergio. Aveam grijă de ea, dar a trebuit să întârziem din cauza ta, cu urletele tale prin apă, iar acum o s-o încasăm amândoi.

Scuturându-se de nisip cu prosopul aspru pe care li-l dăduse mama lor, apucând de ghidon bicicleta, Giuseppino începu să alerge desculţ spre drum, împrăştiind nisip şi apă în urma lui. Împingând bicicleta şi plângând cu sughiţuri, urcă dealul spre oraş, cu Sergio venind în urma lui, un pic stânjenit de amărăciunea fratelui său.

Când ajunseră la bar, Giuseppino se lipi cu capul de mama lui şi, fireşte, toată vina căzu asupra lui Sergio. Şi, deşi Robert ascultă pe îndelete ambele variante ale poveştii, simţea că nu mai putea arbitra, ca şi cum băieţii trecuseră acum pe un câmp de bătălie personal, unde trebuiau să se lupte până când unul din ei ieşea până la urmă învingător.

— Nu trebuia să-i fi trimis singuri pe malul mării, i se plânse Amedeo între patru ochi soţiei lui în acea după-amiaza.

— Există anumite lucruri pe care copiii trebuie să lupte să şi le rezolve singuri, spuse Pina, nefăcând decât să-i confirme cele mai oribile temeri în această privinţă.

*

Cei doi băieţi fură trimişi în acea seară la preot să se spovedească. Bunica Pina fusese întotdeauna intransigentă în privinţa sărbătorii de Sant’Agata, mai ales că un pic de teamă insuflată de religia catolică avea şanse acum să amelioreze situaţia.

— Mergeţi să vorbiţi cu părintele Marco, aşa cum v-a spus bunica, le porunci Maria-Grazia. Şi întoarceţi-vă pregătiţi să vă împăcaţi. N-aţi promis voi la începutul verii că veţi fi prieteni?

Bosumflaţi, băieţii se duseră la biserică. Părintele Ignazio ieşise la pensie, retrăgându-se în căsuţa lui cu tufe de leandru, în locul lui la biserică fiind acum un om care lua totul în serios, părintele Marco, proaspăt ieşit de pe băncile seminarului teologic. Privirea părintelui Ignazio, întotdeauna un pic poznaşă, fuseseră ca o încurajare pe parcursul lungilor spovedanii dinaintea sărbătorii de Sant'Agata în alţi ani. Te încurajau, sugerându-ţi că nu exista nici un păcat care să nu poată fi iertat, dacă veneai să-l mărturiseşti. Ochii tânărului părinte Marco erau pioşi şi cumplit de trişti. Dinainte chiar să-ţi fi mărturisit păcatele, el părea dezamăgit de tine. Când Sergio se trezi de cealaltă parte a grilajului, în spatele perdeluţei de mătase, privind în ochii jalnici ai părintelui Marco, un plânset vinovat i se puse ca o gheară în gât. Pe nerăsuflate, cu glas sugrumat, mărturisi:

— Dar n-am vrut… N-am vrut să-l omor… doar că eram atât de furios pe el, încât pentru o clipă am sperat, efectiv am sperat un pic că o să… o să se îneeeceee…

În partea din spate a bisericii, fiecare văduvă din Comitetul Sant'Agata era prinsă în ritualul lustruirii statuii sfintei şi în separarea mlădiţelor de leandru pentru cununa acesteia în formă de stea. Aşadar, fiecare văduvă din Comitetul Sant'Agata l-a auzit pe Sergio plângând în hohote disperate şi urlând amarnic, iar până la căderea nopţii toată insula aflase că Sergio Esposito încercase să-şi omoare fratele.

La fel cum unchiul Flavio avusese de suferit din cauza zvonului legat de Pierino, nici Sergio nu avea să fie exonerat vreodată pe deplin.

— Ce-ar fi să urmaţi amândoi gimnaziul pe continent? sugeră Maria-Grazia. Bepe vă poate duce cu bacul în fiecare dimineaţă. Lumea e mare dincolo şi Dumnezeu ştie că e destul loc pentru amândoi, cu condiţia să vă suportaţi până atunci.

De ce toată lumea îi încurajau să plece?! se tânguia în sinea lui Amedeo.

*

După sărbătoarea de Sant'Agata din acel an, Giuseppino deveni tăcut şi ascuns. Se încuia în camera lui în fiecare după-amiază, refuzând până şi să mai joace fotbal cu prietenii lui, Pietro şi Calogero, şi învăţa cu atâta încrâncenare, de parcă între el şi manualele de şcoală s-ar fi dat o luptă pe viaţă şi pe moarte. În

lunile acelea, Sergio începu să se plângă că îi dispăreau cărţile, acuzându-l pe Giuseppino de furt. Dar lucrul acesta nu se confirmă niciodată, întrucât cărţile erau găsite întotdeauna la locul lor, când se făceau căutări prin casă. Giuseppino ajunse să fie atât de preocupat de învăţătură, încât din aprilie până în iunie nu mai ieşi din cameră decât ca să mănânce şi să se ducă la baie, ceea ce oricum făcea fără nici un chef, păşind grăbit încoace şi încolo pe culoar, cu o cută între sprâncene şi – ceva nou la el – adus de spate, ca un cărturar. La sfârşitul anului, îşi luă examenele atât de uşor şi de strălucit, încât *professoressa* Valente, care preda acum la şcoală, recomandă ca băiatul să sară o clasă. Era cel mai deştept elev pe care îl avusese ea vreodată.

Când părinţii primiră rezultatele şcolare ale lui Giuseppino, sărbătoriră cu artificii pe veranda Casei de la Marginea Nopţii. Turiştii ovaţionau şi se bucurau, crezând că era vreo serbare locală. Sergio stătea pe margine, gândindu-se că el nu fusese niciodată sărbătorit aşa, pentru el artificiile nu luminaseră întunericul niciodată.

Astfel, când veni timpul, Giuseppino plecă înaintea fratelui său mai mare la un *liceo* de pe continent, aşezat singur pe bancheta ambarcaţiunii *Santa Maria del Mare*, ţinând frumos în poală un pachet cu cărţi.

— Voi merge la universitate, declară Giuseppino, în murmurele de aprobare ale adulţilor din familie. Înţeleg acum că e bine să studiezi serios.

— Şi cu mine cum rămâne? se răsti furios Sergio la mama lui. Voiam şi eu să merg la universitate, dar acum Giuseppino mi-a luat-o intenţionat înainte, ca să mă împiedice pe mine să fac asta. Ştiu eu că a făcut aşa dinadins!

— Dar de ce să nu mergeţi amândoi?! exclamă Maria-Grazia. Dacă el învaţă bine, asta te împiedică pe tine să înveţi?

Dar Sergio, din motive nedesluşite, simţea în continuare că destinul lui depindea de al fratelui său. Cei doi băieţi erau separaţi acum, observă Maria-Grazia; între ei se produsese o ruptură ireversibilă în vara posibilului înec, astfel încât în prezent doar coexistau sub acoperişul Casei de la Marginea Nopţii, ca şi cum n-ar mai fi fost fraţi. Şi acum, prea târziu, Sergio ar fi vrut ca Giuseppino să fie ca înainte; acum, el era cel care dădea târcoale trist, cu praştiile şi jocul lor cu bile, sperând ca Giuseppino să mai lase manualele şi să vină să se joace în *piazza*, dorindu-şi cu disperare să audă o vorbă bună de la el.

— Oare eu am procedat greşit? murmură Maria-Grazia la urechea soţului ei în seara de după acea dispută. Trebuia să fi stat mai mult cu ei când erau mici? A fost cumva o greşeală că m-am dedicat atât de mult barului?

Dar cum să le fi acordat *lor* mai mult timp? În primii lor ani de viaţă, se simţise hărţuită, sfâşiată între cerinţele afacerii şi cerinţele copiilor ei, până când nu mai rămăsese aproape nimic din fetişcana care stăpânise cândva tejgheaua Casei de la Marginea Nopţii; fata care odinioară pornise neînfricată pe insulă în căutarea dreptăţii pentru Flavio, singura tânără de pe insulă care îl cucerise pe Robert Carr.

— Dar dacă aş fi stat eu să mă ocup de bar?! încercă s-o lămurească soţul ei acum. Dacă eu aş fi fost cel care să pună deoparte bani din încasări, pentru bicicletele lor noi, cel care să economisească pentru a-i trimite la universitate? Şi tu ai fi fost cea care să aibă grijă de ei când erau mici de tot? Cum ar fi fost atunci? Care ar fi fost diferenţa?

— În orice caz, ar fi fost mai normal, spuse Maria-Grazia, care îşi luase porţia de muştruluială de la văduvele insulei şi suportase privirile contrariate ale pescarilor, care nu înţelegeau de ce ea stătea să servească în bar, în timp ce Robert se plimba pe insulă cu copiii în cărucior.

— Dar tu îi iubeşti? o întrebă Robert acum, pe un ton un pic cam aspru.

— *Sì*, *caro*. Bineînţeles.

— Bun, atunci.

— Ştii şi tu ce spun văduvele care vin la bar.

— O, dă-le naibii pe văduve!

Maria-Grazia izbucni în râs, iar el o prinse de mijloc, ca atunci când erau tineri şi se iubeau în timpul războiului.

— De dragoste au ei nevoie în primul rând, spuse Robert. Ştiu asta, fiindcă eu n-am avut parte de dragoste în copilărie. Orice altceva e prea puţin important.

Şi totuşi – deşi niciodată nu s-ar fi încumetat să exprime un asemenea sentiment cu voce tare, şi chiar gândul o speria –, ea nu-şi iubise niciodată fiii aşa de mult cum îl iubise pe Robert. Acesta fusese primul ei gând vinovat, după ce îl născuse pe Sergio şi simţise că bănuiala ei din timpul sarcinii se confirma acum: da, îşi iubea fiul, dar nici o izbucnire de afecţiune maternă nu îl detronase pe Robert din locul pe care-l ocupa în inima ei. Nimic nu reuşise să facă asta: nici o absenţă, nici o umilinţă. Nici măcar naşterea copiilor ei. Pe măsură ce băieţii creşteau, secretul acesta devenise mai sumbru şi mai cumplit pentru ea, un lucru pe care fiii ei îl intuiau negreşit şi care era răspunzător pentru permanenta animozitate dintre ei, pentru acea nemulţumire a lor faţă de orice.

— Totul va fi bine, murmură Robert, ca şi cum înţelegea tot.

4

Amedeo se trezi într-o dimineaţă din 1971 şi văzu că Pina era întoarsă cumva cu spatele la el, ţinând strâns pătura cu o mână. De obicei, Pina se dădea jos din pat înainte de şapte, când paşii ei se auzeau şontâcăind prin alte părţi ale casei, unde se ocupa de treburile ei matinale. Acum, Amedeo o atinse uşor şi constată că era rece. Ţipătul lui trezi pe toată lumea. Veniră toţi alergând, iar Maria-Grazia ţinu în dreptul feţei mamei ei oglinda pătată de pe raftul din baie. Oglinda rămase clară.

Toată ziua, Casa de la Marginea Nopţii răsună de plânsete. Amedeo rătăcea dintr-o încăpere în alta, cu capul aplecat, pipăind pereţii cu mâinile, de neconsolat. Anunţuri mortuare, în chenare negre, fură lipite pe orice suprafaţă plană din oraş şi oamenii îndureraţi veniră să stea cu Amedeo pe verandă. Nimeni nu fusese atât de iubit pe insulă ca Pina Vella.

Poetul Mario Vazzo veni la înmormântare; la fel, profesorul Vincio şi alţi câţiva arheologi, precum şi emigranţii originari din Castellamare, care şi-o aminteau pe învăţătoare din vremurile lor mai umile: fiii şi fiicele insulei, care acum purtau haine străine extravagante şi conduceau maşini străine. Biserica era atât de plină, încât părintele Marco fu nevoit să deschidă ambele uşi şi să oficieze slujba de înmormântare strigând peste capetele enoriaşilor, ca să fie auzit şi de mulţimea de-afară. După aceea, Pina fu îngropată nu departe de mormântul Gesuinei, iar localnicii se luptară cuviincios să-şi facă loc pentru a depune florile cu care veniseră. Florăreasa Gisella muncise toată noaptea la coroanele funerare, împletite din bougainvillea şi floarea-amorului, preferatele Pinei. Întotdeauna, Pinei îi plăcuseră florile care creşteau pe insulă, fiindcă niciodată nu trăise în altă parte.

În seara aceea, când soarele cobora la asfinţit, Maria-Grazia cutreieră singură insula ca să culeagă floricele, şchiopătând în pantofii incomozi pe care îi cumpărase de la prăvălia Valeriei pentru înmormântare. Fiindcă, oricât de acoperit de coroane de flori era mormântul mamei ei, Mariei-Grazia tot nu i se părea că era de ajuns. Umblă aşa până se făcu noapte, plângând fără să se mai

controleze, adunând braţe întregi de floarea-amorului şi leandru. La ora opt, când acoperise mormântul cu sute de flori, îl văzu pe Robert venind peste câmp spre ea. Se opri în faţa ei şi-i şterse lacrimile de pe faţă cu degetul mare de la mână. Aplecându-se, fără să vorbească, o ajută să aranjeze florile pe mormântul Pinei, care părea învelit cu o imensă tapiserie în culorile insulei.

— Este de-ajuns acum? o întrebă Robert în cele din urmă.

— *Sì, amore*, zise Maria-Grazia. E de-ajuns.

Acum, că îşi mai reveni un pic, scoase o batistă din buzunar şi îşi şterse lacrimile de pe obraji şi polenul de pe degete. Robert o cuprinse de după umeri şi împreună se întoarseră la bar ca să fie alături de mulţimea îndoliată.

În seara aceea, Mario Vazzo îl căută pe Amedeo şi se aşeză lângă el la marginea verandei. Amedeo ţinea strâns o sticlă de arancello. Poetul urma să plece a doua zi.

— Nu ştiu dacă voi mai veni vreodată aici, zise Mario Vazzo. Am îmbătrânit şi eu. Dacă am vrut să fiu prezent astăzi a fost pentru Pina, ca să-i aduc un omagiu. O femeie de excepţie, aşa a fost, o femeie cum eu n-am mai întâlnit vreodată…

Şi Mario Vazzo mai îngăimă câteva cuvinte despre Pina, după care se cufundă într-o tăcere contemplativă, masându-şi bărbia cu degetul.

Amedeo prinse cu amândouă mâinile de sticla cu arancello. Niciodată nu-i pomenise niumic Pinei despre suspiciunile lui legate de poet. Acum, cu sprâncenele înfoiate, îl abordă direct pe *signor* Vazzo:

— Ai iubit-o pe soţia mea, nu-i aşa?

Poetul, mişcându-se greoi din cauza vârstei, se trase un pic mai aproape de doctor. Reflectă îndelung, privind cum luminile unui pachebot scrutau zările în căutarea vreunei insule mai mari, şi, în cele din urmă, decise să păstreze tăcerea.

Lucrul acesta îl scoase din minţi pe Amedeo. Cu ochii umflaţi de plâns, cu degetele încleştate pe gâtul sticlei, vorbi mult despre Pina – nobleţea ei sufletească, forţa ei –, până când bietul poet izbucni în lacrimi. Niciodată nu se născuse pe insulă o femeie mai minunată decât Pina, insistă Amedeo. O, Sant'Agata şi *Gesù*, cum era posibil ca ea să nu mai fie?

— Ai iubit-o şi dumneata, *signor* Vazzo, declară el, o duritate lăuntrică făcându-l acum să repete acuzaţia. Plângi după ea chiar acum, dar, cu toate astea, nu vrei să recunoşti. Toate chestiile acelea din cartea dumitale de poezii, despre cum făceai dragoste cu o femeie de pe insulă în grotele de lângă mare. O femeie de pe insulă făcând dragoste cu Ulise în grotele de lângă mare. O insulă cu apă

neagră şi cu multe stele. Te refereai la Pina şi la ce-ai făcut acolo cu ea, dar nici măcar nu ai decenţa de a recunoaşte lucrul acesta faţă de mine.

Mario Vazzo negă această acuzaţie, cu o mişcare fermă a mâinii. Ridicându-se de la masă, se îndepărtă, părăsind Casa de la Marginea Nopţii, unde nu avea să se mai întoarcă niciodată.

Maria-Grazia, care fusese martoră la această scenă, se aşeză lângă tatăl ei.

— Mama mi-a povestit totul despre prietenia ei cu Mario Vazzo, zise ea. Obişnuiau să se plimbe împreună pe insulă. Se aşezau pe stâncă, deasupra grotelor de lângă mare, şi citeau poezii. Atâta tot, nimic mai mult. Te-ai comportat prosteşte, *papà*, frământându-te din cauza asta atâţia ani de zile.

— Dar l-a iubit? întrebă Amedeo.

— Nu aşa cum te iubea pe tine. Nu s-au tăvălit prin grotele de lângă mare, dacă la asta te referi. Nici nu mă mir că *signor* Vazzo a plecat aşa de supărat.

— Dar de ce nu mi-ai spus şi mie, dacă ea îţi povestise toate astea, *cara*?

— M-a rugat să nu-ţi spun decât după moartea ei.

O relaţie inocentă, aşadar, sau suficient de inocentă – plimbându-se pe insulă, citind poezii. Oare într-un ungher al inimii ei, Pina dorise în toţi aceşti ani să-l facă să creadă că avusese o aventură amoroasă, să-l facă să creadă că şi ea era în stare de trădare, doar o dată, aşa cum fusese el cândva?

— Şi asta a fost tot? a zis el.

— Asta a fost tot.

Vasăzică, până la urmă, fusese mai bună decât el. Amedeo bănuise întotdeauna că aşa era, dar acum avea şi confirmarea. Lacrimi de remuşcare umplură ochii lui Amedeo, amestecându-se cu lacrimile de amărăciune.

— Putem îndrepta lucrurile, îl consolă Maria-Grazia. Ştiu unde ţinea mama adresa lui.

*

Amedeo îi scrise lui Mario Vazzo în săptămâna următoare, cerându-i iertare pentru ofensa pe care i-o adusese. Mario îi răspunse tot în scris, iar pe toată durata acelui an el şi Amedeo corespondară de două ori pe săptămână, trimiţându-şi unul celuilalt scrisori în care ridicau în slăvi virtuţile Pinei: frumuseţea ei, forţa ei, graţia ei. Era ciudat, dar în rândurile acestea Amedeo găsea o fărâmă de alinare. Altminteri, timp de câteva săptămâni după moartea Pinei, se simţi la fel de pierdut, la fel de abandonat cum fusese când era un copil orfan sau când aflase că fiii lui fuseseră daţi dispăruţi în război. Se ducea în

fiecare dimineaţă la cimitir, luând cu el un taburet pliant care fusese al nepoţilor lui, Sergio şi Giuseppino. Pe scăunelul acesta se instala lângă mormântul Pinei. Acolo, cu sprâncenele lui albe zbârlite de vântul care sufla dinspre mare, cu mâinile împietrite pe măciulia bastonului, vorbea cu Pina, o implora, îi şoptea vorbe duioase. De la cimitir, se muta fără astâmpăr spre celelalte locuri îndrăgite de ea, şi degeaba încerca Maria-Grazia să-l convingă să vină acasă. Drumul pe care Pina se dusese la slujba de la biserică în fiecare duminică, şcoala, vechiul ei scaun de sub bolta de bougainvillea, camera cu pereţi de piatră de lângă curte, unde se iubise cu el, unde îi adusese pe lume pe cei patru copii ai lor şi unde, în cele din urmă, se stinsese din viaţă. Locul acesta era ea, aerul de-acolo, lumina de-acolo. Vorbea în permanenţă cu ea, în timp ce străbătea insula dintr-o parte în alta şi înapoi. Apoi, într-o bună zi, ca şi cum Pina îi răspunsese în sfârşit din lumea aceea îndepărtată unde sălăşluia acum, Amedeo luă o hotărâre.

În seara aceea, Maria-Grazia îl găsi sortându-şi lucrurile, depozitându-le pe cele mai importante în vechea ladă de Campari, unde îşi ţinuse instrumentele medicale în timpul războiului. Se enervă când îl întrebă ce făcea acolo, deşi până atunci căutase mereu să stea pe lângă ea când era acasă, nesuportând să rămână singur.

— Fac ordine, atâta tot, îi zise el. Auzi, Mariuzza, dar tu n-ar trebui să te ocupi de bar, *cara*?

Îl auziră tropăind prin cameră în spatele uşii, chiar şi după ce barul se închisese, mormăind de unul singur, ca şi cum ar fi deliberat asupra fiecărui obiect, cântărind dacă să-l împacheteze în lada de Campari sau să-l lase deoparte.

După ce-şi făcu ordine în lucruri, nu-i mai păsă de obiectele care nu avuseseră cinstea de a ajunge în ladă, ca şi cum nu-i aparţinuseră niciodată. Uneori, descoperea câte un lucru în casă, cu o tresărire de curiozitate – statuia pătată de sânge a Sfintei Agata, bunăoară, sau vreo fotografie de familie mai puţin importantă, care nu fusese pusă la păstrare în cutie –, examinându-le pe toate, de parcă erau noi pentru el. La scurt timp după aceea, se apucă să frunzărească paginile caietului cu poveşti, dar şi alte hârtii, aruncând unele foi şi adnotându-le pe celelalte, oprindu-se să facă vreo însemnare pe margine, menţionând împrejurările înregistrării: „Povestea mi-a fost relatată acasă la văduva Agata, în toamna lui 1960“ sau „O interesantă naraţiune de tipul adevărul-iese-la-lumină, aparţinând perioadei când eram *medico condotto* în Bagno a Ripoli“. Paginile la care renunţase le arse, cu o nepăsare totală, în curte, într-o veche cutie de tablă,

iar în timp ce zgândărea în foc cu un băţ, părea şi el înflăcărat, aproape fericit.

Pe parcursul acelor săptămâni, nepoţii lui renunţară la aerul lor distant tipic adolescenţei târzii şi redeveniră copii, urmărindu-l prin casă, cu ochii înlăcrimaţi. Sergio luă exemplarul terfelit al poveştii *Cei doi fraţi* şi îl repară cu bandă adezivă, iar Maria-Grazia îl găsi într-un colţ al verandei, într-o zi după şcoală, cufundat în paginile cărţii.

— Citeşte-ne din nou, *nonno*, îl rugă Sergio pe bunicul lui.

Dar Amedeo se duse sus, în camera lui de la mansardă, ca să continue împachetatul.

— Dacă vrei să faci un lucru util, Sergio, îi zise el, un pic sever, poţi să mă ajuţi să transcriu aceste poveşti. Am câteva pe nişte bucăţi de hârtie şi trebuie copiate în caiet.

Ceea ce Sergio făcu, ghemuit peste biroul care fusese cândva al bătrânului doctor, adăugând scrisul lui dezordonat lângă literele elegante ale bunicului. În timp ce Sergio se îndeletnicea cu transcrierea poveştilor, Amedeo luă de pe rafturi vechile lui reviste medicale şi le azvârli la gunoi.

— Nimic din ce era adevărat când am studiat eu ca să mă fac doctor nu mai este adevărat acum, decretă el. E mai bine, aşadar, să mă descotorosesc de vechiturile astea.

În seara următoare, îi chemă pe Sergio şi pe Giuseppino sus, în biroul lui. Băieţii stăteau în picioare în faţa lui, la o distanţă de jumătate de metru unul de celălalt. Sergio era gârbovit, un pic stingher. Giuseppino dădea cu piciorul într-una dintre labele de leu pe care se sprijinea canapeaua jerpelită şi se încrunta la podea.

— Băieţi, zise Amedeo, vreau să discut cu voi despre testamentul meu.

Deşi planul încolţise în mintea lui de la începutul animozităţii dintre cei doi băieţi, avea emoţii acum, când trebuia să-l expună, răsuflând greu, trăgând de timp.

Giuseppino continuă să se uite în podea, Sergio înălţă capul, atent şi respectuos.

— Când o să mor, zise Amedeo în cele din urmă, o să vă las moştenire două lucruri. Să nu le spuneţi nimic părinţilor voştri. Doar voi trebuie să ştiţi. În primul rând, vă las moştenire caietul meu cu poveşti, iar în al doilea rând – barul. Voi trebuie să aveţi multă grijă şi de caiet, şi de bar, adăugă Amedeo, săltându-se mai sus pe fotoliu şi lovind uşor cu bastonul în genunchiul lui Giuseppino. M-ai auzit, Giuseppino?

Fiindcă Giuseppino continua să fie bosumflat, lovind cu piciorul în laba de leu. Dar când ridică puţin capul, bunicul văzu că se abţinea să nu plângă.

— N-o să mori, zise Giuseppino. N-o să mori, *nonno*. Nu mai vorbi aşa.

Frica îi unea temporar pe băieţi.

— Are dreptate, spuse Sergio. Nu trebuie să mori. Nu mai spune că vei muri, fiindcă nu trebuie. O să te ducem la spital.

Amedeo îşi ridică mâna.

— Am nouăzeci şi şase de ani, zise el. Nu am de gând să merg la spital. Ca să le spun *ce*? Că sunt pe moarte?! Mare noutate pentru ei, că un bătrân de nouăzeci şi şase de ani e pe moarte. Ha!

— N-o să mori, repetă Giuseppino, lovind iar şi iar în laba de leu, până se coji tot lacul.

— Voi doi o să aveţi o îndatorire când veţi moşteni barul de la mine, spuse Amedeo, străduindu-se să pună discuţia pe un făgaş mai raţional. Părinţii voştri nu vor putea să se ocupe de local singuri, la nesfârşit. Într-o bună zi, vor fi bătrâni şi ei. Şi-atunci, ce-o să se întâmple cu afacerea aceasta, de care ne-am îngrijit cu toţii timp de cincizeci de ani?! Din acest motiv vă las vouă moştenire acum acest bar. Ca să aibă un viitor sigur. M-aţi înţeles?

— Dar care din noi se va ocupa de local? întrebă Sergio.

— Amândoi, răspunse Amedeo. Îl împart în mod egal între voi doi.

Pe Sergio îl luase un fel de ameţeală, imaginându-şi cum ei doi erau condamnaţi pentru totdeauna să stea de o parte şi de cealaltă a tejghelei, doi grăsani, ca Filippo şi Santino Arcangelo, pe vecie legaţi unul de celălalt.

După acea zi, nici unul din fraţi nu mai pomeni despre discuţia cu bunicul lor. Doar că Giuseppino începu să fie mai încordat decât înainte, iar Sergio mai aplecat şi mai gârbovit.

Până la sărbătoarea de Sant’Agata, Amedeo terminase să-şi inventarieze şi împacheteze viaţa. Fără nici un adio, se duse să se culce pe canapea, unde îl găsiră în acea seară, târziu, după ce se întunecase afară, odihnindu-se lungit pe spate cu mâinile împreunate, ca şi cum ar fi vrut să-şi scutească familia până şi de grija de a-l găti pentru înmormântare. Aşteptase doar patru luni ca să plece după Pina şi, întrucât nici un alt localnic nu murise între timp, avu satisfacţia de a fi îngropat – în coşciugul gigantic confecţionat special pentru el – în mormântul de lângă ea.

În amărăciunea pustiitoare care urmă după moartea mamei şi a tatălui ei, Maria-Grazia avea o senzaţie de imponderabilitate, ca şi cum acoperişul fusese

smuls de pe Casa de la Marginea Nopţii şi ea rămăsese dureros de expusă. În plus, o a doua rană i se deschisese în inimă după moartea tatălui ei, o rană pe care nu-şi permitea să o mărturisească decât faţă de Robert: faptul că după toţi anii în care ea se îngrijise de bar, de dragul tatălui ei, acesta nu i-l lăsase *ei* moştenire. Băieţilor nu le trebuia localul. Problema testamentului avea să provoace numai necazuri. Pina n-ar fi permis niciodată aşa ceva. Şi acum, din nou, ea, Maria-Grazia, simţea că se afla la cârma unei corăbii în derivă, pe care trebuia să o dirijeze cu precauţie în numele altora, pe apele unei mări mereu zbuciumate.

Robert, spre surprinderea ei, îi dădu oarecum dreptate lui Amedeo.

— Îi forţează să limpezească această animozitate dintre ei, zise el. Poate e mai bine aşa. Noi doi avem peste patruzeci de ani, amândoi. În oricare altă afacere există o rudă mai tânără pregătită să preia conducerea, or cum crezi tu că tatăl tău ar fi putut să aleagă între Sergio şi Giuseppino? Cum ar fi putut oricare din noi să facă acest lucru?

— Dar de ce, de ce nu mi-a lăsat mie barul? se lamentă ea, simţindu-se desconsiderată.

Şi totuşi, odată cu trecerea iernii, prezenţa tatălui ei începu parcă să dea târcoale prin bar în serile reci, supraveghind însumarea încasărilor, ghidându-i mâinile când mişca manetele cafetierei, tuşind uşor ca şi când ar fi vrut să intervină pentru a rezolva o dată pentru totdeauna disputele dintre pescari şi bătrânii jucători de *scopa*, dacă glasul lui s-ar fi putut face auzit. Din respect faţă de acest nou spirit al casei, Maria-Grazia atârnă deasupra tejghelei o fotografie cu Amedeo. Alese acea primă poză pe care i-o făcuse mireasa lui, Pina Vella, în care apărea cu geanta de medic într-o mână şi cu caietul de poveşti la subsuoară. Astfel, şi mama ei era prezentă acolo, implicit, în privirea plină de emoţia dragostei pe care tânărul Amedeo o îndrepta dincolo de obiectivul aparatului. Fotografia, pătată acum de vechimea anilor, o urmărea din ochi pe Maria-Grazia prin sala barului, ca un *Cristo Pantocrator*, fixând-o cu aceeaşi expresie de dragoste nebănuită cu care o învăluise cândva pe tânăra lui soţie. Acum credea că putea înţelege. Dacă *papà* i-ar fi lăsat ei moştenire barul, ar fi venit o vreme când ea ar fi fost nevoită să aleagă între băieţi, iar ea n-ar fi putut niciodată să facă aşa ceva. „*Papà*“, se ruga în gând Maria-Grazia, iertându-l. „Veghează asupra acestui loc.“

5

Băieţii păstrară pacea doar până la înmormântare. Pe urmă se războiră crunt: întâi, din cauza barului, pe care nici unul nu-l voia, apoi din cauza caietului cu poveşti, la care amândoi jinduiau. Acum, în faţa darului mărinimos, dar absurd, al bunicului lor, discordia care mocnise ani de zile între zidurile Casei de la Marginea Nopţii ieşi în sfârşit la iveală. Maria-Grazia, urcând din curte spre mansardă cu un maldăr de aşternuturi uscate, oprindu-se să-şi şteargă ochii cu colţul unei feţe de pernă (fiindcă se încumeta să plângă un pic după mămica şi tăticul ei când se ocupa de treburile gospodăreşti şi nu o vedea nimeni, dar niciodată când era în bar), îi auzi ocărându-se cu năduf unul pe celălalt în camera lui Sergio, cu uşa închisă, şi i se făcu frică de războiul acesta personal şi intens care persista între ei. Zile întregi, băieţii continuară să se certe amarnic, urmărindu-se reciproc prin casă, unde aerul păstra încă parfumul greu al florilor de la înmormântarea lui Amedeo, până când Concetta hotărî să confişte caietul cu poveşti şi să-l ducă acasă la ea, pe Via Cavour.

În lunea următoare, fereastra din faţă a casei Concettei a fost spartă în primele ore ale dimineţii. Dinăuntru nu lipsea decât caietul, care fusese luat din vechea cutie metalică de bani, ascunsă în partea din spate a servantei. Vechilul contelui, Santino Arcangelo, fratele ei, veni la locul faptei şi notă totul într-un carneţel, de parcă ar fi fost un adevărat *poliziotto*. Era limpede că infractorul, indiferent cine-o fi fost (şi Santino ridică un ciob de sticlă, cu un aer perspicace, cum văzuse el odată că procedase un detectiv la televizor), o cunoştea destul de bine pe Concetta, dacă ştiuse exact unde să caute caietul. Era primul furt de pe insulă, din câte îşi aminteau localnicii. Pentru toată lumea, în afară de Maria-Grazia şi Robert, părea evident că făptaşul era băiatul mai mic al soţilor Esposito, mai ales după ce Sergio veni alergând să le spună că fratele lui nu era nicăieri de găsit. Maria-Grazia şi Robert, la rândul lor, închiseră barul şi scotociră insula.

În Casa de la Marginea Nopţii, nimeni nu a dormit în noaptea aceea.

Giuseppino îi sună peste trei zile din Surrey, de acasă de la unchiul Flavio, un loc care avusese întotdeauna o aură legendară pentru Maria-Grazia, dar care

devenea acum extraordinar de real, graţie glasului firav şi imaterial al fiului ei mai mic, vorbind din celălalt capăt al liniei telefonice din Anglia. Vocea care ajungea la ea era mică şi un pic speriată.

— Sunt aici cu unchiul Flavio, spuse el. Da, da, sunt bine. Mama, nu trebuie să-ţi faci griji. Doar că nu voi veni acasă pentru un timp. O pauză, o pârâitură pe linie. O să găsesc de lucru în Londra, da. Sau o să studiez la universitate. Mă ajută unchiul Flavio cu toate astea. Am şi paşaportul englezesc… am terminat şcoala… de ce să nu încerc? Încă o pauză. Vin acasă de Crăciun, dacă pot.

— Cum rămâne cu caietul de poveşti? zise Maria-Grazia, încercând să îi vorbească liniştit, cum făcea Robert.

Giuseppino pregetă să răspundă, dar, când o făcu, vocea lui deveni un pic mai fermă.

— O, asta era. Nu te nelinişti, caietul e teafăr şi nevătămat. O să-i trimit lui Sergio o copie prin poştă.

Sergio, aruncându-se pe pat cu faţa în jos, plânse şi iar plânse de furie.

Cum era de aşteptat, sosi un pachet cu un timbru englezesc, adresat lui Sergio. Giuseppino fotocopiase caietul de la bunicul lor. Foile copiate erau neclare şi şifonate, de parcă ar fi fost scrise sub apă. Maria-Grazia ştia că Giuseppino îl provoca pe fratele lui; ceea ce doreau amândoi să aibă era exemplarul original.

Vedea cu îngrijorare cum Sergio se înăsprea, decis să revendice amara victorie care îi mai rămânea, victoria de a fi el fiul mai bun.

— Poţi pleca şi tu, dacă vrei, îi spuse. Ai vrut asta dintotdeauna. Nu-i nici o problemă să plecaţi amândoi, în acelaşi timp, şi să ne lăsaţi pe noi să ne ocupăm de bar.

Localnicii bombăniseră întotdeauna la adresa lui Sergio, după vara aceea când fratele lui fusese la un pas de înec, însă acum curentul de opinie se schimbase în favoarea lui.

— Giuseppino ăsta a avut mereu impresia că era prea bun pentru Castellamare, spuneau bătrânii jucători de *scopa*.

Iar Agata-pescăriţa:

— Dacă Sergio a încercat într-adevăr să-l înece pe Giuseppino când erau mici, măcar acum încep să înţeleg de ce!

*

Între timp, Sergio îi uimi pe toţi, refuzând să plece. În toamna aceea se duse la Banca de Economii şi Credite din Castellamare, cu o ambiţie în suflet cum nu

mai arătase până atunci. Se îmbrăcase cu costumul pe care îl purtase la înmormântarea bunicului său, dar care acum, după ce crescuse brusc, îl cam strângea în talie, iar nădragii îi fâlfâiau comic pe la glezne. Ducea în mână o servietă veche de-a lui Amedeo, cu toată situaţia contabilă a barului copiată frumos cu creionul pe cinci foi de hârtie cu pătrăţele. În interiorul băncii, aşteptă pe o canapea acoperită cu o cuvertură groasă, sperând să nu-l zărească nici un vecin prin ferestrele mari de sticlă. Un funcţionar de pe continent îl pofti într-un birou micuţ, unde fusese cândva bucătăria Gesuinei, şi îi turnă nişte cafea de pe continent.

— Aş dori un împrumut, spuse Sergio, după ce îi prezentase rezultatele financiare ale barului.

— Pentru modernizarea firmei? întrebă funcţionarul bancar, plimbând un creion în josul coloanei de cifre şi mişcând aprobator din cap.

— Ca să cumpăr partea fratelui meu.

— Cât deţii acum?

— Jumătate. Dar eu o să fiu cel care se va ocupa de bar de acum înainte, el a plecat. Uitaţi-vă cum au crescut profiturile noastre de la an la an!

Sergio desenase un grafic pentru anii 1960–1971, cu un vector, „creştere prognozată“, ţâşnind departe, în viitor, plin de promisiuni încă în faşă.

Funcţionarul făcu nişte calcule pe o foaie de hârtie cu antet, într-un blocnotes, încuviinţând satisfăcut.

— Nu putem acorda un credit fără garanţie, spuse el. Sfatul meu ar fi să îţi ipotechezi partea de capital şi cu banii obţinuţi să răscumperi partea fratelui tău. Noi am estima afacerea ta la aproximativ şase milioane de lire. Am putea să îţi oferim un împrumut pentru jumătate din acea sumă, plus un mic supliment bănesc pentru reamenajări sau pentru o maşină nouă.

— Un supliment bănesc?

— Da. Să zicem trei milioane şi jumătate sau patru milioane în total. Nu ţi-ar fi utilă o furgonetă, cum au ceilalţi proprietari de firme?

— Şi când ar trebui să rambursez banii?

— Pe parcursul următorilor treizeci de ani. Cu o dobândă de şapte la sută.

Sergio se aplecă în faţă şi îşi drese răguşeala din glas.

— Cine deţine barul dacă fac aşa? spuse el.

— Dumneata deţii barul în întregime, răspunse funcţionarul bancar.

Funcţionarul întocmi actele. Sergio se duse cu ele înapoi la Casa de la Marginea Nopţii. Ironia de a ipoteca jumătate din bar pentru a răscumpăra

cealaltă jumătate nu-i scăpa nici lui. Gândindu-se însă ce mutră avea să facă Giuseppino la aflarea veştii, îl cuprinse o sinistră satisfacţie.

Giuseppino, la celălalt capăt al firului telefonic, explodă într-adevăr cu o furie atât de violentă când află acest plan, încât pentru o clipă fu ca şi cum s-ar fi aflat din nou pe insulă, umplând casa cu urletele lui. Dar Sergio vorbi peste el, cu o perseverenţă calmă.

— Am evaluat afacerea în numele tău. Am făcut totul corect, respectând regulile pe care mi le-a indicat banca – jumătate din valoarea casei, plus jumătate din profitul pe trei ani. Poţi căpăta o grămadă de bani, Giuseppino. Milioane de lire. Poţi să mergi la universitate, aşa cum îţi doreai. Poţi face ce vrei tu cu banii ăştia.

— Mă alungi de pe insulă! urlă Giuseppino. Vrei să te descotoroseşti de mine! N-am spus niciodată, când am venit la *zio* Flavio, că am plecat pentru totdeauna.

— Ba ai plecat! Ai luat caietul, ai fugit, nu te-a interesat barul!

Giuseppino, pe un ton mai timid, îl contrazise:

— S-ar putea să vreau să mă întorc. De unde ştii tu?

— Atunci întoarce-te dacă vrei, spuse Sergio.

Dintr-odată, îşi simţi sufletul plin de alean – pentru ce, nu-şi dădu seama iniţial, până când din adâncurile subconştientului îi veni ideea că îi era dor de fratele lui.

— Vino înapoi, îi spuse Sergio, rugându-se cumva de el.

Giuseppino pufni lacrimi de furie şi puse receptorul în furcă.

Barul era ipotecat. Giuseppino trimisese actele înapoi semnate. Maria-Grazia a fost cea care a deschis plicul, plângând de supărare când reuşi să scoată de la Sergio, anevoios şi treptat, întreaga poveste a faptei lui.

— Ai periclitat viitorul Casei de la Marginea Nopţii, strigă ea, cu aceeaşi încrâncenare ca mama ei, Pina, ai ipotecat-o familiei d’Isantu, vechii duşmani ai bunicului tău, şi pentru ce – pentru o vrajbă copilărească, pentru o ceartă cu fratele tău? Şapte la sută? Îţi închipui cumva că ratele de dobândă au fost întotdeauna la nivelul de şapte la sută, Sergio? Şi îţi închipui că vor rămâne aşa pentru următorii treizeci de ani? Care om de afaceri priceput crezi tu că s-ar înhăma la o asemenea ipotecă?!

Sergio, care într-adevăr nu ştia nimic despre ratele de dobândă sau despre cum se conduce o afacere, stătea gârbovit în spatele tejghelei, mormăind:

— Voi avea grijă să dau toţi banii înapoi.

Dar, împovărându-se cu această ipotecă, nu făcuse decât să se încătuşeze şi

mai strâns de bar.

Giuseppino nu se mai întoarse. Le trimise prin poştă o fotografie cu el, de la terminarea facultăţii, pozând grav într-o robă neagră şi o tocă pătrată cu întărituri din carton, stând în faţa unui panou pe care era imprimat un careu de peluză, cu o clădire de cărămidă sub azurul ireal al cerului. În ciuda faptului că încă mai era un pic în dizgraţie pe insulă, fotografia lui a fost adăugată panopliei de pe scări.

În vara aceea, Sergio prelungi durata de funcţionare zilnică a barului, înlocui vechea cafetieră, iar cu profiturile obţinute din vânzările de îngheţată – mai mult decât avea nevoie pentru a-şi plăti rata la bancă – instală, în cele din urmă, o firmă de neon. Inscripţia luminoasă a fost ridicată pe faţada barului, cu nişte funii, de către constructorii Tonino şi ’Ncilino. Acum veranda strălucea sub o lumină verde, mistică. Lumina aceasta atrase vietăţile din zonă, în toată varietatea lor stranie. Şopârlele stăteau tolănite sub tuburile de neon, ca sub razele calde ale unui soare din alte galaxii, iar fluturi de noapte, mari şi catifelaţi, se pocneau de sticla fierbinte, scoţând scântei. Sergio comandă o masă de fotbal, pe care se căzni toată noaptea să o asambleze cu o şurubelniţă şi 270 de şurubele albe, până făcu băşici la degete. Acum aveau loc campionate în fiecare sâmbătă după-amiază şi marţi seara.

În locul vechiului aparat de radio portabil, Sergio instală un televizor color, cu abonament pentru canalele de sport, şi, dintr-o singură lovitură, la fel cum făcuse mama lui cu o generaţie în urmă, readuse barul în centrul atenţiei pe insulă. Căci acum vecinii se îmbulzeau la bar ca să urmărească meciurile de fotbal de pe continent şi filmele artistice dublate în italiană transmise de canalele din Italia, reclamele pentru maşini de spălat şi soluţii de curăţat geamurile, anunţurile multicolore ale BBC News. Cu banii suplimentari oferiţi de banca de economii, cumpărase deja o mică furgonetă Ape cu trei roţi, cum avea Tonino, şi zugrăvise toată clădirea. Localul părea să intre într-o eră de prosperitate, cum se întâmplase când Amedeo îl deschisese iniţial. Şi totuşi, Mariei-Grazia i se părea că nimic nu se mai schimba acum în Casa de la Marginea Nopţii. Sergio se instalase la tejgheaua barului ca să-şi poată achita datoria bănească. Giuseppino, între timp, la Londra, aduna în jurul lui, fără nici un efort, trofeele unei existenţe pline de succes, lăudându-se cu ele în fotografii triumfătoare pe care le trimitea cu poşta peste mări şi ţări: iubita, soţia, casa, automobilele. În convorbirile telefonice internaţionale, întrerupte de zgomotele paraziţilor, părea imun la rugăminţile părinţilor lui, care îi spuneau că îl iertaseră, şi nu voia să vină acasă, nici măcar în vizită. La tejgheaua barului, Sergio aştepta, purtând în continuare cămăşile din

liceu şi pantalonii scurţi din adolescenţă, refuzând s-o lase pe Maria-Grazia să-i cârpească găurile din haină sau să-i tundă părul.

Şi, din nou, în mod straniu, Maria-Grazia simţea că era anihilată cumva ca persoană, aşa cum i se întâmplase când devenise mamă prima oară. Fiindcă barul nu fusese oare întotdeauna al ei?!

— Măcar dacă şi-ar pune în minte să se însoare, i se plângea ea lui Robert în camera cu ziduri de piatră de lângă curte, care era acum a lor. Sau măcar dacă Giuseppino ar aduce-o pe soţia lui englezoaică să ne-o prezinte şi ar accepta să se împace cu frate-său. Orice schimbare ar fi bine-venită.

Dar Sergio, mai încăpăţânat decât fratele lui până la urmă, persevera în însingurarea lui, stând ca un martir la tejgheaua barului, la fel cum se prosternase Flavio cândva în faţa statuii sfintei.

Şi acum, până când vreo schimbare avea să intervină pentru a scoate barul din amorţeală, Maria-Grazia simţea că totul avea să rămână, din păcate, încremenit în timp, aşa cum fusese în ultimii ani de război – Giuseppino absent, Sergio absent cu gândul, şi totul talmeş-balmeş.

Aşa se făcu că, pentru o lungă perioadă, nimic nu se mai întâmplă în Casa de la Marginea Nopţii.

6

Schimbarea care a survenit până la urmă în viaţa barului şi în viaţa lui Sergio Esposito a fost apariţia fetiţei Maddalena. Aceasta se născuse cu bazinul înainte, asemenea tatălui ei, Sergio, urlând deznădăjduită, în aceeaşi săptămână în care cele trei televizoare din bar transmiteau căderea Zidului Berlinului.

Fusese un an ciudat încă de la început. În ianuarie, între Sfântul Ştefan şi Bobotează, murise Carmela d'Isantu. Andrea d'Isantu se întorsese la Castellamare pentru înmormântare. Refuzase să se vadă cu Maria-Grazia, dar cu toate astea localnicii reactivaseră vechea bârfă despre cum aruncase el cu nisip în fereastra ei sau despre cum se zvârcolise şi se perpelise el în pat, bolnav din dragoste pentru ea, zile la rând; şuşoteau despre asta prin colţurile barului, ceea ce Mariei-Grazia i se părea penibil şi agasant acum, după patruzeci de ani de când ştirea aceasta nu mai interesa pe nimeni. Îl zărise pe Andrea de data asta, peste mulţimea de oameni veniţi prin vânt să o petreacă la groapă pe *signora la contessa* – un bărbat scund şi uscăţiv, cu nişte sprâncene enorme, mai mult bătrân decât de vârstă mijlocie.

— Cum e posibil ca Andrea d'Isantu să fi ajuns aşa? se minună ea, mergând spre casă braţ la braţ cu Concetta.

— Dar cu toţii am îmbătrânit, spuse Concetta. Tu n-ai observat, în ultima vreme? Bepe, care era cândva atât de chipeş, a făcut un burduhan cât un butoi de vin, iar Totò a chelit complet; Agata-pescăriţa a ajuns să umble toată ziua în capot şi papuci, târşâind picioarele cum făcea *signora* Gesuina odată.

Maria-Grazia era nevoită să admită că acesta era adevărul.

Totuşi, cum era posibil ca ea şi Robert să fie bătrâni? Ei doi, care dormeau şi acum îmbrăţişaţi ca doi adolescenţi în odaia cu ziduri de piatră, pe care ea o considera în continuare camera părinţilor ei; ei doi, care dansau şi acum la sărbătoarea de Sant' Agata cu aceeaşi înfocare cu care dansaseră în noaptea nunţii lor! Cât de ciudată i se părea viaţa ei acum, ca un lucru care trenase îndelung pe vremea când fericirea părea încă atât de departe, când ea era o fetiţă cu proteze la picioare, iar în cele din urmă, când îi fusese dată şi fericirea, totul

începuse să se rostogolească ameţitor de repede, nemailăsând răgaz pentru gânduri.

Până şi Concetta avea peste cincizeci de ani. Nu se măritase, dar oricum de curând luase în grijă un copil. Acest copil, un băieţel formidabil în vârstă de cinci ani, pe nume Enzo, fusese al fratelui ei Filippo – era încă, la drept vorbind. Dar băiatul rămăsese fără mamă şi, de îndată ce începuse să meargă, pornise haihui pe insulă, prinzând şopârle, lovind cu beţe în pietre, dându-şi drumul la vale pe cele mai abrupte şi pietroase costişe de pe insulă călare pe un măgăruş albastru din plastic cu roţi roşii. Pe la patru ani, devenise de nestăpânit, comentau bătrânii jucători de *scopa*, fiindcă în toată partea de sud a oraşului Filippo Arcangelo fusese auzit, de la fereastra casei, răstindu-se la copil ba să coboare de pe scară, ba să iasă din bufet, ba să se dea jos de pe stiva înaltă de cutii din magazia băcăniei.

Acum, Concetta, care de treizeci de ani nu mai vorbea cu nici unul din cei doi fraţi ai ei, se supără.

— Mă duc acolo, îi spuse ea Mariei-Grazia. Vreau să mă conving că se poartă frumos cu el.

Filippo, se află, nu se purta urât cu Enzo. Ci, mai degrabă, Enzo era cel care făcea ce voia. Concetta îl găsi pe fratele ei, care îmbătrânise mult, aşezat pe prispa din spate a băcăniei, în timp ce băiatul alerga urlând în jurul lui prin curte, murdar de sirop şi făină.

— Vasăzică ai auzit şi tu, surioară, zise el, ridicând spre ea ochii lui de câine bătut. Ai aflat că nu sunt în stare să îmi stăpânesc copilul şi ai venit să mă critici.

— N-am venit aici să te critic, prostule, zise Concetta, ci să-ţi ofer ajutor, fiindcă Dumnezeu e martor cât de sălbatică am fost şi eu la vârsta lui. Ajunge cu certurile astea stupide între noi. Băiatul nu are mamă, aşa că am venit să-ţi spun că are o mătuşă, chiar dacă eu şi cu tine nu suntem capabili să ne comportăm civilizat unul cu celălalt. Ori de câte ori simţi că nu te mai descurci cu el, trimite-l la mine, s-a-nţeles?! Oricât de zănatic o fi băiatul ăsta, eu sunt mult mai zănatică decât el! Enzo, vino aici!

Uimit, băiatul o ascultă.

— Vei veni în vizită la mine din când în când. Ţi-ar plăcea? zise Concetta.

— *Sì, zia*, răspunse Enzo docil, fiindcă auzise o sumedenie de poveşti despre înfricoşătoarea lui mătuşă.

În weekendul următor, cu o plăsuţă de cumpărături plină cu lucrurile lui, călare pe măgăruşul din plastic albastru, se duse să-şi petreacă ziua la casa

albastră cu portocali, gătit în hainele lui de sărbătoare. Băieţelul oacheş, pipernicit cum fusese şi ea, cu încheieturile mâinilor şi gleznele firave, o înduioşă pe mătuşa lui, care decise să se ocupe personal de creşterea lui.

Maturizându-se, Concetta nu crescuse prea mult în înălţime şi nici nu se îngrăşase, însă în toate celelalte privinţe era o persoană impunătoare. Viaţa radia din ea la fel de intens când era supărată şi când era veselă, un fel de energie grozavă care îi făcea părul să se zbârlească şi îi lumina obrajii ca unei fetişcane. Era egala băiatului, iar Enzo intui asta de la început şi se purtă frumos.

Cuprinsă de hărnicie acum, între două vârste, Concetta îşi concentrase energia în plantarea unei grădini, care ajunsese să împresoare casa pe toate laturile cu atât de mult verde, încât te dureau ochii. Graţie unui sistem ingenios alcătuit din furtunuri perforate, şirurile de legume erau udate în fiecare dimineaţă. Concetta sădise cuiburi de zucchini, şiruri de roşii şi vinete, iar în ghivece plantase busuioc. Busuiocul creştea tot atât de înalt cât copilul. De-a lungul faţadei casei, creşteau încâlcite tulpini şi flori de pepene roşu, cu cârcei agăţaţi sub ferestre şi înconjurând straniu marginile uşilor. Între portocali crescuseră în devălmăşie sparanghel, mărar, mentă şi anghinare înalte cu frunze spinoase şi argintii. Concetta îi dădu drumul lui Enzo în jungla aceasta.

— Poţi să urli şi să loveşti cu băţul în ce vrei tu, îi spuse ea. Pe mine nu mă interesează.

Îşi puse o pălărie bărbătească soioasă, se apucă senină să taie un şir de roşii inimă-de-bou de pe tulpinile lor firave şi îl lăsă pe băiat să-şi facă de cap.

Nu după mult timp, Enzo se furişă înapoi, săturându-se repede să ţipe şi să izbească în dreapta şi-n stânga, dacă tot nu-i păsa nimănui ce făcea el.

— *Cuore di bue* s-au copt toate deodată, spuse Concetta, fără să se uite la copil, fiindcă ştia că, în ciuda tărăboiului pe care-l făcea, era sperios ca o şopârlă. O să facem nişte salată grozavă din ele; pregătim şi chifteluţe de orez cu mozzarella. Mă ajuţi şi tu?

— *Sì, zia*, spuse Enzo.

Toată după-amiaza lucră lângă mătuşa lui, preparând chifteluţe de orez, frământând aluatul de pâine şi ridicând strecurătoarea mare ca să scuture zeama amară din vinetele sărate puse la scurs, până când obosi de tot.

— Poftim, zise Concetta cu satisfacţie, ducându-l la taică-său pe băiat, cu hainele de sărbătoare murdare. S-a calmat. Poţi să mi-l trimiţi mie ori de câte ori vrei.

De atunci înainte, Enzo stătea jumătate din timp la taică-său şi, când începea

să nu mai fie cuminte, îşi făcea bagajul şi se muta pentru o zi sau o săptămână acasă la *zia* Concetta. Deşi ajunsese să o iubească până la urmă ca pe o mamă, prezenţa ei nu înceta niciodată să-l impresioneze. Chiar şi când făcea cele mai mari nebunii, ea tot reuşea să alerge şi să urle mai tare decât el, împingându-l pe măgăruşul lui din plastic albastru cu o viteză uluitoare, de i se tăia complet respiraţia. Găsindu-şi egalul în formidabila lui mătuşă, Enzo se gândi ca, măcar când era cu ea, să fie şi el cuminte.

În felul acesta, vrajba dintre fraţii Arcangelo şi sora lor, Concetta, care continuase mocnit de când ea dezertase fugind la Casa de la Marginea Nopţii, îşi pierdu din virulenţă, continuând mai mult de formă, în virtutea inerţiei. Din respect faţă de sora lui, Filippo începu chiar să trimită turişti disponibili sus pe deal, de la barul de pe plajă al lui Arcangelo la Casa de la Marginea Nopţii, deşi Santino Arcangelo, furios, se străduia din răsputeri să-i momească şi să-i aducă înapoi – „Fiindcă, fratele meu“, îi spunea el, „să nu confundăm sentimentele faţă de familie cu prostia crasă“.

În februarie, când băieţelul împlini cinci ani, se potoli şi mai mult. Ca ultim urmaş al artistului Vincenzo, dinspre partea maică-sii, copilul descoperise creioanele şi hârtia.

— Bun, murmură Concetta lângă Maria-Grazia, urmărind cum Enzo, la tejgheaua barului, cu o bucată de *cassata* într-o mână şi cu o cretă în cealaltă, îi schiţa pe bătrânii jucători de *scopa*, cu detalii deloc măgulitoare. O să fie cuminte acum şi se va duce disciplinat la şcoală, ceea ce eu n-am reuşit niciodată să fac.

— Dar cum l-ai potolit? întrebă Maria-Grazia, fiindcă până şi ea fusese un pic alarmată de urletele copilului.

Concetta îi răspunse uimită:

— Mariuzza, nu ştii? Cu bunătate, la fel cum m-ai îmblânzit şi tu pe mine.

Şi ce ciudat era, se gândea Maria-Grazia, cum fetiţa aceea cu părul vâlvoi, într-o rochiţă albă de vară, înfulecând *arancini* şi bând *limonata* acră, devenise o femeie atât de puternică, cea mai statornică prietenă a ei.

*

În martie se petrecu un alt mare eveniment. În cele din urmă, când toţi renunţaseră să mai aştepte ceva din partea lui, Sergio Esposito a venit cu o fată la Casa de la Marginea Nopţii.

Sergio avea treizeci şi cinci de ani, iar în ultimii şaptesprezece ani Maria-

Grazia şi Robert se tot rugaseră de el să plece de pe insulă ca să-şi caute norocul, să se însoare, să facă orice voia el, doar să nu mai stea gârbovit în spatele tejghelei, îmbrăcat cu aceleaşi tricouri spălăcite de ani, pe care le purta din adolescenţă, şi cu o mutră de parcă şi-ar fi dorit să fie oriunde altundeva. Dacă proceda aşa pentru a-i face în ciudă fratelui său, faptul regretabil cu adevărat, simţea Maria-Grazia, era că fratele său, preocupat de existenţa lui ce se desfăşura la peste trei mii de kilometri depărtare, nu părea să observe nimic. Acum, fără să-i fi prevenit cumva, Sergio păşi cu o fată în bar şi se opri cu ea în faţa lor, informându-şi părinţii şi clienţii prezenţi:

— Mami, tati, ea e Pamela.

Îngrijită, mititică, remarcă mulţumită Maria-Grazia, cu un păr roşu vopsit, care-i stătea lipit de cap ca o cască de înot, tânăra mărunţică stătea în faţa lor şi repeta „*Buongiorno, piacere*“, iarăşi şi iarăşi, fiindcă acestea erau singurele cuvinte pe care le ştia.

— Eşti americancă? o întrebă Maria-Grazia.

— Nu, nu, englezoaică.

— Eu şi Pamela suntem împreună de ceva vreme, anunţă Sergio, de parcă tocmai îşi amintise acest detaliu, şi o să avem un copil.

Acestea fiind zise, o explozie de bucurie cuprinse Casa de la Marginea Nopţii. Clienţii vârstnici ar fi salutat încântaţi orice apariţie de sex feminin, fie ea capră sau *riccio di mare* – asta ştia prea bine Maria-Grazia –, dar, oricum, fata era fermecătoare. Un pic copleşită de primirea care i se făcuse, acceptă să fie aşezată la cea mai bună masă, unde o tratară cu chifteluţe de orez şi îi oferiră flori. Între timp, Maria-Grazia îl studia pe fiul ei aflat în cealaltă parte a barului şi îl văzu pentru prima oară radiind de fericire, bucuros, cu umerii drepţi, nu gârbovit şi resemnat, cum fusese mereu de când era copil.

*

Dar curând apărură şi problemele. Pamela voia să nască în Anglia. Acesta fusese primul dezacord pe care Maria-Grazia îl surprinsese între cei doi tineri. Apoi urmaseră şi alte divergenţe. De ce Sergio nu trimisese cereri pentru locuri de muncă la Londra, aşa cum promisese? De ce vorbea cu copilaşul doar în italiană? Unde erau banii pentru biletele de avion ca să meargă acasă?

„Acasă“ pentru fată însemna Anglia. Maria-Grazia auzea aceste certuri purtate pe şoptite, dar cu năduf şi îşi făcea griji pentru fiul ei.

Sergio o iubea pe Pamela. Maria-Grazia era sigură de asta, fiindcă îi văzuse

când intraseră în bar în acea zi din martie, purtând în priviri lumina benefică a sentimentelor lor, la fel ca ea şi Robert odinioară. Sergio păstrase câtva timp această străluminare interioară, transpusă pe chipul lui prelung într-o seninătate tinerească, în timp ce se avânta în noi proiecte pentru bar: instalarea unui televizor mai mare, sistematizarea situaţiei contabile din ultima jumătate de veac, repararea dalelor crăpate din pardoseala verandei. Şi, în sinea lor, ea şi Robert se bucuraseră şi ei la început. Sergio rămăsese cantonat prea mult timp în acea stranie şi obscură poziţie dintre copilărie şi maturitate, care în Castellamare putea să se prelungească la infinit, făcând din el, în ochii tuturor, un flăcău tomnatic. Maria-Grazia ştia ce clevetea lumea despre el: un bărbat de peste treizeci de ani care continua să doarmă în odaia lui din copilărie, care continua să mănânce din ce-i gătea maică-sa – risotto şi *melanzane* coapte, care purta aceleaşi vechituri de haine din şcoală şi umbla cu amicii lui din copilărie: Nunzio, fiul brutarului; băiatul Valeriei, Peppe, care ţinea prăvălia cu obiecte casnice; Calogero, avocatul. Toţi aceştia erau în continuare nişte copii, potrivit criteriilor din Castellamare, împotmoliţi în rigorile unor afaceri de familie, suportând mustrările bunicilor şi bârfele jucătorilor vârstnici de *scopa*, riscând scandaluri de săptămâni întregi dacă se întâmpla ca vreunul dintre ei să aducă acasă vreo fată. De aceea, englezoaica, Pamela, li se păruse iniţial tuturor ca un fel de eliberare. Din câte ştia Maria-Grazia, singura modalitate de a scăpa dintr-o asemenea situaţie era să te însori, să faci bani sau să pleci de pe insulă.

Dar începuse să aibă unele îndoieli când, la scurt timp după nuntă, Sergio le spusese povestea dragostei lor.

— Noi ne ştiam deja, strigă el exuberant, turnând prea mult vin în paharele tuturor. De când eram copii. Nu v-am mai spus asta, mami, tati, *zia* Concetta. Ne-am cunoscut în 1965.

— Cum aşa? întrebă Robert, înclinând capul înspre Pamela, care râdea radioasă, însă tot Sergio răspunse.

— Pamela a fost aici când era mică. A venit cu părinţii într-o vacanţă.

Pe urmă, Sergio le povesti cum se reîntâlniseră ei, vara trecută, pe fâşia de nisip din faţa somptuosului hotel al contelui.

Sergio obişnuia să înoate în fiecare duminică, dimineaţa devreme, pornind de pe stâncile din faţa plajei împrejmuite de la poalele hotelului clădit de conte. În acea dimineaţă, sosise un pic înaintea celorlalţi. Îşi lăsase bicicleta lângă chei, cum făcea întotdeauna, şi alergase pe pietrele fierbinţi, scoţându-şi din mers pantofii, jeanşii şi tricoul spălăcit, cu găuri la subsuori – pe care Maria-Grazia

încerca mereu să i-l arunce la gunoi –, rămânând doar cu chiloţii de baie, în aerul fierbinte al mării, gata să plonjeze în apă. Abia atunci, cu un sentiment de jenă profundă, sesizase că, imediat alături, pe un şezlong de plastic, plângea o tânără.

Pamela, aprobând din cap, râzând un pic acum, confirmă această relatare.

— Tocmai divorţasem. Venisem într-o mică vacanţă. Mai fusesem aici în copilărie, cu părinţii mei, şi am ţinut minte insula.

Sergio făcuse singurul lucru onorabil care se putea face într-o asemenea situaţie: îşi pusese la loc cămaşa, jeanşii, se încheiase la curea, se aşezase lângă străină şi căutase să o consoleze.

— Un adevărat gentleman, spuse Pamela în engleză. M-a întrebat când am mai vizitat insula, şi eu i-am spus că în 1965, cu mama şi tata.

— Eu aveam unsprezece ani pe atunci, interveni Sergio. Şi ea mi-a zis că avea tot cam unsprezece, iar pe urmă am întrebat-o cum o cheamă, şi ea mi-a spus că numele ei e Pamela.

Atunci le povesti cum îi revenise totul în minte, ca o viziune: Pamela, într-un costum de baie roz, plonjând sub valuri şi ieşind la suprafaţă şiroind de apa mării; Pamela, care fusese acolo când un siroco venise peste insulă, iar ei se duseseră la grote.

— Care Pamela? întrebă Concetta, care nu ştia povestea.

— Cum, nu ţii minte, *zia*?! se miră Sergio. Fata cu care am înotat noi, în ziua când era să se înece Giuseppino.

Povestea aceasta o tulburase pe Maria-Grazia, deşi n-ar fi ştiut să spună de ce. I se părea însă că fiul ei dădea prea multă importanţă acestei coincidenţe.

— Care Pamela? întrebase şi Giuseppino, pretinzând că nici n-ar fi avut habar de vreun înger într-un costum de baie roz.

Când Sergio îl anunţase că urma să aibă un copil, Giuseppino, la celălalt capăt al firului, amuţise complet. El şi soţia lui nu putuseră să aibă copii, asta ştia prea bine Maria-Grazia.

— Felicitări, rostise el în engleză, dar nimic altceva.

La început, totul mersese bine. Apoi Sergio, în acele zile de primăvară timpurie răvăşite de furtuni, încercase să vorbească din nou cu soţia lui despre siroco, despre costumul de baie roz şi tunelul prin stânci. Acum, se părea, pe Pamela nu o mai interesau miracolele.

— De ce crezi tu că ar conta, de fapt, dacă s-a întâmplat sau nu aşa? găsi ea de spus.

— Dar, Pam, tu nu mai ţii minte?

— Când a fost asta? întrebă Pamela. La începutul sau la sfârşitul verii?

Sergio presupusese întotdeauna că întâmplarea de-atunci fusese pentru ea, la fel cum rămăsese şi pentru el de-a lungul anilor, ca un moment de o însemnătate deosebită.

— Cu o zi înainte de Sant'Agata, zise el. În 1965.

Pamela abia dacă asculta.

— Nu ştiu. Mergeam în fiecare an în diferite locuri de pe coasta Mediteranei, toate se amestecă în mintea mea. Probabil că eu am fost atunci, dacă spui tu, conchise ea, ridicând din umeri cu indiferenţă. Oricum, crezi că ar conta, în fond, dacă s-a întâmplat sau nu aşa?

Şi cum să-i spună el cât de mult conta dacă ea nu era adevărata Pamela? Era deja un pic iritată de insistenţa cu care o întreba aceste lucruri. În dorinţa disperată de a-i prezenta amănunţit cum fusese atunci, Sergio deveni incoerent.

— Nu ţii minte când am înotat prin tunel, când sufla sirocoul? Şi, gândeşte-te, care era şansa să te întâlnesc din nou?! Exact ca într-una dintre poveştile bunicului meu!

Dar, cu o furie inexplicabilă, Pamela şuieră printre dinţi:

— Mai termină odată cu poveştile tale! Voi, Esposito ăştia, şi afurisitele voastre de poveşti! Bineînţeles că nu eu am fost atunci!

Erau faţă în faţă acum, pe întuneric, în camera copilăriei lui.

— Nici măcar nu aveam unsprezece ani în 1965. Nu se poate să nu ştii asta. Ea era cea care îl asalta cu vorbe acum, în timp ce el zăcea amuţit, năucit. În vara anului 1965, *eu* aveam şaisprezece ani, Sergio. Nici măcar n-am fost aici pe insulă. Nu aveam cum să ne fi întâlnit. *Ştii* bine asta! Încetează cu copilăriile astea. Am completat amândoi un formular pentru căsătorie, cu datele noastre de naştere.

— Şi-atunci de ce te-ai pretat la aşa ceva? Dacă totul era atât de ridicol în ochii tăi?

— Mi s-a părut *măgulitor*! Sergio, strigă Pamela, ce Dumnezeu, nu pricepi?! Tu pretindeai că aş fi cu cinci ani mai tânără decât sunt în realitate. Nu mi-am imaginat că ai putea crede asta cu adevărat! De fapt, nici tu nu credeai, nu-i aşa?

Sergio se simţea ca naufragiat undeva, iremediabil pierdut; nu mai ştia ce să spună. Era problema copilaşului, îi mărturisi el mamei lui, şi în afară de asta, chiar mai avea vreo importanţă dacă ea era sau nu adevărata Pamela?! Nu, aveau să se căsătorească oricum.

Iar Pamela, în săptămânile acelea, încă îl mai iubea. În fotografia lor de nuntă,

în care apăreau în faţa oficiului de stare civilă din Siracuza, în acea dimineaţă umedă de aprilie, după o ceremonie de douăzeci de minute, cu Maria-Grazia şi Robert pe post de martori, căpşorul ei cu păr roşu vopsit ieşea dintr-o volbură de organdi alb, rezemându-se afectuos pe umărul lui Sergio. Mai mult chiar, când se întorseseră din scurta lor lună de miere petrecută pe continent, acceptase ca Maria-Grazia să o înveţe să prepare limoncello, cu alcool, zahăr şi lămâi din pomul din curte, iar Maria-Grazia, privind cum fata amesteca în lichidul tulbure, se lăsase cuprinsă de o mare tandreţe pentru această noră neaşteptată a ei.

Toate astea se schimbaseră odată cu venirea toamnei. Maria- Grazia vedea acum că Pamela îşi dorea să meargă acasă.

— Ne trebuie o casă a noastră, o auzi ea şoptind. Nu e suficient spaţiu aici.

Iar Sergio, umil, înţelegând-o greşit: „Dar, iubito, sunt o mulţime de camere".

Maria-Grazia înclina să-i dea dreptate fetei. Căci cum să nu se simtă descurajată de inefabilul miros al copilăriei din dormitorul lui Sergio, de zgomotul din bar pătrunzând de jos prin fereastra deschisă, când ei se retrăgeau la etaj împreună în serile calde de vară? În sinea ei, recunoştea că Sergio trebuia să plece cu fata în Anglia, altminteri risca să o piardă.

Acum, pe măsură ce situaţia se tensiona, căsătoria lor părea tot mai mult o soluţie disperată, mariajul dintre două singurătăţi separate.

— Mergi în Anglia, îl îndemnase Maria-Grazia pe fiul ei. Du-o măcar într-o vizită acolo. Fă cunoştinţă cu familia ei.

Dar Sergio, nehotărât, nu rezervase biletele de călătorie. Încercase să vorbească la telefon cu familia ei. Însă Sergio constatase că era incoerent în engleză când trebuia să comunice cu aceşti străini – incredibil, dar nu-i veneau în minte nici cele mai elementare noţiuni, bâjbâind penibil, recurgând la perifraze, când ar fi putut folosi termenul propriu, care îi scăpa însă în acele momente, bălmăjind de parcă nici n-ar fi fost englez! Întotdeauna vorbise englezeşte fără probleme cu tatăl şi fratele său. Dar acum Maria-Grazia înţelegea că Sergio se agăţa de insulă, că o formidabilă încăpăţânare încolţise în el la gândul de a fi nevoit să plece.

— Se comportă ca un copil, îi şopti ea furioasă lui Robert în seara aceea. Dacă ea vrea să trăiască în Anglia, trebuie să o lase. Ce, parcă tu n-ai bătut atâta drum până aici pentru mine?!

În această privinţă, Robert – care se întorsese pentru Maria- Grazia, dar şi fiindcă niciodată nu fusese în stare să-şi imagineze că ar fi putut îndrăgi vreun alt loc în afară de Castellamare – avea păreri împărţite. Maria-Grazia, la fel, dacă ar

fi fost să fie sinceră, se simţea un pic speriată la gândul unei ţări străine unde nu auzeai foşnetul mării, nici greierii, un tărâm alcătuit din negru şi alb. Dar ar putea merge în vizită la el acolo, şi la nepoţi, şi la Giuseppino, şi, poate, dacă s-ar afla amândoi pe aceeaşi insulă, din nou, cei doi fraţi ar găsi în cele din urmă modalitatea de a se împăca. Până şi muşteriii din bar remarcaseră că englezoaica, soţia lui Sergio Esposito, era tot mai nemulţumită. Între timp, în acea toamnă, Sergio îşi reluă cu o vigoare reînnoită vechile lui preocupări: turna cafeaua, făcea prăjiturile, la sfârşitul fiecărei seri aduna lirele pătate de mâinile oamenilor pe tejgheaua de sub fotografia bunicului său Amedeo – cu pretextul de a economisi bani pentru biletele de drum în Anglia. Dar în realitate făcea asta din dragoste, după cum ştia prea bine mama lui. Maria-Grazia simţea că nimic nu l-ar mai fi putut convinge acum să renunţe la acest mod de viaţă. Fiindcă, în cele din urmă, Sergio părea să fi ajuns, cu şaptesprezece ani prea târziu, la concluzia că locul lui era pe această insulă.

Maria-Grazia ţinea neapărat ca problema ipotecii barului să fie rezolvată cât mai curând cu putinţă, dacă Sergio urma să plece înainte de decembrie, când copilul trebuia să vină pe lume. Mai era încă de achitat jumătate din sumă, plus dobânda – trei milioane de lire: zece mii de cafele, conform ratei de profit actuale a barului, cum se exprima ea, străduindu-se să-l facă să înţeleagă; opt mii de chifteluţe cu orez. Fluxul de turişti, care fusese constant în ultimii douăzeci de ani, începuse să scadă. Numărul de vizitatori veniţi la hotel în acel an fusese sub nivelul aşteptărilor; în septembrie, plecaseră deja toţi. Şantierul arheologic era închis pe timpul iernii, amfiteatrul fusese acoperit cu prelate negre. Gardurile din jurul grotelor de lângă mare fuseseră răvăşite de furtunile de la începutul toamnei, unele dintre ele căzând complet. Anul acesta nimeni nu se mai sinchisi să le repare, din moment ce nu veneau vizitatori care să mai achite taxa de intrare de două mii de lire, cel puţin până la primăvară, şi asta cu voia lui Dumnezeu şi a Sfintei Agata. Adolescenţii colonizaseră grotele cu bicicletele lor şi cu ceea ce Concetta numea „cutiile alea americane bubuitoare“. Catacombele redeveniră un loc bântuit de mare. Totuşi, s-ar fi zis că lui Sergio i se părea un lucru simplu să achite datoria, un lucru de mică însemnătate. Şi, i se destăinui el optimist mamei lui, poate că, până ajungeau să dea toţi banii înapoi, Pamela avea să înceapă şi ea să îndrăgească insula şi barul.

Giuseppino nu venise la nunta lui Sergio. În schimb, ca o consolare, le trimise un cec de două milioane de lire ca să reamenajeze Casa de la Marginea Nopţii.

Apa începuse să curgă prin acoperiş, prin aceleaşi locuri ca întotdeauna.

Maria-Grazia le telefonă constructorilor Tonino şi ’Ncilino, rugându-i să vină să-l repare.

— N-ai vrea să încasezi cecul ăsta de la fratele tău? îl întrebă ea pe Sergio.

În acelaşi timp, Pamela îl pisa cu năduf:

— Stinge restul ipotecii cu cecul ăsta, ca să scapi de obligaţiile băneşti şi să putem pleca în Anglia, înainte de naşterea copilului!

Cecul rămase neatins pe noptiera lui Sergio timp de câteva săptămâni. Cum să le fi explicat el tuturor că încă se simţea într-o poziţie de inferioritate faţă de fratele lui? Giuseppino trimitea cu regularitate cecuri pentru a menţine barul pe linia de plutire, pentru a acoperi costurile de reamenajare şi renovare. Giuseppino dăduse banii pentru noua furgonetă cu trei roţi, care înlocuise acea veche Ape care stătea acum în *piazza*, fiind folosită pentru a căra ţigările şi cutiile cu cafea aduse de pe continent. Giuseppino dăduse banii pentru cea de-a doua masă de fotbal, pentru cel mai nou televizor. Dar, de şaptesprezece ani, barul nu mai era al lui Giuseppino, cum nu era nici acum.

Lucrările la bar începură în a doua săptămână din octombrie. La o săptămână după aceea, când constructorii Tonino şi ’Ncilino scoseseră jumătate din ţiglele de pe acoperiş, Sergio rupse în bucăţi cecul de la fratele lui şi îl aruncă în mare. Era decis să achite el costurile reparaţiei. Izbutise în trecut să scoată profit de pe urma barului, iar acum era decis să facă la fel.

Faptul că Giuseppino nu remarcase niciodată că cecul nu fusese încasat era pentru Sergio o dovadă a marii averi a fratelui său, dar şi a nepăsării lui.

Pe insulă, Giuseppino devenise în lipsă un fel de celebritate, un lucru pentru care Sergio încerca să nu se enerveze. Întotdeauna Giuseppino conta, Giuseppino în sus, Giuseppino în jos, de dimineaţa până seara în bar, sau oricum aşa avea Sergio senzaţia. În urmă cu doi ani, măcelarul şi nevasta lui fuseseră într-o excursie organizată la Londra. După ce vizitaseră Buckingham Palace, făcuseră un ocol, înainte de a se întoarce la hotel, special pentru a vedea apartamentul lui Giuseppino. Măcelarul venise cu câteva fotografii cu aspect granulos, înfăţişând complexul rezidenţial împrejmuit pe care îl pozase din spatele unui container. Într-o fotografie, se vedea şi Giuseppino, foarte înceţoşat şi miniatural, urcându-se într-una dintre maşinile lui. În alta, era prinsă întreaga clădire, identificată simplu, pe verso, drept „casa lui Giuseppino“. Aceste poze erau încă scoase la iveală şi studiate minuţios în bar atunci când alte noutăţi întârziau să apară.

— Şi când te gândeşti, se minună Agata-pescăriţa adresându-i-se lui Sergio, că frate-tău a făcut atâta bănet ghicind viitorul. Milioane de lire, doar din

prezicerea viitorului. Păi, şi Onofria, strămătuşa Concettei, se îndeletnicea cu asta, folosind un pachet de cărţi de *tarocco*, dar nimeni nu i-a dat vreodată atâţia bani. Bineînţeles, adăugă Agata-pescăriţa, asta era şi din cauză că nu se prea pricepea. Dar, oricum, când te gândeşti cum a făcut frate-tău avere ghicind viitorul oamenilor, milioane de lire, e extraordinar!

— Nu *ghicindu-le* oamenilor viitorul, preciză Sergio. Ci *vânzându-le* oamenilor nişte *futures* [37]. Este cu totul altceva, spuse el, fără să-i fie nici lui prea clar cum funcţiona. Este ceva legat de finanţe. Valori mobiliare. Piaţa de capital şi acţiuni. Dar Sergio ştia că activitatea lui Giuseppino ţinea cumva şi de case, ori ăsta fusese doar un proiect colateral? Cred că vinde contracte pentru case care nu au fost construite deocamdată, încheie el, fără să fi lămurit pe nimeni.

37. *Future* – viitor, *futures* – contract de vânzare la termen.

Potrivit zvonului preferat în Castellamare, Giuseppino era un celebru ghicitor.

— Şi, mă rog, matale ce vei face în Anglia, *signor* Sergio, când vei pleca acolo cu soţia ta? întrebă Bepe barcagiul. Vei vinde şi tu oamenilor un viitor? Sau vei fi proprietar de bancă, la fel ca *il conte*? Există tot felul de slujbe bune într-un loc mare ca Londra.

— Mie mi-ar fi plăcut să fiu bibliotecar, recunoscu Sergio.

Slujba aceasta, la care Sergio râvnea încă de când citise prima oară caietul cu poveşti al bunicului său, stârni entuziasmul lui Bepe.

— Bibliotecar! exclamă el. Ce slujbă minunată, o slujbă foarte bună! Păi, sigur, toată lumea are nevoie de cărţi.

Bătrânii jucători de *scopa* încuviinţară la unison – da, da, cu toţii aveau nevoie de cărţi.

— Dar nu-i nevoie să pleci în oraşe fanteziste, ca Londra sau *Parigi*, ca să fii bibliotecar, decretă Bepe. Poţi face asta foarte bine şi aici.

Bepe avea o pasiune pentru literatură. Fiecare carte de pe insulă trebuia să fie comandată la Siracuza, de unde venea în Castellamare pe feribotul lui. Când expedierea era întârziată, Bepe deschidea pachetele şi citea fiecare carte, având grijă să nu le strice cotorul. Romane de dragoste, cronici de familie, cărţi poliţiste. Toţi locuitorii insulei erau ahtiaţi după ele. Şi nimeni nu-l putea învinovăţi în vreun fel pentru că le citea, fiindcă Bepe avea grijă să păstreze hârtia maro în care fuseseră împachetate, învelindu-le frumos la loc înainte de a le livra destinatarilor. Însă o bibliotecă ar fi fost mai bună.

— De ce să nu fii bibliotecar aici, în Castellamare? continuă Bepe. Noi n-am

avut niciodată un bibliotecar. Ai putea să transporţi cărţile pe insulă de colo-colo într-o furgonetă. Sau să le ţii aici în bar, de unde oamenii să le ia cu împrumut. Cinci mii de lire cititul unei cărţi, mai adăugă el, întreprinzător. Sau să percepi lunar o taxă de membru. În felul ăsta, şi cei mai mari *idioti* de pe insulă vor veni să se înscrie, de teamă să nu pară nişte tâmpiţi în ochii vecinilor lor, iar jumătate dintre clienţii tăi nici măcar nu vor împrumuta vreo carte, ceea ce înseamnă că tu vei ajunge să te îmbogăţeşti.

— Nimănui nu-i trebuie o bibliotecă, ripostă Sergio.

Însă bătrânii jucători de *scopa* scuturară din cap auzind asta.

— Orice oraş are nevoie de o bibliotecă publică, repetă Bepe. Ştii ce? Te împrumut eu cu bani ca să demarezi afacerea, dacă mă faci şi pe mine acţionar.

— Trebuie să discut cu soţia mea, murmură Sergio. Ea nu vrea să rămână aici pe termen lung.

— Ce-nseamnă „pe termen lung“? Poţi să te ocupi de bibliotecă timp de douăzeci-treizeci de ani, apoi să te retragi în Anglia când copilul va fi om în toată firea – o faci fericită în felul ăsta.

Şi Bepe extrase un teanc de bancnote din buzunarul de la spate şi le puse pe tejghea.

A doua zi, îi aduse lui Sergio un catalog de la o librărie de pe continent, pus cu grijă într-o pungă de plastic cu fermoar, pentru congelator, ca să îl ferească de umezeala marină.

— Uite, zise el. Poţi alege de-aici toate cărţile, iar eu ţi le aduc cu bacul. Păi, Sergio, doar tu ai fost cel care a modernizat ultima oară barul acesta. Tu ai instalat primul televizor şi prima masă de fotbal. Toţi ţin minte lucrul ăsta.

În momentul acela, ceva se clinti în sufletul lui Sergio, care îşi aminti cum, mânat de ambiţie pentru prima oară în viaţă de plecarea fratelui său, muncise toată noaptea ca să monteze cu şurubelniţa în mână prima masă de fotbal, sau cum se urcase pe o scară mobilă ca să supravegheze ridicarea firmei de neon. De ce nu şi o bibliotecă, atunci? Şi poate că, până ca biblioteca publică să fie pusă la punct, Pamela va fi ajuns şi ea să îndrăgească această insulă.

— E bună ideea de a înfiinţa o bibliotecă, spuse Maria-Grazia, descoperind cu încântare, deşi nu se aştepta, că, până la urmă, fiul ei era un om de afaceri. Dar trebuie să obţii întâi acordul Pamelei.

— Studiază tu cataloagele, te rog, îi zise Sergio. În felul ăsta, n-o să mai pară că a fost doar ideea mea.

Maria-Grazia, fără să fie convinsă că proceda bine, acceptă.

— Am putea să luăm nişte cărţi cu poveşti populare pentru copii, spuse ea, întorcând paginile catalogului. Şi nişte cărţi siciliene – *Il Gattopardo*. Pirandello. Cărţi englezeşti şi cărţi de istorie. Vom întocmi o listă.

Sergio şi Maria-Grazia stătură până târziu în seara aceea, parcurgând paginile catalogului, iar a doua zi comandară două sute de cărţi. Le aranjară în partea din spate a barului, sub fotografia pătată a lui Amedeo. Astfel, firma lor deveni Casa de la Marginea Nopţii şi Bibliotecă Publică: abonament de membru – o mie de lire. În prima zi, veniră să se înscrie cincizeci de localnici. Până la sfârşitul lunii, Bepe îşi primi înapoi banii pentru primele două sute de cărţi.

— Cât ai de gând să mă mai ţii aici? urlă furioasă Pamela în seara aceea. Urma să plecăm în Anglia. Copilul trebuie să se nască peste opt săptămâni!

Sergio încercă să o înduplece.

— Aş putea ameliora cifra de afaceri, dacă tot sunt aici. Biblioteca va începe să aducă bani, pe care îi putem folosi cum vrem noi; bilete de avion spre Anglia…

— Dacă aşa consideri tu, zise ea, ai la dispoziţie o lună ca să cumperi biletele de călătorie. Dar nu mai putem să mergem cu avionul.

— Vom pleca de îndată ce totul va fi în ordine aici, insistă el. Nu pot fixa o dată pentru asta.

Pamela se îndepărtă, lipăind pe scări cu sandalele pe care continua să le poarte din vară.

Seara, plânse când vorbi la telefon cu mama ei, văicărindu-se pe nerăsuflate în engleză, în timp ce printre paraziţii de pe fir vocea maică-sii era amplificată jenant de ecoul din hol. „Vino acasă, draga mea. Părăseşte-l. Niciodată nu mi s-a părut omul potrivit pentru tine. Întoarce-te acasă.“

*

Naşterea ar fi trebuit să aibă loc la sfârşitul anului, dar copilul veni pe lume în a doua săptămână din noiembrie. În acea dimineaţă, Maria-Grazia patrula neliniştită între uşa cu anunţul *Chiuso* şi bucătărie, unde Pamela stătea în picioare aplecată peste un scaun, chinuită de durerile facerii. Maria-Grazia se foia prin casă, ba înainte, ba înapoi, aşteptând să vină doctoriţa. Sergio era în genunchi în faţa Pamelei, masându-i spinarea, mângâindu-i braţele fierbinţi.

— O să vină doctoriţa, o încuraja Sergio. E pe drum.

Dedesubt, la poalele mărăcinişului răvăşit de vânt, marea era sălbatică, arătându-şi talazurile înspumate.

— Feribotul nu va putea răzbi printre valuri ca să aducă doctoriţa la timp, îi spuse agitată Maria-Grazia lui Robert, ascunsă în spatele draperiei de la bar. Iar copilaşul se va naşte înainte de termen, la fel cum s-a întâmplat întotdeauna cu toţi copiii Esposito, indiferent ce-am face noi ca să împiedicăm acest lucru.

— Nu, *cara*, spuse Robert. Uite, a ajuns.

Într-adevăr, în cele din urmă ajunse şi doctoriţa, alergând cu sufletul la gură prin vijelia de-afară, cu geanta de medic şi cu un mic defibrilator electric pentru cazuri de urgenţă, urmată de moaşă. Fiica lui Sergio, Maddalena, se născu peste un ceas, venind pe lume năvalnic, la fel ca bunica ei, între zidurile Casei de la Marginea Nopţii.

V
Corabia sfărâmată
1990–2009

Trăiau odată doi bătrâni care erau foarte devotaţi Sfintei Agata. În fiecare an, sărbătoreau cum se cuvine ziua dedicată ei. Nu aveau bani, dar aveau un nepoţel pe care îl iubeau mai mult decât orice pe lume. Într-un an însă, după o recoltă proastă, s-au trezit lefteri şi fără nimic de vânzare pentru a putea cinsti sărbătoarea sfintei. Prin urmare, s-au decis să-l ducă pe băieţel peste mări şi ţări, ca să-l vândă unui împărat străin, pentru a căpăta câteva parale şi a fi siguri că nepotul lor urma să aibă şansa de a se bucura de un trai mai îmbelşugat. Împăratul le-a oferit o sută de galbeni şi l-a luat pe băieţel la el.

Băieţelul, 'Ncilino, a crescut în palatul împăratului, alături de fiica acestuia, iar în scurt timp fata s-a îndrăgostit de el. Împăratul, văzând asta, s-a întunecat de supărare, fiindcă nu voia să-şi cunune fata cu un tânăr fără o para chioară, venit dintr-o insulă de la marginea lumii cunoscute, aşa că a hotărât să se descotorosească de el.

Când băiatul avea optsprezece ani, împăratul i-a spus: „Uite ce e, 'Ncilino, te voi trimite într-o expediţie temerară, pentru care ai la dispoziţie o zi şi o noapte ca să îţi încarci corabia“. Pe urmă, împăratul a scos la iveală cea mai veche corabie a lui, plină toată de găuri, şi i-a dat-o lui 'Ncilino să navigheze cu ea.

În dimineaţa următoare, 'Ncilino a pornit în călătorie. Dar nici n-a ajuns el bine în largul mării, când corabia a început să ia apă şi să se scufunde. 'Ncilino plângea. „Săraca bunica, săracul bunicul“, se jelea el. „Biata mea insulă, pe care nu o voi mai revedea niciodată.“ Dar atunci s-a gândit la sfânta pe care bunica şi bunicul lui o cinstiseră dintotdeauna. Cu siguranţă sfânta aceasta era plină de slavă şi putere, din moment ce ei aleseseră să-l vândă pe el, fiinţa la care ţineau cel mai mult pe lume, ca să o poată onora. Băiatul a decis să îi ceară sfintei să îl salveze. „Iubită Sant' Agata, ajută-mă, te rog!“ striga el.

Şi-atunci, pe neaşteptate, sfânta s-a ivit într-o corabie făurită toată din aur, l-a ridicat în aer pe 'Ncilino şi l-a purtat prin văzduh, departe, până pe insulă, unde bătrânii lui bunici aşteptau să-l întâmpine şi de unde nu avea să mai plece niciodată.

O poveste pe care am auzit-o de multe ori, în versiuni diferite, şi care pare să-şi afle obârşia într-o legendă despre Sfântul Mihail, provenită din vestul Siciliei. Această versiune mi-a fost povestită de Agata-pescăriţa prin 1970.

1

Fetiţa Maddalena a fost cea care, până la urmă, a readus barul în mâinile Mariei-Grazia.

Sfârşitul anului fusese furtunos, dominat de tulburare. Fiindcă Sergio şi soţia lui nu reuşiseră să ajungă la vreo înţelegere, iar acum apăruseră probleme mai grave, mai sumbre. În săptămânile de după naşterea copilului, Pamela obişnuia să şadă pe verandă în bătaia vântului, privind în direcţia în care se afla Anglia. În braţele ei era pruncul, Maddalena, cu ochii holbaţi la cer. Chiar şi atunci când accepta să stea în bucătărie cu rudele ei prin alianţă, Pamela se instala intenţionat mai departe de Sergio, ţinând fetiţa la sân, dar fără să o încurajeze în vreun fel să sugă mai bine. Adesea, fetiţa era neglijată. Atunci, Maria- Grazia lua copila în braţe şi îi cânta „*Ambara*-bà, *cic*-cì, *coc*-cò!“, refrenul pe care tatăl ei, Amedeo, i-l fredonase când era mică. Sau Robert îi cânta cântecele de leagăn englezeşti, cu versuri ciudate, fără noimă: „Pat-a-cake, pat- a-cake“ şi „Rock- a-bye baby“. Fetiţa se însenina la faţă, zâmbind minunat, ca şi cum ar fi recunoscut refrenele. Se întorceau toţi spre Lena ca spre un foc strălucitor, hrănindu-se din alinarea pe care le-o aducea fetiţa, făcându-i să mai uite astfel de necazul care plana apăsător deasupra casei lor.

Înainte de Crăciun, Maria-Grazia era atât de îngrijorată din cauza bietei Pamela, încât o chemă pe Concetta din casa ei albastră cu portocali. În timp ce Enzo o distra pe micuţa Maddalena, Maria-Grazia şi Concetta o luară pe Pamela din colţul ei întunecos şi o puseră să pregătească împreună cu ele chifteluţe de orez pentru masa din ajunul Crăciunului. Maria-Grazia îi dărui în avans o brăţară cu perle, care fusese cândva a Pinei, iar când Maria-Grazia i-o prinse la încheietura mâinii, ochii Pamelei se umplură de lacrimi în faţa acestei neaşteptate dovezi de bunătate.

— Anglia foarte frumoasă de Crăciun, spuse Concetta. Anglia îmi place. Frumoasă ţară. Kensington Gardens Park. Regina Elisabeta. Da?

Pamela, înlăcrimată, le spuse că ea nu era învăţată cu singurătatea de-aici, nici cu praful şi toate legumele astea, farfurii peste farfurii de legume acoperite cu

ulei şi sare, pe care era obligată să le mănânce în fiecare seară; le spuse că nu suporta pisicile vagaboande, care încolţeau feroce căruciorul Maddalenei când se plimbau pe insulă, nu-i plăcea dialectul insulei, pe care nu-l înţelegea – deşi *se căznise* să înveţe italieneşte când se măritase cu Sergio! Imediat, vocea ei deveni tânguitoare şi insistentă, descătuşată, stârnită de compasiunea celor două femei mai în vârstă, într-un val imens de amărăciune.

— Adevărul este că urăsc să fiu aici… şi nu pot să am grijă de fetiţă… şi Sergio nu înţelege… Şi şopârlele astea pretutindeni, praful, soarele, şi atât de frig iarna… Nu cred că mi-a fost vreodată mai frig, nici chiar în Anglia… Şi toate bătrânele alea zgâindu-se la noi când trecem pe strada mare… N-o iubesc pe fetiţă… Nu-l mai iubesc pe Sergio…

— Îmi pare rău pentru legume, *cara*, rosti cu regret Maria- Grazia. Dacă ştiam, ţi-aş fi gătit mâncăruri englezeşti.

— Nu e asta, spuse plângând Pamela. Nu e asta!

— Depresie postnatală, decretă Concetta, pe un ton avizat, tăvălind chifteluţele în pesmet. Mama mea a avut problema asta, deşi nimeni nu a dat diagnosticul potrivit atunci, pe vremuri. Dar, dacă te consultă un doctor bun şi îţi prescrie ce trebuie, poate o să te simţi mai bine, *cara*. Iar bătrânele când se zgâiesc la voi, nu vă vor răul, să ştii. Şi nici mâţele, sunt timide de fapt. Dacă le goneşti cu poşeta, n-o să te mai agaseze niciodată. Se învaţă.

— Ştiu, ştiu, continuă să plângă Pamela. Dar nu suport să mai stau aici.

— Atunci trebuie să te duci în Anglia, îi zise Concetta. Ce-i în capul lui Sergio de nu te lasă să pleci?

Maria-Grazia îşi pusese aceeaşi întrebare de nenumărate ori.

— Uite ce e, Sergio, îi zise ea fiului ei în cele din urmă, la începutul noului an. Trebuie să discuţi cu nevasta ta într-un fel sau altul despre când urmează să vă mutaţi în Anglia.

Atunci, prea târziu, Sergio încercă să îndrepte lucrurile.

— Mai ai răbdare, Pam, şopti el, cuibărit la spatele ei, însă ea rămânea insensibilă la cuvintele lui. Lasă-mă încă o lună sau două.

Pamela pufni nervoasă din cauza îngustimii patului, trăgând de plapumă ba într-o parte, ba în cealaltă. Disperat, Sergio insistă, ca un copil supărat:

— Nu mă mai iubeşti?

— Nu pot să mai stau aici, zise ea într-un final. Asta e tot.

— Doar câteva luni încă.

— Dar tu n-o să vii niciodată cu mine în Anglia! Ăsta e adevărul, de fapt. N-o

să renunţi niciodată la insula asta nenorocită! Ai măcar curajul să recunoşti acest lucru în faţa mea!

— Nu pot, zise Sergio, simţind că i se strângea stomacul. Nu pot să plec, Pam. Îmi pare rău.

A doua zi dimineaţa, Sergio simţi când Pamela se ridică din pat, de lângă el; auzi când dădu drumul la apă în baie şi când închise robinetul, lăsând un ecou stins prin ţevi. Când mama lui veni să-l trezească mai târziu, feribotul lui Bepe plecase deja în cursă cu Pamela la bord. Soţia lui luase cu ea tot, în afară de fetiţă.

*

Nimeni nu se gândise la posibilitatea ca Pamela să plece fără copil. În seara aceea, Maddalena suferi cumplit din cauza colicilor; urlă îngrozitor, congestionată la faţă, dar nimic nu-i alină durerea. Maria-Grazia fu cea care luă în braţe trupuşorul moale al fetiţei. Închise barul, trase obloanele şi, ţinându-şi nepoţica la piept, se plimbă cu ea din cameră în cameră. Copila avea pleoape străvezii ca englezii şi urechi adorabil de mari. Şi totuşi, ochii ei erau tipici pentru Castellamare, ochi de o nuanţă opalescentă inefabilă, cu gene zbârlite care păreau nespus de catifelate, ca picioarele unei omizi. Maria-Grazia era uimită de dragostea pe care o simţea pentru această fetiţă.

— Pam va veni înapoi pentru ea, spuse Sergio. Şi atunci voi rezolva totul.

Dar dacă Pam nu mai venea înapoi? se întreba Maria-Grazia cu spaimă, dar şi cu speranţă în suflet. Nu era limpede că fetiţei îi pria pe insulă? Deja se făcuse durdulie, se bronzase un pic. Se hârjonea cu Enzo al Concettei şi încerca să prindă şopârlele cu mâna, când treceau pe zidul de deasupra pătuţului ei. Sunetele pe care începuse să le gângurească erau parţial englezeşti şi parţial în dialectul insulei, considera Maria-Grazia, remarcând cum fetiţa înclina capul ascultând cu aceeaşi atenţie când se vorbea ba într-o limbă, ba în cealaltă. În scurt timp, avea să savureze fascinată poveştile insulei, dacă-i va fi îngăduit să rămână aici, şi să alerge pe potecile abrupte cu Enzo şi cu ceilalţi copii, sau să plonjeze neînfricată în mare, sau să înveţe toate cântecele tânguitoare din Castellamare.

Îi era sortit să rămână pe insulă, de fapt, fiindcă Pamela nu se mai întoarse să o ia.

Când fetiţa se linişti în cele din urmă în acea primă noapte – lucrul acesta Maria-Grazia nu-l spuse nimănui, în afară de Robert –, Maria-Grazia se opri în

faţa fotografiei tatălui său, Amedeo, şi îşi jură să o protejeze pe Maddalena.

*

Aşadar, spre binele tuturor, Maria-Grazia îşi reluă vechiul ei post în spatele barului. În timp ce Sergio purta în braţe fetiţa care suferea de colici, plimbându-se cu ea dintr-o cameră în alta, iar Robert, la cererea soţiei lui, ataca haosul situaţiei contabile din ultimul deceniu, decis să pună ordine în socoteli acum, când trebuiau să se îngrijească de viitorul unui copil, Maria-Grazia preluă administrarea Casei de la Marginea Nopţii. Institui regula strictă de a pune lire în cutiuţa cu crucifix, în fiecare vineri, pentru a putea achita ipoteca mai repede, şi reorganiză conţinutul bibliotecii publice. De asemenea, înlocui vechea cafetieră care ajunsese să stropească în jur cu un aparat nou, care prepara cafea americană, caffè macchiato şi cappuccino dulce în nişte căni mari ca nişte castroane, fiindcă asta era ce doreau turiştii acum.

Adesea, Maria-Grazia reflecta că Lena se născuse purtând în sânge, pesemne, dragostea pentru acest loc, ca un efect secundar al faptului că întâmplarea făcuse să vină pe lume între zidurile casei. Fetiţa făcu primii paşi clătinându-se pe picioruşe printre mese şi scaune, adormea sub tejghea legănată de freamătul mării albastre şi de zăngănitul uşilor batante. Când începu să meargă bine şi să alerge, dădea buzna dintr-o cameră în alta, descoperind în casa lor veche tot felul de obiecte ciudate – forcepsul şi foarfecile chirurgicale ale lui Amedeo, medalia din război a unchiului Flavio, cu însemnele fasciste, protezele pentru picioare în care bunica ei fusese cândva ţintuită. Maria-Grazia luă protezele, cu amândouă mâinile, şi îi arătă Lenei cum se fixau pe picior. Îi spuse fetiţei povestea medaliei de război primite de Flavio, dar şi povestea decoraţiei lui Robert.

Aşezată lângă bunicul ei în bucătăria mare de piatră, Lena lustrui şi iar lustrui decoraţia cu o cârpă şi un pic de pastă de curăţat *Brasso*, până când chipul regelui George fu din nou strălucitor. Iar Robert, care nu mai vorbise niciodată despre asemenea lucruri din vara în care, ca să recâştige inima Mariei- Grazia, se apucase să-i povestească despre tinereţea lui, acceptă să discute un pic despre război.

— Mie de ce nu mi-ai spus niciodată aceste lucruri? îl întrebă Sergio când, intrând în cameră, îl auzi pe Robert istorisind cum se scufundase planorul. De ce nu mi-ai spus că săreai cu paraşuta din planoare sau că ai fost închis pe nedrept timp de trei ani?!

Şi Robert, clipind nedumerit, răspunse:

— N-am ştiut că te interesa să auzi toate astea.

O schimbare intervenise în atitudinea lui Sergio de când se născuse Maddalena. Când ieşise la lumină din ruinele mariajului său, nu mai era băiatul acela care crescuse, dar nu se maturizase, nu mai era veşnic nemulţumit. După plecarea Pamelei, aruncase la gunoi tricourile spălăcite rămase din tinereţe, iar când văduva Valeria îl împunsese zeflemitor cu degetul în burta cam mare într-o duminică după-amiază, Sergio se simţise profund jignit, după părerea mamei lui, ambiţionându-se să înoate în golf în fiecare dimineaţă, până când dădu jos toată grăsimea de pe abdomen. Nimeni nu ar fi putut să nu recunoască acum că Sergio devenise un bărbat sigur pe el, un bărbat care, deşi avea o căsnicie destrămată, iar simţul lui antreprenorial nu ar fi putut niciodată să egaleze perspicacitatea mamei lui în afaceri, era stăpânit în schimb de dorinţa arzătoare de a-şi face datoria de părinte. O învăţă pe fiica lui să citească şi o ducea la şcoală ţinând-o sus pe umeri, iar bătrânii jucători de *scopa* şi văduvele din Comitetul Sant'Agata încetară să-l mai numească *il ragazzo di Maria-Grazia*, băiatul Mariei-Grazia, spunându-i simplu „Sergio Esposito". Ba chiar – uneori – *signor*. Poate că acest copil, şi nu nevasta, fusese ceea ce îi lipsise lui în tot acel răstimp.

Căci ce lucru minunat era, se gândea Maria-Grazia, să ai un copil ca Maddalena în casă, atât de însetată de viitor şi totuşi atât de îndrăgostită de trecut. De pe foile fotocopiate, care erau tot ce le mai rămăsese lor din caietul cu poveşti al lui Amedeo, tatăl ei, Sergio, îi citea basmele fantastice ale lui Amedeo. Lena află de fata care se făcuse copac, se făcuse pasăre, se făcuse măr. Auzi despre uriaşii hăcuiţi în bucăţi; despre un demon pe nume Nas-de-Argint şi de un vrăjitor pe nume Trup-fără-Suflet; despre fraţii care îşi lipiseră la loc capetele retezate, folosind o pomadă magică; şi – dintr-o poveste puţin cunoscută, pe care Amedeo o aflase de la strămătuşa Concettei, Onofria, exact înainte ca aceasta să moară – despre un băiat căruia i se răsucise cumva capul cu faţa spre spate, şi care se speriase atât de rău când îşi văzuse propriul şezut, încât se prăbuşise mort la pământ. La această poveste, fetiţa se minună şi ţipă îngrozită.

Lena şi tăticul ei stăteau lungiţi în după-amiezile de iarnă printre rafturile bibliotecii, cufundaţi în lectură. Clienţii bibliotecii completau cereri de împrumut pe mici formulare roz, comandând de la Maria-Grazia romane de dragoste, cărţi poliţiste şi lungi epopei despre familii străine, măreţe, în care toţi aveau parcă acelaşi nume. Dar, deşi locuitorii vârstnici ai insulei devorau cu pasiune aceste cărţi, nici una dintre poveştile cu străini nu i se părea Lenei la fel de bună ca

legendele din Castellamare. Când avea vreo cinci ani, ştia pe de rost toate poveştile lui Amedeo. Cunoştea amănunţit, de asemenea, episoade aparţinând familiei sale, fiindcă Maria-Grazia avusese grijă să-i povestească nepoatei sale, de îndată ce se făcuse suficient de mare, cum fusese când unchiul Flavio se aruncase în mare ca să evadeze de pe insulă; cum unchii ei, unul câte unul, plecaseră la război. Îi spuse despre ziua când străbunicul ei, Amedeo, păşise prima oară pe insulă. Îi povesti despre gemenii născuţi din mame diferite; despre omul ieşit din mare; despre cum se războiau tot timpul tatăl ei şi *zio* Giuseppino. Ce rău îi părea Lenei că nu trăise pe vremea când toate aceste legende păşeau vii pe insulă – Gesuina, bătrânul Rizzu, părintele Ignazio, fantoma lui Pierino, învăţătoarea Pina, cu părul ei negru răsucit ca o funie groasă, şi Amedeo, cu caietul lui plin de poveşti! Pentru ea, spiritele lor pluteau şi acum pe potecile abrupte şi pe străduţe, la fel de reale ca prezenţa sfintei. Fiindcă, într-adevăr, insula i se părea vie, ca un loc unde pământul mustea de poveşti.

În ziua dinaintea sărbătorii de Sant'Agata, în anul când urma să împlinească şase ani, Lena scrise întreprinzătoare pe un carton *Museo dei Miracoli*, cu litere mari şi groase, şi aranjă câteva relicve de familie preţioase sub anunţ, pe verandă – cele două medalii de război, protezele pentru picioare, micul medalion de tinichea care sosise odată cu Amedeo la orfelinat, paginile fotocopiate din caietul cu poveşti.

— O mie de lire! zbiera Lena spre turişti, în engleză şi în italiană. O mie de lire ca să vedeţi minunăţiile insulei! O mie de lire ca să vedeţi Muzeul Miracolelor! Sau un dolar, indiferent ce aveţi la voi!

Enzo stătea în genunchi pe trotuar şi schiţa cu creta o reproducere a *Mona Lisei*, cum văzuse el că făcea un artist adevărat, când fusese în vizită la familia mamei lui, la Roma.

De fiecare dată când clienţii se opreau să se uite, Lena se ducea la ei spunându-le povestea relicvelor ei.

— Aceasta este decoraţia pe care bunicul meu, Robert, a primit-o de la guvernul englez, în timpul războiului, înainte ca avionul lui să fie doborât în mare… Medalia aceasta a primit-o unchiul meu de la Mussolini… Aceste foi alcătuiau caietul cu poveşti scrise de bunicul meu, pe vremea când era *medico condotto*… Acest rozariu norocos cu Sant'Agata e al meu…

Până la miezul nopţii, când cei doi copii adormiră sub masa pe care Lena improvizase muzeul, în acordurile vibrante ale unui *organetto*, ea şi Enzo strânseseră treizeci şi şapte de mii de lire, doi dolari şi o liră britanică. După asta,

repetară acţiunea în fiecare an.

Într-adevăr, s-ar fi zis că Lena era primul vlăstar din neamul Esposito care se născuse fără să-şi dorească să plece din Castellamare. În bar, bunica ei o lăsa să ducă tăvile rotunde cu emblema companiei de cafea, pe care ea le sălta deasupra capului, cu amândouă mâinile, ca să treacă printre mese. Cu un aer solemn, scria frumos comenzile pe un carneţel liniat, pe care îl primise ca premiu la şcoală. Robert o ducea cu furgoneta cu trei roţi la depozitul de mărfuri de pe continent, de unde se întorceau apoi cu feribotul lui Bepe cu maşina plină de ţigări, borcane de cafea şi de bomboane.

— Barul va fi al meu într-o bună zi? o întrebă ea pe bunica ei, când avea şase ani.

Maria-Grazia se gândea la ipoteca făcută la banca familiei d'Isantu, care devenise pentru ei o povară ce nu părea să se mai isprăvească.

— Da, zise ea. Bineînţeles.

*

Cu fiecare an care trecea, căpătau tot mai mult convingerea că Pamela nu avea să se mai întoarcă pentru a o lua pe Lena. Maria-Grazia o studiase cu atenţie pe nepoata ei, pentru a depista dacă nu era cumva afectată de această situaţie – fiindcă pentru copilă condiţiile nu fuseseră deloc propice la început, fetiţa având de-abia trei luni când mama ei plecase peste mări şi ţări. Lena însă părea un copil robust. Deşi încă de când era foarte mică îşi luase obiceiul de a se ţine după Maria-Grazia peste tot prin bar, o deprindere la care nu renunţase niciodată complet, Lena părea altminteri o persoană puternică. În afară de asta, îşi găsise nenumăraţi protectori pe insulă. Chiar şi de la muşteriii din bar avea parte de un tratament special: bătrânii jucători de *scopa*, printre picioarele cărora se jucase fără teama de a fi certată, încă de când era mică de tot, îi aduceau cioburi antice de lut şi monede găsite pe insulă, pe care să le pună în muzeul ei; văduvele din Comitetul Sant'Agata se rugau pentru ea în fiecare săptămână, împodobind-o cu zorzoane şi rozarii, de abia putea să le mai ducă; iar membrii Comitetului de Modernizare (care, fără ştirea Mariei-Grazia, juraseră să fie ocrotitorii fetiţei, chiar de la prima lor şedinţă de după plecarea Pamelei) îi raportau Mariei-Grazia la telefon fiecare pas pe care fetiţa îl făcea pe insulă. „Acum tocmai trece prin livada de măslini a familiei Mazzu“, susura pe furiş văduva Valeria, ca un detectiv. „Este groaznic de murdară de nisip, Maria-Grazia. Pune mâna pe ea şi fă-i imediat o baie.“ Sau: „A plecat de la şcoală spre casă“, îi raporta Agata-

pescăriţa, din căsuţa ei de sub vie. „Merge cu însufleţire ca o micuţă *santina*, Maria-Grazia, şi o să ajungă acasă în cel mult cinci minute.“ Cu atâta atenţie şi grijă, cum să nu crească şi să nu înflorească această fetiţă?

Dar, desigur, aşa cum avea să reflecteze Maria-Grazia în anii următori, nu avea nici un rost să te feliciţi pentru educaţia unui copil de zece ani, din moment ce majoritatea necazurilor adevărate vin abia mai târziu.

O dată pe an, la începutul verii, Lena era trimisă în Anglia ca să petreacă o lună împreună cu mama ei. Spre uşurarea Mariei- Grazia, Pamela părea să-şi fi revenit, la fel ca Sergio, de pe urma scurtului şi furtunosului lor mariaj. Lena avea doi frăţiori vitregi şi o cameră cu perdeluţe roz, doar pentru ea. Maria-Grazia ştia că, în fiecare an, Pamela spera ca Maddalena să decidă din proprie iniţiativă să rămână cu ea. Întotdeauna, timp de câteva săptămâni, urmau seri cu lungi convorbiri telefonice şi lacrimi din partea amândurora, după ce Lena venea înapoi acasă. Dar fata îi mărturisise Mariei-Grazia că la Londra o durea stomacul mereu şi dormea prost, ascultând zgomotul înăbuşit al traficului din Anglia, care i se părea ciudat, fiindcă nu auzea *motorini*, care să facă *„pâr-pâr-pâr“*, şi nici vuietul valurilor mării. Acesta era blestemul ei: să ducă dorul maică-sii tot anul, ca apoi să doarmă prost şi să-şi piardă pofta de mâncare, până ajungea înapoi pe insulă, unde putea să alerge printre cactuşi sau să plonjeze cu Enzo şi ceilalţi copii în marea înspumată. Şi aşa Lena ajunse să creadă că destinul ei era să rămână pe Castellamare şi să devină următorul proprietar al Casei de la Marginea Nopţii.

*

Prinsă de grijile conducerii barului în perioada dificilă a copilăriei şi adolescenţei Lenei, Maria-Grazia descoperi din nou că viaţa ei se derula ameţitor de repede, iar veacul în care se născuse ea se apropia de sfârşit. Avea peste şaptezeci de ani. Când îi spuse uimită acest lucru lui Robert, el îi răspunse:

— Păi, şi nu e firesc să fi trecut mult timp, având în vedere toţi aceşti ani trăiţi de noi?

Da, aşa i se părea şi ei, dar nu chiar atât de mult timp, nu şaptezeci de ani.

Pentru un copil ca Lena, trecerea timpului nu era un fenomen de care să se minuneze. Pentru Lena, lucrurile pe insulă rămâneau neschimbate. Dar, pentru Maria-Grazia, încheierea acestui secol, în care ea îşi trăise cea mai mare parte din viaţă, îi reamintea ineluctabilul adevăr: îmbătrânea.

Anul acela părea plin de prevestiri. În timpul verii, Maria- Grazia urmări cu

nepoata ei o eclipsă de soare. Evenimentul se termină într-un minut sau două, eclipsa în sine fiind doar o umbră cât o unghie neagră, la care nu te puteai uita decât indirect, printr-o foaie de staniol sau prin nişte ochelari speciali. În toamnă, o furtună teribilă cără tone de nisip pe plajă, depozitându-l la gura grotelor şi lăsând în urmă un mic miracol: epava unei ambarcaţiuni, zăcând sub apele golfului. Copiii se scufundară şi descoperiră numele ei: *Preasfânta Fecioară Maria.* Barca Agatei-pescăriţa găsise cumva drumul înapoi spre insulă, târâtă de curenţii marini, puţin câte puţin, până când furtuna făcu restul. În iarna aceea, la Casa de la Marginea Nopţii, localnicii sărbătoriră noul an şi urmăriră cum locuitorii oraşelor priveau focurile de artificii, ţipând când camerele de luat vederi ale televiziunilor treceau brusc pe deasupra capetelor lor. Urmând exemplul de pe micul ecran, Lena şi Enzo aruncară şi ei câteva pocnitori în *piazza*, făcând-o pe Concetta să sară speriată de pe scaun. Dar când luminile se stinseră, locuitorii insulei se întoarseră pe întuneric la casele lor, lăsând insula neschimbată, sub aceeaşi briză calmă, legănată de acelaşi freamăt al mării.

*

Prima modernizare adusă de noul secol, atunci când a venit, a fost la un pas de a declanşa un adevărat război.

— De ce aţi pus voi două preţuri sub *arancini*, acolo, în galantar? vru să afle Agata-pescăriţa într-o dimineaţă.

— Avem o nouă monedă, îi explică Lena, care aflase asta la şcoală. Urmează să schimbaţi lirele în bani noi.

— Şi, mă rog, cine zice asta?

— Guvernul de la Roma.

— O, spuse Agata, răsuflând uşurată, fiindcă se ştia prea bine că nimeni nu-i asculta pe guvernanţi.

Dar noua monedă începea să fie folosită. Feribotul lui Bepe practica un nou tarif, iar Arcangelo introdusese şi el două rânduri de preţuri în prăvălia lui, raportându-se la o rată de schimb favorabilă, născocită de el. Între timp, localnicii care continuau să nu aibă încredere în banca de economii erau indignaţi la gândul că trebuiau să-şi aducă economiile la bancă pentru a le schimba în bani noi.

— De unde ştiu eu că o să primesc suma corectă? se întreba retoric văduva Valeria.

— Eu în nici un caz nu concep să-mi bag banii în conturile alea ale lor, zicea

şi Bepe. Fiindcă n-am nici un pic de încredere în *il conte,* aşa cum n-am avut nici în taică-său!

În ziua fixată, schimbul de bani avu loc. Localnicii ieşiră tiptil din toate colţurile insulei Castellamare cu găleţi, lăzi şi saci doldora de lire, milioane şi milioane de lire, adevărate comori ţinute ascunse. Bătrânii jucători de *scopa*, cu toată văicăreala lor permanentă, aveau împreună cinci saci cu bani; Agata-pescăriţa avea şi ea zece saci; iar Bepe şi nepoţii lui se văzură nevoiţi să împrumute camioneta lui Tonino ca să-şi care cele două sute de milioane de lire la bancă, fiindcă n-aveau cum să le transporte altfel. În schimbul lor, primiră nişte pungi de plastic pline cu monede şi bani noi de hârtie.

— Habar n-am avut că insula noastră e aşa de bogată! exclamă Lena, minunându-se.

Insula însă, în felul ei liniştit, continuase să prospere, iar în anii aceia părea că oricine putea obţine un împrumut de la bancă. Sergio, strecurându-se pe furiş prin *piazza*, mai împrumuta nişte bani, ca să contracareze neplăcerile agasantei ipoteci, care nu fusese încă achitată în întregime. Alţii îşi cumpărară automobile în rate lunare, televizoare, contribuţii la fonduri de pensii care să le asigure un trai îndestulat la bătrâneţe. Vilele din beton ale contelui, care se fisuraseră la primul cutremur, aşa cum prevăzuseră mulţi, fură consolidate şi reparate din banii băncii de economii.

— Ăştia împrumută bani de la băncile mai mari din străinătate, spuse Bepe în cunoştinţă de cauză, fiindcă unul dintre nepoţii lui lucra acolo. Pot să obţină cât vor ei de mult. Dar, în ceea ce mă priveşte, prefer să-mi ţin banii unde să-i pot vedea.

Pentru ca Lena să fie la curent cu tot ce se întâmplă în lume, tatăl ei împrumută bani ca să cumpere un computer şi ceru să-i fie livrat pe insulă; acest împrumut îi displăcu Mariei-Grazia, care nici ea nu avea încredere în banca de economii. A fost primul computer adus în Castellamare. Sergio avea să-l achite, o asigură el, în douăzeci şi patru de rate lunare. Şi cum să se fi supărat ea pe Sergio, de fapt, din moment ce el făcuse asta, aşa cum făcea toate lucrurile, din dragoste pentru copila lui! Şi aşa nepoţii lui Bepe cărară computerul în cutia lui imprimată cu negru, pe strada mare, cu un întreg alai de copii în urma lor. Sergio despachetă computerul, examină părţile componente, citi şi reciti instrucţiunile în engleză, după care se aşeză înfrânt pe podeaua barului. Fu nevoie ca Enzo şi prietenul lui, Pino, care văzuseră deja un computer la liceul lor de pe continent, să trudească o după-amiază întreagă ca să îl asambleze şi să îl trezească la viaţă.

Pentru conectarea computerului la o chestie numită Internet, lucrul care îl interesase cel mai mult pe Sergio de la bun început, fiindcă auzise că era un fel de imensă enciclopedie, exista o cutie neagră cu un şir de luminiţe roşii, care clipeau tot timpul.

— Lena, hai aici! o strigă Sergio.

Lena veni desculţă, rezemându-se afectuoasă de umărul lui. Curioşi, Robert şi Maria-Grazia stăteau şi ei aplecaţi peste obiect.

— Cum facem ca să funcţioneze? întrebă Sergio în cele din urmă. Introducem nişte comenzi? Am văzut asta la televizor.

— Nu, nu, spuse Enzo. E o metodă depăşită. Acum apeşi doar pe iconiţa „Internet", şi apare Internetul.

— Iconiţă? murmură Robert, imaginându-şi figuri de sfinţi şi lumânări aprinse.

Maria-Grazia îl strânse de mână cu subînţeles, un vechi semn de-al lor, care acum voia să spună: „*Caro*, am îmbătrânit amândoi".

Enzo se apropie de tastatură şi mişcă o săgeată pe ecran, prea repede ca Maria-Grazia să poată urmări cum făcuse. Computerul scoase o serie de ţiuituri, ca şi cum ar fi telefonat în America, un pârâit, două semnale sonore mai groase, un mârâit bizar, apoi un ţârâit ca de greieri.

— E stricat! exclamă Sergio consternat. Mi-au vândut un computer defect!

— Nu, acum formează numărul, le explică Enzo.

Apărură nişte cuvinte.

— Vedeţi? Gata, spuse Enzo.

— Asta e tot? se miră Sergio, umilit. Ăsta e Internetul?

— Poate face şi alte lucruri, continuă Enzo. Trebuie doar să învăţaţi cum să le faceţi.

— Ar trebui să percepem o taxă ca să-i lăsăm pe clienţi să-l folosească, spuse Lena. Am văzut eu asta anul trecut, când am fost în Anglia. Internet Café, aşa se numeşte.

Sergio clipi un pic, pe de o parte mândru de fata lui care ştia atâtea lucruri, dar pe de altă parte dezamăgit cumva că Lena văzuse deja asemenea aparate.

Maria-Grazia, studiind manualul de instrucţiuni al computerului, constată că era destul de simplu de folosit. Preluă sfatul Lenei şi, după ce învăţă cum să lucreze cu computerul, îl oferi spre utilizare adolescenţilor de pe insulă şi turiştilor străini, contra sumei de cincizeci de cenţi pe oră.

Dintr-o singură mişcare, Casa de la Marginea Nopţii intrase în noul secol.

După aceea, pentru Maria-Grazia timpul parcă zbură şi, dintr-odată, se trezi că Lena se făcuse deja mare.

2

După mai mult de jumătate de veac de când plecase prima oară de pe insulă, Andrea d'Isantu, având acum peste optzeci de ani, se întoarse la Castellamare. Veni pe mare, iar când Maria-Grazia îl zări, rămase îngrozită – fiindcă văzu, absolut limpede, că moartea poposise pe umerii lui, aşa cum o văzuse cândva adăstând pe umerii pescarului Pierino şi pe umerii tatălui ei, Amedeo, în toamna de dinainte să se prăpădească.

De data asta, aflase cu o zi înainte că *il conte* urma să vină. Îl auzise pe Bepe şoptind lângă masa jucătorilor de *scopa*.

— Vine singur, şuşotise Bepe. Şi cred că intenţionează să rămână aici.

În seara următoare coborî pe chei, ca să fie de faţă când venea feribotul. Câţiva dintre vechii servitori ai contelui erau adunaţi pe trotuar. Fanfara cânta. Maria-Grazia desluşi silueta îngustă a lui Andrea, misterios într-un palton imens. Feribotul se apropie de chei. Când fiul cel mic al lui Bepe puse motorul în marşarier, briza mării răvăşi părul subţire al contelui, iar el păru să se înfioare în bătaia vântului ca o păstaie uscată, de parcă n-ar fi fost aievea acolo.

În noaptea aceea, Maria-Grazia se duse pe cărări lăturalnice şi prin *vaneddi* la vila familiei d'Isantu, cum făcuse şi altă dată.

Santino Arcangelo apăru în spatele porţii, ca de obicei, cu acelaşi rânjet insolent, deşi acum se căznea să fie arogant, după ce suferise două operaţii la şolduri.

— *Signora* Maria-Grazia, zise el, deplasându-se anevoios cu cârjele până la poartă. Degeaba, *signor il conte* nu vrea să te primească. Nu se poate să nu fi înţeles asta după atâta timp.

Maria-Grazia adusese cu ea o farfurie cu vinete prăjite, înfăşurată în staniol, ca şi cum nu era decât o simplă vizită convenţională.

— Atunci o să aştept până când va fi disponibil, zise ea. Aceste *melanzane* sunt pentru *signor il conte*. Vrei, te rog, să-i spui că eu i le-am adus?

Fiindcă, simţea ea, venise timpul să pună capăt definitiv tuturor absurdităţilor. Maria-Grazia, aşezându-se pe vechiul pripon din faţa porţii, strecură vinetele pe

sub gardul din fier forjat şi se instală să aştepte cuminte, cu mâinile împreunate în poală.

Santino lăsă vinetele unde erau şi, întorcându-se cu spatele, porni spre vilă.

Pe drum treceau pescarii, întorcându-se de pe mare.

— Maria-Grazia! strigă Bepe. Ce cauţi aici, aşezată la uşa lui *signor* d'Isantu ca o fetişcană amorezată?

— Ce să fac, îmi văd de treaba mea, spuse Maria-Grazia. Dar dumneata, *signor* Bepe, ce cauţi aici, pe drumul ăsta? Te duci la o întâlnire de amor cu *signora* Agata-*la-pescatrice*?

Bepe, ruşinându-se un pic, renunţă să o mai tachineze, îndepărtându-se şontâcăit pe urmele nepoţilor lui. Şi drumul rămase din nou pustiu. La căderea nopţii, soarele plonjă brusc peste marginea mării. Maria-Grazia îşi schimbă poziţia, ca să-şi mai răcorească gâtul fierbinte. Mda, asta era partea proastă, fiindcă n-avea încotro decât să aştepte aici până se întâmpla ceva.

*

Pesemne că adormise sau moţăise, fiindcă, atunci când deschise ochii, luna plină poleia frunzele palmierilor, iar greierii aproape tăcuseră. Farfuria cu vinetele învelite în staniol dispăruse şi cineva stătea în umbră dincolo de poartă.

— De ce-ai venit? întrebă el în cele din urmă.

Era prima oară când Andrea vorbea cu ea după o jumătate de veac, iar ruperea vechii tăceri sau poate trezirea subită de adineauri îi creă o senzaţie de ameţeală. Oare glasul lui fusese întotdeauna atât de sec şi firav, atât de bătrânicios?

— *Signor* d'Isantu, zise ea, vreau să vorbesc cu tine.

Andrea rămase o bucată de timp în spatele porţii, cu un tic nervos în colţul gurii. Se frământa în sinea lui, de cealaltă parte a grilajului, strângând din dinţi. Apoi, în cele din urmă, făcu trei paşi în faţă şi desfăcu lanţul de la poartă. Dar mâinile lui erau prea neputincioase ca să ridice lanţul greu, care căzu pe jos zuruind când încercă să-l apuce. Maria-Grazia îl ridică. Ducând lanţul cu amândouă mâinile, intră după Andrea pe poartă.

*

La scurt timp după întoarcerea lui Andrea d'Isantu, Lena o auzi pe văduva Valeria, al cărei magazin de obiecte casnice era vizavi de băcănia familiei Arcangelo, şuşotind despre bunica ei pe verandă, într-o seară târzie de toamnă.

— Se duce în vizită la el în fiecare duminică, după slujba de la biserică, şuieră

răutăcioasă printre dinţi Valeria, de faţă cu bătrânii jucători de *scopa*. Beau vin roşu din Palermo, pe veranda lui, râd şi îşi aduc aminte de întâmplări din trecut. Stă cu el acolo ore în şir, de fiecare dată. Nici nu ştiu cum de *signor* Roberto tolerează aşa ceva. Şi asta la vârsta lor – Valeria avea şi ea aproape nouăzeci de ani –, la vârsta lor e indecent, e ruşinos, ce naiba!

Lena nu le spuse nimic despre şuşoteli alor ei, însă se tot gândea la ele în sinea ei. Nu trebui să aştepte prea mult ca să audă şi alte lucruri.

— Mi s-a spus că *signor* d'Isantu îşi reface testamentul, bombăni florăreasa Gisella, care avea prăvălia lângă biroul avocatului Calogero. Şi nu e nici un secret că familia Esposito va beneficia de pe urma lui, fiindcă omul e la fel de înnebunit după ea cum era şi în tinereţe.

Era adevărat că bunica Lenei pleca adesea de-acasă duminicile, gătită cu hainele ei bune, lăsând barul în grija lui Sergio şi a lui Robert. Iar câteodată nu venea înapoi înainte de ora cinci sau şase seara. Oricum, calmul afişat de bunicul ei o exaspera pe Lena, mai ales când îl vedea desfăcând mâinile cu indiferenţă şi sorbind din paharul lui cu arancello fără să spună nimic.

— Eu am încredere în Mariuzza, îi zise. Ştiu că nu e vorba despre dragoste. Mi-a spus ea mie. Nu văd de ce ar trebui să se justifice în faţa bârfitorilor din bar!

Dar Lena constată că o enervau capitulările de acest fel, resemnările venite din slăbiciune. În perioada aceea, se părea, Lena se enerva din orice; izbea cu un băţ în ramurile de viţă, în loc să le taie, cum ar fi trebuit; azvârlea cu năduf paharele în maşina de spălat vase, fără să înţeleagă nici ea de ce era atât de indispusă. Muşteriii bătrâni aveau bănuielile lor în această privinţă. Tânărul Enzo plecase să studieze artele plastice la Roma. Cu un ac de siguranţă trecut prin lobul urechii, un rozariu al Sfintei Agata legănându-se de oglinda retrovizoare a maşinii şi cu radioul reglat pe posturi străine, unde formaţii americane urlau cântece exuberante, Enzo fusese şoferul de taxi al insulei, până când, simţind că nu-şi mai găsea locul în Castellamare, plecase vara trecută, lăsând în urmă un panaş de fum din ţeava de eşapament. De atunci, deşi Enzo îi trimitea Lenei scrisori compuse la repezeală, asigurând-o că în continuare se gândea la ea ca la o soră, nimic nu mai fusese în regulă în Castellamare, unde Lena intra în cel de-al şaisprezecelea an de viaţă cu mult neastâmpăr în suflet.

Aidoma străbunicului ei, Amedeo, odinioară, şi ea îşi găsi leacul pentru asta cufundându-se în poveşti.

— Nu ştiu ce te-a apucat, pe cuvânt, îi reproşă Concetta într-o seară, ajutând-o

să spele cuvele grele pentru îngheţată, în timp ce tatăl ei, Sergio, mătura de pe jos cărţile de joc îndoite şi mucurile de ţigară. Voi doi sunteţi la fel, tu şi Enzo. El nu şi-a găsit liniştea până n-a plecat de pe insulă. Şi acum tu, Lena, citeşti şi reciteşti toate cărţile alea străine ale lui taică-tău, ca şi cum ai avea de gând să ne părăseşti şi tu.

Lena, umilită, întoarse *Război şi pace* cu faţa în jos.

— Asta nu înseamnă că o să plec de-aici, zise ea.

— Când o persoană citeşte cărţi mari şi importante ca asta înseamnă că şi-a pus în gând să plece, ripostă Concetta.

Aplecată la chiuvetă, Lena mustăcea furioasă în tăcere, clătind urmele multicolore de îngheţată şi lăsând apa să se scurgă.

— Uneori, mă gândesc că aş pleca, dacă aş putea, spuse acum Concetta. Uneori mă gândesc că mi-ar fi plăcut să plec de pe insulă într-un oraş adevărat, ca Enzo al meu. Dar, pe urmă, tot eu îmi spun că sunt bătrână, că aici este casa mea, şi îmi trece toată fantezia plecării.

*

În acea vară, la sugestia Concettei, Lena se duse să-l viziteze pe Enzo la Roma, cărând după ea geamantanul din carton care fusese cândva al unchiului ei, Flavio, plin acum cu pastă de *melanzane*, limoncello şi *marmellata*, pregătite de mătuşa lui. Enzo se bucură să o vadă şi era neschimbat, doar că în lunga lor plimbare pe jos în jurul şantierului arheologic, când o cuprinse afectuos pe după umeri ca un frate, îi mărturisi că era îndrăgostit de un băiat din Torino, pe care îl cunoscuse la cursul de istoria artei. O rugă să nu spună asta nimănui („În afară de mătuşa Concetta, *nonna* ta şi *signor* Roberto, fiindcă ei o să înţeleagă“). Povestea cu băiatul din Torino, pe care Lena o debită printre hohote de plâns la telefon, când vorbi cu *nonna* ei în acea seară, nu-i frânsese inima, nu, se jură ea furioasă. Cu toate astea, Lena îşi petrecu toate cele trei luni din vacanţa de vară cu mama ei, în Anglia.

În alţi ani, Lena îl suna pe tatăl ei în fiecare seară, mistuită de dorul de casă şi dornică să poată asculta în receptor zgomotele specifice barului: strigătul triumfător al vreunui bătrân jucător de *scopa* când lua vreo levată, fâsâitul cafetierei, uşile batante legănându-se în balamale. Stătea lângă telefonul din hol, cu ochii închişi, avidă să prindă sunetele insulei, grijulie să nu piardă nici unul. Dar anul acesta convorbirile telefonice o agasau.

— O să o pierd, se văită Sergio. O să rămână acolo la maică-sa. Ştiu eu.

— Nu, nu, îl consolă Maria-Grazia. Are doar nevoie de timp.

Dar Maria-Grazia, întorcându-se de la vila elegantă a contelui într-o duminică seara, dându-şi jos pantofii, care erau la fel de scâlciaţi cum fuseseră cândva şi pantofii Pinei, punându-şi poşeta de duminică pe masă în faţa statuetei înfăţişând-o pe Sant'Agata, auzi telefonul sunând şi ştiu, cu o certitudine premonitorie, că era nepoata ei, cu veşti proaste.

— *Cara*, zise ea, ridicând receptorul. Ia, spune-mi, când te întorci acasă la noi?

— Nu vin acasă, răspunse Lena, pe un ton subţire şi pierit. Mai stau aici o vreme.

*

Lena, pe care toţi oamenii mari o lăudaseră pentru inteligenţa ei, intenţiona să rămână în Anglia şi să studieze la facultate ca să devină medic, cum fusese străbunicul ei, Amedeo.

Iar acum, Casa de la Marginea Nopţii părea goală şi pustie; acum, zidurile conţineau ele însele absenţa Maddalenei, aşa cum fusese odinioară cu blestemul plânsului. Toţi jeleau plecarea ei: bătrânii jucători de *scopa*, care s-ar fi aşteptat din clipă în clipă să o vadă pe fată trecând grăbită cu tava ridicată deasupra capului; văduvele din Comitetul Sant'Agata, care nu mai aveau o copilă preaiubită căreia să-i dăruiască rozariile lor; Sergio, în spatele tejghelei, care simţea din nou că insula era prea mică, prea strâmtă, şi care redevenise doar *il ragazzo di Maria- Grazia*, şi Robert, a cărui medalie, abandonată acum, îşi pierdea luciul pe masa din hol, lângă statuia Sfintei Agata, fiindcă nu mai avea cine să o ia şi să îi lustruiască inscripţia. Maria-Grazia o găsi pe Concetta plângând de supărare; niciodată nu se mai întâmplase să o vadă pe Concetta plângând pentru ceva.

— Am fost o bătrână proastă crezând că ei doi se vor căsători, Mariuzza. Da, aşa am sperat, şi că vor prelua Casa de la Marginea Nopţii.

— Ei bine, zise Maria-Grazia, şi de ce, mă rog, să nu poată Lena şi Enzo să se ocupe împreună de Casa de la Marginea Nopţii?! De ce să trebuiască să fie căsătoriţi pentru asta?

Fiindcă în sinea ei Maria-Grazia refuza cu încrâncenare să creadă că fata nu avea să mai vină înapoi pe insulă, exact la fel cum simţise săptămâni întregi şi după plecarea fraţilor ei. Nu, îşi repeta ea în gând, aşa cum îi spusese şi lui Sergio – Lena are doar nevoie de un răgaz.

Între timp, treceau săptămâni, treceau luni, până când se împlini aproape un an de când fata plecase. Pentru Maria- Grazia, viaţa se derula din duminică în duminică, când Lena obişnuia să telefoneze cu noutăţi. Făcuse progrese la facultate, luase o serie de examene importante în engleză cu note foarte bune, după cum înţelesese Maria-Grazia. Şi, spre uşurarea ei, apăruse un alt băiat.

— Va veni acasă, murmura Maria-Grazia lângă Robert în serile de duminică, stând în patul lor din dormitorul cu pereţi de piatră şi nereuşind să adoarmă.

Iar Robert o apuca de încheietura mâinii, aşa cum făcuse în după-amiezile de vară când începuseră să se iubească, şi şoptea:

— *Lo so.* Ştiu.

*

În final, un fel de viziune o chemă înapoi, sau, oricum, aşa îi explică Lena bunicii ei peste ani. Într-o seară, urcând din staţia de metrou într-o rafală de aer fierbinte, i se întâmplase ceva ciudat: simţise un miros puternic de bougainvillea. La început, doar o dâră vagă în parfumul unei femei. Pe urmă, mireasma era pretutindeni, o ploaie invizibilă de flori, aproape şi departe în acelaşi timp. Forţa amintirilor o făcuse să se oprească în loc. Lipsise doi ani la rând de la sărbătoarea de Sant'Agata.

Lucrul acesta, care îi veni în minte Lenei pe strada aproape întunecată, i se păru atât de groaznic, încât începu să plângă.

O furgonetă trase brusc de volan, ocolind-o; o motocicletă trecu claxonând prelung. Ajunse cu bine pe trotuar, dar parfumul florilor dispăruse.

Nu luă în ziua aceea hotărârea de a se întoarce acasă; nu încă. Însă, începând din acea zi, un sentiment de disconfort o apăsă şi deveni furioasă, aşa cum era Agata-pescăriţa când simţea că se strica vremea. Insula îşi impusese prezenţa forţat în sufletul ei, ca şi cum se întâmpla ceva foarte rău acolo. Din felul în care îi relată totul bunicii sale, reieşea că simţise atunci că barul ar fi în pericol. Asta era bizar, se gândea Maria-Grazia, fiindcă dacă mocnise vreun pericol în timpul acelor ultime luni din 2007, fusese aidoma fiorilor dinaintea unui seism, ceva prea vag pentru a putea fi detectat fără aparate şi instrumente speciale. Iar pe insulă nimeni nu sesizase nimic pe atunci.

*

În toamna aceea, în timp ce Lena era încă absentă, Enzo al Concettei se întorsese la Castellamare.

— De ce? întrebă Maria-Grazia, când Concetta veni alergând la bar ca să-i aducă vestea. Credeam că îşi dorea să scape de-aici.

— I-a fost dor de casă! strigă Concetta, pe jumătate bucuroasă şi pe jumătate supărată. A zis că i-a fost dor de casă! Vrea să fie din nou şofer de taxi şi să facă statui ale sfintei. Maria- Grazia, mi-e teamă că a înnebunit complet!

Dar adevărul era că Enzo se împăcase cu gândul de a trăi pe insulă. Fiindcă, rupt de Castellamare, îl lovise o stranie suferinţă. La facultatea de artă din Roma, spre disperarea lui, orice crochiu ar fi încercat să deseneze se transforma sub mâinile lui într-o scenă de pe insulă: biserica ei, *piazza*, şirurile de cactuşi, caprele păscând pe povârnişuri deasupra golfului, barca *Preasfânta Fecioară Maria* cu carena ei ruginită, aleea cu palmieri conducând la vila contelui şi mereu, şi iar mereu imaginea Sfintei Agata. Aşa că venise înapoi, într-o zi vântoasă, la trei ierni de când plecase, hotărât să fie din nou şofer de taxi.

— Ce te-a apucat să vii înapoi? îl boscorodi Concetta, deşi când plecase plânsese amarnic, blestemând ambiţia care îl luase de lângă ea. Puteai să devii un artist faimos, la Roma sau în America, cu expoziţii şi galerii de artă şi mai ştiu eu ce!

Enzo, în schimb, începu să lucreze la ceea ce trebuia să devină capodopera lui. În vechiul atelier al strămoşului său, Vincenzo, stătea de o veşnicie un bloc mare de piatră cioplit grosolan: o stâncă provenind din grotele de lângă mare. Vincenzo îi angajase pe pescari să salte de-acolo bolovanul imens, cu un vinci, la un moment dat în veacul trecut, intenţionând să cioplească din el imaginea sfintei în mărime naturală. Acum Enzo decise să termine statuia.

Cioplind marginile pietrei cu o daltă, părea încruntat, palid şi distrat, cu părul zburlit, plin de un praf fin ca cenuşa.

— Nu va ieşi bine, zise el, vorbind parcă singur, nu cu *zia* Concetta. Nu reuşesc să scot ce trebuie din piatra asta.

Mijind ochii, Concetta întrebă:

— Şi ce-ar trebui să fie?

— Sant’Agata, spuse Enzo atingând un fald din veşmintele sfintei. Şi aici, la picioarele ei, aici ar trebui să fie o hartă a insulei. Aici sunt bărcile pescarilor cu toate numele lor – poalele veşmintelor devin marea albastră. Uite, aici sunt *Cred în Dumnezeu, Preasfânta Fecioară Maria, Sant’Agata Salvatrice, Santa Maria della Luce, Maria Concetta* aici, şi *Steaua Siracuzei*. Toate bărcile care au navigat vreodată spre insulă şi de pe insulă, cele care au supravieţuit valurilor şi cele sfărâmate de ele.

Gesticulând, arătând spre ceva, Enzo renunţă şi lăsă să-i cadă braţele pe lângă trup, cu un aer de neputinţă.

— Roca vulcanică e prea poroasă, prea friabilă. Însă Vincenzo a explicat că statuia trebuie făcută din acest bloc de piatră. Pesemne că a avut el ceva în gând. Totul e undeva înăuntrul stâncii.

Concetta nu ştia dacă purtarea nepotului ei era un motiv de bucurie sau de disperare. Îl vedea stând acolo, gârbovit peste piatră, iar noaptea târziu sunetul dălţii lui se auzea prin ferestrele deschise ale vechiului atelier.

— Poate va veni şi Lena acasă, îi şopti Maria-Grazia lui Robert în noaptea aceea, arzând de nerăbdare.

*

Lena aşa şi făcu până la urmă, sosind cu feribotul lui Bepe la începutul verii următoare. Fusese plecată doi ani. Aşezată pe bancheta din lemn lăcuit, la prora ambarcaţiunii lui Bepe, Lena se simţea vlăguită, ca şi cum timpul zburase de două ori mai repede de când părăsise insula. Pielea ei nu mai era obişnuită cu Castellamare; uitase cum te ardea soarele aici, cum aerul venea peste tine în valuri fierbinţi, uitase albul pur în care păreau să se transforme toate culorile sub strălucirea orbitoare a luminii.

Feribotul se legăna contra curentului, valurile umflându-se sub partea stângă, iar în faţa ei se profila insula, tot mai aproape. Şi acum era deja pe chei, iar peste o clipă urca vechiul deal, iar insula o împresura cu toată forţa amintirilor: foşnetul mării, mirosul familiar de praf încins al locului. Şi totuşi, acum vedea totul şi prin ochii mamei ei: vedea cum străzile pe care urca aveau un aer stătut, trotuarele cu excremente uscate de câine, biserica şi prăvăliile cu faţade scorojite, iar fiecare locuitor mai mult sau mai puţin bătrân. Era un loc pe care trebuia să faci eforturi ca să-l îndrăgeşti, dar, cu toate astea, înţelegea ea acum, singurul loc de pe faţa pământului pe care ea îl iubea.

De pe şirul de scaune din faţa prăvăliei lui Arcangelo, oamenii se holbau.

— Aste e Lena Esposito? şopti văduva Valeria, suficient de tare cât să se audă clar. Asta e Maddalena Esposito, fata lui Sergio?

— Da, *signora* Valeria, răspunse Lena, încercând să nu se enerveze, măcar în ziua aceea. Eu sunt, am venit acasă.

— Dar e mult mai înaltă parcă… şi atât de palidă, ca o stafie? susură Valeria spre farmacist, ridicând mâna cu un aer nevinovat, ca să o salute pe Lena.

Dar iată *piazza*. Iată veranda cu tapiseria deasă de bougainvillea. Şi iat-o pe

bunica ei – deşi nu mai era aşa de sigură, când se apropie: oare chiar era atât de uscăţivă şi de mărunţică, atât de bătrână? Maria-Grazia puse jos tava pe care o căra. Pe urmă, dintr-odată, începu să alerge de parcă ar fi fugărit-o cineva, cu braţele larg deschise, strigând:

— Lena! Lena! Lena!

Ţipetele ei îl alertară pe Robert, care ieşi afară şi el, nevenindu-i să-şi creadă ochilor, punând mâna streaşină ca să atenueze strălucirea soarelui. Dar şi tatăl ei, Sergio, era acolo, abandonând o tavă cu băuturi ca să alerge, să alerge şi să ajungă la ea înaintea celorlalţi. Lena îi lăsă să o înconjoare strâns cu braţele, fără nici un gând de a mai pleca.

— A venit Lena! strigă Maria-Grazia spre clienţii care urmăreau scena. Nepoata mea s-a întors acasă! Nu v-am spus eu mereu că o să vină înapoi?

Şi aşa s-a făcut că Lena a fost prima din familia Esposito care să plece din Castellamare şi să vină înapoi.

— O să rămân aici, îi spuse ea bunică-sii. O să mă fac medic altă dată.

3

Într-o dimineaţă din septembrie, când Maria-Grazia porni televizorul din bar, pe ecran erau imagini ciudate şi îngrijorătoare: bărbaţi în costume elegante, ieşind din clădiri imense din sticlă în noaptea cu lumini verzi a New Yorkului, ţinând cutii în braţe.

— Un atac? ţipă Maria-Grazia, gândindu-se speriată la incendii sau omoruri, fiindcă oamenii aceia se mişcau lent, cu priviri sticloase.

— Nu, nu, zise Sergio. Au rămas fără slujbe.

— Dar de ce pleacă aşa cu cutiile în braţe? întrebă Agata-pescăriţa. Ce-ai zis adineauri? Sunt englezi, ca *signor* Robert, da, sau americani? Dă sonorul mai tare – nu aud nimic!

— *Tu* nu auzi nimic, ha? i-o trânti cu sete unul dintre bătrânii jucători de *scopa*. Ba *noi* nu auzim nimic, fiindcă ne-aţi asurzit cu televizorul ăla, cu volumul dat la maximum în fiecare zi, şi cu flăcăii ăia care zdrăngănesc tot timpul la masa lor de fotbal…

De-aici izbucni un scandal, iar subiectul de la care se pornise fu complet dat uitării. Până ca Maria-Grazia să izbutească să-i potolească pe clienţi, bărbaţii cu cutiile lor dispăruseră de pe micul ecran, în locul lor apărând calamităţi mai puţin neliniştitoare.

Maria-Grazia se duse afară la Robert, care tundea bougainvillea de pe verandă, un lucru ce trebuia făcut aproape lunar, odată cu venirea verii.

— E ceva ciudat, zise ea, aşezându-se lângă el şi luându-i mâna între ale ei. Ceva bizar se întâmplă în lumea largă.

— Casa asta a mai supravieţuit unor vremuri tulburi şi altădătă, spuse Robert, sărutându-i podul palmei.

Lena era îngrijorată şi ea. Toată săptămâna, în loc să fi făcut ce îi ceruse bunica ei şi să completeze cererea de înscriere la o şcoală de medicină din Sicilia, care, în fond, nu era prea departe de casă, Lena citi ziarele cu atenţie, căutând să găsească o explicaţie. Treptat, înţelese că băncile englezeşti şi americane începeau să se prăbuşească.

— Ca în 1929, zise Agata-pescăriţa. O mare depresiune economică.

— Nu, nu, o contrazise Bepe. Nici vorbă de aşa ceva.

Căci, chiar dacă din principiu nu avea încredere în banca de economii a contelui, nutrea, în schimb, un mare respect pentru acele edificii financiare de peste mări şi ţări.

În bar existau disensiuni în privinţa modului cum începuse această perioadă tulbure, fiindcă din toate ziarele nu aflau decât lucruri neclare. Unii dintre muşterii susţineau că totul începuse de la doi americani bogaţi, Freddie şi Fannie, alţii ziceau că totul începuse de la doi fraţi pe nume Lehman, iar alţii afirmau că ar fi fost ceva legat de un loc numit Northern Rock. Câţiva îşi amintiră că, la sfârşitul anului precedent, banca de economii încetase să mai acorde împrumuturi. Banii care curseseră miraculos în urmă cu un deceniu rămâneau închişi în bancă. Dar era oare posibil ca asta să aibă legătură cu problemele de peste ocean? În bar, Maria-Grazia studia ziarele şi ţinea televizorul pe un canal de ştiri.

Încetul cu încetul, criza se mută spre ei, ca un val gigantic pornit din adâncuri.

— Eu vă sfătuiesc să aveţi grijă, spuse Agata-pescăriţa. O afacere ca a voastră poate să se ducă de râpă într-un an şi jumătate, iar peste încă un an şi jumătate nici să nu se mai ştie că a existat vreodată.

— Asta-i o prostie, ştiţi şi voi, o contrazise Bepe. Gândiţi-vă la toate furtunile care s-au abătut asupra acestui bar. Ambele războaie, şi nenumărate scandaluri, şi două cutremure de pământ, şi nemernicul ăla de Arcangelo, când şi-a deschis localul exact la poalele dealului, ca să vă facă vouă concurenţă. Aici, noi abia dacă am băgat de seamă când americanii ăia au trecut prin marea lor criză economică. Ce ne-a păsat nouă?!

Agata-pescăriţa nu mai spuse nimic. Cei din neamul ei avuseseră întotdeauna miraculosul har de a prezice vremea.

*

În primăvara următoare, necazurile ajunseră la uşile Casei de la Marginea Nopţii.

Lena era în spatele tejghelei, parcurgând la repezeală ziarele ca să afle ştiri despre criză şi, totodată, asculta zgomotele matinale ale insulei. Barul era deja plin de clienţi. Pescari; bătrânii jucători de *scopa*; părintele Marco, care venea să afle rezultatele meciurilor de fotbal în fiecare dimineaţă; de asemenea, constructorul Tonino, care aştepta să încheie un contract cu hotelul contelui şi,

între timp, îşi făcea de lucru studiind zilnic *La Gazzetta dello Sport*. Robert, pe verandă, ridică ochii din registrul contabil ca să se uite la Filippo Arcangelo, care acum urca treptele cu paşi mari, clocotind de o furie numai de el ştiută. Aşa se întâmplă că *signor* Arcangelo avu mai mulţi martori când dădu buzna în bar, purtând un şorţ vărgat şi papuci de plastic, aşa cum plecase din băcănie, şi zise:

— Am venit pentru o datorie. *Signor* Tonino e aici?

Constructorul, ruşinat, se ridică în picioare, aşteptându-se să fie umilit.

— Îmi eşti dator, începu Filippo Arcangelo, făcând o pauză ca să citească de pe o lungă listă, calculând pe degetele de la o mână… Îmi eşti dator cu opt sute optzeci şi nouă de euro şi şaptesprezece *centisimi*. Sumă ce trebuie înapoiată în totalitate până la ora de închidere a prăvăliei. Astăzi. Ţi-am dat pe credit produse de băcănie, Tonino, timp de trei luni întregi, dar de-acum s-a isprăvit.

— N-am banii ăştia, zise Tonino. Aştept încă să se finalizeze contractul acela pentru noul hotel. Ştii şi tu asta, *signor* Arcangelo.

În acel moment, câţiva dintre bătrânii jucători de *scopa* se ridicară în picioare, ca să-i ia apărarea constructorului.

— Nu ţi-e ruşine să vii aici, în văzul tuturor, şi să-i ceri bani, când ştii prea bine că nu a obţinut deocamdată contractul pe care-l aşteaptă?

— Dar eu nu trebuie să-mi iau banii pe marfa pe care i-am dat-o?! ripostă Filippo Arcangelo pe un ton de om nedreptăţit, legănându-se de pe-un picior pe altul, la fel de voinic, acum la vârsta mijlocie, cum fusese şi taică-său. N-am şi eu drepturile mele? I-am trimis avertismente lui *signor* Tonino. N-a mai călcat în prăvălia mea de luni de zile, după ce a acumulat datoria asta imensă – refuză să-mi deschidă uşa când îl caut la birou sau acasă. Acestea sunt datoriile lui personale faţă de prăvălia mea. Nu se cuvine să mi se dea banii pe alimentele mâncate de el şi pe vinul băut de el?!

Aici, curentul de opinie începu să se schimbe întru câtva.

— Da, murmură Bepe dintr-un colţ. E-adevărat, *signor* Arcangelo trebuie într-un fel sau altul să-şi primească banii pe marfă.

— Degeaba îmi cere mie bani, când eu nu-i am deocamdată, replică ofensat Tonino. De unde era să ştiu că finalizarea contractului cu hotelul va dura atât de mult?!

— Vreau să mi se dea ce mi se cuvine de drept! zbieră ca apucatul Arcangelo. Voi toţi luaţi marfă pe datorie de la mine, spunând că o să-mi daţi banii la sfârşitul verii. Nu e doar Tonino în situaţia asta. Cum să mai pot eu să comand produse, cum să-mi mai achit facturile? S-a gândit vreunul dintre voi la asta?

Am şi eu o datorie scadentă la bancă şi va trebui să o achit.

— *Signor* Arcangelo, zise Sergio, afacerile merg prost pentru toată lumea la început de sezon. Ştii asta prea bine. În fiecare an, ne-ai lăsat să luăm marfă pe datorie şi să achităm totul la sfârşitul sezonului turistic. Aşa merg lucrurile. Turiştii vin, afacerile noastre înfloresc şi noi plătim datoriile.

Arcangelo se uită în jur, adresându-li-se tuturor pe un ton confidenţial.

— Dacă aţi fost atât de proşti să nu băgaţi de seamă, aflaţi că se întâmplă lucruri grave peste ocean. La sfârşitul verii, e posibil ca jumătate din afacerile voastre să nu mai existe. S-ar putea să nu mai vină nici turişti. Eu îmi vreau banii înapoi *acum*.

Şi atunci se petrecu un lucru ciudat. Barul se trezi la viaţă, cuprins de indignare, când localnicii îşi amintiră de alţi bani pe care îi datorau vecinilor lor şi – mai important – de bani pe care vecinii lor li-i datorau.

— Apropo, cum rămâne cu cele zece mii de lire ale mele? strigă unul dintre bătrânii jucători de *scopa*.

— Păi, sigur, eu i-am dat un împrumut lui *signor* Mazzu ca să-şi cumpere o capră în 1979, iar acum mi-aduc aminte că banii ăia nu mi i-a mai înapoiat!

— Dar banii pe care i-am băgat eu în casa lui *signor* Donato, când a fost avariată la cutremur?

— Dar investiţia pe care am făcut-o în livada de lămâi a lui *signor* Terazzu, în 1953, pentru că şi-a măritat fata cu fiul meu?

Un fel de nebunie se întinse acum peste Castellamare, cum se întâmplase la sfârşitul războiului. Proprietarii tuturor magazinelor – imprimeria, brutăria, tutungeria, măcelăria, magazinul de aparatură electrică, farmacia, frizeria – porniră la luptă unii împotriva altora, gălăgios şi fără fereală, certându-se cine şi cui îi datora bani mai mulţi. Înspăimântate de aceste manifestări de panică, văduvele din Comitetul Sant’Agata, respectabile în veşmintele lor negre, organizară un raid asupra băncii de economii, aflând ele din surse demne de încredere că şi instituţia de aici urma să aibă aceeaşi soartă ca a acelor coloşi ai finanţelor de peste mări şi ţări.

Nepotul lui Bepe, singurul localnic care lucra la Banca de Economii şi Credite din Castellamare, fu trimis afară să discute cu clienţii. Deşi avea patruzeci şi trei de ani, Bepino părea un flăcăiandru în costumul lui şi cu cravata ieftină la gât; soarele strălucea prin urechile lui mari, nasul îi lucea de transpiraţie.

— Nu puteţi să vă luaţi toţi bani deodată, zise el. De ce-aţi venit aici?

Văduva Valeria a vorbit în cele din urmă:

— Am auzit că banca îşi închide porţile!

— E-adevărat? îl luă Bepe la întrebări pe nepotul lui. Mie să-mi răspunzi sincer. Banca intră în faliment?

— *Sì*, *zio*, zise Bepino, care, şi să fi vrut, tot n-ar fi putut să le mintă pe văduvele din Comitetul Sant'Agata. E-adevărat.

— Ce-nseamnă „faliment“? strigă văduva-şefă, *signora* Valeria. Dacă ceva nu este în regulă cu banca, vreau înapoi toţi banii pe care i-am depus. *Acum*!

— Ai la noi economii în valoare de aproximativ şapte mii, aşa-i? zise Bepino.

— Şapte mii două sute douăzeci şi şapte de euro, preciză ea, fluturând carnetul de economii care purta însemnele galben cu albastru ale companiei contelui. Poţi să-i scoţi din mormanul pe care îl ţineţi încuiat în ditamai seiful ăla al vostru. L-am văzut în încăperea din spate, unde era cândva salonaşul Gesuinei, Dumnezeu s-o odihnească în pace!

— Să-i scot din seif?! se miră Bepino. Nu sunt atâţia bani în seif. Câteva mii de euro, cel mult.

Văduva puse o mână, foarte ferm, pe uşă, gata s-o dea de perete, de îndată ce Bepino avea să o descuie.

— E perfect, spuse ea. Deocamdată, câteva mii de euro sunt de-ajuns pentru mine.

Însă în jur se iscă rumoare.

— Cum rămâne cu economiile mele pentru pensie?

— Dar contul meu de investiţii, cu aproape unsprezece mii de euro, pe care *il conte* mi l-a făcut personal, în 1992, şi la care am cotizat tot timpul de-atunci?

— O, spuse Bepino, înţelegând problema. Noi nu păstrăm atâţia bani aici. Nu îi putem da înapoi pe toţi deodată, cum vreţi voi. Dar nu vă faceţi griji. Banii vor ajunge în mâinile voastre până la urmă, într-un fel sau altul.

— Dar unde sunt? insistă Bepe. Asta trebuie să ne spui tu imediat! Dacă metoda voastră este să împrumutaţi bani de la un vecin ca să îi daţi cu împrumut altuia, fără să aveţi fonduri suficiente, înseamnă că vă pretaţi la o înşelătorie urâtă, Bepino, şi îmi pare rău să aud asta tocmai de la tine.

— Dar nu este aşa. Noi nu ţinem banii aici!

— Şi unde se duc banii atunci?

— În străinătate, răspunse Bepino, care nici el nu ştia prea multe despre asta. La bănci străine, bănci mai mari.

— Atunci luaţi-i înapoi de la ele, strigă supărat Bepe. *Gesù*, Bepino, unde ţi-e mintea cu care te-ai născut?!

— Dar nu se poate aşa, băncile alea nu mai au banii, zise Bepino. I-au dat probabil altor oameni, din câte ştiu eu.

— Vasăzică *aşa* lucraţi voi? se răsti furios Bepe. Ah, ce bine-mi pare că mi-am ţinut banii într-un sac sub saltea, chiar şi când am avut două sute de milioane de lire, ascultă-mă pe mine ce-ţi spun, Bepino!

— Nu e vina mea, se apără Bepino, roşu de ruşine în faţa ochilor acuzatori ai localnicilor, resimţind acut lipsa lor de înţelegere, dezamăgirea lor. Aşa funcţionează totul, insista el, cu glasul frânt de umilinţă.

— Nu trebuia să depuneţi banii în banca asta! strigă Bepe. Nici unul dintre voi. De câte ori trebuie să vă spun că *il conte* este un om rău?

*

Arşiţa amiezii în Castellamare era o forţă în sine, iar astăzi domoli furia insulei. Îi făcu pe prăvăliaşi să intre în case, goni pisicile vagaboande în colţuri mai umbroase şi încetini aproape complet agitaţia văduvelor în hainele lor negre. Înăuntru, liniştea obişnuită a începutului după-amiezii domnea asupra barului. Numai indignarea Mariei-Grazia faţă de această gâlceavă odioasă provocată de datoriile băneşti nu se calma deloc. Ieşi pe drum, să se ducă la Concetta, care avea ziua ei liberă; o găsi aşezată pe prispă, ţinând între genunchi un lighean de aramă cu fasole, pe care o curăţa de teci. Maria-Grazia se lamentă, iar Concetta, mânuind cu dexteritate cuţitul ca să scoată boabele din păstăi, încercă să o consoleze.

— Niciodată în toată istoria acestei insule nu s-a mai pomenit o asemenea ciondăneală pe tema banilor, zise Concetta. Fiindcă nimeni n-a avut vreodată parale şi întotdeauna ne-am înţeles perfect unii cu alţii. Gândeşte-te numai câte cafele n-ai dat tu pe credit la bar. Păi, ce, bunăoară părintele Marco nu plăteşte niciodată! Nici nu ar fi corect. Tonino, nici el – cum să-i ceri bani, când el aşteaptă să semneze contractul acela? Toată chestia asta o să treacă până la urmă.

Dar, pe măsură ce zilele agitate din acel aprilie se scurgeau una câte una, Mariei-Grazia îi era din ce în ce mai clar că situaţia pe insulă avea să rămână încordată încă multă vreme. Filippo Arcangelo trimisese scrisori ameninţătoare tuturor celor care îi datorau bani, fie numai şi cincizeci de cenţi. Brutarul avea probleme, la fel şi măcelarul, fiindcă se bizuiau pe aprovizionarea marelui hotel al contelui, dar şi pe alimentele pentru sărbătoarea de Sant’Agata, însă ambele scăzuseră. Iar jumătate din locuitorii insulei, ieşi la iveală, îşi ipotecaseră magazinele cu ani în urmă, în febra generală pentru automobile şi televizoare

care cuprinsese Castellamare, automobile şi televizoare care erau acum stricate sau fără nici o valoare.

Chiar şi turiştii, în această primăvară, erau mai rari pe insulă.

— Oare barul va supravieţui? întrebă Lena. Firma este în dificultate? Asta vreau eu să ştiu.

Lena şi Maria-Grazia scoaseră registrele contabile şi, cu ajutorul lui Robert – fiindcă el era cu capul pe umeri pentru asemenea lucruri –, încercară să calculeze. Dar acum, în nesiguranţa generală din lume, fără banca de economii care să susţină afacerile de pe insulă, se putea întâmpla orice.

Cât despre *il conte*, acesta nu acceptase să discute cu nimeni despre asemenea lucruri. Dar, la două săptămâni după ce începură problemele, o chemă la vilă pe Maria-Grazia, printr-un bilet scris la repezeală. În bar, după ce ea plecă, la mesele de *scopa* se iscară bombăneli şi ciorovăieli.

— N-ar trebui să se întovărăşească aşa cu el, susţinu Bepe. Nu e bine.

— O, taci din gură odată, îi spuse Agata-pescăriţa. Are Maria-Grazia motivele ei, probabil.

— Gândiţi-vă la bietul *signor* Robert, îl căinară bătrânii jucători de *scopa*.

Lena, simţind cum arde de indignare, se băgă în vorbă peste ei, riscând să fie muştruluită:

— Aud perfect tot ce spuneţi voi, zise ea. Dar nu ştiu de ce nu vorbiţi despre asta cu bunica, în loc să o bârfiţi pe la spate!

— Eu o să discut cu bunica ta despre asta, mormăi Bepe, chiar la următoarea întâlnire a Comitetului de Modernizare.

Deşi nici în ruptul capului nu ar fi recunoscut aşa ceva, chiar şi Lena începea să fie un pic agasată de felul cum bunica ei se întâlnea pe furiş cu Andrea d’Isantu, de parcă într-adevăr ar fi existat o relaţie secretă între ei. În seara aceea, se duse la bunică-sa, în odaia cu pereţi de piatră de lângă curte, unde, la oglinda pătată de ani, Maria-Grazia se ungea cu cremă pe faţă, înainte de culcare.

— *Nonna*, spuse Lena, punând capul pe umărul bunicii ei. Toată lumea te bârfeşte.

— Ştiu, *cara*, zise Maria-Grazia. Ştiu. Dar m-au mai bârfit şi altădată, aşa că probabil o să rezist şi de data asta.

— Dar de ce te cheamă la vilă? rosti Lena cu reproş. Ce poate avea el să-ţi spună mereu? Şi de ce trebuie să-i faci pe plac tot timpul, de parcă ar avea vreo putere asupra ta?

Maria-Grazia murmură, mângâind-o pe păr pe nepoata ei:

— *Cara, cara*. Îţi voi spune la momentul potrivit, făgădui ea în cele din urmă. Nu am libertatea să vorbesc despre asta acum.

Între timp, *il conte* aştepta alţi musafiri. Se zvonea că la banca de economii erau aşteptaţi să sosească reprezentanţi ai unei bănci străine de peste mare, care urmau să facă demersurile necesare pentru preluarea instituţiei bancare de pe insulă. Într-adevăr, la sfârşitul lunii veniră, fiind primiţi la vilă, unde purtară o conversaţie cu *il conte* pe terasă, întorcând pe toate părţile foi mari de hârtie. În afară de străinii aceia şi de Maria- Grazia, *il conte* nu voia să discute cu nimeni.

Acum, din nou, Maria-Grazia ajunse să fie păstrătoarea secretelor insulei. Căci, peste tejgheaua barului, vecinii ei îi destăinuiau toate necazurile lor: ratele la ipotecă pe care nu le achitaseră, afacerile cu încasări mai mici decât ar fi trebuit, dezastruos de scăzute, de fapt, pentru acest moment din sezonul estival, fiii şi fiicele care intenţionau să plece pe continent, aşa cum făcuseră strămoşii lor în perioada interbelică.

În luna când era sărbătorită Sant'Agata, Maria-Grazia cunoştea ce dificultăţi întâmpina fiecare.

*

Între timp, Maria-Grazia era decisă să rezolve chestiunea ipotecii barului la banca de economii.

— Au mai rămas doar câteva luni din acel împrumut, îi spuse ea lui Robert. Treisprezece luni, şi toată suma va fi achitată. Trei mii cinci sute de euro. N-am putea să i-i cerem lui Giuseppino?

— Nu ştiu, zise Robert, care nu fusese niciodată de acord să ceară bani fiului lor mai mic. Mai bine să-l lăsăm în pace şi să încercăm să rezolvăm singuri problema. Acum Lena a venit acasă şi se pricepe la afaceri. Împreună, o să ne descurcăm noi cumva.

Dar, oricum, Maria-Grazia îl invită pe Giuseppino să vină acasă pentru sărbătoarea din acel an.

În primele luni ale sezonului turistic, compania de construcţii a lui Tonino pierdu contractul cu marele hotel al contelui. Lucrările începute pentru o nouă aripă a clădirii fură acum abandonate, şi la fel ca o altă construcţie, un bloc de apartamente pentru turişti, la care cinci localnici ar fi avut asigurat un loc de muncă toată vara; din noua clădire nu mai rămânea acum decât un schelet de grinzi pe malul mării.

*

În acele zile incerte de la începutul verii, Concetta, un pic ruşinată, începu să se roage la statueta Sfintei Agata cu inima însângerată. Niciodată după aceea nu înţelese prea bine ce o apucase atunci, decât că văzuse statuia acolo, în holul Mariei- Grazia, plină de praf, şi o cuprinsese mila: pentru bar, pentru nepotul ei, Enzo, al cărui taxi stătea nefolosit printre tulpinile de anghinare săptămâni la rând; pentru Lena, care în ritmul acesta nu avea să mai ajungă doctor niciodată. Îngenunchind în holul de la intrare, aprinse o lumânare şi îi adresă câteva cuvinte sfintei:

— Nu ţi-am cerut niciodată nimic în viaţa mea, nici să-l aduci pe Robert acasă în timpul războiului, nici să curmi discordia cu fraţii mei, nici să ajuţi familia Esposito când toţi băieţii au plecat peste mări şi ţări. Dar te rog acum să ajuţi barul şi insula asta. Sunt ani de zile de când n-ai mai făcut vreun miracol pentru noi, Sant'Agata. Ne-ai adus miracolul gemenilor născuţi din mame diferite, învăţătoarea Pina şi *signora* Carmela; şi miracolul salvării lui Robert din apele mării. Ai adus-o pe Maddalena acasă din Anglia şi l-ai adus pe Enzo al meu de la Roma. Doar o mică minune acum, te rog! Fă ca Giuseppino să se întoarcă pentru sărbătoarea de Sant'Agata şi să pună capăt acestei discordii stupide cu fratele lui, aşa cum îşi doreşte atât de mult Maria-Grazia, ştiu eu prea bine, şi fă ca familia Esposito să aibă suficienţi bani cât să poată ţine barul încă un an. Şi ajută şi celelalte afaceri – pe Valeria şi pe Tonino şi chiar pe fraţii mei, Filippo şi Santino. Nu-i lăsa să dea faliment!

Sfânta privea lung în jos, cu capul înclinat, cu o mâna ridicată de parcă ar fi dirijat circulaţia, în timp ce lumina lumânării se legăna în dreptul feţei pictate, care, în acel întuneric difuz, părea blândă şi imposibil de tristă.

În săptămânile care urmară, alţi localnici începură să se roage la statuia Sfintei Agata, în casa familiei Esposito. Fiindcă îşi amintise cineva că statueta aceea fusese un obiect sfânt, adăpostit cândva în capela micuţă de lângă *tonnara*, şi că păstra în inima ei o relicvă preţioasă, degetul mare de la mâna dreaptă a sfintei.

Indiferent dacă lucrul acesta era adevărat sau nu, într-o bună zi văduva Valeria decise să se roage şi ea la statuie, iar la doar câteva zile după aceea se produse un miracol uimitor şi impresionant.

Valeria, care avea aproape o sută de ani, îi ceruse statuetei două sute douăzeci de euro, ca să poată achita rata la ipoteca de la banca de economii. Era aproape complet surdă, iar clienţii barului o auziră desluşit tânguindu-se în dialect:

— Şi *pi fauri, signora la santa*, două sute douăzeci, numai cât să plătesc rata, fiindcă Dumnezeu ştie ce-o să se întâmple cu Carmelo, care nu a reuşit să-şi găsească de lucru, şi cu biata Nunziata, pe care o dor rău genunchii…

A doua zi de dimineaţă, sculându-se cu noaptea-n cap, Nunziata, nepoata văduvei Valeria, trezi din somn jumătate din oraş cu ţipetele ei. Nunziata descoperise, îndesat lângă ghiveciul cu busuioc din faţa uşii de la intrare, la casa bunică-sii, un teanc de bancnote. Exact două sute douăzeci de euro, ca şi cum sfânta ar fi ştiut.

— E un miracol, strigară bătrânii jucători de *scopa*, când Valeria veni târşâind picioarele în bar, cu chipul luminat de extaz, ca să mulţumească sfintei.

Agata-pescăriţa înclina să fie sceptică:

— Cu toţii am auzit-o turuind despre cei două sute douăzeci de euro. Păi, oricine din barul ăsta putea să se fi dus să pună banii acolo, nu credeţi?

Dar în după-amiaza aceea, cu credinţa în suflet, mulţi localnici se aşezară totuşi la coadă în faţa statuii.

Totuşi, următoarea persoană care avu parte de un miracol fu pescarul motorizat Matteo, care nici nu se rugase măcar la statuia sfintei şi care, cum remarca Valeria revoltată, nu mai fusese la biserică de când era mic. Matteo, care obişnuia să bea o cafea pe terasa barului în fiecare după-amiază când se întorcea de la pescuit, fusese imobilizat la ţărm de câteva săptămâni, fiindcă nu avea un motor nou pentru barcă, văitându-se din cauza asta oricui avea urechi să-l asculte. Acum găsise un motor nou-nouţ, învelit în plastic, vârât sub micul şopron de lângă casa mamei lui. Cineva îl pusese acolo în timpul nopţii. Era adevărat că, din copilărie, Matteo nu mai venise la slujba de la biserică, şi tot la fel de adevărat era că niciodată nu îngenunchease în faţa statuii Sfintei Agata. Dar pe măsură ce zilele treceau, se produse o avalanşă de alte miracole ciudate: piese noi pentru camionete stricate, ascunse prin curţi, în toiul nopţii; ţigle pentru acoperişuri deteriorate, lăsate pe prispe înainte de revărsatul zorilor, astfel încât, atunci când se trezeau, cei din casă rămâneau pur şi simplu uluiţi găsindu-le.

Unii atribuiau sfintei toate aceste stranii întâmplări. Alţii, ca Agata-pescăriţa, bunăoară, le puneau mai degrabă pe seama unor cauze pământeşti.

— Cineva ştie ce îi trebuie fiecăruia şi se furişează de colo- colo pe insulă cu intenţii bune.

— Dar cine să aibă atâţia bani?! se miră Concetta.

Fiindcă, într-adevăr, suma începea să fie mare, aşa cum constatară ele când Lena făcu o socoteală pe dosul registrului contabil, erau mai mulţi bani decât îşi

imaginaseră oamenii că ar fi existat pe insula lor.

— O fi *signor* Arcangelo, îşi dădu cu părerea careva, iar tot localul izbucni în hohote de râs.

Nici un dar miraculos nu a fost găsit pe veranda Casei de la Marginea Nopţii, deşi Concetta şi Lena căutau peste tot cu meticulozitate, în fiecare dimineaţă înainte de a deschide barul, un pic furate şi ele de mirajul miracolelor de pe insulă.

— Necazurile astea financiare vor trece într-un fel sau altul, o consola Concetta, fiindcă Lena avea tendinţa să vadă totul în negru, în asemenea momente. Giuseppino o să vă vină în ajutor, cum a făcut întotdeauna, cu banii necesari pentru a îndrepta lucrurile, iar Sergio va trebui să-şi înghită mândria şi să accepte situaţia.

Dar în sufletul Maddalenei îndoiala prinsese rădăcini.

— Dacă necazurile financiare nu o să treacă? Dacă această criză, nu războiul, nu cutremurele, o să însemne sfârşitul Casei de la Marginea Nopţii?

— Nu mai vorbi aşa, o povăţui Bepe. Asta nu este o criză reală. Până în 2010 o să se termine şi toţi oamenii vor fi uitat că a existat vreodată!

4

În săptămânile dinaintea sărbătorii de Sant'Agata a fost convocată o şedinţă extraordinară a Comitetului de Modernizare. În seara aceea, când localnicii se pregăteau pentru întrunire, o furtună năprasnică s-a abătut asupra insulei. Ploaia şi vântul băteau crâncen în ferestrele Casei de la Marginea Nopţii, care zdrăngăneau în cercevele; apa revărsată din nori se scurgea cu un vuiet teribil prin burlane şi printre tulpinile de bougainvillea de pe verandă. Vijelia era atât de asurzitoare, încât Maria-Grazia trebui să se ridice în picioare şi să strige:

— Trebuie să organizăm sărbătoarea de Sant'Agata la fel de bine ca în ceilalţi ani. Chiar dacă nu mai avem bani pentru asta.

Întotdeauna Compania de Economii şi Credite din Castellamare finanţase parţial sărbătoarea de Sant'Agata. De-atâţia ani banca sponsoriza cu fonduri evenimentul, încât locuitorii insulei uitaseră cumva de unde veneau banii – dar acum cine avea să suporte cheltuielile pentru florile din biserică, pentru tradiţionala procesiune cu muzicanţi aduşi de pe continent, pentru tarabele cu nuci caramelizate şi suvenire din plastic, pentru camionetele pline cu garduri, generatoare, reflectoare şi amplificatoare, care trebuiau aduse pe mare cu feribotul lui Bepe, ca să fie instalate în *piazza* cu o zi înaintea festivităţilor? De două decenii, din dorinţa de a atrage mai mulţi turişti şi de a le face o plăcere foştilor locuitori ai insulei care se întorceau aici în fiecare an pentru sărbătoarea Sfintei Agata, serbările deveniseră din ce în ce mai grandioase, deci standardul trebuia menţinut şi acum.

În timp ce pregătirile pentru festivităţi luară avânt, ploaia se înteţi şi ea.

— Sant'Agata e supărată, bombăni Agata-pescăriţa din colţul barului, mişcând ochii dintr-o parte în cealaltă, fiindcă urmărea un meci de fotbal pe ecranul televizorului, căci la bătrâneţe Agata devenise microbistă. Asta spuneam noi întotdeauna când dădeam peste vreo furtună scurtă pe mare, zise ea. Sant'Agata e supărată. O furtună ca asta se abate peste o barcă de pescuit atunci când cineva de la bord are păcate pe suflet.

Vreo doi bătrâni jucători de *scopa* aruncară priviri spre Maria-Grazia, fiindcă

nu mai era nici un secret pentru nimeni că ea continua să-şi petreacă după-amiezile de duminică la vila contelui, din motive pe care refuza să le spună cuiva, în afară de *signor* Robert.

— Cred că se pregăteşte un miracol, spuse Concetta. Cred că asta e semnificaţia. Nu-i nevoie să fii aşa de sumbră din cauza asta, *signora* Agata.

Într-un rar răstimp de acalmie sub cerul plumburiu, cu două săptămâni înainte de sărbătoare, se produse într-adevăr un fel de miracol straniu. În timp ce feribotul lui Bepe înfrunta valurile învolburate dintre Siracuza şi Castellamare, o umbră se apropie pe sub apă. Venea mai aproape, tot mai aproape, neliniştindu-i pe turişti.

— Rechini, murmură cineva.

Dintr-odată, umbra ieşi la suprafaţă. O trombă de apă ţâşni ca o ghiulea, sus de tot, câteva clipe, iar apoi se prăvăli pe punte. Nu un rechin; un delfin. Cenuşiu ca ploaia, roz pe burtă, se zvârcolea pe planşeul metalic ruginit al feribotului lui Bepe, croncănind şi piţigăindu-se pe graiul lui straniu, risipind turiştii.

— Linişte! strigă Bepe. Linişte. Lăsaţi-mă să mă apropii de el şi să văd ce vrea de la noi.

Bepe nu mai văzuse un delfin dungat de când era flăcău şi zărise unul de la distanţă, de la prora bărcii *Santa Maria della Luce.* Acum, când creatura aceasta mirosind a peşte invadase bacul lui modern, clănţănind răutăcios din dinţi, Bepe nu prea ştia ce ar fi trebuit să facă. Înşfăcând o cange, opri motorul şi se apropie.

— Uşurel, gata, murmura el. Şşşt, delfinule. Nu mai clănţăni. Fii cuminte. *Stai bravo*.

Delfinul întoarse un ochi sticlos spre Bepe. Cu împunsături precaute, Bepe îl împinse spre marginea ambarcaţiunii. Pe urmă, pe neaşteptate, delfinul plesni furios din coadă, încât Bepe se trase înapoi, clătinându-se pe picioare. Delfinul se aruncă drept în apă. Adunându-se lângă balustradă, turiştii îl văzură cum se săltă din nou, scoţând capul la suprafaţă şi privind în sus cu ochii lui mici şi negri. Apoi, răsucindu-se, se făcu nevăzut, dispărând în larg.

Până ca feribotul să ajungă la cheiul din Castellamare, pasagerilor nici nu le mai venea să creadă că întâmplarea de pe mare fusese aievea. Iar când Bepe povesti totul la bar, nimeni nu-l crezu.

— Nu, nu, pe vremea mea nu s-a pomenit niciodată aşa ceva, zise Agata-pescăriţa, ţâţâind nemulţumită. Un delfin dungat n-ar sări niciodată într-o barcă, fără nici o ruşine, ca o focă la circ!

— Dar aşa a fost, insista Bepe. Delfinul a sărit în barca mea.

— Auzi la el, să sară tocmai pe ditamai feribotul ăla al tău?! îl ironiză Agata-pescăriţa. Te-ai ramolit. Cu tot respectul, *signor* Bepe, dar memoria îţi cam joacă feste.

— Ba e adevărat, strigă Bepe. L-am văzut aievea. Şi cu ce drept mă faci pe mine ramolit, *signora* Agata, când şi tu te-ai născut în aceeaşi iarnă cu mine?

Cei doi nu se căsătoriseră niciodată, însă nu era nici un secret pentru nimeni că de cincizeci de ani între ei existase, cu discreţie, o relaţie de dragoste, iar acum la bătrâneţe se ciondăneau ca orice cuplu care trăise împreună toată viaţa.

— *Stronzo*, nătărău ce eşti tu, îi spuse afectuoasă Agata-pescăriţa. Mare prost mai eşti. Unde s-a mai pomenit ca un delfin dungat să sară într-o barcă?!

Dar în seara aceea cei mai tineri dintre pescarii insulei, Matteo şi strănepotul cel mai mic al lui Rizzu, căruia toată lumea îi spunea simplu Rizzulinu, veniră cu poveşti stranii şi ei. Urcară dealul până la bar, îmbrăcaţi cum erau cu jeanşii lor rupţi şi cu tricourile imprimate pe piept cu feţele cântăreţilor unor trupe americane, dar acum decolorate de apa mării, şi confirmară povestea lui Bepe. Da, da, categoric aşa era. Şi ei văzuseră delfini înotând prin valuri în larg, la Morte delle Barche, în urmă cu două zile. De asemenea, un mare banc de peşti zburători căzuseră ca o grindină de o parte şi de cealaltă a bărcii lor, *Provvidenza*, în zorii zilei. Şi odată, când pescuiau noaptea târziu cu felinarele stinse, opriseră motorul şi auziseră din adâncuri mugetul unei balene.

— Totul a devenit straniu, decretă Agata-pescăriţa, care credea din tot sufletul povestea lui Bepe acum, când fusese confirmată şi de alţii. Ca şi cum s-ar pregăti un miracol. Peştii simt şi ei, pesemne.

*

Între timp, umblau zvonuri bizare despre *il conte*. Deşi în continuare nu se vedea cu nimeni în afară de Maria-Grazia, pachete ciudate începuseră să plece din vila de la capătul aleii cu palmieri. Pachete dreptunghiulare, care semănau cu nişte tablouri învelite în hârtie maro, şi lăzi mari, iar odată chiar o cutie care zdrăngănea, de parcă ar fi avut sfeşnice de bronz înăuntru.

— Îşi vinde bunurile, raportă Bepe, care auzise asta de la menajeră. Tot ce i-a rămas de la mama şi tatăl lui. Vechile portrete, argintăria gravată cu blazonul familiei d’Isantu, mesele şi scaunele franţuzeşti. Chiar şi frescele de pe pereţii din sufragerie. Cred că a devenit comunist la bătrâneţe, de când cu falimentul băncii!

— A înnebunit de-a binelea, spuse Agata-pescăriţa.

— Nu are nici un pic de respect pentru răposatul conte, tatăl lui, murmurară bătrânii jucători de *scopa*. Asta reiese din ceea face el acum.

Furtunile nu conteniră. Vântul culca la pământ gardurile pregătite pentru sărbătoarea de Sant'Agata; scena improvizată de constructorii Tonino şi 'Ncilino se îmbibă atât de mult de apă, încât, la o repetiţie, partea din mijloc se prăbuşi şi toţi membrii fanfarei căzură cu fundurile în noroi. Într-o dimineaţă, când Maria-Grazia şi Lena deschiseră obloanele barului, constatară că jumătate din verandă nu mai era. Grinzile cu ghirlandele lor de vegetaţie îmbibată de apă erau prea grele pentru a mai fi ridicate la loc.

Casa însăşi părea să se năruie. Ploaia curgea prin acoperiş, peste sofaua de catifea a lui Amedeo, astfel încât suprafaţa acesteia era în permanenţă brumată cu stropi de apă. La etaj, fusese uitată deschisă peste noapte una dintre ferestre, iar acum, din cauza lemnului care se umflase, nu se mai închidea, astfel încât, când te duceai la baie, te ploua şi te bătea vântul ca afară. Tencuiala din vestibul arăta groaznic, iar jumătate din cărţile bibliotecii erau coşcovite de umezeală. Sergio şedea în spatele tejghelei barului şi, cu uscătorul de păr al Lenei, zvânta fiecare carte pe rând, ca să nu mucegăiască.

Niciodată nu se mai întâmplase ca locuitorii insulei să se confrunte cu problema ploii la sărbătoarea Sfintei Agata. Totuşi, susţinea Concetta, era posibil să vină un miracol, o îmbunătăţire a vremii după atâtea zile tumultuoase.

— Nu s-a mai produs un mare miracol de când a ieşit Robert din mare, zise ea. E cazul să apară de-acum, e momentul.

Toată săptămâna continuă să plouă. Între timp, numărul turiştilor continuă să scadă – o adevărată tragedie, într-o vară deja atât de neplăcută şi dezamăgitoare.

— Sergio, trebuie să-l suni pe fratele tău, zise Maria-Grazia. Dacă îl suni tu personal, dacă îl inviţi la sărbătoare, s-ar putea ca de data asta să vină.

Însă cablurile de telefon erau la pământ, smulse din colţul Casei de la Marginea Nopţii când bougainvillea se prăbuşise odată cu veranda. Giuseppino nu putea fi sunat.

Lena umbla de colo-colo prin casă, dar Maria-Grazia era feroce în intransigenţa ei.

— Nu voi pleca de pe insulă, spuse ea. Intenţionez să mor aici, ca tatăl meu, Amedeo, şi ca mama mea, Pina. Voi muri în casa aceasta, care, de nouăzeci de ani, a fost a noastră. Casa aceasta, în care sălăşluieşte încă spiritul tatălui meu, casa aceasta, unde m-am născut. Nici Robert nu poate să plece. Este legat de locul acesta.

— Cifrele rămân cifre, declară Sergio abătut. Socotelile sunt grăitoare. Nu putem scoate bani din nimic.

— Cam asta se pare că au făcut toţi ceilalţi, zise Maria-Grazia, pornind spre odăiţa din partea de sus a casei, ca să privească de la vechiul birou al tatălui ei spre marea cenuşie şi frământată.

Întrucât nimeni nu părea dispus să preia o asemenea sarcină, Lena se apucă să sorteze lucrurile din casă şi să facă inventarul anual, temându-se de portăreii de la banca mare de pe continent, despre care se povestea că fuseseră văzuţi de cealaltă parte a apei bătând la uşile oamenilor, ameninţând să le confişte cuptoarele cu microunde şi televizoarele. Mai ales că următoarea plată la bancă avea scadenţa la sfârşitul săptămânii, existând riscul ca ei să nu îşi poată onora obligaţia. Începând dis-de-dimineaţă, Lena scoase afară, pentru gunoi, saci de hârtii şi vechi cataloage de mărfuri, curăţă frumos cafetiera şi aparatul pentru îngheţată, până sclipiră ca noi, pregăti cutiile de la televizor şi de la masa de fotbal, pentru eventualitatea în care ar fi trebuit să le ambaleze în pripă. Trecu în revistă proviziile din cămară – suc de piersici, chipsuri cu paprică şi biscuiţi tari cu migdale, care se serveau la cafea; arancello, limoncello, *limettacello*. Da, erau suficiente produse pentru sărbătoare. Toate aceste lucruri fură notate în registrul de evidenţe. Maria- Grazia o urmărea, cu buzele încleştate şi încruntată ca tatăl ei, Amedeo.

— Să fie clar, până nu se termină pregătirile pentru sărbătoare, nu o să mai discutăm nimic despre ce-o să se întâmple după, declară Maria-Grazia când Lena isprăvi totul. Avem mult de lucru. Trebuie să decorăm barul, trebuie să facem trei mii de prăjituri. O să fie nevoie să spălăm geamurile, să montăm becuri în bougainvillea. O să curăţăm pardoseala de pe verandă şi o să trebuiască să facem ceva cu iedera asta căzută, din care picură ploaia peste tot pe unde urmează să danseze oamenii. Trebuie să pregătim sticlele cu arancello, cu *limettacello* şi limoncello. Să scoatem borcanele cu cafea din bufet. Să amestecăm îngheţata din cuve, altminteri o să se strice. Iar, când Giuseppino se va întoarce pentru sărbătoarea sfintei, îl vom ruga să ne ajute cu plata datoriei, şi în felul ăsta mai câştigăm timp.

„*Dacă* Giuseppino se va întoarce“, gândi Lena, dar îşi ţinu gândurile pentru ea.

Sergio stătu treaz toată noaptea ca să prepare chifteluţe de orez şi prăjituri, lucrând în tăcere, cu şortul legat la brâu şi cu mânecile suflecate. Pe la unsprezece seara veni şi Enzo să-i ajute vreun ceas, dar rămase până dimineaţa.

Enzo frământa aluatul de parcă era o bucată de lut, cu degetele lui fine de artist, şi toate prăjiturile lui căpătau forma sfintei. Între timp, Lena şi Concetta fugiră în ploaie, ca să taie ghirlande de bougainvillea, pe care le atârnară în bar. Din ramuri apă picura pe podea, formând băltoace întunecate. Cocoţate pe scaune, în barul cu lumină difuză, femeile atârnară de tavan fanioane cu chipul sfintei.

Nu mai aveau de unde să procure petalele de flori pentru sărbătoare, fiindcă florăria Gisellei fusese prima prăvălie care se închisese pe insulă. Prin urmare, în noaptea aceea, localnicele ieşiră cu găleţi, coşuri şi pungi pentru cumpărături, adăpostindu-se sub umbrelele umflate de vânt şi, aşa cum făcuseră imediat după război, culeseră toate florile care creşteau în libertate pe margini de drum şi prin gardurile vii. Luminiţe fură montate pe epava bărcii *Preasfânta Fecioară Maria* şi pe arcadele din vechea *tonnara* a pescarilor. În timp ce urcau dealul înapoi, Maria-Grazia şi Lena văzură că sărbătoarea avea să iasă frumos, liniştea şi pacea miraculoase umplând deja întunericul scăldat de ploaie.

*

În această linişte şi pace păşi Giuseppino, adus pe chei cu ultima cursă din acea zi a feribotului, trăgându-şi după el lucrurile. În costumul lui gri din stofă fină, cu geamantanul cu rotile săltând pe pietre, arăta ciudat, împuţinat la trup. Localnicii nu-l recunoscură în timp ce urca prin oraşul potopit de ploaie, tiptil ca *zio* Flavio când se întorsese din război. Abia când Concetta intră alergând în bar – „Mariuzza, a venit fiul tău! Fiul tău e aici!“ –, Maria Grazia ieşi pe verandă, în întuneric, şi îl recunoscu pe băiatul său. Acesta se opri în faţa ei şi îşi şterse stropii de ploaie din părul rar. Lena şi-a şters sfioasă mâinile pe şorţ, fiindcă ea nu-l întâlnise niciodată pe Giuseppino şi nu-l recunoscuse.

— *Salve*, zise el crispat, în italiana pe care nu o mai vorbise de zeci de ani. Am venit acasă.

Nici o bucurie pe lume, înainte şi după aceea, nu ar fi putut să se compare cu bucuria Mariei-Grazia în momentul întoarcerii fiului ei.

Auzind zgomotele euforice, Sergio veni la marginea verandei, mijind ochii prin ploaie. Coborî treptele şi acceptă să dea mâna cu fratele său. Concetta şi Lena stăteau deoparte, simţind că un miracol se apropia în cele din urmă – căci acum Sergio începu să vorbească pe nerăsuflate, bâjbâind cu mâinile să-şi desfacă şorţul de la brâu:

— Un împrumut, Giuseppino… o mie de euro sau două mii… suficient cât să achităm ipoteca la bancă şi să ţinem barul în funcţiune peste iarnă… altminteri

vom pierde totul… Am rate restante… Ştiu că n-ar trebui să-ţi cer!

Giuseppino se aşeză. Se frecă pe piept, proptind valiza de un scaun ud de ploaie. În cele din urmă, spuse:

— Nu pot să te ajut, Sergio.

— *Pi fauri*, Giuseppino.

— Nu pot să te ajut. Nu am bani. Firma mea nu mai există.

Păşind în faţă acum, Maria-Grazia îl prinse de umeri pe Giuseppino:

— Cum adică? Ce vrei să spui?

— A trebuit să cer declararea falimentului… firma s-a închis…

Dintr-odată, Maria-Grazia părea o persoană de statură impresionantă, un gigant ca tatăl ei, Amedeo.

— Ai dat faliment! exclamă ea. Uită-te în ochii mei, Giuseppino! Explică-mi ce-ai făcut!

Sub privirile acuzatoare ale mamei lui, fiul începu să vorbească sacadat, nervos:

— Mă ocupam de piaţa contractelor *futures*, iar acum s-a terminat, banii s-au dus. Criza. Afacerea a dat faliment.

— Slujba ta importantă, murmură Maria-Grazia nedumerită.

— Nu este o slujbă importantă, spuse Giuseppino. Eu cumpăr şi vând contracte. Voi, aici, pe insulă, aţi crezut că sunt cine ştie ce bogătaş! N-am fost decât la marginea bunăstării! Ce v-aţi fi aşteptat voi să fac, vreun miracol?! exclamă el cu glas tăios, dispreţuitor.

Câţiva vecini se adunaseră la marginea verandei, atraşi de scandal.

— Apartamentul, insistă Maria-Grazia. Automobilele mari…

— Le-am cumpărat pe toate pe credit!

— *Ai-ai-ai*, Giuseppino! strigă Concetta, lamentându-se dintr-odată. Ce s-a întâmplat cu tine de când ai plecat de pe insula asta?

Giuseppino îşi plecă mai jos capul, şi mai jos, expunând rotocolul mare al cheliei din creştet, exact cum avea şi Sergio.

— O, Giuseppino! strigă Maria-Grazia. Ce-ar spune bunicul tău, Amedeo, dacă ar fi acum aici?

— Nu v-am trimis mereu bani? ripostă apărându-se Giuseppino. Cele două milioane de lire pentru reamenajare. De-atâtea ori am scos bani din buzunar pentru reparaţii, pentru a compensa pierderile, iarăşi şi iarăşi, deşi de la bun început Sergio m-a exclus complet din treburile barului. Aţi profitat, *mamma*! Tu, şi Sergio, şi tata, şi voi toţi, ceilalţi! Aţi vrut o furgonetă, aţi vrut să reparaţi

acoperişul, să cumpăraţi un televizor nou – toţi aţi vrut să aveţi bani, nu numai eu!

Sergio, care rămăsese la uşă, fără să vorbească, se trezi acum în centrul atenţiei vecinilor, în poziţia nefamiliară a fiului mai prosper. Îl văzu pe fratele lui speriat, umilit, iar triumful avea un gust rău, ca un vin răsuflat.

— *Mamma*, *zia* Concetta, ajunge, gata, murmură el. Giuseppino, vino înăuntru.

Giuseppino se ridică de pe scaun. În mâinile mamei lui puse caietul cu poveşti al lui Amedeo.

— Uite, zise el. L-am adus înapoi. Măcar nimeni nu mă poate acuza că l-am furat, fiindcă am spus întotdeauna că îl voi aduce înapoi când voi veni pe insulă, iar acum l-am adus.

Şi, în cele din urmă, intră după fratele lui pe uşa barului cu un sentiment de uşurare, acceptând această revenire acasă, ca unul dintre acei eroi hoinari din poveştile bunicului său, dar acum învins, lefter, redus la mărimea iniţială.

5

Maria-Grazia nu putea să doarmă. Şedea la tejgheaua barului şi întorcea paginile caietului cu poveşti al tatălui ei. Povestea cu papagalul şi fata care a vrut să fie pasăre; poveştile despre Nas-de-Argint şi Trup-fără-Suflet. Şi pe măsură ce citea mai departe, aşezată în spatele tejghelei barului în răcoarea zorilor, sub portretul pătat de umezeală al tatălui ei, avu şi ea o stranie revelaţie: erau poveşti pe care nu le citise niciodată, basme pe care tatăl ei şi le amintise probabil în ultimele lui zile de viaţă, consemnate de Sergio, cu scrisul lui neglijent de adolescent, în caietul cu care Giuseppino plecase de pe insulă, înainte ca ei, ceilalţi, să le fi văzut.

Maria-Grazia se duse să-l trezească din somn pe Giuseppino, care dormea pe sofaua de catifea în odaia de la mansarda casei.

— *Caro*, ce-s astea? întrebă ea, indicând poveştile necunoscute.

Giuseppino se înroşi pe gât, cum i se întâmpla întotdeauna în copilărie când era prins cu vreo boroboaţă.

— Nu am fotocopiat ultimele poveşti, mormăi el. Am rămas fără bani înainte să termin de copiat tot caietul. Dar m-am gândit că Sergio şi le amintea pe astea, oricum. El a fost cel care le-a scris aici.

Dar *ea* habar nu avusese de existenţa lor! Iar acum Maria- Grazia descoperi ultimele poveşti ale tatălui ei, ca şi cum el ar fi fost din nou cu ea pentru un timp, şoptindu-i poveştile lui ca să o adoarmă, aşa cum făcuse când era o copilă cu proteze la picioare. Întorcând pagină după pagină, citi poveştile insulei, despre licitaţii de catâri şi oameni salvaţi din mare, despre gâlcevi între vecini, despre un pescuit spectaculos, cu peşti mulţi, în 1913 („relatată mie în 1922 de către *signora* Gesuina“), despre o alunecare mare de teren în 1875 („transmisă din tată-n fiu în familia Mazzu“) şi apoi, pe ultimele pagini, o poveste despre Sant’Agata.

Odată, demult, scria tatăl ei, Sant’Agata fusese văzută în cimitirul de lângă mlaştină, când îi apăruse groparului ca o vedenie destul de înfricoşătoare, plutind deasupra porţii de la intrare, cu braţele larg desfăcute. Când omul se duse înapoi

la mormântul pe care-l făcea, descoperi că lopata dispăruse, iar groapa era închisă complet, de parcă nici n-ar fi săpat-o vreodată. Destul de supărat, trebui să renunţe la treabă şi să se ducă acasă.

În vremea aceea, cutremurele făceau ravagii. Deşi groparul încercă să sape din nou, pământul era tare ca piatra, iar într-o zi, după un seism mare, găsi toate mormintele deschise larg, ca nişte hăuri – o privelişte înfricoşătoare.

De-aici deduse el că sfânta ori se opunea îngropăciunii, ori dorea ca morţii să fie înmormântaţi în altă parte.

Locuitorii insulei se adunară şi hotărâră să dea ascultare sfintei şi să-şi mute morţii într-un sălaş mai ferit. Dar pe-atunci teama de boli era mare, iar localnicii nu voiau să-şi îngroape morţii pe lângă casă sau pe lângă puţurile de apă. Refuzând să împlinească dorinţele sfintei, necazurile se abătură asupra insulei. Localnicii fură din nou năpăstuiţi cu o molimă a plânsului.

Într-o dimineaţă, sfânta le apăru din nou locuitorilor insulei, pe drumul care ieşea din cimitir. Părea să gesticuleze, iar nişte pescari porniră după ea. Îi purtă pe toată insula, într-un miraculos periplu peste câmpuri, prin şanţuri şi livezi de măslini, până când, în cele din urmă, ajunseră la grotele de lângă mare. Aici, sfânta se duse în partea din spate a grotei şi aşteptă. Localnicii, după ce se socotiră ei bine, deciseră că nu aveau încotro decât să-şi mute morţii în grote.

Aici descoperiră un al doilea miracol: mici firide, unele cu oseminte, în care să depoziteze coşciugele şi urnele funerare ale strămoşilor lor, precum şi pietre mari, gata cioplite, cu care să închidă criptele.

În ziua procesiunii se porni o furtună. Locuitorii insulei pregetau, dar sfânta se ivi pretutindeni pe insulă, insistând ca oamenii să-şi care morţii în grote. Toată suflarea oraşului se adună, iar procesiunea dură aproape toată după-amiaza, dar, în cele din urmă, ajunseră la grote.

Atunci, în timp ce localnicii erau în interiorul grotelor, un cutremur mare de pământ scutură Castellamare din temelii. Revărsări imense de lavă ţâşniră de sub vila contelui, iar insula toată se ridică şi se zgudui. Localnicii, tremurând de frică în grote, ieşiră afară şi văzură că oraşul lor era năruit, nici o clădire nemairămânând în picioare, în afară de biserică, vilă şi Casa de la Marginea Nopţii.

Atunci înţeleseră ei că sfânta îi ocrotise nu numai pe morţi, ci şi pe vii, căci nici un localnic nu pierise în acel cutremur şi toţi se aflaseră la adăpost înăuntrul grotelor străvechi.

Şi, când locuitorii insulei îşi terminară de îngropat morţii, se produse un al

treilea mare miracol. Roca din spatele grotei, care se rostogolise în timpul cutremurului, avea în ea forma sfintei. Artistul Vincenzo o desprinse de-acolo, ca să facă din ea o statuie, şi de atunci localnicii ştiură că grotele nu erau un loc blestemat, ci un loc sfânt.

„Şi aşa, Mariuzza *cara*“, scria tatăl ei, „locuitorii insulei au curmat blestemul plânsului“.

*

Robert era acolo. Stătea în pragul uşii, gâfâind un pic după efortul de a străbate coridorul – un om bătrân, trebui ea să admită până la urmă. Maria-Grazia îi puse caietul în mâini.

— Cineva ar fi trebuit să noteze aici celelalte poveşti, zise ea.

Căci după tatăl ei, Amedeo, cine se mai gândise să facă asta? Trebuia să fi scris cineva despre cum fusese salvată Agata-pescăriţa. Sau despre cum apăruse Robert din valurile mării… Despre ziua cu vapoarele, când ea şi tatăl ei le văzuseră înşirate la orizont, ca nişte stropi de ploaie pe o sârmă… despre fantoma lui Pierino… despre îmblânzirea lui Enzo; despre construirea marelui hotel; despre miracolul teancurilor de bani apărând la uşa localnicilor, după lăsarea întunericului… Cum rămânea cu toate aceste poveşti care nu mai fuseseră aşternute pe hârtie? Cineva trebuia să se fi îngrijit să consemneze toate aceste întâmplări.

— Bun, spuse Robert. Nu le poţi scrie tu?

— *Caro*, sunt prea bătrână pentru asta. Amândoi suntem prea bătrâni. Uite cum a trecut timpul. Nu a mai rămas răgaz pentru prea multe acum.

Luându-l gingaş de încheietura mâinii, îl conduse înapoi în cămăruţa lor cu pereţi de piatră de lângă curte. În timp ce păşeau, Robert se sprijinea pe ea un pic, încă un lucru care o descumpănea, fiindcă întotdeauna fusese invers. Dar acum înţelegea că timpul ei aproape se sfârşise. Şi Robert părea să creadă asta, căci avea ochelarii pe nas, veioza de lângă pat era aprinsă, iar el era treaz de mai mult timp, gândindu-se. Maria-Grazia închise caietul tatălui ei şi îl puse pe noptieră.

— Nici tu n-ai putut să dormi? îl întrebă.

— Îi avem, în sfârşit, pe amândoi băieţii în acelaşi loc acum şi cred că e timpul să discutăm cu ei despre viitorul barului.

— Ce anume despre viitor? zise Maria-Grazia, un pic surprinsă.

— Dacă Maddalena vrea ea barul, explică Robert, băieţii ar trebui să i-l

cedeze. La asta mă gândeam acum. Fata a îndrăgit locul ăsta de când s-a născut. Este suficient de tenace încât să poată ieşi cu bine din criza asta. Barul se cuvine să fie al ei, aşa cum s-ar fi cuvenit să fie al tău, în tot acest răstimp. Întotdeauna am ţinut la tatăl tău, bătrânul doctor, dar decizia lui de atunci a fost greşită.

O mândrie înverşunată, o perseverenţă moştenită de la Pina Vella o făceau pe Maria-Grazia să spere cu încrâncenare că fata avea să studieze medicina.

— Nu se va duce, o informă el, însă cu multă blândeţe, când ea ridică această obiecţie. Încearcă să-şi ia inima în dinţi ca să-ţi spună asta, *amore*. Mie mi-a spus deja.

În adâncul sufletului ei Maria-Grazia ştiuse dintotdeauna că Lena era la fel de ambiţioasă ca bunica ei şi ca străbunicul ei, capabilă ca nimeni altcineva să protejeze Casa de la Marginea Nopţii.

6

Zorii zilei de Sant'Agata mijiră fără culoare, pe fundalul unei mări ascunse sub ceaţă. Liturghia de dimineaţă, în faţa bisericii, se desfăşură sub un cortegiu de umbrele.

— Slavă lui Isus Cristos şi Fecioarei Maria! strigă părintele Marco contra vântului, ferind sfânta din ipsos de bătaia ploii. Slavă ţie, Sant'Agata, şi tuturor sfinţilor!

Oamenii porniţi în procesiune înaintau alunecând prin noroaie. Străvechea statuie, făcută din ipsos de stră-stră-stră-străbunicul artistului Vincenzo, nu mai fusese niciodată afară în ploaie. Pe cărarea cu pietriş care ducea în jos la grotele de lângă mare se petrecu o mică tragedie. Statuia începu să se topească, faţa sfintei brăzdându-se de lacrimi negre aidoma celor care curseseră cândva din ochii Carmelei, iar veşmintele ei pierzându-şi purpura în dâre groase.

— Repede, Rizzulino, Matteo! ţipă preotul. Luaţi sfânta imediat din umezeala asta!

Fiindcă părintele Marco, la bătrâneţe, devenise şi el profund devotat Sfintei Agata, la fel ca toţi ceilalţi de pe insulă.

Pescarii porniră alergând spre grotele de lângă mare. Căţărându-se anevoie pe stânci, o purtară pe sfântă în întunericul uscat dinăuntru, urmaţi de ceilalţi localnici.

— S-a stricat? ţipară văduvele din Comitetul Sant' Agata.

Oamenii scăpărară brichete, aprinseră ecranele telefoanelor mobile, iar în lumina astfel improvizată sfânta licărea jalnic, chipul ei îşi schimba trăsăturile de parcă ar fi fost vie, un pic mai palidă decât fusese înainte de furtună.

— Nu putem să o scoatem afară în ploaia asta, zise părintele Marco. O să-i curgă vopseaua, o să se desfacă tot ipsosul. Va trebui să o ţinem aici şi să aşteptăm până trece furtuna.

Şi aşa se întâmplă că, atunci când portăreii de pe continent sosiră în Castellamare ca să solicite pe loc plata datoriilor de la localnici, nu găsiră ţipenie de om în vreo casă, nimeni nu le deschise când bătură pe la uşi, pretutindeni era

pustiu şi toate prăvăliile erau închise, de parcă insula ar fi fost părăsită – şi, în cele din urmă, se văzură nevoiţi să îşi bage la loc în serviete hârtiile lor cu ordinele de executare silită şi să-şi ia tălpăşiţa.

*

Între timp, în grote se porniseră discuţiile.

— O să stăm aici până la sfârşitul lumii, prevesti Agata-pescăriţa.

— Încă o jumătate de ceas, zise părintele Marco.

Dar jumătatea de ceas se făcu un ceas, apoi un ceas şi jumătate. O ceartă risca să se işte când Concetta declară:

— Enzo are o statuie.

Dintr-odată, Enzo se trezi în centrul atenţiei tuturor. Cei câţiva oameni care văzuseră imensa lui siluetă de piatră a Sfintei Agata mişcară aprobator din cap. Da, da. Şi aceea era o statuie a sfintei.

— Aduceţi-o pe Sant'Agata a lui Enzo, spuse Concetta. E rezistentă la apă. A fost gândită de străunchiul lui, artistul Vincenzo. Este aproape terminată. Putem să facem cu ea procesiunea.

Bătrânii jucători de *scopa* încuviinţară din cap. Puteau să o folosească pe cealaltă Sant'Agata. În fond, nu era tot o reprezentare a aceleiaşi sfinte?

— E prea grea, zise Bepe. E făcută din piatră. Sant'Agata, în mod normal, e din ipsos. Cum să o poată ridica şase pescari?

— Poate fi ridicată, zise Enzo. E din rocă vulcanică. E poroasă ca piatra ponce. Găsim noi o modalitate.

Auzind asta, câţiva bombăniră ceva despre blestemul plânsului.

— Hai să mergem să vedem statuia, zise părintele Marco, aşezând-o pe cea veche mai în spate, în grote, unde era în siguranţă, la loc uscat, şi unde nici o vijelie nu o mai putea atinge.

Mai trecu o jumătate de ceas până ca pescarii să vină înapoi pe lângă golf, iar când îi văzură, oamenii strigară de mirare. Pescarii încărcaseră statuia lui Enzo în vechea căruţă a lui Rizzu, de care toţi uitaseră de douăzeci de ani. Acum, căruţa se ivi pe marginea golfului, înaintând încet, poticnit, dar împodobită cu aceleaşi legende ale insulei, în culori vii, verde şi galben. O aduceau toţi împreună, pescarii şi urmaşii lor: Tonino, Rizzulinu, Matteo, 'Ncilino, Calogero.

*

De jur împrejurul ţărmurilor insulei, pe furtună, localnicii merseră în

procesiune cu sfânta lor. Trecură pe lângă vila contelui, ferecată şi închisă. Câţiva locuitori ai insulei ridicară privirile spre ferestre, aşteptându-se să-l pe vadă pe *il conte* acolo, binecuvântând din cap procesiunea, aşa cum obişnuia tatăl lui, dar nici o figură nu apăru la geam. Statuia fu purtată cu alai mai departe, pescarii având grijă să salte căruţa de la spate şi să o sprijine bine pe pantele abrupte. În continuare, trecură pe lângă capătul stâncos al insulei, pe lângă amfiteatrul grecesc, acum năpădit de bălării şi ciulini, în lungul stâncilor de deasupra grotelor de lângă mare, pe lângă porţile noului hotel unde fusese cândva ferma familiei Mazzu. Domnea pustiul la hotel, şezlongurile de plastic de la piscină zăceau răsturnate, umbrelele de soare erau grele de apă. Dar câţiva turişti se iviră la uşi şi se alăturară procesiunii. În acest răstimp, sfânta, cu apa şiroind printre faldurile veşmintelor ei de piatră, se legăna în căruţa trasă de catâr, ţinând o mână ridicată în sus.

— Haideţi, nu mai e mult de mers, zise Maria-Grazia.

Îşi dorea cu ardoare ca statuia să îşi ducă pelerinajul până la capăt, de parcă sfânta însăşi ar fi fost cea care se legăna acolo în căruţă, ca şi cum o stranie metamorfoză se produsese în timpul miraculoasei linişti a nopţii.

Pe chei, în faţa vechii *tonnara* şi a epavei ruginite a bărcii *Preasfânta Fecioară Maria*, părintele Marco se rugă la sfântă să se îndure de ei. Pruncii fură aduşi în faţă pentru a fi binecuvântaţi. Recoltele ţăranilor, distruse de furtuna necurmată, fură sfinţite oricum. Părintele Marco răsturnă o sticlă cu apă sfinţită în ploaia din jur, peste prora celei mai noi bărci de pescuit din insulă: *Provvidenza*, proprietatea lui Matteo.

Ploaia aduse mulţi clienţi la bar în acea seară.

— De ce-o fi venit atâta lume? se miră Maria-Grazia. Li s-a făcut tuturor milă de noi şi s-au decis să cumpere fiecare un arancello, pentru ca barul să poată rămâne deschis încă o vară?

Concetta îşi croi drum prin mulţime, cu ochii sclipind de o bucurie ascunsă.

— Tocmai am auzit, şopti ea, că localul lui Arcangelo a fost luat de ape, exact ca în iarna anului 1963, când au fost furtunile alea teribile! Bietul frate-meu!

— Un miracol! strigă Agata-pescăriţa. V-am spus eu! De-aia a fost atâta ploaie!

Uzi leoarcă, clienţii barului lui Arcangelo, un pic sfioşi, se strecurară pe uşă, dornici de băuturi tari şi ceaiuri fierbinţi. Filippo Arcangelo rămăsese afară, pe lângă verandă, până când Concetta îl luă de braţ şi-l trase înăuntru.

Dar nu era suficient, înţelese Maria-Grazia uitându-se cum fiii şi nepoata ei

serveau muşteriii aşezaţi ciorchine la mese. Aveau nevoie să vândă mai mult, nu doar câteva cafele de nouăzeci şi nouă de cenţi ceaşca şi de tărie cu un euro paharul. Din cauza ploii, veranda era închisă, iar îngheţata se cristaliza în cuve, nefolosită. Nici măcar turiştii nu voiau îngheţată pe o astfel de vreme.

În piaţă, odată cu lăsarea nopţii, se dansa oricum frenetic printre băltoace, sub fanioanele cu chipul sfintei, din care se revărsau cascade de apă călduţă de ploaie peste capetele petrecăreţilor. Sub imensele reflectoare închiriate pentru eveniment, localnicii se învârteau în acordurile muzicii de *organetto*. Maria-Grazia, aşezată la marginea verandei lângă Robert, sub imensa umbrelă în dungi adusă de Giuseppino, îi povesti acestuia despre prima seară pe care tatăl ei o trăise aici, pe insulă. Povestea i-o depănase chiar el când ea era copil: cum se minunase el văzând statuia înconjurată de o sută de lumânări roşii, de magica tăcere care se lăsase când *il conte* despărţise mulţimea. Cât de diferit era totul pe atunci, în comparaţie cu zumzetul permanent al generatoarelor de acum, cu jocurile de lumini colorate de pe tarabe, cu muzica bubuitoare, în ritmurile căreia tinerii se roteau într-un colţ, nemaiplăcându-le vechile cântece tânguitoare ale insulei. Şi turiştii cu aparatele lor de fotografiat făcând nenumărate poze, în timp ce din acea primă noapte, când tatăl ei ajunsese pe insulă, nu exista decât o singură fotografie, cea dintâi făcută vreodată acolo, fotografia care conţinea tot ce avea să urmeze după aceea. Fără conte de data asta. Deşi nimeni, în afară de ea, nu ar fi recunoscut acest lucru, şi cu atât mai puţin membrii Comitetului de Modernizare, în absenţa lui, festivităţile erau cumva serbede.

Dar acum, în haosul din *piazza*, apăru Bepe şi nepoţii lui, alergând ca nişte tinerei.

— Avem o urgenţă! strigă Bepe. S-a defectat feribotul!

— Cum s-a defectat?! întrebă Tonino.

— Păcătoşii ăia de peşti zburători… un banc întreg de peşti… s-au împotmolit în motor. Fir-ar ea să fie de furtună!

— Las-o acum pe *Santa Maria*, îl sfătui Tonino, bătându-l pe umăr pe bătrânul Bepe. Eşti ud până la piele, hai să-ţi comand un arancello. O să reparăm mâine bacul, când o să ne treacă aburii alcoolului şi o să se oprească şi ploaia.

— Nu, nu! strigă vehement Bepe. N-ai înţeles. S-a defectat *Santa Maria del Mare*, şi au rămas oameni… o sumedenie de oameni… care aşteaptă să vină încoace! Trebuie să mergem să-i aducem!

La aflarea acestei veşti, se produse o oarecare confuzie. Turişti de la marele hotel al contelui? Despre ei era vorba?

— Nu, spuse Bepe, răsuflând greu. Sunt tot felul de oameni. Vizitatori de pe continent. Locuitori ai insulei care se întorc acasă… nişte veri de-al treilea ai familiei Mazzu, aşa mi s-a spus, care au venit tocmai din America, atâta drum, ca să fie aici, şi unchii Dacosta din Elveţia! Ba parcă l-am văzut şi pe Flavio Esposito. Turişti, de asemenea. Au aflat toţi de sărbătoarea noastră. Stau toţi la coadă. Vor să-i aduc pe insulă ca să vadă sfânta. Şi tocmai acum s-a stricat feribotul şi eu nu pot să fac nimic.

Maria-Grazia se ridică iute, cuprinsă de o înflăcărare aprigă.

— Flavio? Fratele meu Flavio? Trebuie să-l aducem aici… Va trebui să scoatem pe mare bărcile mici. Unde sunt pescarii? Matteo? Rizzulinu?

Rizzulinu ieşi din grupul dansatorilor, storcându-şi tivul jeanşilor uzi.

— Noi nu putem să aducem decât cinci sau şase oameni cu *Provvidenza*, zise el, când Agata-pescăriţa le explica problema.

— Câţi sunt acolo, Bepe?

Bătrânul barcagiu îşi umflă obrajii, încurcat.

— Nu ştiu. Dar mult mai mulţi decât atât.

— Cine mai are vreo barcă? strigă Maria-Grazia. Cine poate să dea o mână de ajutor?

Cel mai tânăr din familia Terazzu păşi în faţă, apoi încă unul sau doi pescari. Atât, mai mulţi nu.

În momentul acela, Agata-pescăriţa se ridică în picioare lângă tejgheaua barului.

— Vom lua bărcile vechi, decretă ea. Vom lansa la apă bărcile depozitate în *tonnara*. Bărcile vechi vopsite cu var, pe care le foloseam înainte de război. Sunt vreo zece sau douăsprezece acolo.

Locuitorii insulei începură să se pună în mişcare. În jos, pe drumul spre chei, porniră cu toţii în graba mare, care cu maşini şi furgonete, care pe biciclete, care pe jos cu lanterne în mâini, ca nişte steluţe albe. Maria-Grazia luă binoclul lui Flavio, primit de la *Balilla*, şi împreună cu Lena se sui în furgoneta cu trei roţi, coborând şi ele spre mare. În întunericul nopţii, care dintr-odată nu mai era atât de răvăşită de furtună, tinerii insulei au lansat bărcile spre mare. În apele portului, ambarcaţiunile pluteau acum din nou: *Sant'Agata Salvatrice, Cred în Dumnezeu, Santa Maria della Luce, Provvidenza, Maria Concetta, Steaua Siracuzei.*

Lena şi Maria-Grazia rămaseră pe ţărm cu restul locuitorilor insulei, urmărind cum luminile se îndepărtau în larg. Şi aici, pe marginea insulei, Maria-Grazia

avea senzaţia că o vedea aşa cum li se înfăţişa bărcilor care o părăseau şi aşa cum li se arătase, probabil, acelora din neamul Esposito care o părăsiseră: fiul ei, fraţii ei, nepoata ei – o stâncă într-o pâclă de stropi fini de apă, retrăgându-se din ce în ce mai mult pe suprafaţa înnegurată a apei, ca o corabie naufragiată.

— N-ai vrut să mergi şi tu cu bărcile pe mare? o întrebă pe Lena.

— Eu o să rămân aici, zise Lena, ca să pregătesc barul pentru când vor veni înapoi.

Dar Maria-Grazia, cuprinsă de nostalgie, voia să mai urmărească bărcile o vreme, pentru eventualitatea în care, printr-o minune, fratele ei ar fi venit înapoi la bordul uneia dintre ele. Lena îi lăsă cheile de la furgonetă şi se duse acasă pe jos, alergând prin ploaia pe sfârşite. Aşa se făcu că, atunci când fiul vechilului Santino apăru în fugă, cu un bilet ud, scris de mâna lui Andrea d'Isantu, chemând-o pe Maria-Grazia la vilă pentru o ultimă oară, ea era singură.

*

Când Concetta păşi în *piazza*, unde muzica fusese abandonată şi scaunele erau răsturnate, căutându-şi prietena, constată că intervenise o stranie schimbare. Banca de economii avea aprinse toate lămpile de neon, iar uşile erau deschise. La ghişeu şedea Bepino.

Văduvele din Comitetul Sant'Agata conduseră atacul, năvălind pe uşile clădirii. Ceilalţi locuitori ai insulei veniră pe urmele lor. Uzi ciuciulete de la ploaia de-afară, împingându-se, se opriră toţi în faţa ghişeului galben.

— Bepino, ce-i asta? strigă Valeria. Lucraţi în toiul nopţii, în timpul sărbătorii?

— Banca este deschisă doar o oră sau două, răspunse Bepino, pe un ton ceremonios, dregându-şi apoi glasul. Am misiunea să vă spun că vă veţi primi banii înapoi. Banii din conturile voastre, pe care i-aţi depus aici.

— Dar banca e în faliment, spuse Concetta. Nu se poate să-şi fi revenit.

— Într-adevăr, banca este în faliment. Dar voi vă veţi primi banii, aşa cum vi s-a promis.

Dar cine să fi plătit băncii atâţia bani? Minunându-se, văduvele din Comitetul Sant'Agata începură să-şi retragă economiile şi pensiile.

— Banca străină a făcut asta? insistă Concetta. Vorbeşte clar, Bepino. Ăia au dat banii?

— Nu, nu ei.

— Şi-atunci *cine*? E cineva de peste mări şi ţări, care investeşte bani în insula

noastră?

Bepino scutură iute din cap, căci care investitor străin ar fi făcut aşa ceva?

— Ştiu cine este, strigă Agata-pescăriţa. Aceeaşi persoană care a ascuns banii în faţa uşii fiecăruia, aceeaşi persoană care i-a dat lui ’Ncilino ţiglele pentru acoperiş şi lui Matteo motorul de barcă!

— Sant’Agata, şopti unul dintre bătrânii jucători de *scopa*.

În această consternare generală îşi făcu în cele din urmă apariţia Maria-Grazia, în furgoneta cu trei roţi. Opri sub palmier şi se dădu jos, iar Concetta observă uluită că prietena ei plângea.

— Mariuzza, ce s-a întâmplat? strigă ea.

Dar Agata-pescăriţa, care în umezeala din aerul nopţii nu băgase de seamă că pe obrajii Mariei-Grazia erau lacrimi adevărate, o prinse de umeri şi zise:

— Vino să ne ajuţi să dezlegăm acest mister. Cineva ne-a dat înapoi toţi banii noştri, *signora* Maria-Grazia. Tu eşti cea care a ştiut întotdeauna secretele fiecăruia. Numai tu poţi să ştii cine a fost de data asta.

— *Sì*, zise Maria-Grazia, fără să se oprească din plâns. *Il conte*.

Urechile străvezii ale lui Bepino se făcură roşii ca focul.

— N-avea voie nimeni să spună ceva despre asta, şopti el.

— I-ascultă, Bepino, strigă matusalemica Valeria, înhăţându-l de încheietura mâinii. Să ne spui imediat totul, auzi?

— Dar nu am voie, ripostă Bepino, însă Valeria era cea mai bătrână persoană de pe insulă, nici el nu îndrăznea să îi iasă din cuvânt. L-a trimis pe Santino Arcangelo aici cu o mulţime de bani peşin, mărturisi el în cele din urmă. Ca să îşi primească fiecare banii depuşi la bancă şi să nu iasă nimeni în pagubă, când banca va da faliment.

— De ce? întrebă văduva Valeria.

— Nu sunt toate afacerile voastre în dificultate? Nu aveţi nevoie cu toţii să vă recuperaţi banii?

Era adevărat – dar totuşi, *il conte*?

— L-a snopit în bătaie pe pescarul Pierino, zise Agata-pescăriţa, complet nedumerită. Nu e un om bun. Nu e ca taică-său, răposatul conte. Dacă intenţionează să îndrepte lucrurile, e mult prea târziu.

Dintr-odată, Maria-Grazia fu copleşită de o milă atât de profundă, încât îi simţea parcă şi gustul în gură, zguduind-o ca o furtună care se năpusteşte pe uscat venind din largul mării.

— N-a fost niciodată un om atât de rău cum credeţi voi toţi, murmură ea. Nu

merită să i se aducă o asemenea vină.

— Sigur, ştii tu asta cel mai bine, Maria-Grazia, zise Valeria. Dacă e un om bun, de ce-a trebuit să te duci pe furiş acolo la vilă, la tot felul de ore din zi şi din noapte, umblând pe cărări lăturalnice şi prin *vaneddi*, ca o fetişcană înamorată?

Dar apăruse acum şi Robert, cu răsuflarea un pic întretăiată, venind pe neobservate până la marginea mulţimii.

— *Signora* Valeria, ce fel de acuzaţii sunt astea? întrebă el.

Bătrâna rămase cumva descumpănită, fiindcă niciodată nu se întâmplase ca *signor* Robert să vorbească aşa de tăios cu cineva de pe insulă.

— Nimeni nu face nici o acuzaţie, bălmăji ea.

— Mariuzza, zise Robert, mângâind-o pe mână. Spune-i tu adevărul.

Maria-Grazia zise:

— *Il conte* este bolnav. E pe moarte. M-am dus la el fiindcă eram îngrijorată de soarta lui şi, după cum s-a dovedit, avea nevoie de ajutorul meu, aşa că am continuat să îl vizitez. Nu are pe nimeni, nu are familie. El va fi ultimul conte. Nu are cui să-i lase moştenire lucrurile lui şi totul va fi confiscat – vila, terenul de vânătoare al tatălui său, banca şi clădirile din jurul pieţei, care aparţin familiei lui de trei sute de ani. Iar când s-a întors pe insulă şi a văzut toate nenorocirile venite de peste ocean, a decis să vândă tot şi să ajute un pic pe fiecare să îşi plătească datoriile. Poate şi pentru a-şi răscumpăra vina de a-l fi bătut pe Pierino, fiindcă Dumnezeu e martor cum fiecare locuitor al insulei l-a făcut să sufere din cauza asta.

— Continuă, o îndemnă Robert. Continuă.

— El a fost cel care a avut ideea de a lăsa daruri pe insulă, în secret, ţiglele, motorul de barcă, teancurile de bani, astfel încât voi să credeţi că erau de la sfântă. Dar cum să fi făcut asta de unul singur, când de luni de zile el e imobilizat la pat? De unde să fi ştiut el cine avea necazuri, cine avea nevoie de ajutor, când nici unul dintre voi nu mai vorbea cu el – când nimeni n-a mai vorbit cu el de când a murit tatăl lui, acum aproape cincizeci de ani?

— Dar de ce tocmai tu, Maria-Grazia? bombăni Valeria. Ar fi putut să roage pe oricine. Pe Santino Arcangelo sau pe asistenţii lui străini.

Concetta, înţelegând, spuse:

— Nici unul dintre ei nu s-ar fi priceput să-l ajute. Trebuia să fie o persoană care să cunoască problemele fiecăruia de pe insulă. Cine altcineva, atunci, decât Mariuzza?

Fiindcă dintotdeauna, încă din copilărie, Maria-Grazia fusese păstrătoarea

secretelor insulei, de când o adusese pe sălbatica de Concetta în bar şi o îmblânzise cu bunătatea ei şi cu *limonata*.

— Şi tu ai făcut toate astea, *signora* Maria-Grazia? zise Valeria.

— Da, *signora* Maria-Grazia împreună cu mine, spuse Robert.

Valeria tot nu era mulţumită.

— Există o legătură nefirească între ei doi, mormăi ea. Ceva ce nu este în regulă. Te-ai dus în vizită la el, Maria-Grazia, cu mult timp înainte să fi început aceste necazuri. În fiecare duminică după-amiază, dacă este să dăm crezare zvonurilor.

Maria-Grazia, îndreptându-şi umerii ca mama ei, Pina Vella, spuse:

— *Bineînţeles* că există o legătură între noi. Suntem fraţi vitregi. Şi voi toţi ştiţi asta, aşa că aţi face mai bine să nu vă mai prefaceţi şi să discutaţi pe faţă totul, în loc să bârfiţi pe la colţuri, cum faceţi de nouăzeci şi cinci de ani.

Bătrânii jucători de *scopa*, simţindu-se foarte moderni, îngăimară ceva despre necesitatea unor teste ADN şi a unor analize de sânge înainte de a formula vreo apreciere în această privinţă.

— Am făcut toate astea! strigă Maria-Grazia, enervându-se de-a binelea. Am făcut amândoi testul ADN acum trei ani! S-a lămurit problema. Robert ştie. Ce-ar fi acum să ne lăsaţi în pace, ce ziceţi?!

— Mda, mormăi Valeria, lansând nu prea convinsă şi provocarea finală: Ce-ai căutat acolo în seara asta?

— M-am dus la vilă fiindcă *il conte* e pe moarte, explică Maria-Grazia. Şi nici o persoană de pe insula asta nenorocită nu s-a gândit să-i facă o vizită!

Maria-Grazia ştia că se lăsase pradă nervilor, că fusese prea crudă – căci, de fapt, ea îndrăgea insula la fel de mult ca oricare dintre ei. Dar Robert o prinse delicat de mână. Şi adevărul rămânea neschimbat, Andrea d’Isantu era pe moarte. La optzeci şi opt de ani – exact aceeaşi vârstă ca fantoma unchiului Tullio, al cărui portret la tinereţe atârna încă pe scările Casei de la Marginea Nopţii, a cărui prezenţă bântuia încă pe potecile caprelor –, Andrea fusese diagnosticat cu un cancer rebel la ficat, iar acum boala ajunsese să-l macine aproape complet. Era atât de bolnav, încât nici nu putuse să participe la sărbătoarea lor.

Acum văduvele insulei murmurau pline de compasiune, gândindu-se la omul muribund din vila de la marginea oraşului, nevizitat de nimeni, nejelit de nimeni. Muzica se oprise şi nimeni nu mai ştia ce să facă sau să spună. Până şi Valeria se potolise un pic, spăsită.

— Trebuie să mergem să-l vedem, Mariuzza, spuse Concetta în cele din urmă. Trebuie să-i ducem daruri, cum obişnuiam să facem pentru tatăl lui, răposatul conte. Cum am putut neglija această parte a festivităţilor?

— Este foarte bolnav, zise Maria-Grazia. Preotul şi doctoriţa de pe continent sunt acolo cu el… E prea târziu acum… Nu ne vor primi pe toţi.

— Noi se cuvine să mergem oricum, decretă Concetta. Aşa e frumos să facem.

*

În lumina trandafiriu-gălbuie a camerei cu îngeraşi pe tavan, Andrea d'Isantu zăcea în acelaşi pat în care se născuse. Un rozariu era înfăşurat pe mâna lui dreaptă. Părintele Marco stropea cu apă sfinţită. Lângă el, doctoriţa se pregătea să plece, desfăcându-şi de la gât bucla stetoscopului, cu acelaşi aer istovit şi abătut pe care Maria-Grazia şi-l amintea de la tatăl ei când acesta se întorcea de la vreun pacient seara târziu, ştiind că nu mai era nimic de făcut. În camera aceasta intrară locuitorii insulei, neanunţaţi, iar apa de ploaie picura din hainele lor pe podea.

— *Signor il conte*, strigă văduva Valeria. Am venit aici să-ţi aducem darurile noastre de sărbătoare. Am aflat adevărul acum. Am aflat adevărul despre ce ai făcut dumneata pentru noi.

Teribil de bătrân, ca o broască ţestoasă, Andrea d'Isantu făcu efortul de a se sălta de pe perne, cu gâtul parcă susţinut de sârme încordate. Îi cercetă din priviri pe localnicii din faţa lui. Pe urmă căzu înapoi cu capul pe pernă şi închise pleoapele subţiri ca foiţa de hârtie. Brusc, cineva veni în faţă cu o tavă de vinete coapte, punând-o în poala lui. Altcineva înaintă cu o găină într-o cutie de carton, pe care o împinse în braţele doctoriţei. Concetta îi oferi o felie imensă de ton, învelită în folie de plastic. Iar apoi un val de localnici, purtând daruri, se apropiară de bătrân, ultimul conte din Castellamare.

Bătrânul ridică din nou capul, pentru scurt timp, şi, pe rând, strânse mâna fiecărui locuitor al insulei.

Şi aşa se întâmplă că portăreii, care stăteau la pândă peste mare, şi care se întoarseră în cele din urmă, nu mai găsiră în grandioasa vilă a lui Andrea d'Isantu nici o piesă de mobilier pe care să o confişte, nici un tablou vechi sau sfeşnic de argint, nici o lacrimă de cristal care să fi rămas atârnată de firele retezate ale candelabrelor – fiindcă toate lucrurile fuseseră vândute, totul dispăruse investit în motoare de barcă şi ţigle de acoperiş, bărci de pescuit şi case străvechi. Vila de la capătul aleii cu palmieri urma să fie vândută unor

dezvoltatori imobiliari, iar banca, terenul de vânătoare şi casele goale aveau să fie făcute în bucăţi şi trecute în mâinile altora. Însă vestigiile marii averi a contelui fuseseră înghiţite de pământul care le făurise, redate urmaşilor asupra cărora tatăl lui stăpânise cândva, şi nimic nu mai rămânea din ele acum.

*

Maria-Grazia şi Robert porniră braţ la braţ spre casă, pe cărări lăturalnice şi prin *vaneddi*. Ploaia se oprise în cele din urmă. O procesiune de lumini urca pe drumul care venea din port. Vizitatorii de pe continent. Enzo ajunsese înaintea lor.

— Repede… pregătiţi-vă! strigă el din spate tejghelei. Vor fi cele mai mari festivităţi de Sant'Agata pe care le-am văzut vreodată!

Dar Maria-Grazia, lăsându-se jos pe marginea verandei, rămase mult timp aşezată de mână cu soţul ei. Robert o prinse de încheietură, strângând-o duios, aşa cum făcuse odinioară când el era un tânăr soldat şi ea o fetişcană scăpată de protezele de la picioare, amândoi în umbra războiului.

— Întotdeauna te-am iubit numai pe tine, spuse ea.

— *Lo so, cara*, răspunse Robert.

*

Între timp, Lena, muncind cu frenezie, pregătise barul. Ştersese apa de ploaie de pe pardoseală, stivuise sticlele de arancello. Aranjase mesele şi scaunele. Lustruise condensul de pe oglinzi, care sclipeau toate. Iar acum punea, una câte una, chifteluţele de orez în grăsimea încinsă, ca să le facă crocante şi rumenite. Pe tatăl şi pe unchiul ei îi dirija ca pe nişte şcolari, spre marele amuzament al Concettei, care, după ce se întorsese de la *il conte*, îşi făcuse de lucru aşezând scaunele pe verandă, ca să nu stea în drum.

În *piazza*, încet de parcă erau în pelerinaj, veneau vizitatorii. Se cufundau în noaptea care vibra acum din nou în acordurile muzicii de *organetto*, lăsându-se împresuraţi de întunericul cald. Vedeau ceea ce văzuse şi Amedeo cu un veac în urmă: un loc mic, închis în sine însuşi, parfumat cu miros de busuioc ud, dincolo de marginea întunecată a lumii. Şi miracole, de asemenea: o sfântă luminată cu o mie de lumânări, o casă fermecată străjuind marginea oraşului. Pe chipurile lor, Lena desluşi uimirea pe care o simţise probabil şi el, bătrânul doctor, descoperind la capătul lungii lui călătorii o insulă ca aceasta.

Vizitatorii treceau pragul barului. Lena se ocupa de mese. Servea cafea,

ciocolată, limoncello, arancello, *limetacello*, *limonata* pe care bunica ei o învăţase cum s-o prepare – neîndulcită cu miere, ca în timpul războiului. Servea căni cu cappuccino, ceea ce nu se mai întâmplase niciodată după ora unsprezece dimineaţa în Casa de la Marginea Nopţii. Servi, deşi continua să fie un pic răcoare afară, atât de multă îngheţată, încât Sergio şi Giuseppino trebuiră să se apuce să amestece o nouă şarjă, la repezeală, în odaia din dos a barului. Servi chifteluţe de orez şi prăjituri, pe care vizitatorii le înfulecau din hârtie cerată, cu aceeaşi lăcomie ca micuţa Concetta pe timpuri.

— Dar de ce atâta lume? se minună Bepe. Şi nici măcar turişti – nu toţi, oricum –, fiindcă unii dintre ei sunt oameni obişnuiţi de pe continent.

— Aşa a fost după război, murmură Agata-pescăriţa. E suficient să se profileze vreo nenorocire în lume, că oamenii reîncep imediat să se intereseze de miracole.

Într-adevăr, vizitatorii din acest an erau diferiţi: mai modest îmbrăcaţi, mai comuni. Şi totuşi mâncau, mâncau mult. Doar din bacşişuri, pe care Lena le strângea în vechea cutie cu rozarii şi lumânări de ceară, constată că scosese aproape suma pe care o datorau băncii în luna aceea.

— Ce mult mi-aş fi dorit să-i fi servit pe gratis, spuse Maria- Grazia, un pic întristată, ţinându-l de mână pe Robert. Aşa făceam pe timpuri, când un om necăjit venea la uşa noastră.

— De ce *signor il conte* nu ţi-a dat şi ţie bani? întrebă Robert. M-am tot întrebat asta de luni de zile. Fiindcă i-a ajutat aproape pe toţi.

— Ştia, cred, că ne vom descurca şi fără ajutorul lui, spuse Maria-Grazia. În fond, barul a funcţionat prin forţe proprii întotdeauna.

Lena apăru la marginea verandei. Punând jos tava cu băuturi, se apropie de bunica şi de bunicul ei.

— Îmi pare rău că am dat crezare bârfelor despre tine şi *il conte* d’Isantu. Şi voiam să-ţi mai spun ceva. Bunicul ştie deja. Vreau să rămân aici şi să mă ocup de bar.

Fata ar fi putut să fie medic, ca străbunicul ei. Şi totuşi, în imensa frenezie a sărbătorii sfintei, a renunţa astfel nu i se mai părea Mariei-Grazia o pierdere, cum ar fi fost în marile oraşe. Cum ar fi putut Lena să nu se întoarcă aici, ca o corabie naufragiată, ca *Preasfânta Fecioară Maria*, atrasă parcă de o invizibilă busolă spre ţărmurile acestei insule?! Ceva se lămurise, se modificase în sufletul nepoatei ei. Cât de straniu era că pe insula aceasta, unde oricine ştia înaintea ta ce aveai de făcut, unde văduvele te copleşeau cu rugăciuni, iar bătrânii jucători

de *scopa* te mustrau şi pescarii vârstnici te ştiau pe nume dinainte chiar să te fi născut, o persoană putea totuşi să fie la fel de profundă ca marea, la fel de misterioasă ca întunericul din afara celor patru pereţi ai barului. Înţelese acum că Lena avea să revină în locul acesta toată viaţa ei. La fel ca Amedeo, la fel ca Pina învăţătoarea şi la fel ca Maria-Grazia însăşi – ei toţi, vii şi morţi. Lena se va întoarce mereu ca să păşească pe aceleaşi poteci abrupte pe care păşise străbunicul ei, Amedeo, cu geanta de medic într-o mână şi cu mintea plină de poveşti, suflet de pripas pe insulă, întemeietor şi deschizător de drumuri, vindecător de boli, tenace proteguitor al acestui loc.

Dintr-odată, cu o străluminare cenuşie, noaptea deveni crepusculară. Şi atunci, de la fiecare fereastră, o imensă inflorescenţă umplu văzduhul. În ploaie, localnicii azvârleau pumni de petale de bougainvillea şi leandru alb, luleaua-turcului şi floarea-amorului. Flavio Esposito, care stătea tremurând la marginea pieţei, păşi în cele din urmă în ploaia de flori. Aerul era impregnat de ele, reflectoarele păreau adumbrite sub perdeaua de petale. Dansatorii se împiedicau, orbiţi, zăpăciţi. Acordurile muzicii de *organetto* pătrundeau în tot adâncul acestei atmosfere. În zgomotul înnebunitor, cei doi copii mai mici ai familiei Dacosta aruncau pocnitori. Iar prin prospeţimea zorilor, fantoma lui Pierino şi spiritul contelui îşi luară zborul împreună, verzi, translucizi, în căutare de alte ţărmuri. Sfânta de piatră se văzu ridicată încet în aer, purtată pe umerii pescarilor – până când, în cele din urmă, se opriră drepţi şi triumfători, şiroind de apă, iar Sant’Agata se mai legănă încă o dată prin Castellamare, ţinând sus, în mâna dreaptă, toate miracolele.

Mulţumiri

Casa de la Marginea Nopţii nu ar fi ajuns să existe fără munca a trei mari culegători de poveşti populare italiene şi siciliene: Giuseppe Pitrè, Laura Gonzenbach şi Italo Calvino. Pitrè, doctorul culegător de folclor a cărui viaţă a stat la baza personajului Amedeo Esposito, a salvat din negura uitării sute de poveşti populare siciliene, iar cartea *The Collected Sicilian Folk and Fairy Tales of Giuseppe Pitrè*, tradusă în engleză de Jack Zipes şi Joseph Russo, a fost prima mea sursă de inspiraţie. Cartea Laurei Gonzenbach, *Beautiful Angiola: The Great Treasury of Sicilian Folk and Fairy Tales* (de asemenea tradusă în engleză de Jack Zipes) a fost un alt izvor important. Versiunea mea a „Celor doi fraţi“ este o adaptare a textului repovestit de Andrew Lang după varianta poveştii, aşa cum este ea întâlnită la Gonzenbach. Din volumul de *Basme italiene* al lui Italo Calvino, am aflat multe dintre frumoasele şi impresionantele poveşti de pe cuprinsul Italiei, care şi-au găsit un loc în caietul roşu al lui Amedeo. Povestea pe care eu am intitulat-o „Corabia sfărâmată“ este inspirată din versiunea lui Calvino a „Corabiei cu trei punţi“, iar povestea pe care am numit-o „Citadela morţilor“ este o adaptare a versiunii lui Calvino despre „Palatul omului mort“. Fragmentul din „Omul înveşmântat în alge“, din deschiderea Părţii a doua, este luat din *Basmele italiene* ale lui Calvino, în traducerea din 1980 semnată de George Martin. Însă povestea despre blestemul plânsului îmi aparţine.

Pentru nepreţuitul ajutor primit în munca de documentare privind copilăria lui Amedeo, recunoştinţa mea se îndreaptă către *dottoressa* Lucia Ricciardi şi membrii arhivei şi bibliotecii de la Istituto degli Innocenti, din Florenţa, rămânând totodată tributară cărţii *Figli d'Italia: Gli Innocenti e la Nascita di un Progetto Nazionale per l'Infanzia*. În *Casa de la Marginea Nopţii*, am prezentat o versiune romanţată a acelei nobile şi progresiste instituţii, căminul de copii abandonaţi din Florenţa, iar orice erori îmi aparţin.

Cercetările mele privind viaţa oamenilor în timpul regimului fascist au beneficiat enorm de pe urma cărţii lui R.J.B. Bosworth, *Mussolini's Italy*, dar şi a relatării personale a lui Fausto Nitti despre evadarea dintr-o insulă-închisoare,

„Prizonierii lui Mussolini“. Ţin să amintesc, cu recunoştinţă, relatarea vie şi plină de informaţii despre Operaţiunea Husky, datorată lui Rick Atkinson în *The Day of Battle: The War in Sicily and Italy, 1943–1944*; de asemenea, descrierea plină de sensibilitate a suferinţei dezertorilor din Al Doilea Război Mondial, realizată de Charles Glass în *Deserter: The Last Untold Story of the Second World War*. În sfârşit, m-am inspirat din doi mari cronicari ai Siciliei postbelice, Danilo Dolci şi cartea sa *Inchiesta a Palermo*, tradusă în engleză cu titlul *Poverty in Sicily*, precum şi *Le Parole sono pietre* de Carlo Levi.

Fără imensul sprijin personal oferit de câţiva oameni, *Casa de la Marginea Nopţii* nu ar fi fost scrisă niciodată. În primul rând, aş vrea să îi mulţumesc agentului meu literar, Simon Trewin, cel mai mare susţinător al cărţii, care, ca întotdeauna, s-a implicat în acest proiect chiar de la prima pagină. În al doilea rând, îi mulţumesc agentului meu literar din SUA, Suzanne Gluck, care a arătat devotament şi o incredibilă pasiune pentru *Casa de la Marginea Nopţii*. De asemenea, Tracy Fisher, extraordinar agent literar internaţional, şi Matilda Forbes-Watson, pentru sprijinul ei nepreţuit şi nespus de apreciat în fiecare etapă de creaţie. Editorii mei, Jocasta Hamilton şi Kate Medina, au vegheat asupra mea şi asupra cărţii, cu o infinită grijă şi înţelepciune; faptul că, de la bun început, *Casa de la Marginea Nopţii* a încăput pe mâinile lor a fost un mare noroc pentru mine. Aş vrea să mulţumesc, de asemenea, lui Derrill Hagood, pentru sprijinul şi îndrumările ei în timpul procesului de editare, precum şi lui Robin Duchnowski pentru importantele idei pe care mi le-a oferit. Echipele de la Hutchinson şi Random House, precum şi editorii mei din lumea întreagă au fost un sprijin nepreţuit; le sunt deosebit de recunoscătoare pentru faptul că au crezut în *Casa de la Marginea Nopţii* şi în importanţa de a spune această poveste despre criza financiară, un oraş mic şi istoria europeană.

Mulţi prieteni şi membri ai familiei m-au încurajat pe durata lungului proces de scriere a *Casei de la Marginea Nopţii*, iar eu le sunt extrem de recunoscătoare pentru imensa lor dragoste şi susţinere. În mod special, aş vrea să le mulţumesc mamei mele, Jane Wheare, surorii mele şi tatălui meu, Michael Banner, precum şi lui Sally-Ann Gannon, Marta Ruth, Roberto Galloni, Michela Joppolo, Alessandro Galloni, marea mea familie deopotrivă engleză şi italiană, precum şi prietenilor care mi-au oferit sprijin şi ajutor în nenumărate moduri.

În sfârşit, şi cel mai important, doresc să îi mulţumesc soţului meu, Daniele Galloni, căruia îi este dedicată această carte. Sprijinul său a fost atât de statornic şi încrederea lui în mine atât de lipsită de rezerve, încât consider că această carte

este în egală măsură atât a lui, cât şi a mea.